GAZİANTEP İLİ, ŞEHİTKAMİL İLÇESİ, YAPRAK MAHALLESİ, 460 ADA, 33 PARSELDE YER ALAN SİVİL MİMARLIK YAPISI RESTORASYON PROJESİ

Tolga Sevim
161418204

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı
Restorasyon Yüksek Lisans Programı
Danışman: Prof. Dr. İlter Büyükdığan

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Ağustos 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

TOLGA SEVİM'ın "GAZİANTEP İLİ,ŞEHİTKAMİL İLÇESİ,YAPRAK MAHALLESİ,460 ADA,33 PARSELDE YER ALAN SİVİL MİMARLIK YAPISI RESTORASYON PROJESİ" başlıklı tezi 16.09.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora tezi oy birliğiyle/oy çokluğuyla, başarılı/başarısız olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN	.....
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Candan ÖZÜLKE	.....
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Elif SÜYÜK MAKAKLI	.....

Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN
Enstitü Müdürü

ŞEKİL ONAY SAYFASI

	ŞEKİL ONAY SAYFASI	Doküman No	FR-105
		İlk Yayın Tarihi	20.12.2017
		Revizyon Tarihi	10.12.2018
		Revizyon No	01
		Sayfa	1/2

ŞEKİL ONAY SAYFASI

10/10/2019

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Aşağıda bilgileri bulunan lisansüstü öğrencinin tezi şekil yönünden tarafımca incelenmiş ve Enstitüye teslim edilmesi uygun bulunmuştur.

Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. İlter Büyükdığan

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
ADI SOYADI	Tolga SEVİM
ÖĞRENCİ NUMARASI	161418204
ANABİLİM DALI	MİMARLIK
PROGRAMI	(X) YÜKSEK LİSANS ( ) DOKTORA ( ) SANATTA YETERLİK
DANIŞMANI	Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN
TEZ BAŞLIĞI	GAZİANTEP İLİ, ŞEHİTKAMİL İLÇESİ, YAPRAK MAHALLESİ, 460 ADA, 33 PARSELDE YER ALAN SİVİL MİMARLIK YAPISI RESTORASYON PROJESİ
SAVUNMA TARİHİ	16/09/2019
e-posta	tolgasevim@outlook.com

İç Kapak	☑ Var ☐ Yok
Jüri Onay Sayfası	☑ Var ☐ Yok
Etik İlke ve Kurallara Uyum Beyanı	☑ Var ☐ Yok
İntihal Raporu	☑ Var ☐ Yok
Teşekkür Sayfası	☑ Var ☐ Yok
Öz (Başlık-Öz-Anahtar Sözcükler)	☑ Var ☐ Yok
Abstract (Title-Abstract-Key Words)	☑ Var ☐ Yok
İçindekiler	☑ Var ☐ Yok
Çizelgeler Listesi	☐ Var ☑ Yok
Şekiller Listesi (varsa)	☐ Şekil yok ☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Kısaltmalar Listesi	☑ Var ☐ Yok
Tablolar Listesi (varsa)	☐ Tablo yok ☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir

Hazırlayan İlgili Birim	Kalite Koordinatörü Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜNDÜZ	Kurumsal Yetkili Prof. Dr. Belma AKŞİT

(Doküman No: FR-105; Yayın Tarihi 20.12.2017; Revizyon Tarihi: ; Revizyon No:00)

	ŞEKİL ONAY SAYFASI	Doküman No	FR-105
		İlk Yayın Tarihi	20.12.2017
		Revizyon Tarihi	10.12.2018
		Revizyon No	01
		Sayfa	2/2

Ekler Listesi (varsa)	☑ Ek yok ☐ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Özgeçmiş	☑ Var ☐ Yok
Sayfa Genişliği	☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Yazı Tipi	☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Referans Kullanımı	☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Kaynakça Yazımı	☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Ekler (varsa)	☐ Ek yok ☑ Uygundur ☐ Uygun Değildir

Hazar Akgül

Hazırlayan İlgili Birim	Kalite Koordinatörü Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜNDÜZ	Kurumsal Yetkili Prof. Dr. Belma AKŞİT

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

maltepe üniversitesi	ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI	Doküman No	FR-178
		İlk Yayın Tarihi	01.03.2018
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	00
		Sayfa	1/1

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

10/10/2019

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarından bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmanın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Tolga Sevim

İNTİHAL RAPORU

GAZİANTEP İLİ, ŞEHİTKAMİL İLÇESİ, YAPRAK MAHALLESİ, 460 ADA, 33 PARSELDE YER ALAN SİVİL MİMARLIK YAPISI RESTORASYON PROJESİ

ORIJINALLIK RAPORU

% 12	% 12	% 1	%
BENZERLIK ENDEKSI	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCI ÖDEVLERI

BIRINCIL KAYNAKLAR

1	library.cu.edu.tr İnternet Kaynağı	%6
2	hbogm.meb.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
3	dergipark.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
4	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
5	polen.itu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
6	gaziantepprovince.blogspot.com İnternet Kaynağı	<%1
7	sbe.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
8	www.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1

Danışman
Prof. Dr. İlter Bayokdyan

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmamın her aşamasında beni yönlendiren, bilgilerini ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. İlter Büyükdığan'a teşekkür ederim.

Evlerini çalışma konusu yapmama izin veren İlgün Ailesine teşekkür ederim.

Bu zorlu süreç boyunca manevi desteklerini eksik etmeyen eşim Kübra Sevim ve biricik kızım Güneş Sevim'e çok teşekkür ederim.

Hayatımın her alanında maddi ve manevi açıdan beni desteklemiş, her zaman yol göstericim ve ilham kaynağım olmuş annem Mahire Sevim ve babam Yaşar Sevim'e minnettarım.

Tolga Sevim
Ağustos 2019

ÖZ

GAZİANTEP İLİ, ŞEHİTKAMİL İLÇESİ, YAPRAK MAHALLESİ, 460 ADA, 33 PARSELDE YER ALAN SİVİL MİMARLIK YAPISI RESTORASYON PROJESİ

Tolga Sevim
Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Anabilim Dalı
Restorasyon Yüksek Lisans Programı
Danışman: Prof. Dr. İlter Büyükdığan
Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2019

Tez çalışmasında Gaziantep ili, Şehitkamil ilçesi, Yaprak mahallesi sınırları içinde, 460 ada, 33 parselde yer alan İlgün Evi'nin mevcut durumu belgelenmiş, yapının özgün durumu ve tarihi araştırılarak malzeme analizleri ve dönem analizleri yapılmış, yapıda görülen hasarlarla birlikte gereken müdahaleler tespit edilmiştir. Tezin ilk bölümünde tezin amacı ve çalışma süresince kullanılan yöntemler açıklanmıştır. Günümüzün teknolojisinin bu çalışmada ne şekilde kullanıldığı belirtilmiştir. İkinci bölümde ise İlgün Evi'nin bulunduğu Gaziantep ili'nin coğrafi konumu, iklimi ve bitki örtüsü, tarihi, mahalle gelişimleri ve bugüne kadar yapılan imar planları hakkında bilgiler verilmiştir. Bölgenin kentsel ve yapı ölçeğindeki mimari geçmişine değinilmiş böylece yapının inşa edildiği zamanki mimari ortamın daha iyi anlaşılması hedeflenmiştir. Üçüncü bölümde yapının içerisinde bulunduğu Şehitkamil İlçesi'nin konumu, idari, fiziksel, iklim, demografik, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısı ve tarihçesi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, Gaziantep İli'ndeki geleneksel konut mimarisinin genel özellikleri, yapı malzemeleri ve yapı elemanları ile ilgili bilgi verilmiştir. Beşinci bölümde, yapım sistemi açıklanmış ve evin günümüzdeki durumu genel olarak anlatılmıştır. Altıncı bölümde dönem araştırmaları içinde elde edilen bilgiler, kullanıcıların yaptığı açıklamalar ve yapının kendisinde görülen izlere göre, evin özgün durumu belirlenmeye çalışılmış ve bu bağlamda restitüsyon çalışması yapılmıştır. Yedinci bölümde yapılması gereken müdahaleler tespit edilmiştir. Yapının özgün karakterine bağlı kalarak, kültür evi işlevi verilerek bir restorasyon önerisi geliştirilmiştir. Sekizinci bölümde ise, yapılan tüm çalışmalar değerlendirilmiş ve sonuçlandırılmıştır.

Tez konusu yapı, yapılmış tüm değişikliklere rağmen, kullanılmaktadır ve ayaktadır. Gaziantep İlindeki sivil mimarlık örnekleri içerisinde, mimari yapısı ile tipik bir Gaziantep konutu olan yapı, sürdürülebilir korumasının sağlanması için restorasyon önerisinin hazırlanması amacıyla tez konusu olarak seçilmiştir. Tez kapsamında, Gaziantep İlinde yer alan, restitüsyon çalışmasına ışık tutacağı düşünülen sivil mimarlık örnekleri hakkında bilgilerin sunulduğu bir derleme çalışması ışığında, tez konusu yapının grafik ve tanımsal belgelemesi ile restitüsyon çalışması yapılmış ve tüm bu verilerden faydalanılarak, yapının restorasyon önerisi hazırlanmıştır. Tez konusu yapıya ilişkin elde edilmiş olan restitüsyon bulgularının, mimari mekanları ya da mimari elemanları yok olmuş olan benzer sivil mimarlık örneklerinin restitüsyon çalışmalarına veri oluşturması, önerilen restorasyon çalışmasının hayata geçirilmesi ve benzer çalışmalara örnek teşkil etmesi beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: 1. Gaziantep; 2. Taşınmaz Kültür Varlığı; 3. Restorasyon.

ABSTRACT

THE CITY OF GAZIANTEP, ŞEHITKAMİL COUNTY, YAPRAK DISTRICT, PLOT 460, PARCEL 33, CIVIL ARCHITECTURE BUILDING RESTORATION PROJECT

Tolga Sevim
Master Thesis
Department of Architecture
Restoration Programme
Advisor: Prof. Dr. İlter Büyükdığan
Maltepe University Institute of Science, 2019

In this thesis study, the current situation of Ilgün House, which is located on 460 island and 33 parcels within the boundaries of Gaziantep, Şehitkamil district, Yaprak neighborhood, has been documented, material analyzes and period analyzes have been made by investigating the original situation and history of the building and the necessary interventions have been determined along with the damages seen in the structure. In the first part of the thesis, the aim of the thesis and the methods used during the study are explained. It is stated how today's technology is used in this study. In the second part, the geographical location, climate and vegetation, history, neighborhood formations and development planning of the province of Gaziantep, where Ilgün Evi is located, is given. The architectural background of the region in urban and building scale is mentioned so that a better understanding of the architectural environment at the time the building was built. In the third chapter, the location, administrative, physical, climate, demographic, economic and socio-cultural structure and history of the Şehitkamil District where the building is located is explained. In the fourth chapter, the general characteristics of the traditional residential architecture in Gaziantep Province and the building materials and structural elements are given. In the fifth chapter, the construction system is explained and the current situation of the house is explained in general. In the sixth chapter, according to the information obtained during the term research, the explanations made by the users and the traces seen in the structure, the original situation of the house was tried to be determined and a restitution study was conducted in this context. Interventions to be performed in the seventh chapter were determined. A restoration proposal was

developed by giving cultur house function depending on the original character of the building. In the eighth chapter, all studies were evaluated and finalized.

The subject of this thesis is used and is still standing despite all changes made. The building, which is a typical Gaziantep residence with its architectural structure within the examples of civil architecture in Gaziantep Province, has been selected as the thesis subject for the preparation of the restoration proposal to ensure sustainable protection. In the context of the thesis, in the light of a compilation study on the examples of civil architecture considered to shed light on the restitution study in the province of Gaziantep, restitution studies were carried out with the graphical and descriptive documentation of the thesis structure and the restoration proposal of the structure was prepared by using all these data. It is expected that the restitution findings obtained related to the structure of the thesis will produce data on restitution studies of similar civil architecture samples whose architectural spaces or architectural elements have been destroyed, to implement the proposed restoration work and to serve as an example for similar studies.

Keywords: 1. Gaziantep; 2. Immovable Cultural Property; 3. Restoration.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI v
İNTİHAL RAPORU vi
TEŞEKKÜR vi
ÖZ vii
ABSTRACT ix
İÇİNDEKİLER xi
TABLOLAR LİSTESİ xvii
ŞEKİLLER LİSTESİ xviii
KISALTMALAR LİSTESİ xxvi
ÖZGEÇMİŞ xxvii
BÖLÜM 1. GİRİŞ 1
1.1. Çalışmanın Amacı 1
1.2. Çalışmanın Yöntemi 2
BÖLÜM 2. GAZİANTEP 3
2.1. Konum 3
2.2. İdari Yapı 4
2.3. İklim ve Bitki Örtüsü 4
2.4. Sosyal ve Demografik Yapı 5
2.5. Ekonomik Yapı 7
2.6. Tarihsel Gelişim 8
2.7. Mahalle Gelişimleri ve Bugüne Kadar Yapılan İmar Planları 15
BÖLÜM 3. YAPININ İÇİNDE BULUNDUĞU ŞEHİTKAMİL İLÇESİ 18
3.1. Konum 18
3.2. İdari Yapı 18
3.3. Fiziksel Yapı 19
3.4. İklim Yapısı 19
3.5. Demografik Yapı 19
3.6. Ekonomik Yapı 19
3.7. Sosyo-Kültürel Yapı 20

3.8. Yerleşimin Tarihi 20
BÖLÜM 4. GAZİANTEP'TE GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ 21
4.1. Gaziantep'te Sokak ve Konut Özellikleri 21
4.1.1. Taşınmaz kültür varlığı konutların parsele yerleşimi 30
4.1.2. Plan tipleri 32
4.2. Geleneksel Gaziantep Konutlarındaki Yapı Malzemeleri ve Elemanları 32
4.2.1. Geleneksel Yapı Malzemeleri 32
4.2.1.1. Taş malzeme 32
4.2.1.1.1. Keymıh taşı 33
4.2.1.1.2. Havara taşı 34
4.2.1.1.3. Karataş 35
4.2.1.1.4. Topak taşı 36
4.2.1.1.5. Minare kayası 36
4.2.1.1.6. Pembe mermer 36
4.2.1.2. Ahşap malzeme 37
4.2.1.3. Metal malzeme 37
4.2.1.4. Sıvalar 38
4.2.1.4.1. Halep sıvası 39
4.2.1.4.2. Beyaz sıva 39
4.2.1.4.3. Kara sıva 40
4.2.1.4.4. Serpme sıva 40
4.2.2. Geleneksel Yapı Elemanları 40
4.2.2.1. Ana elemanlar 40
4.2.2.1.1. Duvar 40
4.2.2.1.2. Döşeme 43
4.2.2.1.3. Çatı 48
4.2.2.1.4. Merdiven 51
4.2.2.1.4.1. Dış merdiven 51
4.2.2.1.4.2. İç merdiven 52
4.2.2.1.4.3. Geçiş konsolu 54
4.2.2.1.4.4. Gizli merdiven ve geçit 55
4.2.2.2. Dış yapı elemanları 56

4.2.2.2.1. Avlu kapıları 56
4.2.2.2.2. Pencereler 60
4.2.2.2.2.1. Oda pencereleri 61
4.2.2.2.2.2. Kuş pencereleri (Kuş Taası) 62
4.2.2.2.2.3. Ara bağlantı penceresi 64
4.2.2.2.2.4. Çıkma penceresi 64
4.2.2.2.2.5. Kiler ve bardak altı penceresi 66
4.2.2.2.3. Kitabe 67
4.2.2.3. İç yapı elemanları 68
4.2.2.3.1. Tavan 68
4.2.2.3.2. Pencerede kepenk 72
4.2.2.3.3. İç kapı 72
4.2.2.3.4. Dolap ve yüklük 73
4.2.2.3.5. Nacar işleri 74
4.2.2.3.6. Korkuluk 75
4.2.2.3.7. Demir parmaklık ve kafes 75
4.3. Geleneksel Gaziantep Konutlarında Avlu İçerisindeki İşlevsel Birimler 76
4.3.1. Avlu (Hayat) 76
4.3.1.1. Havuz (Gane) 77
4.3.1.2. Kuyu (Livas) 79
4.3.1.3. Çeşme 80
4.3.1.4. Sal 81
4.3.1.5. Ekinlik 81
4.3.2. Eyvan ve sofa 81
4.3.3. Odalar 82
4.3.4. Çıkma 86
4.4. Geleneksel Gaziantep Konutlarında Avlu İçerisindeki Servis Mekanları 89
4.4.1. Ocaklık 89
4.4.2. Kiler 90
4.4.3. Tuvalet 91
4.4.4. Hamam 92
4.4.5. Ahır 92

4.5. Cepheler 93
4.6. Süsleme 95
4.6.1. Ahşap süsleme 95
4.6.2. Metal süsleme 98
4.6.3. Taş süsleme 99
4.6.4. Duvar resimleri ve kalem işi süslemeler 100
4.6.5. Renkli camlar 101
BÖLÜM 5. 460 ADA 33 PARSELDEKİ YAPININ TANIMLANMASI 102
5.1. Yakın Çevre Analizi 102
5.2. Grafik Belgeleme (Rölöve) 104
5.3. Yazılı Tanımlama 105
5.3.1. Yapının tarihi 105
5.3.2. Yapının genel özellikleri 105
5.3.3. Yapının mimari özellikleri 106
5.3.3.1. Zemin kat 107
5.3.3.1.1. Z01 Depo 107
5.3.3.1.2. Z02 Banyo 109
5.3.3.1.3. Z03 Oturma odası 110
5.3.3.1.4. Z04 Mutfak 114
5.3.3.1.5. Z05 Depo 117
5.3.3.1.6. Z06 Depo 120
5.3.3.1.7. Z07 Merdiven 121
5.3.3.1.8. Z08 Yatak odası 124
5.3.3.1.9. Z09 Kömürlük 126
5.3.3.1.10. Z10 Tuvalet 128
5.3.3.2. Birinci kat 129
5.3.3.2.1. 101 Tuvalet-Depo 130
5.3.3.2.2. 102 Oturma odası 134
5.3.3.2.3. 103 Mutfak 138
5.3.3.2.4. 104 Merdiven 140
5.3.3.2.5. 105 Yatak odası 142
5.3.3.2.6. 106 Depo 145

5.3.3.2.7. 107 Depo 146
5.3.3.3. Cepheler 150
5.3.3.3.1. Güney cephesi (büyük yapıya ait) 151
5.3.3.3.2. Kuzey cephesi (küçük yapıya ait) 154
5.3.4. Yapım tekniği ve malzeme 158
5.3.4.1. Temeller 158
5.3.4.2. Duvarlar 158
5.3.4.3. Döşemeler 158
5.3.4.4. Çatılar 158
5.3.4.5. Merdivenler 158
5.3.4.6. Kapılar 159
5.3.4.7. Pencereler 159
5.4.4. Yapılardaki bozulmalar ve nedenleri 159
5.4.4.1. Avludaki bozulmalar 159
5.4.4.2. Planlardaki bozulmalar 160
5.4.4.3. Cephelerdeki bozulmalar 162
BÖLÜM 6. RESTİTÜSYON 164
6.1. Restitüsyona Işık Tutan Kaynaklar 164
6.2. Yapıdaki Restitüsyon Sorunları 168
6.3. İşlevsel Restitüsyon 168
6.4. Fiziksel Restitüsyon 168
6.4.1. Avlu restitüsyonu 168
6.4.2. Planların restitüsyonu 170
6.4.3. Cephelerin restitüsyonu 173
BÖLÜM 7. RESTORASYON 182
7.1. Restorasyon Yaklaşımı 182
7.2. İşlev Önerisi 182
7.3. Restorasyon Müdahale İlkeleri 183
7.4. Restorasyon Müdahale Teknikleri 185
7.4.1. Sağlamlaştırma 186
7.4.2. Tamamlama 186
7.4.3. Temizleme 192

7.4.4. Yeni işlev gereği ek yapılması 196
BÖLÜM 8. SONUÇ 199
EK'LER 208
KAYNAKÇA 293
İNTERNET KAYNAKLARI 295
YÖRESEL TERİMLER 297

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Yapıların parsele yerleşimi (Dik, 2006). 31
Tablo 4.2. Dış merdivenin cepheye göre konumlanma çeşitleri (Günaydın, 2018) 51
Tablo 7.1. Restorasyon müdahale ilkeleri ve teknikleri tablosu (Sevim, 2014, s. 299). 185
Tablo 7.2. Restorasyon müdahale teknikleri tablosu 198
Tablo 8.1. Kent kimliğini oluşturan öğeler (Günaydın, 2018) 201
Tablo 8.2. Kentsel mekân sınıfları (Günaydın, 2018) 202

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Gaziantep'in Türkiye içindeki konumu (URL 2) 3
Şekil 2.2. Gaziantep il haritası (URL 3) 4
Şekil 2.3. Gaziantep iline ait ilçelerin kent ve kır nüfus dağılımı (2012) (URL 4) 7
Şekil 2.4. Zeugma'nın konumunu gösteren harita (URL 6) 11
Şekil 2.5. Tarihi İpek Yolu (URL 7) 11
Şekil 2.6. Doliche/Dülük (URL 8) 12
Şekil 2.7. Doliche/Dülük (URL 8) 12
Şekil 2.8. Gaziantep kentinin alansal gelişimi (Sönmez, 2018) 13
Şekil 2.9. Ali Nacar Camii Genel Görünüm (Başgelen, 1998) 13
Şekil 2.10. Ali Nacar Camii (Sevim, T., 2018) 14
Şekil 2.11. Alaüddevle (Alidela) Camii (Akpolat, 2003) 14
Şekil 2.12. Nüfus gruplarının mahallelere göre dağılımı (Kıratlı, 2013) 15
Şekil 2.13. Jansen İmar Planı (Kıratlı, 2013) 16
Şekil 2.14. Gaziantep 2. Sit Alanı içerisindeki anıtsal yapılar (Kıratlı, 2013) 17
Şekil 3.1. Şehitkamil ilçe haritası (URL 10) 18
Şekil 4.1. Kent dokusu (Stüdyo Emrah arşivi) 24
Şekil 4.2. Kent dokusu (Stüdyo Emrah arşivi) 24
Şekil 4.3. Kent dokusu (Stüdyo Emrah arşivi) 24
Şekil 4.4. Kent dokusu (Stüdyo Emrah arşivi) 25
Şekil 4.5. Kent dokusu (Stüdyo Emrah arşivi) 25
Şekil 4.6. Kent dokusu (Stüdyo Emrah arşivi) 25
Şekil 4.7. Kent dokusu, Şekeroğlu mahallesi (Dik, 2006) 26
Şekil 4.8. Kent dokusu, Şekeroğlu mahallesi (Dik, 2006) 26
Şekil 4.9. Sokak dokusu, Eski Sinema Sokak (Sevim, T., 2019) 27
Şekil 4.10. Sokak dokusu, Eski Sinema Sokak (Sevim, T., 2019) 27
Şekil 4.11. Sokak dokusu, Aysel Abdullah Öğücü Sokak (eski Kayacık Ara Sokak) (Sevim, T., 2019) 28
Şekil 4.12. Sokak dokusu, Hanifioğlu Sokak (Sevim, T., 2019) 28
Şekil 4.13. Sokak dokusu, Eski Sinema Sokak (Sevim, T., 2019) 29
Şekil 4.14. Fotoğrafı çekilen sokakların haritadaki yerleri (Sevim, T., 2019) 29

Şekil 4.15. Keymıh taşı (Sevim, T., 2019) 34
Şekil 4.16. Havara taşı (Sevim, T., 2019) 35
Şekil 4.17. Karataş (Sevim, T., 2019) 36
Şekil 4.18. Halep sıvası (Sevim, T., 2017) 39
Şekil 4.19. Duvar detayı (Sevim, T., 2019) 41
Şekil 4.20. Duvar detayı (Sevim, T., 2019) 41
Şekil 4.21. Duvar detayı (Sevim, T., 2019) 42
Şekil 4.22. Duvar detayı (Sevim, T., 2019) 42
Şekil 4.23. İç mekan zemin kaplaması (Sevim, T., 2019) 43
Şekil 4.24. Döşeme detayı (Sevim, T., 2019) 43
Şekil 4.25. Döşeme detayı (Sevim, T., 2019) 44
Şekil 4.26. Döşeme detayı (Sevim, T., 2019) 44
Şekil 4.27. Döşeme bağlantı detayı (Sevim, T., 2019) 44
Şekil 4.28. Dayı Ahmet Ağa Konağı'nın döşeme detayı (Dik, 2006) 45
Şekil 4.29. Dayı Ahmet Ağa Konağı'nın döşeme detayı (Dik, 2006) 45
Şekil 4.30. Avlu döşemesi (Sevim, T., 2019) 46
Şekil 4.31. Avlu döşemesi (Sevim, T., 2019) 46
Şekil 4.32. Avlu döşemesi (Sevim, T., 2019) 47
Şekil 4.33. Avlu döşemesi (Sevim, T., 2017) 47
Şekil 4.34. Avlu döşemesi (Dik, 2006) 47
Şekil 4.35. Çatı arası (Dik, 2006) 48
Şekil 4.36. Çatı detayı (Dik, 2006) 48
Şekil 4.37. Çatı detayı (Sevim, T., 2019) 49
Şekil 4.38. Çatı detayı (Sevim, T., 2019) 49
Şekil 4.39. Baca detayı (Sevim, T., 2019) 50
Şekil 4.40. Avludan üst kata çıkan merdiven (Sevim, T., 2019) 52
Şekil 4.41. Merdiven detayı (Sevim, T., 2019) 52
Şekil 4.42. İç merdiven (Dik, 2006) 53
Şekil 4.43. Cephedeki merdiven çıkıntısı (Sevim, T., 2017) 53
Şekil 4.44. Geçiş konsolu (Sevim, T., 2017) 54
Şekil 4.45. Gizli merdiven (Sevim, T., 2019) 55
Şekil 4.46. Avlu kapısı (Sevim, T., 2019) 57

Şekil 4.47. Avlu kapısı (Sevim, T., 2019) 58
Şekil 4.48. Avlu kapısı detayı (Sevim, T., 2019) 58
Şekil 4.49. Dış kapı üstü detayı (Sevim, T., 2019) 59
Şekil 4.50. Dış kapı üstü detayı (Sevim, T., 2019) 59
Şekil 4.51. Dış kapı üstü detayı (Sevim, T., 2019) 59
Şekil 4.52. Avluya bakan cephedeki pencere örnekleri (Dik, 2006) 60
Şekil 4.53. Avluya bakan cephedeki pencere örnekleri (Sevim, T., 2019) 60
Şekil 4.54. Sokağa bakan cephedeki pencere örnekleri (Sevim, T., 2019) 61
Şekil 4.55. Sokağa bakan oda pencereleri (Dik, 2006) 61
Şekil 4.56. Kuş penceresi (Sevim, T., 2017) 62
Şekil 4.57. Kuş penceresi (Sevim, T., 2019) 62
Şekil 4.58. Kuş penceresi (Dik, 2006) 63
Şekil 4.59. Kuş penceresi (Dik, 2006) 63
Şekil 4.60. Eyvana bakan ara bağlantı penceresi (Sevim, T., 2019) 64
Şekil 4.61. Çıkma penceresi (Dik, 2006) 65
Şekil 4.62. Çıkma penceresi (Sevim, T., 2019) 65
Şekil 4.63. Dikdörtgen formdaki çatı penceresi (Dik, 2006) 66
Şekil 4.64. Kitabe (Dik, 2006) 67
Şekil 4.65. Direkli tavan (Sevim, T., 2017) 68
Şekil 4.66. Direklerdeki kalem işi süslemeler (Dik, 2006) 69
Şekil 4.67. Motifli düz tavan (Sevim, T., 2019) 69
Şekil 4.68. Tekne tavan (Sevim, T., 2019) 70
Şekil 4.69. Tekne tavan detayı (Dik, 2006) 70
Şekil 4.70. Kubbe tavan (Sevim, T., 2019) 71
Şekil 4.71. Duvar resimleri (Sevim, T., 2019) 71
Şekil 4.72. İç kapı (Sevim, T., 2019) 72
Şekil 4.73. Dolap (Sevim, T., 2017) 73
Şekil 4.74. Nacar (Sevim, T., 2017) 74
Şekil 4.75. Nacar (Sevim, T., 2017) 74
Şekil 4.76. Korkuluk (Sevim, T., 2019) 75
Şekil 4.77. Demir parmaklık (Sevim, T., 2017) 75
Şekil 4.78. Avlu (Dik, 2006) 76

Şekil 4.79. Avlu döşemesi (Sevim, T., 2019) 77
Şekil 4.80. Gane (Dik, 2006) 78
Şekil 4.81. Gane (Sevim, T., 2017) 78
Şekil 4.82. Kuyu (Sevim, T., 2019) 79
Şekil 4.83. Kuyu (Sevim, T., 2019) 79
Şekil 4.84. Kuyu (Sevim, T., 2019) 80
Şekil 4.85. Çeşme (Sevim, T., 2019) 80
Şekil 4.86. Açık eyvan (Dik, 2006) 81
Şekil 4.87. Kapalı eyvan (Sevim, T., 2019) 82
Şekil 4.88. Yapı odası (Sevim, T., 2017) 83
Şekil 4.89. Eşik (Sevim, T., 2017) 84
Şekil 4.90. Ahşap kapaklı dolap (Sevim, T., 2017) 85
Şekil 4.91. Nacar (Sevim, T., 2017) 85
Şekil 4.92. Pencere kepenkleri (Sevim, T., 2019) 86
Şekil 4.93. Çıkma (Sevim, T., 2017) 87
Şekil 4.94. Gönyeli çıkma (Sevim, T., 2019) 87
Şekil 4.95. Gönyeli çıkma (Sevim, T., 2019) 88
Şekil 4.96. Balkon (Dik, 2006) 88
Şekil 4.97. Ocak, Dayı Ahmet Ağa Konağı (Dik, 2006) 90
Şekil 4.98. Mağara şeklindeki kiler (Dik, 2006) 90
Şekil 4.99. Kiler (Sevim, T., 2017) 91
Şekil 4.100. Tuvalet (Sevim, T., 2019) 91
Şekil 4.101. Hamam (Dik, 2006) 92
Şekil 4.102. Cephe düzeni (Sevim, T., 2019) 94
Şekil 4.103. Cephe düzeni (Dik, 2006) 94
Şekil 4.104. Nacarlardaki ahşap işçiliği (Sevim, T., 2019) 95
Şekil 4.105. Nacarlardaki ahşap işçiliği (Sevim, T., 2019) 95
Şekil 4.106. Nacarlardaki ahşap işçiliği (Sevim, T., 2019) 96
Şekil 4.107. Saçaktaki ahşap işçiliği (Dik, 2006) 96
Şekil 4.108. Tavan göbeği (Sevim, T., 2019) 97
Şekil 4.109. Tavan göbeği (Sevim, T., 2019) 97
Şekil 4.110. Demir işçiliği (Sevim, T., 2019) 98

Şekil 4.111. Taş süsleme (Sevim, T., 2019)..... 99
Şekil 4.112. Kalem işi süslemeler (Sevim, T., 2019)..... 100
Şekil 4.113. Renkli camlar (Sevim, T., 2019)..... 101
Şekil 5.1. Tez konusu yapı ve çevresi (URL 11)..... 103
Şekil 5.2. Tez konusu yapı ile içerisinde bulunduğu Şehitkamil İlçesi Kentsel Sit Alanı ve bu alana ilişkin Koruma Amaçlı İmar Planı onama sınırı (Gaziantep KVKBK Müdürlüğü Arşivi, 2017)..... 103
Şekil 5.3. Rölöve zemin kat planı..... 106
Şekil 5.4. Rölöve birinci kat planı..... 106
Şekil 5.5. Z01 Depo mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)..... 108
Şekil 5.6. Z01 Depo mekanındaki ocak (Sevim, T., 2017)..... 108
Şekil 5.7. Z02 Banyo mekanına giriş kapısı ve doğu duvarı (Sevim, T., 2017)..... 109
Şekil 5.8. Z02 Banyo mekanının batı duvarı (Sevim, T., 2017)..... 110
Şekil 5.9. Z03 Oturma odası mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)..... 111
Şekil 5.10. Z03 Oturma odası mekanının döşeme kaplaması (Sevim, T., 2017)..... 112
Şekil 5.11. Z03 Oturma odası mekanındaki nacarlar (Sevim, T., 2017)..... 112
Şekil 5.12. Z03 Oturma odası mekanındaki eşik (Sevim, T., 2017)..... 113
Şekil 5.13. Z03 Oturma odası mekanındaki güney duvarı (Sevim, T., 2017)..... 113
Şekil 5.14. Z03 Oturma odası mekanının tavanı (Sevim, T., 2017)..... 114
Şekil 5.15. Z04 Mutfak mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)..... 115
Şekil 5.16. Z04 Mutfak mekanının duvarları (Sevim, T., 2017)..... 115
Şekil 5.17. Z04 Mutfak mekanının güney duvarı (Sevim, T., 2017)..... 116
Şekil 5.18. Z04 Mutfak mekanının güney duvarı (Sevim, T., 2017)..... 116
Şekil 5.19. Z05 Depo mekanının güney duvarı (Sevim, T., 2017)..... 117
Şekil 5.20. Z05 Depo mekanının döşeme kaplaması ve eşik (Sevim, T., 2017)..... 118
Şekil 5.21. Z05 Depo mekanının doğu duvarındaki kapı boşluğu (Sevim, T., 2017)..... 118
Şekil 5.22. Z05 Depo mekanının güney duvarı (Sevim, T., 2017)..... 119
Şekil 5.23. Z05 Depo mekanındaki ahşap direk (Sevim, T., 2017)..... 119
Şekil 5.24. Z05 Depo mekanındaki ahşap direkli destek tavan (Sevim, T., 2017)..... 120
Şekil 5.25. Z06 Depo mekanına giriş (Sevim, T., 2017)..... 120
Şekil 5.26. Z06 Depo mekanında kademeli basamaklar (Sevim, T., 2017)..... 121
Şekil 5.27. Z07 Merdiven mekanında basamaklar (Sevim, T., 2017)..... 122

Şekil 5.28. Z07 Merdiven mekanındaki basamaklarda işçilik (Sevim, T., 2017) 122
Şekil 5.29. Z07 Merdiven mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)..... 123
Şekil 5.30. Z07 Merdiven mekanındaki kapılar ve gömme dolap (Sevim, T., 2017).... 123
Şekil 5.31. Z08 Yatak odası mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017) 124
Şekil 5.32. Z08 Yatak odası mekanının batı duvarı ve nişler (Sevim, T., 2017)..... 125
Şekil 5.33. Z08 Yatak odası mekanının kuzey duvarı ve kapı eşiği (Sevim, T., 2017). 125
Şekil 5.34. Z08 Yatak odası mekanının doğu duvarı ve yüklük (Sevim, T., 2017)..... 126
Şekil 5.35. Z09 Kömürlük mekanı (Sevim, T., 2017)..... 127
Şekil 5.36. Z09 Kömürlük mekanının duvarları (Sevim, T., 2017)..... 127
Şekil 5.37. Z10 Tuvalet mekanı (Sevim, T., 2017) 128
Şekil 5.38. Z10 Tuvalet mekanının duvarları ve alaturka klozet (Sevim, T., 2017)..... 129
Şekil 5.39. 101 Tuvalet-Depo mekanının giriş kapısı (Sevim, T., 2017) 131
Şekil 5.40. 101 Tuvalet-Depo mekanının duvarlarındaki nacarlar (Sevim, T., 2017)... 131
Şekil 5.41. 101 Tuvalet-Depo mekanının tavanı (Sevim, T., 2017)..... 132
Şekil 5.42. 101 Tuvalet-Depo mekanındaki eşik (Sevim, T., 2017) 132
Şekil 5.43. 101 Tuvalet-Depo mekanının kuzey duvarı (Sevim, T., 2017)..... 133
Şekil 5.44. 101 Tuvalet-Depo mekanındaki alafranga klozet (Sevim, T., 2017) 133
Şekil 5.45. 102 Oturma odası mekanının giriş kapısı (Sevim, T., 2017)..... 135
Şekil 5.46. 102 Oturma odası mekanının batı duvarındaki nacarlar (Sevim, T., 2017) 135
Şekil 5.47. 102 Oturma odası mekanının tavanı (Sevim, T., 2017) 136
Şekil 5.48. 102 Oturma odası mekanındaki kapı eşiği (Sevim, T., 2017)..... 136
Şekil 5.49. 102 Oturma odası mekanının kuzey duvarındaki nacarlar (Sevim, T., 2017) 137
Şekil 5.50. 102 Oturma odası mekanından 103 Mutfak mekanına geçiş kapısı (Sevim, T., 2017) 137
Şekil 5.51. 103 Mutfak mekanından 102 Oturma odası mekanına geçiş kapısı (Sevim, T., 2017) 138
Şekil 5.52. 103 Mutfak mekanındaki eşik (Sevim, T., 2017)..... 139
Şekil 5.53. 103 Mutfak mekanının güney duvarı (Sevim, T., 2017)..... 139
Şekil 5.54. 103 Mutfak mekanının kuzey duvarı (Sevim, T., 2017) 140
Şekil 5.55. 104 Merdiven mekanı (Sevim, T., 2017) 141
Şekil 5.56. 104 Merdiven mekanından çatıya çıkış için boşluk (Sevim, T., 2017)..... 141

Şekil 5.57. 105 Yatak odası mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)..... 143
Şekil 5.58. 105 Yatak odası mekanının batı duvarındaki nacarlar (Sevim, T., 2017) ... 143
Şekil 5.59. 105 Yatak odası mekanının tavanı (Sevim, T., 2017)..... 144
Şekil 5.60. 105 Yatak odası mekanının kuzey duvarı (Sevim, T., 2017) 144
Şekil 5.61. 106 Depo mekanı doğu duvarı (Sevim, T., 2017)..... 145
Şekil 5.62. 106 Depo mekanı batı duvarı (Sevim, T., 2017)..... 145
Şekil 5.63. 107 Depo mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)..... 147
Şekil 5.64. 107 Depo mekanının halep sıvasından döşeme kaplaması (Sevim, T., 2017) 147
Şekil 5.65. 107 Depo mekanının kapı eşiği (Sevim, T., 2017)..... 148
Şekil 5.66. 107 Depo mekanı batı duvarındaki nacarlar (Sevim, T., 2017) 148
Şekil 5.67. 107 Depo mekanı tavanı (Sevim, T., 2017) 149
Şekil 5.68. 107 Depo mekanının güney ve doğu duvarı (Sevim, T., 2017)..... 149
Şekil 5.69. Sürmeli Çıkmazı'ndan parsele ana giriş kapısı (Sevim, T., 2017)..... 150
Şekil 5.70. Büyük yapıya ait güney cephesi (Sevim, T., 2017)..... 151
Şekil 5.71. Büyük yapıya ait güney cephesi (Sevim, T., 2017)..... 152
Şekil 5.72. Büyük yapıya ait güney cephesi (Sevim, T., 2017)..... 152
Şekil 5.73. Büyük yapıya ait güney cephesi (Sevim, T., 2017)..... 153
Şekil 5.74. Büyük yapıya ait geçiş konsolu (Sevim, T., 2017) 153
Şekil 5.75. Büyük yapıya ait küçük balkon (Sevim, T., 2017)..... 154
Şekil 5.76. Küçük yapıya ait kuzey cephesi (Sevim, T., 2017)..... 155
Şekil 5.77. Küçük yapıya ait kuzey cephesi (Sevim, T., 2017)..... 155
Şekil 5.78. Küçük yapıya ait kuzey cephesi (Sevim, T., 2017)..... 156
Şekil 5.79. Küçük yapıya ait kuzey cephesi (Sevim, T., 2017)..... 156
Şekil 5.80. Küçük yapıya ait kuzey cephesi (Sevim, T., 2017)..... 157
Şekil 5.81. Küçük yapıya ait kuzey cephesi (Sevim, T., 2017)..... 157
Şekil 6.1. Tez konusu yapının tescil fişi (Gaziantep KVKBK Müdürlüğü Arşivi, 2019) 165
Şekil 6.2. Tez konusu yapının eski fotoğrafı (Mülk sahibinin kişisel arşivi, 1970'ler) 166
Şekil 6.3. Tez konusu yapının eski fotoğrafı (Mülk sahibinin kişisel arşivi, 1970'ler) 167
Şekil 6.4. Tez konusu yapının eski fotoğrafı (Mülk sahibinin kişisel arşivi, 1980'ler) 167
Şekil 6.5. Gaziantep Ayyuş Hanım Konağı (URL 12) 176

Şekil 6.6. Gaziantep Ayyuş Hanım Konağı (URL 13) 176
Şekil 6.7. Gaziantep Ayyuş Hanım Konağı (URL 14) 176
Şekil 6.8. Gaziantep Ayyuş Hanım Konağı **(**URL 15) 177
Şekil 6.9. Gaziantep Ayyuş Hanım Konağı (URL 16) 177
Şekil 6.10. Gaziantep Hasan Süzer Müzesi **(**URL 17) 178
Şekil 6.11. Gaziantep Tudyalı Konağı **(**URL 18 **)** 178
Şekil 6.12. Gaziantep Tudyalı Konağı **(**URL 19) 179
Şekil 6.13. Gaziantep Tudyalı Konağı **(**URL 20) 179
Şekil 6.14. Gaziantep Tudyalı Konağı (URL 21) 179
Şekil 6.15. Gaziantep Tudyalı Konağı (URL 22) 180
Şekil 6.16. Gaziantep Zeynep Hanım Konağı (URL 23) 180
Şekil 6.17. Gaziantep evi (URL 24) 180
Şekil 6.18. Gaziantep Evi (URL 25) 181
Şekil 6.19. Geleneksel Gaziantep evlerinde tam nacar (Kılıç, 2007) 181

KISALTMALAR

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GÜ	: Gazi Üniversitesi
ICOMOS	: International Council on Monuments and Sites
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
KTVKBK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
KVKBK	: Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
ODTÜ	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
YTÜ	: Yıldız Teknik Üniversitesi

ÖZGEÇMİŞ

Tolga Sevim

Mimarlık Anabilim Dalı

Eğitim

Yüksek Lisans	2019	Maltepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı
Lisans	1994	Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
Lise	1988	Ankara Bahçelievler Deneme Lisesi

İş Deneyimi

2017 – 2019	CCN İnşaat A.Ş.
2004 – 2017	Serbest Mimarlık Hizmetleri
1994 – 2004	Çeşitli Mimarlık ve İnşaat Şirketleri

Mesleki Birlik Üyelikleri

1994	TMMOB Ankara Şubesi

Kişisel

Doğum yeri	Almanya
Doğum yılı	1971
Yabancı dil	İngilizce
Mobil telefon	+90 532 4863211
E-posta	tolgasevim@outlook.com

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Tez konusu olarak seçilen 460 ada, 33 parselde yer alan sivil mimarlık yapısı, Gaziantep İli, Şehitkamil İlçesi, Yaprak Mahallesi'nde bulunmaktadır. Mahalle içerisindeki yapıların birçoğunun 19. yüzyıla tarihlendiği daha önce yapılmış olan çalışmalardan biliniyor olsa da, çalışılan yapının yapım tarihi hakkında kesin bir bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır. Yapı, tarihi değeri olan, bu özelliğiyle Gaziantep KTVKBK'nun 28.05.2010 tarih ve 261 sayılı kararı ile "korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı" olarak tescillenerek, koruma grubu 2 (iki) olarak belirlenmiş, 530 envanter numaralı sivil mimarlık örneklerimizdendir. Yapı, günümüze kadar özgün işlevi olan konut işlevi ile farklı aileler tarafından kullanılmış ve günümüzde de kullanılmaya devam etmektedir. Yapıya farklı dönemlerde kullanıcıları tarafından eklentiler ve özgünlüğünü kısmen de olsa yitirmesine sebep olmuş olan fiziki müdahaleler yapılmış olsa da, günümüze kadar varlığını sürdürebilmiştir. Yapı günümüzün çağdaş gereksinimlerini karşılayamamaktadır, bu nedenle de yapılan niteliksiz eklerle tahrip edildiği gözlenmektedir. Gaziantep İli'nde bulunan geleneksel sivil mimari örneklerinden birisi olan çalışma konusu yapı, özgünlüğünü büyük ölçüde koruyarak günümüze ulaşabilmiş olduğundan, ait olduğu döneme ait mimari anlayışı ve kullanım koşullarını yansıtmakta ve Gaziantep'in toplumsal, kültürel ve mimari tarihine ışık tutmaktadır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Yapının tez konusu olarak seçilme amacı, yapının mekansal özelliklerini ve bütünlüğünü kaybetmeden korumaya yönelik müdahaleleri belirlemek ve sonraki kuşaklara ulaşmasını sağlamaktır. Konutun kapsamlı bir rölöve ile belgelenmesi ve restitüsyon çalışmasının hazırlanmasıyla, yapının var olduğu süre içerisinde uğradığı değişimi saptamak ve hazırlanan restorasyon projesi ile yapıyı iyileştirmek ve önerilen işleve yönelik gerekli müdahaleleri belirlemek amaçlanmıştır.

1.2. Çalışmanın Yöntemi

Tez kapsamında; Şehitkamil İlçesi, Yaprak Mahallesi'nde, 460 ada, 33 parseldeki konut yapısının mimari özellikleri incelenmiş; Gaziantep İli'nde yer alan konut yapılarının mimari özellikleri ile ilgili bir derleme çalışması yapılarak, tez konusu konut yapısının, bu sivil mimarlık örnekleri arasındaki yeri ortaya konulmuş; tez konusu konut ile ilgili sorunlar ortaya konularak, koruma önerisi geliştirilmiştir.

Bu kapsamda; teze konu olan geleneksel Gaziantep evinin günümüzdeki mevcut halini fotoğraf ve çizimlerle belgeleyen rölövesi, ilk inşa edildiği dönemdeki halini gösteren resititüsyon projeleri ve güncel kullanım problemleri doğrultusunda yapılacak müdahaleleri ifade eden restorasyon projeleri çizilmiştir.

Tez konusu konut yerinde incelenmiş ve fotoğraflama çalışması yapılmıştır.

Yapının tümü (iç mekan, cepheler vb.) ileri belgeleme tekniklerinden biri olan total station ölçüm cihazı ile ölçülmüş, aynı zamanda lazermetre ile de ikinci bir ölçüm yapılarak kontrol ölçüleri alınmıştır. Vaziyet planı 1/200 ölçekte hazırlanmıştır. Bahçede bulunan ağaçlar belirlenmiş ve vaziyet planına işlenmiştir. Planlar, kesitler ve görünüşler 1/50 ölçeğinde çizilmiştir. Yapıda kullanılan malzeme ve bozulma analizleri, yine oluşturulan lejand sistemiyle rölövelerde renkli olarak ifade edilmiştir.

Yapının restitüsyon projeleri, eski fotoğraflar ve yapıdan elde edilen veriler, ilçedeki benzer yapıların incelenmesi ve mahalle halkı ile yapılan yüzyüze görüşmeler sonunda çizilmiştir. Restorasyon projesi bu doğrultuda hazırlanmış, yapının özgün nitelikleriyle gelecek kuşaklara aktarılırken, çağdaş konfor koşullarını karşılayabilmesi için yapılması gereken müdahaleler belirlenerek, çizimler oluşturulmuştur.

Tez çalışması kapsamında, Milli Kütüphane ile YTÜ, İTÜ, ODTÜ ve GÜ kütüphanelerinde bulunan yayınlardan faydalanılmıştır. Ayrıca, Gaziantep KVKBK Müdürlüğü arşivi ile Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN'ın arşivinden yararlanılmıştır.

Tez çalışmasına ışık tutabileceği düşünülmüş olan, YÖK'ün Ulusal Tez Merkezi'nde yayınlanmış tezlerden faydalanılmıştır.

Sekiz bölüm, resimler, şekiller, tablolar, rölöve çizimleri, restitüsyon ve restorasyon projelerinden oluşan bu tez; Gaziantep İli, Şehitkamil İlçesi ve sivil mimarlık örnekleri ile ilgili kapsamlı bir çalışmadır.

BÖLÜM 2. GAZİANTEP

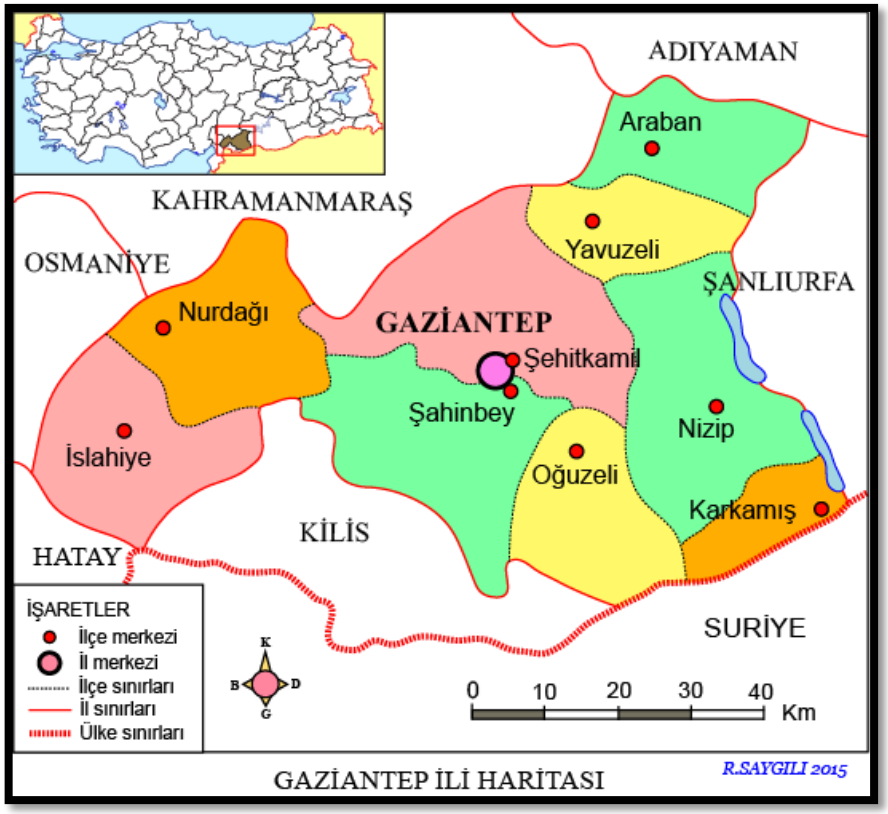
2.1. Konum

Gaziantep, ülkemizin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır. Güneyde Suriye, güneybatıda Kilis, kuzeyde Kahramanmaraş, doğuda Şanlıurfa, kuzeydoğuda Adıyaman, batıda Hatay ve Osmaniye bulunur. 36° 38" ve 37° 32" kuzey enlemleri ile 36° 28" ve 38° 1" doğu boylamları arasında yer alır. Rakımı 855 m, yüzölçümü 6.222 km²'dir. Üçüncü derece deprem kuşağında yer alır. İlçeleri İslahiye, Araban, Karkamış, Nurdağı, Nizip, Şahinbey, Oğuzeli, Yavuzeli ve Şehitkamil'dir (URL 1).

Torosların güneydoğusunda bulunan Sof dağları ile Sam, Dülükbaba, Sarıkaya ve Ganibaba dağları bu ilde yer alır. İlin önemli ovaları Barak, İslahiye, Yavuzeli ve Araban'dır. Afrin Çayı, Nizip Çayı, Merziman Çayı ve Alleben Deresi ise ilin önemli akarsularıdır (URL 1).

Şekil 2.1. Gaziantep'in Türkiye içindeki konumu (URL 2)

Şekil 2.2. Gaziantep il haritası (URL 3)

2.2. İdari Yapı

1987 yılında Gaziantep il merkezinde Büyükşehir Belediyesi oluşturularak, Şahinbey ve Şehitkamil 2 adet merkez ilçe haline getirilmiştir (URL 4).

Gaziantep ilinin, Nizip, İslahiye, Araban, Oğuzeli, Nurdağı, Yavuzeli, Karkamış olmak üzere de 7 adet diğer ilçesi bulunmaktadır (Yılmaz, 2004).

2.3. İklim ve Bitki Örtüsü

Akdeniz ve karasal iklimin geçiş bölgesinde yer alan ilin güney kısımlarında, Akdeniz iklimi etkili olup yazlar kurak ve sıcak, kışlar yağışlı ve soğuk geçer. Yağışın en fazla görüldüğü aylar kış ve ilkbahar aylarıdır. En sıcak ay Temmuz (42,6°C), en soğuk ay Ocak (-6,87°C) ayıdır (URL 1).

Ziraate uygun olan ilin topraklarında fıstık, zeytin, üzüm bağları, pamuk ve buğday yetişir. İlin dağlık alanlarında çam, köknar ve sedir ormanları ile step bitki örtüsü görülür. Ormanlarında turaç, keklik, yaban kazı, yaban ördeği, kınalı baykuş, çil, serçe, güvercin, an kuşu, tavşan, yaban domuzu, çeşitli su kuşları, bıldırcın ve kirpiye görülür (URL 1).

2.4. Sosyal ve Demografik Yapı

Gaziantep, coğrafi konumu nedeniyle, yüzyıllarca değişik medeniyetlerin egemenliğinde kalmıştır. Gaziantep'te, Paleolitik dönemden beri yerleşim yerlerine rastlanır. Osmanlıların, 1516 yılında ili fethetmesiyle birlikte, güneyden gelebilecek Arap baskılarına karşı Türkmen aşiretleri yerleştirilmiştir (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Gaziantep, yıllarca gerçekleşen savaşlar nedeniyle istikrarlı şekilde gelişmemiş olup bölgenin Halep'ten sonra gelen en kalabalık şehri konumundadır. Nüfus sayımlarında, kentte çalışabilecek yaşa gelmiş erkeklere "mücerred" denirken; köylerde ise, değerli toprak sahibi, vergiyle yükümlü erkeklere "bennak" denirdi. Kadınlar nüfus sayımlarına dahil edilmemekle birlikte, her evin nüfusu ortalama 5 kişi alınmaktaydı (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Gaziantep'te Osmanlı'nın son dönemleri olan 19. yüzyılda konut yapımında, iş gücü kaynağı şu meslek grupları ile sağlanmıştır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012):

Dülgeran: Ahşap yapıda iskelet kuran ve döşeme, merdiven, çatı yapımı gibi ağaç işlerini yapan kişi (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

Demirci: Demir işlerini yapan kişi (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

Binager: Yapı ustası, mimar (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

Bennayan: Yapı işlerinde çalışan kişi (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

Haccar: Taş ustası (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

Sengtraş: Taş yonucu, taşı işleyen kişi (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

Haddad: Demirci (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

Hamamcıyan: Taş duvar derzlerinin su geçirmemesi için ketenli harç ile sıvayıp perdahlama işini yapan kişi (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

Hammalan: İnşaatta yük taşıma işini yapan kişi (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

Kalemkâr: Duvar ve tavanlara fırça ile boyalı nakış işleyen ve kabartma görünümlü süsleme yapan kişi (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

Yontucu: Taşları yontan kişi (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

Duvarcı, Yapıcı: Duvarları ören kişi (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

Nacarcı; Neccar: Odaların duvarlarına ahşap kaplama işini yapan kişi (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012)

İyi ustalar veya sanatkârlar genellikle Ermeni olup, bunların yaptıkları evlerden, Ermeni olup olmadıklarını söylemek mümkün olmaktadır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

19.yüzyılda Ermeni nüfusta bir artış yaşanmıştır. Bunun sebebi, Türk gençlerinin uzun süreliğine askere gitmeleri, bir çoğunun askerlikten geri dönememeleri, dönenlerin de hasta ya da engelli olmalarıydı. Hızlı nüfus artışının yanında, kentteki Hıristiyan Ermeniler, maddi açıdan da çok güçlenmişlerdi (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Eskiden Türklere ait olan pek çok iş, iş yeri, arazi, Ermenilerin eline geçmiştir. Çünkü Ermenilere hem askerlik görevi verilmemiş hem de yasalarla pek çok imtiyaz sahibi olmuşlardır. Ermeniler, ticaret ve sanayi iş kollarında uzmanlaşmışlar, şehre gelen yabancı tüccarlarla birlikte iş yapmışlardır. Köylülere ait olan topraklar ağır vergiler yüzünden Ermenilerin eline geçmiş ve Ermeni azınlık çok zenginleşmiştir. Tüm bu nedenlerden dolayı, geleneksel Gaziantep evlerinde, Ermeni sanatkar ve ustaların çalıştığı ve iyi durumda olan evlerin mülkiyetlerinin de Ermeniler ya da diğer dini veya etnik azınlıklara ait olduğu bilinmektedir (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra, mimarlık ve yapı işleri Ermeni azınlığın hakimiyetine geçmiş ve bu hal, Osmanlıların sona ermesine kadar devam etmiştir. Bunun yanında, aileden yetişme Türk yapı ustaları da bulunmaktadır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

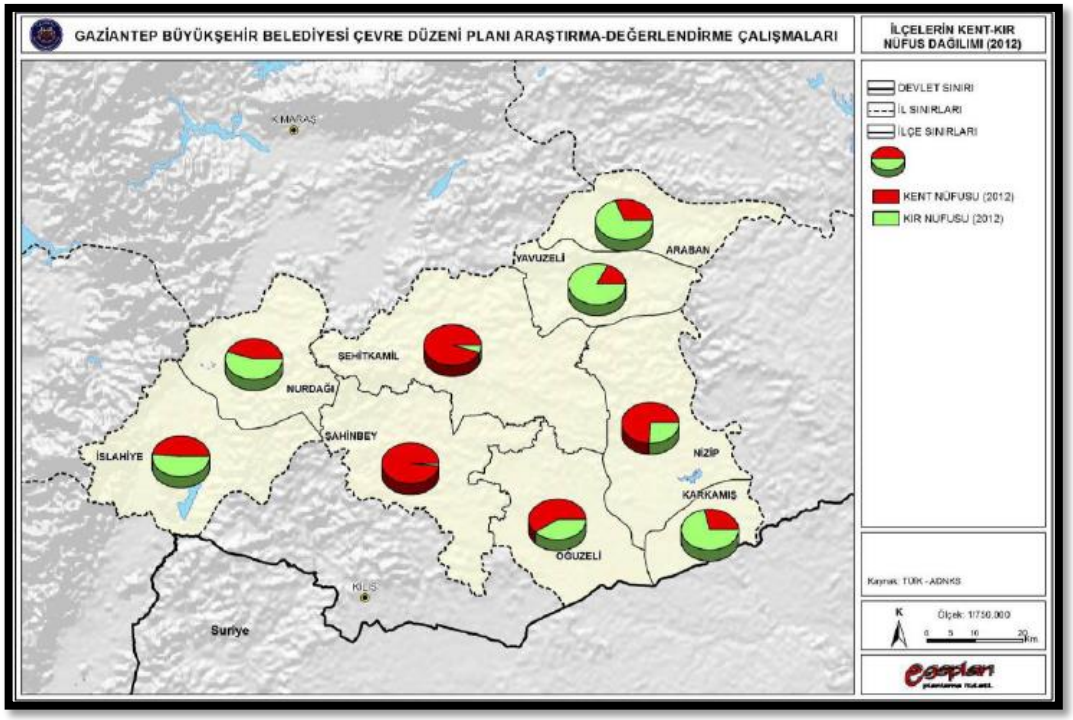
2018 yılına ait ADNKS sonuçlarına göre Gaziantep nüfusu, 2.028.563'tür (URL 5).

Gaziantep il nüfusunun %76,8'i şehirlerde, % 23,2'si ise köylerde yaşamaktadır. Toplam il nüfusunun % 63,2'si merkez ilçelerde yaşamaktadır (Yılmaz, 2004).

İl nüfus yoğunluğu açısından ise, Şahinbey ve tez konusu yapının yer aldığı Şehitkamil ilçelerinin yoğun olduğu görülmektedir (Yılmaz, 2004).

Gaziantep ilinden yıllar içerisinde, kırsal alandan il merkezine ve ilden diğer illere önemli oranda göç gerçekleşmiştir (Şekil 2.3) (Yılmaz, 2004).

Gaziantep ilinde okuma-yazma oranı % 92'dir (Yılmaz, 2004).

Şekil 2.3. Gaziantep iline ait ilçelerin kent ve kır nüfus dağılımı (2012) (URL 4)

2.5. Ekonomik Yapı

GAP, ait olduğu bölgenin ekonomik kalkınması açısından tarım, sanayi, ulaştırma, inşaat, sağlık ve eğitim gibi tüm sektörleri içine alan "Entegre Bölgesel Kalkınma Projesi" olmuştur (Yılmaz, 2004).

GAP'ın resmi merkezi Gaziantep dışında bir il olarak belirlenmiş olmakla birlikte; Gaziantep, bölgenin tabi bir "kalkınma merkezi" konumundadır. Yaygın olarak mevcut olan tekstil, gıda, makine, teçhizat ve kimya gibi üretim malları yerlerini, bu faaliyetlerin tabi değişim seyrine bağlı olarak yüksek ve yoğun teknoloji ile sermaye gerektiren sanayi dallarına bırakacaktır. Bunların başında, elektronik, otomotiv yan endüstrisi malları, tıbbi alet ve cihaz yapımı, robotlar ve polimer kimyası gelmektedir (Yılmaz, 2004).

Ekolojik açıdan bozulmamış olan Gaziantep ili, uygun iklim ve toprak şartları bakımından antep fıstığı ile özdeşleşmiştir (Yılmaz, 2004).

İl yüzölçümünün % 64'ünü tarım alanları, % 15'ini orman ve fundalık alanlar, % 6'sını çayır ve meralar, % 15'ini ise tarım dışı araziler oluşturur. Tarımsal üretimin ağırlığı bitkiseldir. Hayvansal üretim yeteri kadar gelişememiştir. Tarım alanlarında ağırlıklı olarak, arpa, buğday, mercimek, pamuk, kırmızı biber, mısır, soğan, nohut,

sarımsak, üzüm, zeytin, nar gibi ürünler yetiştirilmektedir. İlin üretim ve ihracatında önemli paya sahip olan tarımsal ürün ise antep fıstığıdır (Yılmaz, 2004).

Gaziantep, işlek bir ulaşım ağı üzerinde bulunduğundan ve Suriye'ye açılan bir kapı konumunda yer aldığından dolayı, ticaret açısından her zaman bir çekim noktası olmuştur. Ulaşımındaki kolaylık ve verimli toprakların sağladığı bol üretim, ekonomik faaliyetleri çok hızlı geliştirmiştir. Bu sayede, Gaziantep ilinin de, çevresindeki iller gibi varoluş sebebi büyük ölçüde ticarete dayanmıştır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Önemli kara ve demiryolu ağlarının üzerinde bulunması, tarihi eserler açısından zengin olması ve ticari hayattaki canlılık sayesinde, Gaziantep, turizm alanında canlı merkezlerden biri konumuna gelmiştir (Yılmaz, 2004).

2.6. Tarihsel Gelişim

Gaziantep'e ilişkin tarihi kaynaklarda, Ayıntab ismine ilk kez 12. yüzyılda rastlanır. Bununla birlikte, günümüzdeki kentin doğusunda bulunan Dülük Köyü'nde tarihinin daha eski olabileceğini düşündüren bazı kanıtlar bulunur. Dülük adının devamlı kullanılmış olması, Dülük'ün Antep'e göre daha büyük ve önemli bir yerleşim yeri olabileceğini göstermektedir. 1517 yılında bir manastırda bulunan, İngiltere'den Hindistan'a kadar tüm önemli şehirleri içeren, "Tabula Peuntingeriana" adlı bir haritada Antep yakınlarındaki Zeugma'nın yanı sıra "Doliche" isimli bir şehrin de bulunduğu belirtilmektedir (Sönmez, 2018).

7500 yıllık bir tarihe sahip olan Gaziantep, Anadolu kentleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Mezopotamya ile Akdeniz'i birbirine bağlayan coğrafi konumu, kavimler için tarih öncesi çağlardan itibaren yerleşim alanı olması, bunun önemli nedenlerindendir. Tarihi gelişimi boyunca, değişik kavimlerin yaşam alanı olması, bünyesinde değişik kültür katmanlarının birikmesini ve kendine has kimliğini oluşturmasını sağlamıştır (Hitit, Pers, Kommagene, Roma, Bizans, Beylikler ve Osmanlı). Dünya tarihine ışık tutabilecek kadar bilgi ve arkeolojik zenginliğe sahip olan Antep, pek çok uygarlığın kültürel mirasını bir araya getrimiş önemli bir tarihsel merkezdir (Topçu ve Bilsel, 2016).

Tarihi boyunca, stratejik konumu nedeniyle, bir çok kez istilaya uğrayan kent, yakılıp, yıkılmıştır. İdari açıdan Maraş'a ve Halep'e bağlı konumdayken, ticari olarak çok hareketli ve kapaasiteli bir merkez olan Halep'in yanında ikincil durumda kalmıştır.

Ancak, Halep ve Antep arasındaki mesafe uzak olmadığından ve ticaret kervanları kente sürekli uğradığından, Antep'in uluslararası ticaret ağına bağlanması kolaylaşmıştır (Topçu ve Bilsel, 2016).

Kent ile ilgili 14. yüzyıl sonu ve 15. yüzyıl başı ile ilgili bilgi verenler, Antep'i geniş topraklara, çok sayıda bağa ve bahçeye sahip güzel bir kent olarak tarif etmiştir (Sönmez, 2018).

13. yüzyıla ait herhangi bir caminin yer almadığı kentte, Kale ve Alleben Deresi'nin kuzeyindeki Yaprak Mahallesi'nde, 14. yüzyıla tarihlenmiş Ali Nacar Camii (Şekil 2.9-2.10); Karagöz Mahallesi'nde, 15. yüzyıla tarihlenmiş Alaüddevle (Alidela) Camii (Şekil 2.11) bulunmaktadır. Osmanlı döneminden önce, Antep'te gayrimüslimlerin yaşadığı mahalleler tam olarak bilinmediğinden, Osmanlı'dan önce inşa edilmiş camilerin bulunduğu yerlerden, Antep'in 16. yüzyıldaki sınırları belirlenmiştir. Bu bilgiye göre Osmanlı öncesinde, Antep'te Düğmeci, Karagöz, Seferpaşa ve Yaprak mahallelerinin varlığından söz edilebilir (Sönmez, 2018).

16. yüzyılda kent, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içine dahil olmuş ve çok sayıda medrese, cami, hamam ve han yapılmıştır (Topçu ve Bilsel, 2016). Kentin Osmanlı himayesine girmesi ile birlikte, mahalle sayısı artmış, ancak kentin alansal olarak büyümesi, mahalle sayısındaki artışla doğru orantılı olmamıştır (Sönmez, 2018).

Osmanlı kentlerinin genelinde, özellikle 16. yüzyıldan itibaren, kentlerdeki nüfus artışına rağmen, kentlerde yatay büyümenin gerçekleşmediği, eski şehir dokusunun bölünüp parçalanarak nüfusun sıkıştırıldığı gözlenmektedir. Bu durum, bahçeli, az katlı geniş evler yerine, çok katlı yeni evlerin inşa edilmesine neden olmuştur. Bunun sonucunda, Gaziantep'te yatay şehirleşme yerine, sıkışma olmuş ve bir mahallenin sığabileceği kadar alanda birkaç mahalle oluşmuştur. 19. yüzyılın sonlarında 84 adet mahallesi bulunan şehrin, Halep'e doğru geliştiği, şehrin batı kesimlerinde günümüzdeki Alleben Deresi'ne kadar uzandığı ve bugün adını korumuş olan 23 mahalleye (Bekirbey, Bostancı, Cabi, Çukur, Düğmeci, Eyüpoğlu, Gündoğdu, İsmetpaşa, Kanalıcı, Karagöz, Karatarla, Kepenek, Kılınçoğlu, Kozanlı, Kozluca, Savcılı, Seferpaşa, Suyabatmaz, Şahveli, Şekeroğlu, Ulucanlar, Yaprak) denk geldiği görülmektedir (Sönmez, 2018).

Osmanlı'da Bizans döneminden kalma kiliseler camiye dönüştürülmüş, kamusal hizmetler için imarethaneler kurulmuş, şehrin ticari ulaşımı ve güvenliği sağlanmış,

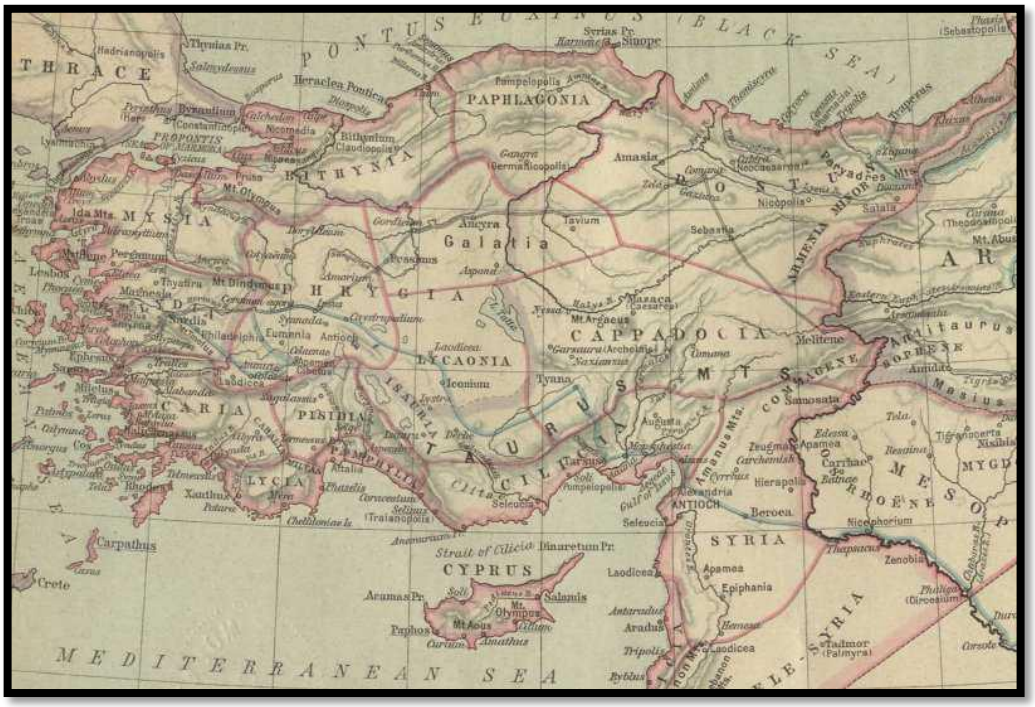
çeşitli yapılar inşa edilerek (han, hamam, kervansaray vb.) ihtiyaçlar karşılanmıştır. Camiler ve bu yapılar, kentin çekirdeğini oluşturmuştur. Kent, bu alanı saran sokaklarla devam etmiştir. Genelde dar olan bu sokaklar; birbirine bitişik yapılmış evlerden ve dışa kapalı-içe dönük, aile içindeki rahatlığı ön plana çıkaran ve İslam kültürünün mahremiyete önem veren etkilerini yansıtan, yüksek duvarlarla çevrili geniş avlulardan oluşmuştur. Osmanlı kentlerinin çoğunluğu gibi, Gaziantep'te de kentin çekirdeğini oluşturan alan, sosyo-ekonomik anlamda, büyük ölçüde Osmanlı döneminden kalan özelliklerini muhafaza etmiştir. Bunlara en güzel örnekler, şehrin Bey ve Şekeroğlu Mahalleleri'dir. Ancak, yapılarda kullanılan yapı malzemeleri, yapıların şekilleri ve boyutları zamanla değişikliğe uğramıştır (Sönmez, 2018).

Ekonomik öneme sahip olan hanlar, şehirde esas olarak 19. yüzyılda canlılık göstermiştir. 19. yüzyılın başlarından itibaren Ermeni nüfustaki artış, şehrin hem fiziki gelişimini hem de ticari hayatını etkilemiştir. Ancak, gelişiminde ortaya çıkan büyük yangınlar ve 1822 yılındaki büyük depremle kentin fiziksel dokusu tahrip olmuştur (Topçu ve Bilsel, 2016).

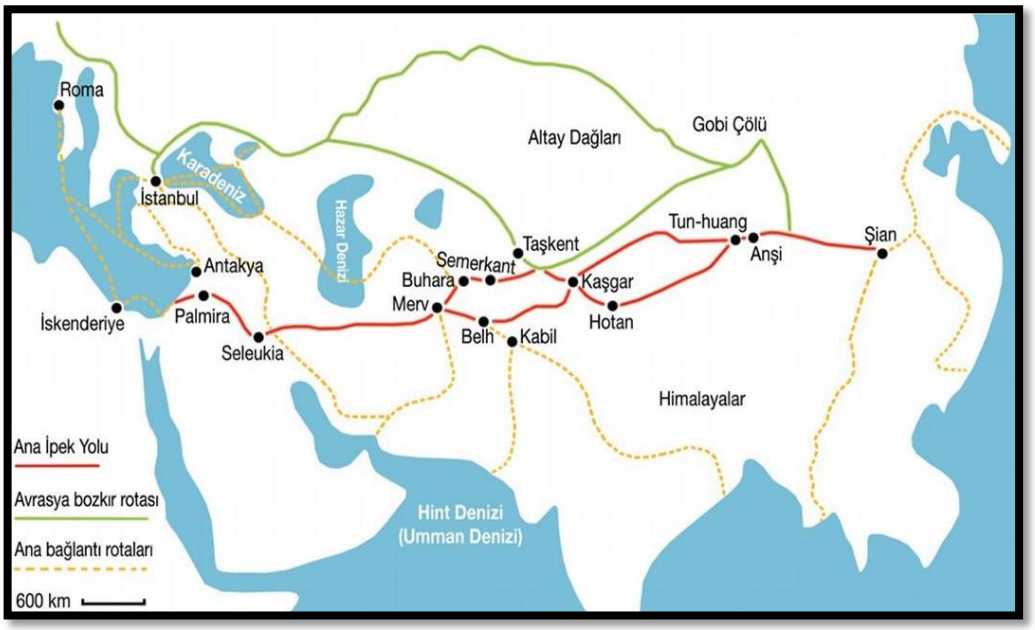
Antep'in doğrudan İpek Yolu üzerinde bulunmamasına, idari açıdan Halep'e bağlı olmasına, savaşlar, isyanlar gibi tüm olumsuzlukların tarih boyunca meydana gelmiş olmasına rağmen, ticaret Antep'te sürekli gelişmiştir. Antep'te farklı dönemlerde yapılmış olan Zincirli, Kemikli, Oturakçılar, Kuyumcular, Karanlık ve Kadri Paşa Bedestenleri'nden günümüze yalnızca Zincirli ve Kemikli Bedestenleri ulaşabilmiştir. Kentin ticari hayatı, kale çevresindeki hanların etrafında gelişmiştir. Zaman içinde bu merkez, içerisinde yapılan cami, han, hamam, çarşı ve konut yapılarından oluşan taşınmaz kültür varlıkları ve kente özgü yöresel el sanatları, bakırcılık, sedef kakmacılığı, kutnuculuk, yemenicilik, gümüş işlemeciliği, kilimcilik, aba dokumacılığı, zurnacılık gibi kültürel miras ürünlerinin geliştiği bir alan haline gelmiştir. Gaziantep geleneksel çarşı dokusu içerisindeki eserlerin çoğunluğu Osmanlı dönemine aittir. Ancak, yapılar genellikle erken İslam mimarisi izlerini taşır (Topçu ve Bilsel, 2016).

1950 yılından sonra gelişimi ivme kazanan, Devlet Planlama Teşkilatının 1979-1983 yılları arasına yönelik olarak açıkladığı Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında büyükşehir statüsü kazanan Gaziantep; nüfus artışı, alışkanlıkların değişmesi gibi nedenlerle, ticaret mekanları konusunda da değişikliğe uğramıştır. Geleneksel çarşı

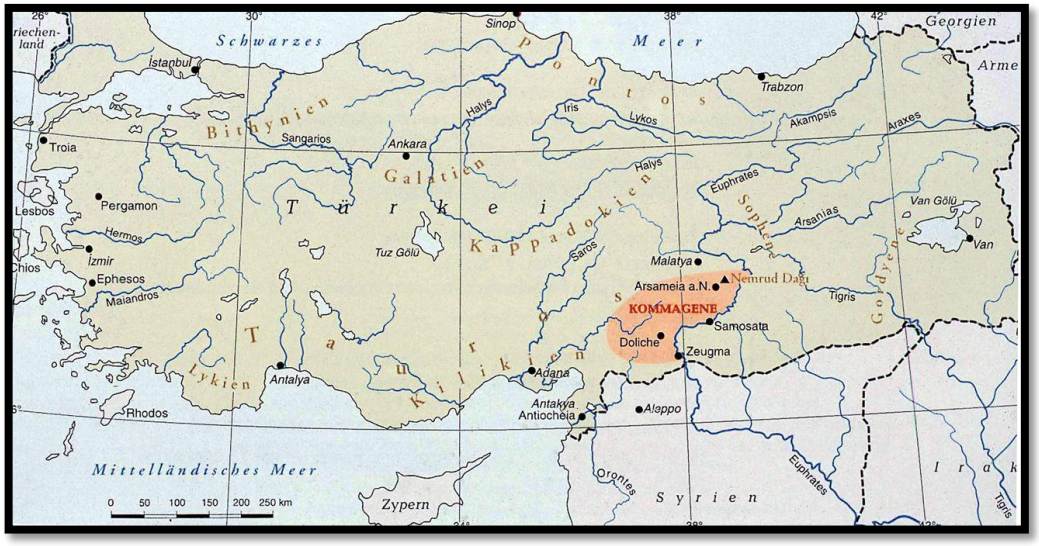
dokusu içerisindeki alışveriş mekanları, kent gelişirken önce alışveriş sokaklarına kaymıştır. Bu süreç ilerlerken, Gaziantep çarşısı yerli ve yabancı turistlere hizmet vermeye başlamış, Gaziantep halkı da ihtiyaçlarını alışveriş merkezlerinden gidermeye başlamıştır (Topçu ve Bilsel, 2016).

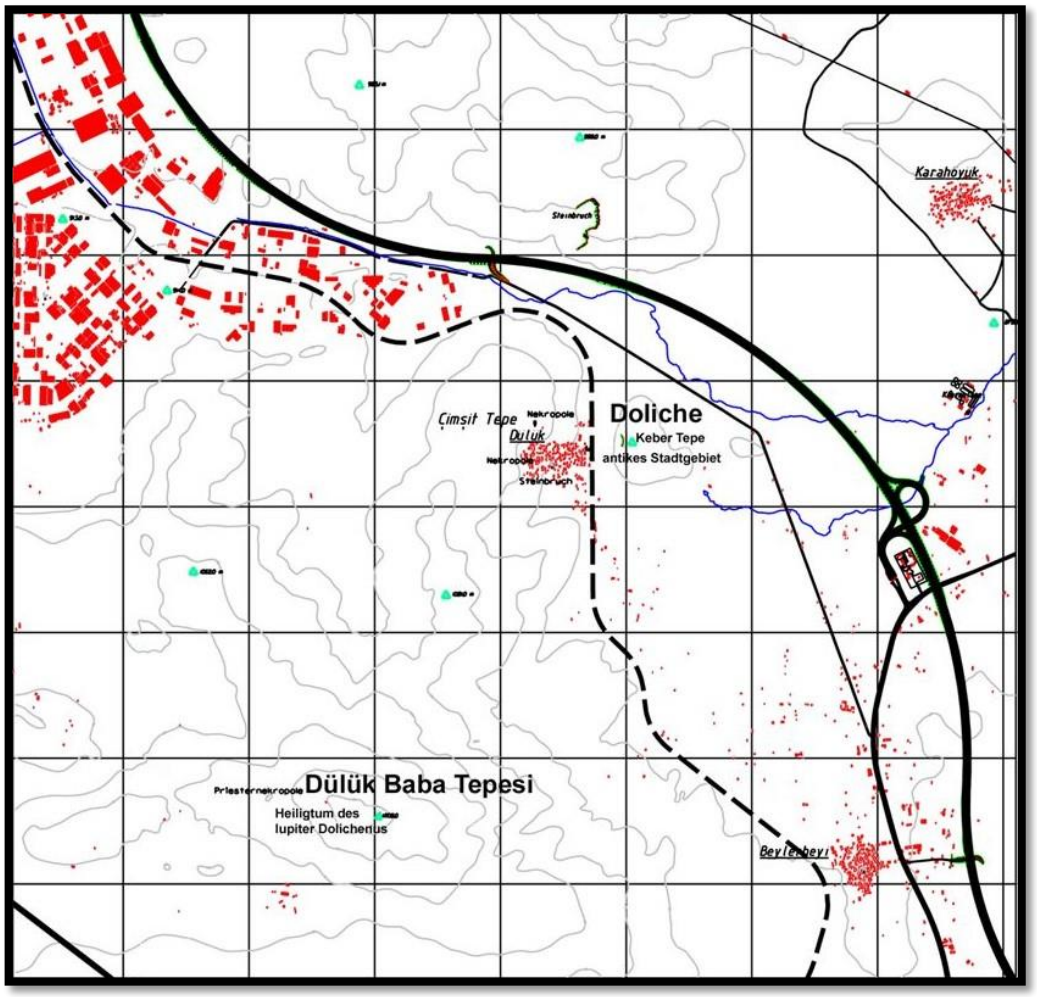
Şekil 2.4. Zeugma'nın konumunu gösteren harita (URL 6)

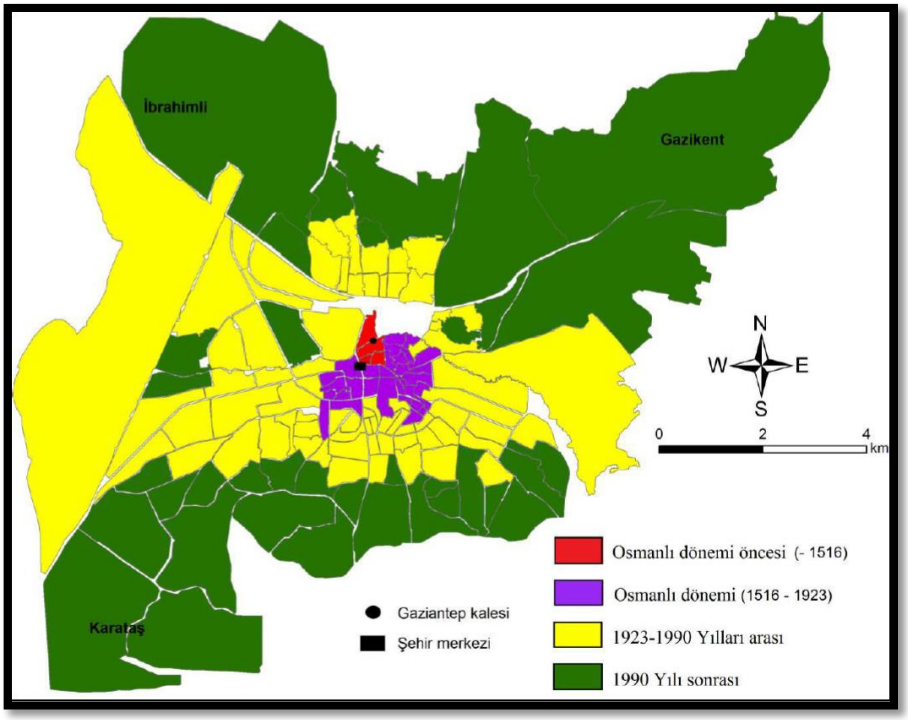
Şekil 2.5. Tarihi İpek Yolu (URL 7)

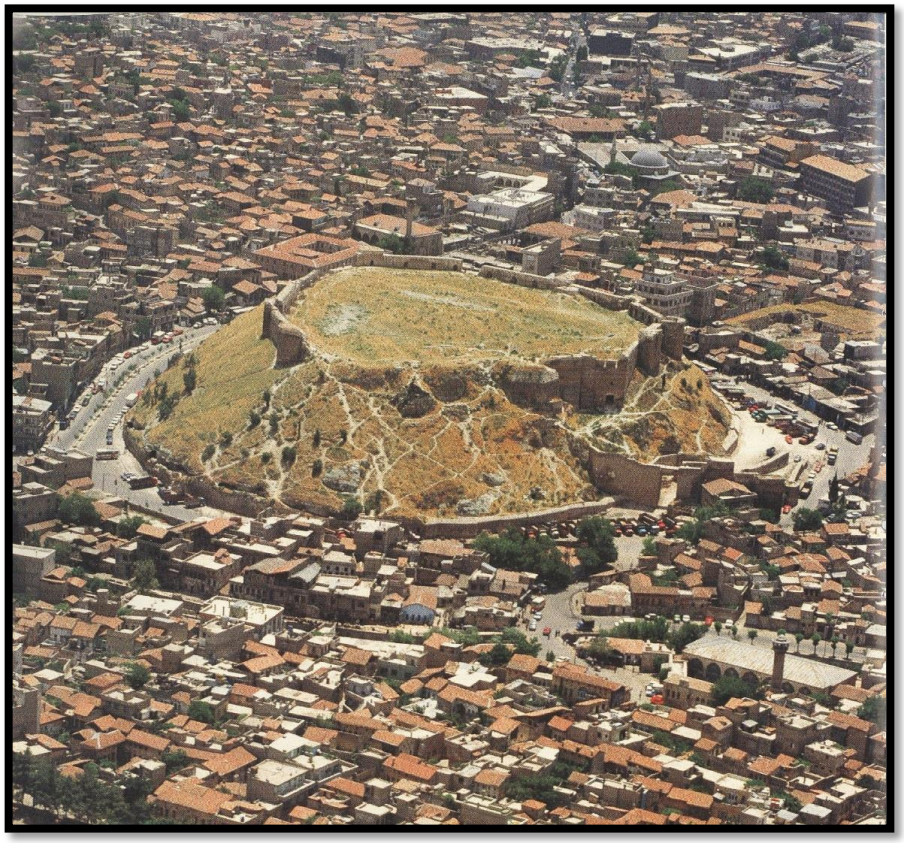
Şekil 2.6. Doliche/Dülük (URL 8)

Şekil 2.7. Doliche/Dülük (URL 8)

Şekil 2.8. Gaziantep kentinin alansal gelişimi (Sönmez, 2018)

Şekil 2.9. Ali Nacar Camii Genel Görünüm (Başgelen, 1998)

Şekil 2.10. Ali Nacar Camii (Sevim, T., 2018)

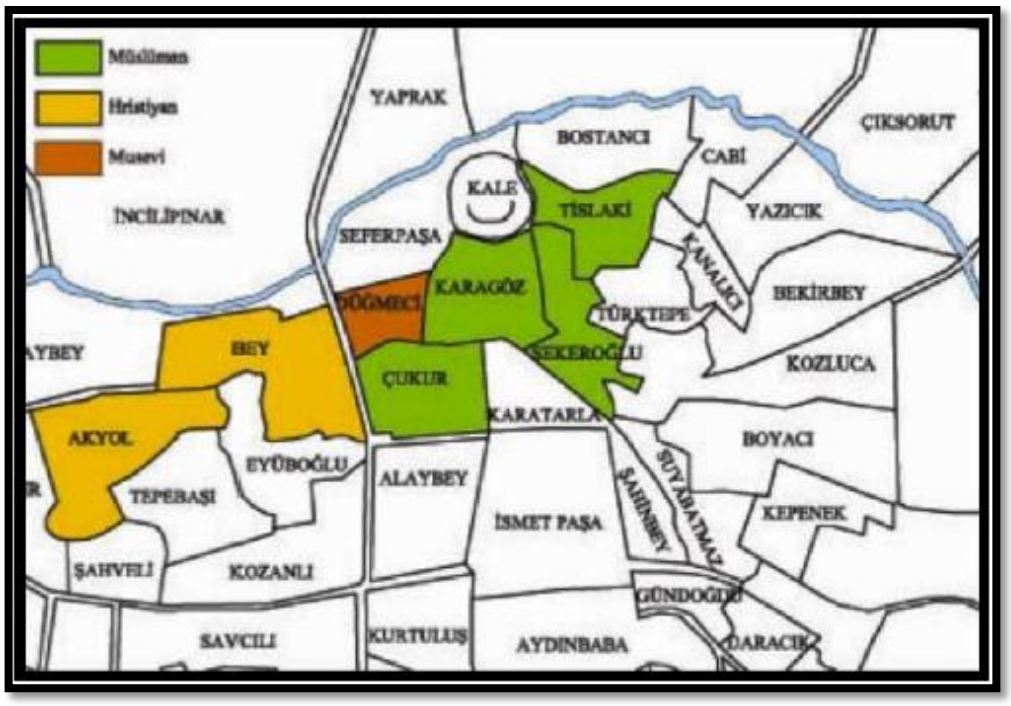

Şekil 2.11. Alaüddevle (Alidela) Camii (Akpolat, 2003)

2.7. Mahalle Gelişimleri ve Bugüne Kadar Yapılan İmar Planları

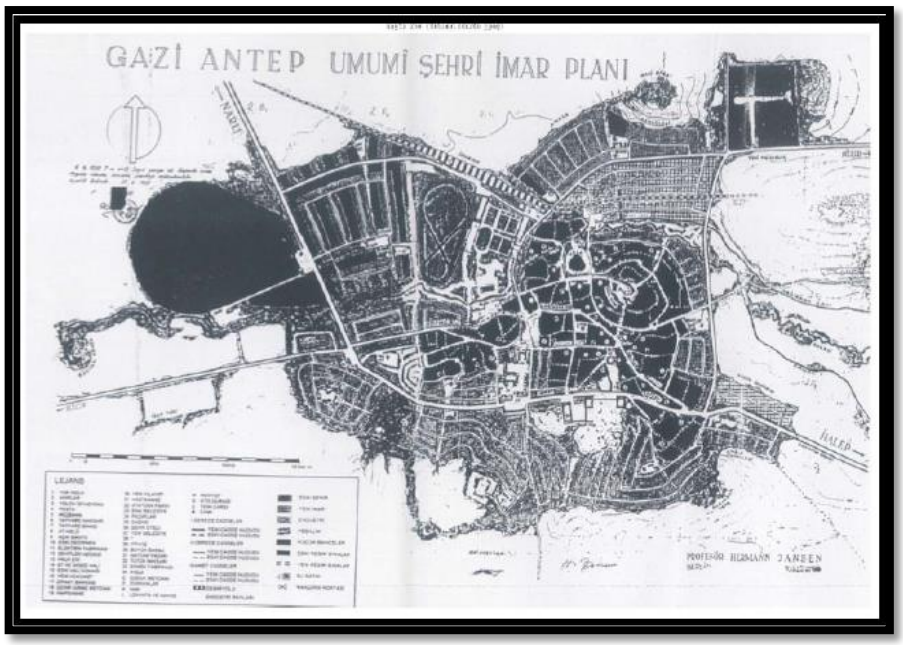
Gaziantep, kuruluşu döneminde askeri açıdan stratejik bir bölge olması ve sadece kale ile ona ulaşan bir ana yolun bulunması sebebiyle, yerleşim kente dönüşürken, öncelikle bu mevcut yapı ve ana yol aksı etrafında yeni binalar inşa edilmiş, mahalleler de bu yapıların etrafında gelişmiştir. Zamanla konumlanma, ana yol aksları etrafında geliştikçe, kentte ticaret yaşamsal bir etkinlik haline gelmiştir. Diğer taraftan, topoğrafik yapıya bağlı olarak; Alleben Deresi'nin kuzey kısmının çevresine göre alçak bir düzlük oluşturması, bu alanın güvenliğinin sağlanması ve kontrolünü güçlendirdiği için, derenin güneyindeki yükseltide dere ile güneydeki ana yol aksı arasında kalan alana da mahalleler konumlanmıştır (Kıratlı, 2013).

Kentteki Türkmen oymaklarının göçlerinin 18. yüzyıla kadar devam etmiş olması, kentin hızlı gelişimini sağlamıştır. Özellikle bazı oymakların mevcut mahallelerde yerleşmek yerine, kendi mahallelerini kurmaları ve bu oluşum esnasında, mevcut mahallelerden mümkün olduğunca uzakta konumlanmaya çalışmaları, bu durumu doğurmuştur. En eski mahalleler arasında yer alan Bey Mahallesi'nin kaleden uzak oluşu, göçebe yerleşmesi özelliği olarak değerlendirilebilir. Zaman içerisinde göç ve doğum yoluyla artan nüfusun barınma ihtiyacını karşılamak amacı ile kurulan yeni mahalleler, mahalleler arasındaki boşlukları dolduracak şekilde konumlanmışlardır (Kıratlı, 2013).

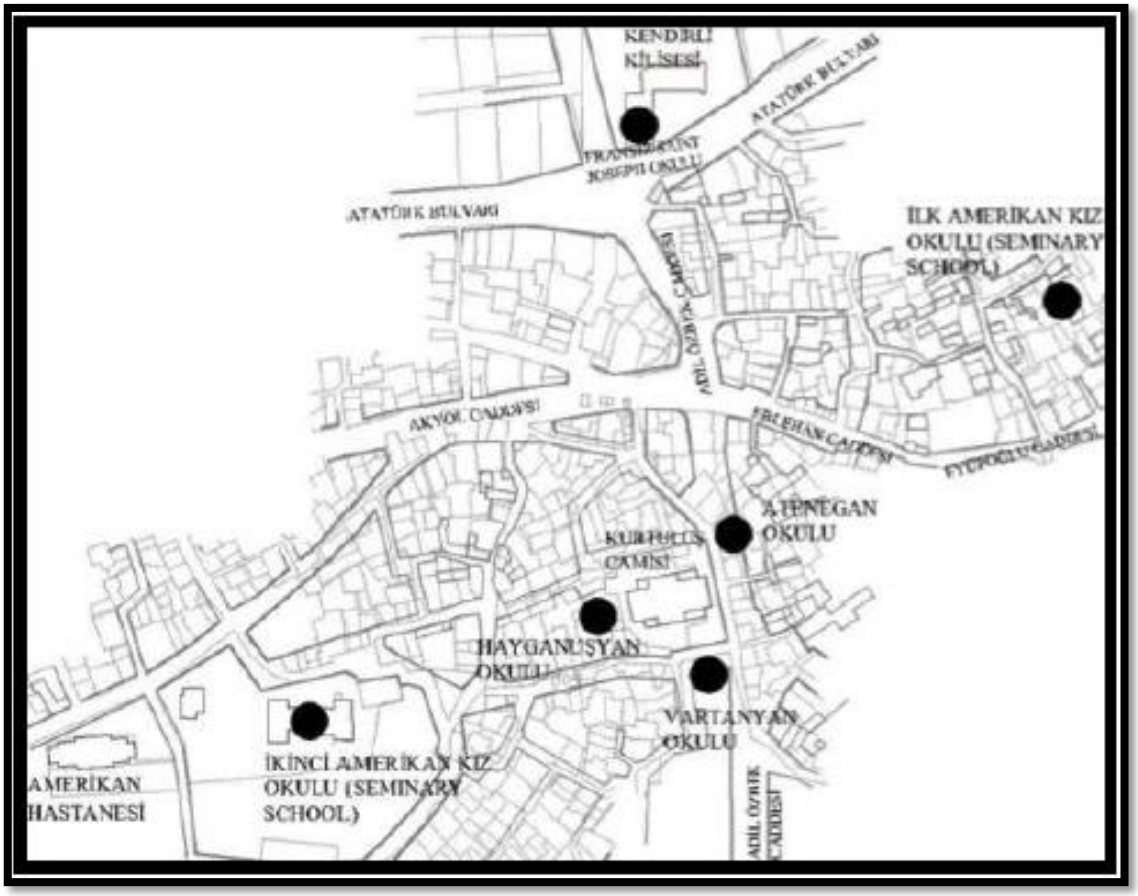
Şekil 2.12. Nüfus gruplarının mahallelere göre dağılımı (Kıratlı, 2013)

Bu konumlanma özellikleri sebebiyle, 20. yüzyıl başlarına kadar kentin sınırları pek fazla değişmemiş, mahalle aralarında yer alan yeşil alanlara ve bostanlara yeni mahalleler konumlanmıştır. Kente ilişkin Jansen ve Aru tarafından hazırlanan imar planlarına bakıldığında da, bu olgunun 1950'lere kadar aynı şekilde devam ettiği; savaş sonrası Ermeni ve Yahudilerin kenti terk etmesinden sonra, konumlandıkları mahallelerin zaman içinde yok olmadığı, buralara yerli nüfus ve kente göç ile gelen insanların yerleşmiş olduğu görülür. Kentin özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren almaya başladığı göç sebebiyle, sınırlarının hızla değişmiş ve nüfusun yeni mahallelerde yoğunlaşmaya başlamış olduğu gözlemlenmektedir. Bu tarihlerden sonra oluşan yeni mahalleler ise eski dokuyu saracak şekilde gelişmiştir (Kıratlı, 2013).

Şekil 2.13. Jansen İmar Planı (Kıratlı, 2013)

Gaziantep Kentsel Sit sınırları, Gaziantep KTVKBK'nun 17.07.1987 tarih ve 3579 sayılı kararı ile belirlenmiştir. Bu karar kapsamında, iki farklı alanda bölgeleme kararı alınarak, kapsamlı bir koruma çalışması başlatılmıştır. 1991 yılında Koruma İmar Planı araştırması yapılarak, 1992 yılında, 1987'de belirlenen sit sınırlarında bir takım değişiklikler yapılarak Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanmıştır. Kent merkezi için; Kale ve çevresindeki ana ticari dokuyu içerisine alan Hanlar Bölgesi 1. Sit Alanı ve kentin batısında kalan, daha çok Hıristiyan nüfusun konut ve ibadet yapılarının bulunduğu mahalleleri içerisine alan 2. Sit Alanı olmak üzere iki ayrı sit alanı belirlenmiştir (Şekil 2.14) (Kıratlı, 2013).

Şekil 2.14. Gaziantep 2. Sit Alanı içerisindeki anıtsal yapılar (Kıratlı, 2013)

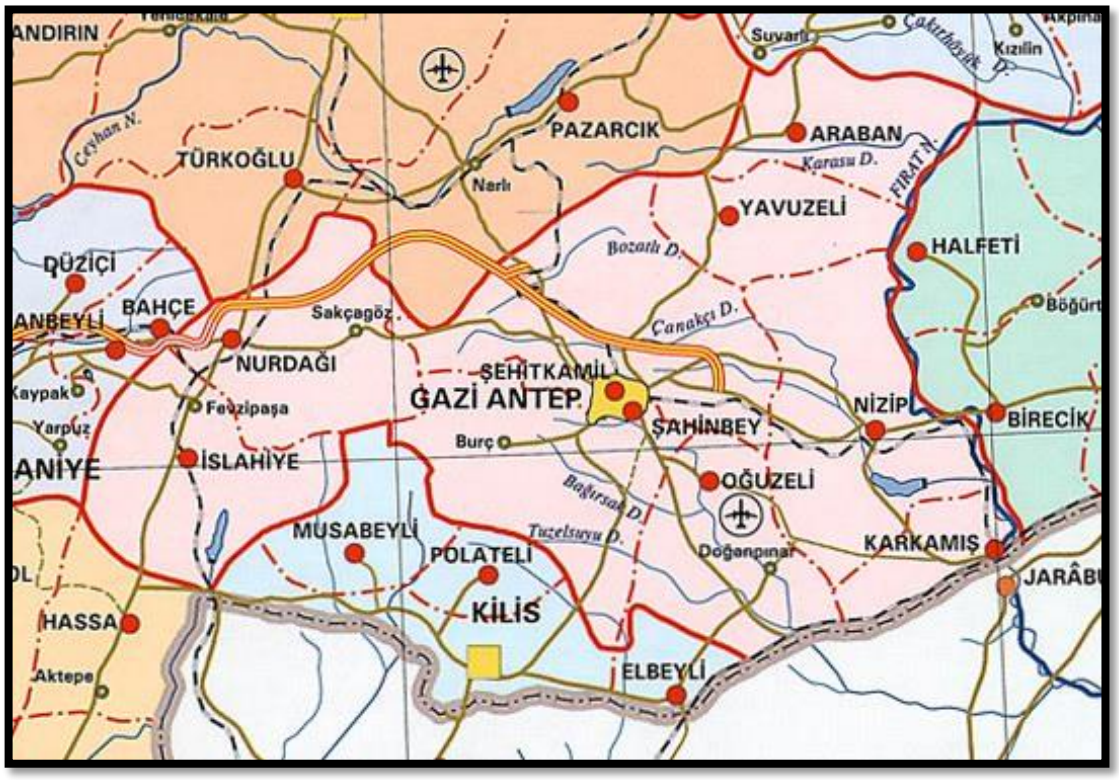
İlk dönemlerde, genişliği yük hayvanlarının boyutlarına göre ayarlanmış olan yollar, zaman içerisinde motorlu taşıt araçlarının yaygınlaşmasıyla yetersiz kalmış ve genişletilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Jansen, Aru-Söylemezoğlu tarafından hazırlanan imar planının uygulanması ile Suburcu, Karagöz, Şehitler, İsmet İnönü Caddeleri ve Atatürk Bulvarı gibi ana yollar genişletilmiş, gerekli kısımlara yeni yollar eklenmiş, çalışmalar konut dokusunda yer alan yollarda devam etmiştir. Yolların genişletilmesi ve trafiğin rahatlatılması amacı ile by-pass yol açılması çalışmaları sonucu; kentin karakteristiğinin belirlenmesinde, yapılar kadar önemli rol oynayan yol dokusu büyük ölçüde tahrip olmuş, pek çok tarihi yapı da bu çalışmalar sırasında yok olmuştur (Kıratlı, 2013).

BÖLÜM 3. YAPININ İÇİNDE BULUNDUĞU ŞEHİTKAMİL İLÇESİ

3.1. Konum

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin güneybatısında yer alan Şehitkamil İlçesi'ne komşu olan ilçeler; kuzeyde Pazarcık, kuzeydoğuda Yavuzeli, doğuda Nizip, güneydoğuda Oğuzeli, güneyde Şahinbey ve batıda Nurdağı ilçeleridir. (URL 9).

İlçe, kara ve demiryolu ulaşım ağında önemli bir geçiş noktasında bulunmaktadır. Adana-Gaziantep-Şanlıurfa karayolu (E24) ile Pozantı-Adana-Gaziantep otoyolu (PAG), ilçe sınırları içerisinden geçmektedir. İlçeden geçen demiryolu, Adana-Malatya demiryolunu Narlı istasyonuna, Bağdat demiryolunu ise Karkamış istasyonu'na bağlar (Yılmaz, 2004).

Şekil 3.1. Şehitkamil ilçe haritası (URL 10)

3.2. İdari Yapı

İlçe, 3398 sayılı Gaziantep İli Merkezinde Şehitkamil Ve Şahinbey Adıyla İki İlçe Kurulması Hakkındaki Kanunla, 20.06.1987 tarihinde Şehitkamil adıyla kurulmuş ve 19.09.1988 tarihinde faaliyete geçmiştir. Belediye sınırları içerisinde 143 adet mahalle bulunmaktadır (URL 9).

3.3. Fiziksel Yapı

İlçenin alanı 1.268 km²'dir. İlçedeki başlıca yükseltiler; 1.496 m rakımlı Sof Dağı, 1.250 m rakımlı Dülükbaba, 1.069 m rakımlı Güreniz ve 1.053 m rakımlı Sam Dağı'dır. Akarsular arasında en bilineni Alleben Deresi'dir (URL 9).

3.4. İklim Yapısı

Güneydoğu Anadolu ile Akdeniz bölgesi arasında kalan ilçede ağırlıklı olarak Akdeniz bölgesi iklim özellikleri görülür. Kışlar yağışlı ve soğuk, yazlar kurak ve sıcaktır (URL 9).

İlçede 63.726 hektar tarıma alanı, 10.213 hektar orman alanı, 26.336 hektar tarım dışı arazi ve 645 hektar çayır ve mera bulunmaktadır. Tarım alanlarında sulanabilir arazi az olduğundan, daha çok kuru tarım yapılmaktadır. Tarımsal amaçlı 4 tarım kredi kooperatifi faaliyette olup, bunlar Aktoprak ve Arıl Belediyeleri ile Bedirkent ve Yeşilce köylerindedir. Kayıtlı toprak sayısı 1.843'tür. İlçedeki büyükbaş hayvan sayısı 11.750, küçükbaş hayvan sayısı ise 120.633'tür (Yılmaz, 2004).

3.5. Demografik Yapı

2018 yılı ADNKS sonuçlarına göre ilçenin toplam nüfusu 774.179'dur (URL 5).

İlçenin çok fazla göç alması, nüfusun hızla artmasına ve çarpık kentleşmenin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Yılmaz, 2004).

İlçede 2 adet devlet hastanesi, 17 adet sağlık ocağı ile 1 adet ana çocuk sağlığı merkezi bulunmaktadır. Bu ocaklara bağlı sağlık evlerinin sayısı ise 25'tir. Ayrıca ilçede 3 adet özel hastane, 25 adet özel poliklinik, 119 adet eczane ile 5 adet özel hemodiyaliz merkezi de faaliyet göstermektedir (URL 9).

3.6. Ekonomik Yapı

Sanayi kuruluşlarının büyük çoğunluğu, kara ve demir yolu ulaşım ağında, önemli bir geçiş noktasında bulunan ilçede yer almaktadır. Bunlar; Organize Sanayi Bölgesi, Örnek Sanayi Sitesi, Küçük Sanayi Sitesi ve Nizip Caddesi'ndeki iş yerleridir (Yılmaz, 2004).

3.7. Sosyo-Kültürel Yapı

İlçenin okur – yazar oranı % 97'dir (URL 9).

İlçede devlete ait 4 adet anaokulu, 51 adet ilköğretim okulu, 3 adet özel eğitim ilköğretim okulu, 8 adet genel lise, 3 adet anadolu lisesi, 1 adet çok programlı lise, 1 adet fen lisesi ile 8 adet mesleki ve teknik lise faaliyet göstermektedir. Bu okullara giden öğrenci sayısı 97.554 olup, 2.998 öğretmen görev yapmaktadır. Bunun yanısıra 1 adet özel anaokulu, 5 adet özel ilköğretim okulu ile 4 adet özel lise de bulunmaktadır. Bu okulların öğrenci sayısı 3.285 olup, 255 öğretmen göreve devam etmektedir. 67 adet köy ve 4 adet mezradaki birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında eğitim ve öğretim sürmektedir (URL 9).

İlçe merkezinde Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı 1 adet Arkeoloji Müzesi ile 1 adet Halk Kütüphanesi halka hizmet vermektedir (URL 9).

3.8. Yerleşimin Tarihi

İlçe "Şehitkamil" adını, Kurtuluş Savaşı'nın Antep Savunması sırasında, 21 Ocak 1920 tarihinde, 14 yaşlarında iken Fransızlar tarafından şehit edilen Mehmet Kamil'den almaktadır (Yılmaz, 2004).

BÖLÜM 4. GAZİANTEP'TE GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ

4.1. Gaziantep'te Sokak ve Konut Özellikleri

Gaziantep geleneksel konut dokusu; yapıların plan tipleri, yapı malzemeleri ve çeşitliliği, hayat (avlu) ve sokakla ilişkisi, çeşitli kültürlerin bir arada yaşamasından doğan özgünlük, iklim şartları ve ticaret kenti olması gibi özellikleri sebebiyle, yakın çevresinde yer alan Antakya, Şanlıurfa, Mardin ve Halep gibi kentlerin konut mimarisinden farklı, kendine özgü biçimlenmiştir (Şekil 4.1-4.6) (Günaydın, 2018).

Geleneksel Gaziantep konutlarının yapılanmasında fiziksel çevre ilk sırada etkili olmuştur. İlk başta, güvenlik nedeniyle kale ve çevresinde gelişen konut dokusu, yönetim ve güvenliğin istikrarlı hale gelmesiyle birlikte, Alleben Deresi'nin önceleri doğu-batı yönünde, sonradan da güney ve güneydoğusu boyunca oluşan sınırlarda gelişmiştir. Konut alanları, kale içinden çıktıktan sonra, merkezden çevreye doğru değil, topoğrafyaya ve ana akslara bağlı oluşmuştur (Günaydın, 2018).

Gaziantep'te kurulmuş olan mahallelerin kent içindeki oluşumunda, sosyal paylaşım ve dini inançlar da etkili olmuştur. Dini gruplar, farklı mahallelerde konumlanmıştır (Günaydın, 2018).

Geleneksel Gaziantep konutlarının şekillenmesinde iklim şartları da belirleyici olmuştur. Yaz ve kış mevsiminde güneş ışınlarından en iyi şekilde faydalanabilmek amacıyla ve kuzey-batı istikametinden esen hakim rüzgarlardan dolayı, konut yapıları genellikle güneye doğru yönlenmiştir. İklim koşulları açık mekanlar oluşturulmasını gerekli hale getirmiş, eyvan (livan) ve avlu (hayat) gibi plan öğeleri oluşmuştur. Kalın taş duvarlar, iç mekanın yazın serin, kışın sıcak olmasını sağlar. Bahçe duvarlarının yüksek, sokakların dar olması, sokaklarda günün her saatinde gölge oluşumunu sağlar. Bazı sokaklarda yer alan, sivri kemerli, tonozlu mekanlar olan kabaltılar da, oluşturduğu gölge ve rüzgar koridoru ile serin mekanlara olanak sağlar (Günaydın, 2018).

Osmanlı aile hayatının içe dönük yapısı, geleneksel Gaziantep konutlarının biçimlenmesinde etkili olmuştur. Mekanlar yüksek duvarlar arkasında, merkezi bir avlu etrafında sıralanır, dış ortam ile bağlantı en az düzeydedir ve aile mahremiyeti ön plandadır. Konut ile dış dünyanın bağlantısı, avluya açılan bir kapı ile sağlanır (Günaydın, 2018). Avlunun büyük ve gösterişli olması, evlerin büyük ve gösterişli olduğunun ilk belirtisidir (Kılıç, 2007).

Sokaklar, daralıp genişleyen, eğimli ve dar bir yapıda olup Arnavut kaldırımlıdır. Sokaklarda, taştan mamul yüksek avlu duvarları, avlu kapıları, dikdörtgen ve gönye çıkmalar, pencereler ve taştan mamul sağır zemin kat duvarları bulunmaktadır (Şekil 4.7-4.8). Yer yer çıkmaz sokaklar meydana getirilmiştir. Çıkmaz sokaklar, sokağın sonunda, genellikle birkaç tane evin avlu kapılarının açıldığı küçük meydanlara da dönüşür (Dik, 2006).

Şehrin altında inşa edilmiş tüneller, "livas" adlı, temiz su şebekesinin olduğu kanallar, ana caddelerin altında ise kanalizasyon şebekesi bulunmaktadır (Dik, 2006).

Gaziantep evleri genellikle iki katlıdır; ancak, bir ve üç katlı evler de inşa edilmiştir. Evlerin inşaatında yapı malzemesi olarak değişik cinste taşlar kullanılmıştır. Kullanılan farklı cinsteki taşlar, hem evlerin dayanıklı olmasını sağlar hem de yazın serin, kışın ise sıcak mekanlar oluşturur (Şekil 4.9-4.12) (Kılıç, 2007).

Yığma yapım tekniğinde, kesme taş malzeme ile yapılmış, çok katlı olan ana yapının beşik çatısı, alaturka kiremit ile kaplanmıştır (Şekil 4.13). Servis yapıları ise tek katlıdır ve genellikle üzeri teras çatı ile kapatılmıştır. Teras çatılarda, sebze ve meyveler kurutulur (Dik, 2006).

Fotoğrafı çekilen sokakların haritadaki yerleri işaretlenmiştir. Fotoğraflara denk gelen şekillerin numaralarına göre bakış yönleri belirlenmiştir (Şekil 4.14).

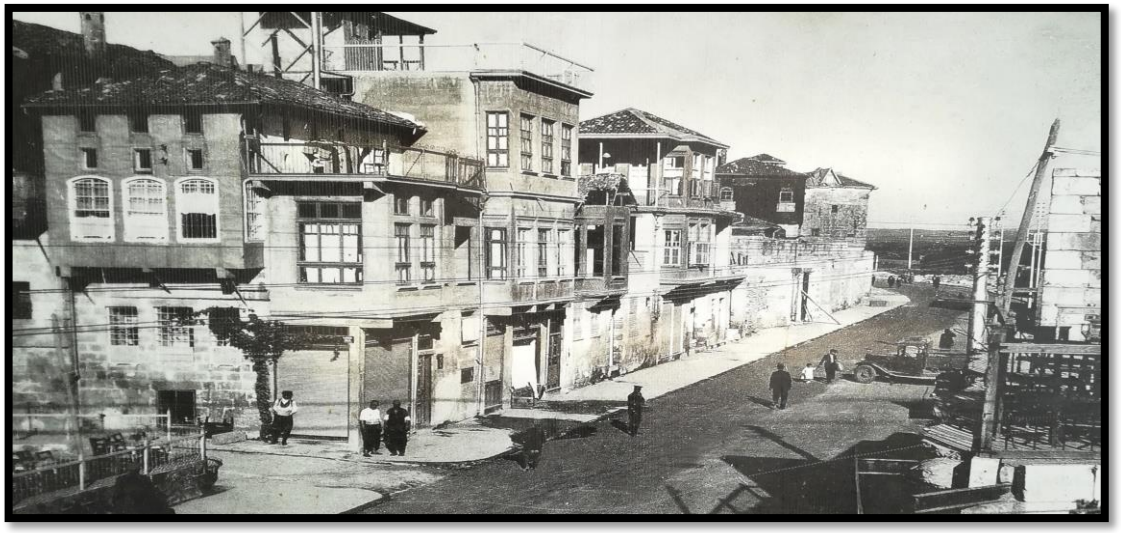
Servis yapıları içerisinde ocak bulunan mutfak, kiler ve tuvalet gibi işlevleri barındırır. Geleneksel Gaziantep konutlarında, yıkanmak için banyo bulunmadığından, mutfakta veya odaların kapı girişinde bulunan eşikte yıkanma eylemi gerçekleştirilirdi (Dik, 2006).

Dar sokaklarda, halk arasında "süyük" denilen yüksek avlu duvarlarının (Kılıç, 2007) arkasında, geniş avlular (hayat) yer alır. Hayatta havuz, çeşme ve kuyu gibi su elemanları da bulunmaktadır. Avlularda farklı cins ve renkte taşlar kullanılarak geometrik desenler meydana getirilmiştir. Ana yapı, avluya açılan eyvan ve eyvandan girilen odalardan meydana gelir. Yazın açık ve ferah bir mekan sağlayan eyvanlar, daha sonraki dönemlerde camekanla kapatılmıştır. Eyvanı olmayan evlerde ise, zemin katta avluya, üst katta ise merdiven ve geçiş konsollarına açılan, yan yana yerleştirilmiş odalar bulunmaktadır (Dik, 2006).

Geleneksel Gaziantep konutlarında, odalarda oturma ve yemek yeme gibi işlevler görülür. Odalardan az sayıdaki basamaklı merdivenle yarım kat inilip çıkılan ve depo olarak kullanılan, "hazna" adlı mekanlar vardır (Dik, 2006).

Gaziantep'te geleneksel evlerin sokak bakan cephesi, avluya bakan cephesine göre sadedir. Mahremiyeti sağlamak amacıyla, yüksek avlu duvarları ve zemin katın sokağa bakan bölümünde sağır duvarlar bulunmaktadır. Üst katlarda, dikdörtgen ya da gönye çıkmalar bulunur. Bu çıkmalarda, ahşap kafesli, kemerli oda pencereleri vardır. Bu pencerelerin üzerinde daha fazla ışık ve hava sağlamak amacıyla yapılmış kuş pencereleri yer alır. Ayrıca çatı arasına (bardak altı) çıkan merdivenin basamaklarının dış cephelerde meydana getirdiği kademelenme ve parseli yamuk olan yapılarda, üst kattaki planı düzgün hale getirmek amacıyla, üst katta taşların birbirinin üstüne bindirilerek kademe yapılması, taş cepheye hareket kazandırmaktadır (Dik, 2006).

Dışa kapalı-içe dönük olan konutlarda, avlu bakan cepheler sokak bakan cephelere göre oldukça hareketlidir. Üstünde kemer olan kapı ve oda pencereleri, oda pencerelerinin üzerinde yer alan kuş pencereleri ve çoğunlukla dikdörtgen formda olan çatı arası (bardak altı) pencereleri cephelere zenginlik kazandırmaktadır. Avludan üst kata ulaşımı sağlayan merdivenler ise, avlu cephelerine zenginlik katan ileri taş işçiliğinin sergilendiği örneklerdendir. Merdiven korkulukları ise ferforjelerle süslenmiştir (Dik, 2006).

Şekil 4.1. Kent dokusu (Stüdyo Emrah arşivi)

Şekil 4.2. Kent dokusu (Stüdyo Emrah arşivi)

Şekil 4.3. Kent dokusu (Stüdyo Emrah arşivi)

Şekil 4.4. Kent dokusu (Stüdyo Emrah arşivi)

Şekil 4.5. Kent dokusu (Stüdyo Emrah arşivi)

Şekil 4.6. Kent dokusu (Stüdyo Emrah arşivi)

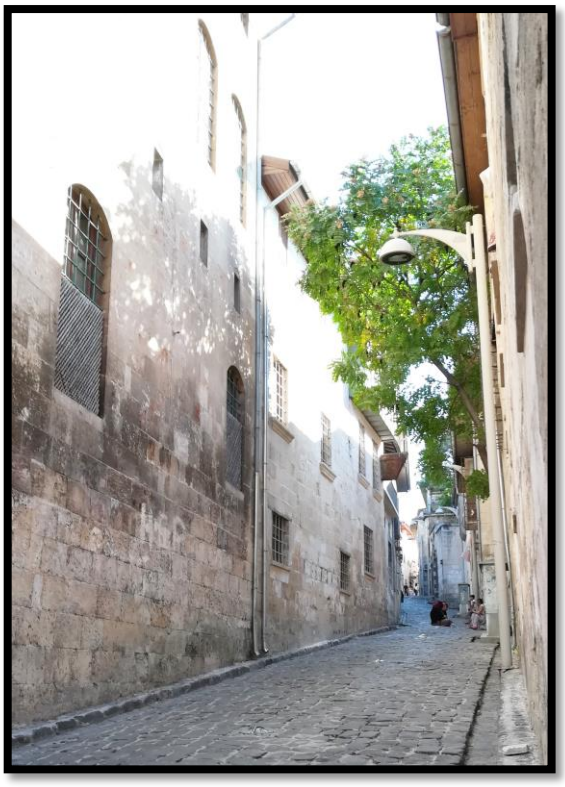
Şekil 4.7. Kent dokusu, Şekeroğlu mahallesi (Dik, 2006)

Şekil 4.8. Kent dokusu, Şekeroğlu mahallesi (Dik, 2006)

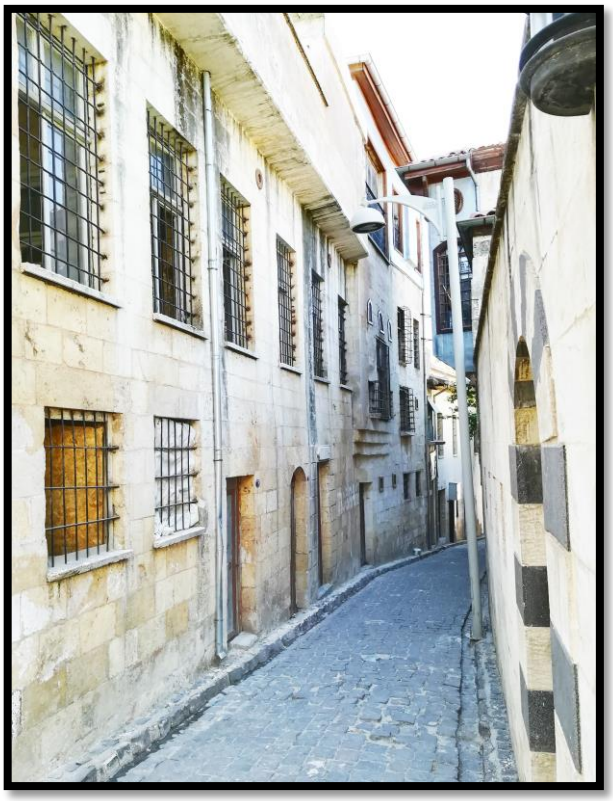
Şekil 4.9. Sokak dokusu, Eski Sinema Sokak (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.10. Sokak dokusu, Eski Sinema Sokak (Sevim, T., 2019)

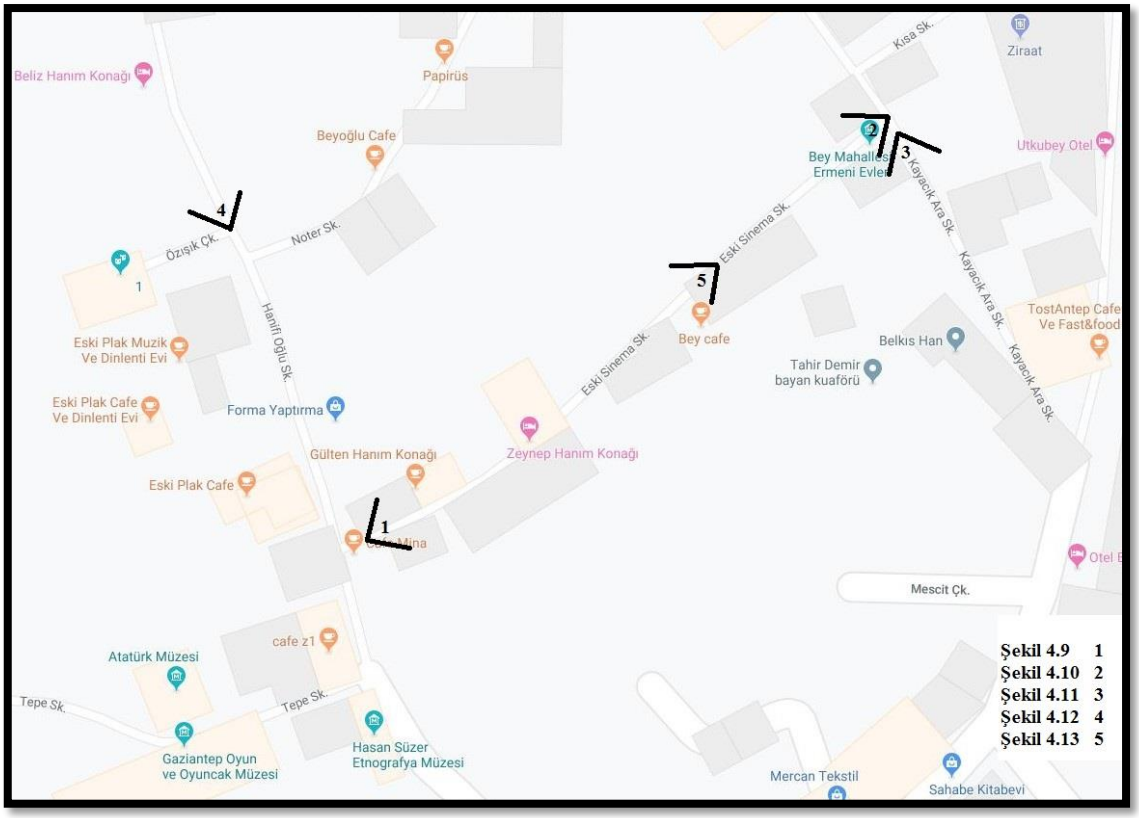
Şekil 4.11. Sokak dokusu, Aysel Abdullah Öğücü Sokak (eski Kayacık Ara Sokak) (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.12. Sokak dokusu, Hanifioğlu Sokak (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.13. Sokak dokusu, Eski Sinema Sokak (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.14. Fotoğrafı çekilen sokakların haritadaki yerleri (Sevim, T., 2019)

4.1.1. Taşınmaz kültür varlığı konutların parsele yerleşimi

Geleneksel Gaziantep konutlarında plan şemaları konutların parsele yerleşimine göre farklılıklar gösterir (Tablo 4.1) (Dik, 2006).

Konutların avlu etrafındaki yerleşimine göre "doğrusal" veya "L" plan şemalı yapılar ortaya çıkmıştır. Az olmakla birlikte, "U" plan şemalı evler de vardır. Ayrıca bu konutlarda, plan şemasından bağımsız olarak mağara veya mahzenlere de rastlanmaktadır (Dik, 2006).

Evler konumlarına göre isimlendirilmiştir. Buna göre tez konusu yapıda olduğu gibi, çıkmaz sokağın en sonundaki evler, 'dip gurna ev', sokak başlarındaki evler 'köşe ev', saçaklı evler ise 'köşklü ev' şeklinde anılmıştır (Kılıç, 2007).

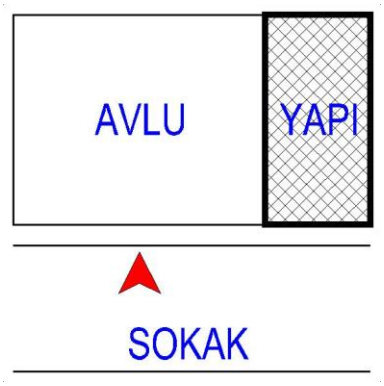
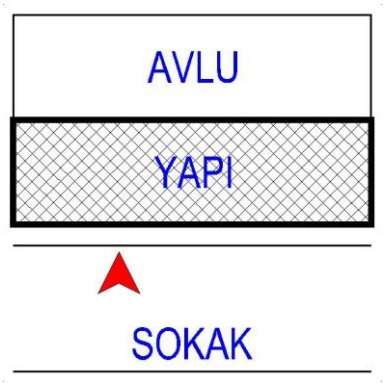
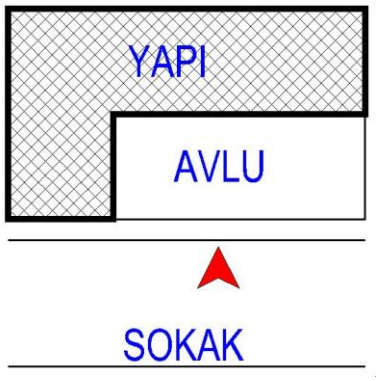
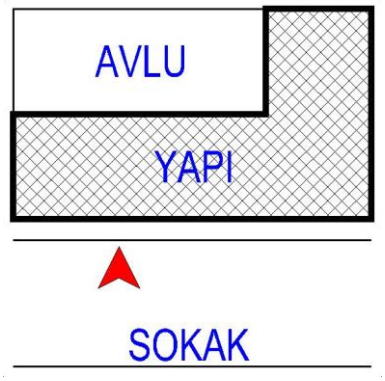
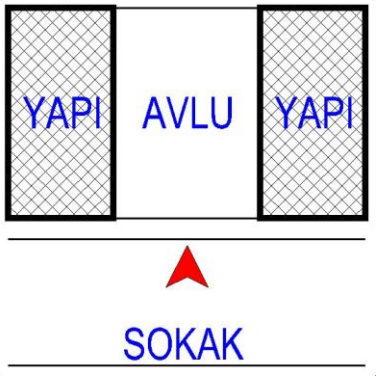
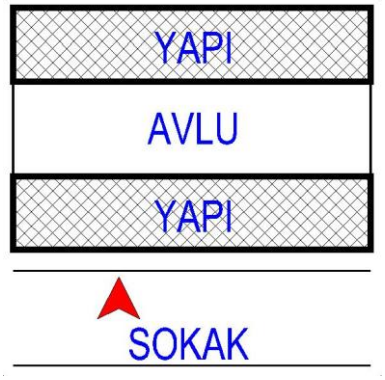
Yapılar genellikle iki veya üç katlı yapılmıştır. Odalar arasında kot farkı meydana getirildikten sonra ortaya çıkan kat, hazna (kiler) olarak işlevlendirilir. Çatı arası ise genellikle depodur (Dik, 2006).

Üst katlara avludaki merdivenle ulaşılan plan şemalarının yaygın olduğu görülür. Daha geç dönemler ve konak tipi büyük ölçekli konutlarda, avludaki merdiven, yapının içine alınmıştır. Bazı evlerde ise hem avluda hem de yapının içinde merdiven bulunur (Dik, 2006).

Geleneksel Gaziantep evlerinin yerleşiminde binanın oturum alanının büyük olması ve geniş bir bahçe oluşturulması sonucu, konak tipi evlerin alanı, iki-üç bin m2'ye kadar çıkmaktadır (Kılıç, 2007).

Gaziantep evlerinde; avlu çevresinde, güneye bakan evlere 'kıble evi' denir ve kış aylarında kullanılırdı; kuzeye bakan evlere ise 'poyraz evi' denir ve yaz aylarında kullanılırdı (İpekyolu Kalkınma Ajansı, 2012).

Tablo 4.1. Yapıların parsele yerleşimi (Dik, 2006).

	Giriş avludan	Giriş yapıdan geçilerek
Parsele yerleşmiş tek yapı		
Parsele Lbiçiminde yerleşmiş yapı		
Parsele yerleşmiş iki yapı		

4.1.2. Plan tipleri

Gaziantep evlerinde, eyvanlı plan ve eyvansız plan olmak üzere iki farklı tipte planla karşılaşılır (Dik, 2006).

Tez konusu yapı gibi eyvansız plan tipindeki konutlarda, zemin katta yer alan odalar doğrudan avluya, üst kattaki odalar ise iç merdivene ve balkon formundaki geçiş konsollarına bağlanmaktadır. Üst katlara genellikle avluda bulunan taş merdiven vasıtası ile çıkılmasına rağmen; bazı konutlarda, konutun içinde yer alan ve avludaki merdivenden daha sade olan taş merdiven kullanılmaktadır (Dik, 2006).

Konutlar, avluya açılan, bir veya birden fazla odadan oluşur. Avluda bazen başka yapılar ve servis mekanları da bulunur. Eyvansız plan tipinde, odalar bir sırada yer almaktadır. Ancak oda sayısı arttıkça, üç ya da dört odadan fazlası bir araya getirilmeyip, konuta bir veya iki kanat eklenir. Bu kanatlar birbirine genelde eyvanla bağlanır. Bazen avlunun etrafına ayrı ayrı konutların yerleştiği de olur (Dik, 2006).

Eyvanlı plan tipinde ise, eyvan evin genellikle en gösterişli bölümünü oluşturur ve odalar bu mekana açılır (Dik, 2006).

4.2. Geleneksel Gaziantep Konutlarındaki Yapı Malzemeleri ve Elemanları

4.2.1. Geleneksel Yapı Malzemeleri

Geleneksel Gaziantep konutları kesme taş kullanılarak yığma yapım tekniğinde yapılmıştır. Kültürel ve iklimsel etkenler ile taşın bölgede çıkan ve işlenen bir malzeme olması, ana taşıyıcılarda taş malzeme kullanılmasındaki en önemli nedenlerdir. Taşıyıcı duvarlarda yardımcı yapı malzemesi olarak ahşap ve metal kullanılmıştır (Dik, 2006).

4.2.1.1. Taş malzeme

Gazientep'in geleneksel konutlarında taş malzeme, yığma yapım tekniği ile kullanılmış olup, birçok yapı, yüzyıllar sonunda günümüze kadar gelmiştir. Bölgede kalkerin bol oluşu, işlenmeye uygun olması, sıcak iklim şartlarında yüksek konfor sağlaması, evleri yazın serin, kışın sıcak tutması, taş yapı malzemesinin tercih edilmesinin

önemli nedenleridir. Bu durum, tarih boyunca bölgeye has taş işçiliğinin de ortaya çıkmasını sağlamıştır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Gaziantep ili, eski bir jeolojik kıta olan Arap Yarımadası ile yeni oluşum olan Toros sıradağlarının kesiştiği yerde kurulmuş olduğundan, ilin jeolojik yapısı eski oluşuma ait kalker taşlarla yeni oluşuma ait bazaltın bir arada bulunmasına olanak verir. Gaziantep platosunun kuzey ve güney kesimlerinde bazalt, orta ve doğu bölümlerinde ise tortul kayalar yer alır. Gaziantep çevresinde, değişik renklerde, sarıdan pembeye kadar değişkenlik gösteren mermer benzeri taşlara rastlanır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Gaziantep civarında bulunan mağaralardan kesilerek çıkarılan ve yapı taşları olarak kullanılan kalker taşlar, beyaz renklidir. Mevcut durumda kentte kullanılan taş ocakları, merkeze 25 km mesafedeki Antep Karakuyusu, 40 km mesafedeki Bostancık ve 20 km mesafedeki Topaktaş Ocağı'dır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Gaziantep konutlarında, taş sıralarının değişmez en ölçüsüne "kor" adı verilir. Bu ölçü, 0.27 m'ye karşılık gelen 9 parmak ölçüdür. Bu durum, Gaziantep bölgesinde çok eskiden bu yana gelişmiş bir ticaret, sanat ve ekonomi bilinci olduğunu gösterir. Herhangi bir yapı yıkıntısının üzerinde yeni bir işlem gerekmeksizin, yeni yapı yapılabilmektedir (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Gaziantep evlerinde, taş duvarlar boyutlarına göre yontulduktan sonra örülme işlemi sırasında, bağlayıcı harç olarak havara tozu, kireç ve su karışımı kullanılmıştır. İki taşın birleştiği derzlerde; Keymıh tozu, kireç, kül ve kendir liflerinin karışımından oluşan dolgu malzemesi kullanılmıştır. Dış duvarların üzeri sıvasızdır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

İlde bulunan taş çeşitleri; Keymıh taşı, havara taşı, karataş, topak taşı, minare kayası ve pembe mermerdir (Dik, 2006).

4.2.1.1.1. Keymıh taşı

Başka bir adı da "Esenbek" olan, kalker cinsi, az su emen, az gözenekli, beyaz renkli, sıkı ve sert bir taştır. Ocaktan çıkarılması ve işlenmesi zor olduğundan, diğer taş çeşitlerinden daha pahalıdır. Yük taşıma kapasitesi, darbelere ve ısı farklılıklarına dayanımı sebebiyle, binaların dış yüzeylerinde ve kemerlerde kullanılmıştır (Şekil 4.15) (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Keymıh taşının ölçüsü, bir parmak karşılığı 0.03 m olmak üzere, 9 parmağa karşılık gelen 0.27 m'dir. Çift cidarlı duvarlarda kullanılan ve "acceli" denilen taşların derinliği 0.15-0.25 m olup, acceli taşların beş yüzü yontulur, altıncı yüzü ise yontulmaz. Yontulmayan yüzü duvarın iç kısmında kalır. Taşların boyu 0.30-0.50 m'dir (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Keymıh taşı, tamamen açık olan taş ocaklarından temin edilir. Taş ocaklarının derinlikleri en fazla 3 m'dir; çünkü, daha alt katmanlara inildikçe taşın cinsi Havara taşına doğru değişmektedir. Keymıh taşı çıkarılan ocaklar, Acemkayası mevkii, Nafak bölgesinin güney yamaçları, Mazmahor Köyü civarı ve Kabak Tepe çevresidir (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Şekil 4.15. Keymıh taşı (Sevim, T., 2019)

4.2.1.1.2. Havara taşı

Bilimsel adı "Marnlı Miosen" olan, beyaz renkli, zaman içinde sararan, kalker cinsi, gözle görülemeyecek kadar küçük gözenekli, çabuk ve çok su emen, oldukça yumuşak, ocaktan çıkarılması ve işlenmesi kolay, pahalı olmayan, keymıh taşına kıyasla hafif, ısı geçirgenlik katsayısı düşük olan, oksitlendikçe sertleşen bir taştır. Bina yükünün fazla olmadığı iç mekanlarda ve açıklığı çok olmayan tonozlarda tercih edilmiştir. Isı geçirgenliği az olduğundan, iç mekanlarda kullanıldığında, evleri yaz mevsiminde serin, kış mevsiminde ise sıcak tutar (Şekil 4.16) (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Havara taşının geçmişte en çok çıkarılmış olduğu taş ocakları, Kolejtepe, Hoşgör mevkii, Asri mezarlık altı, Düztepe güneyinde Dutluk mevkiine doğru olan yerler, Leylek deresi, Nafak geçidinin sağ ve solundaki mağaralar, Acem kayası mevkiindeki mağaralardır. Günümüzde Havara taşının çıkarıldığı ocak sayısı çok azalmıştır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Şekil 4.16. Havara taşı (Sevim, T., 2019)

4.2.1.1.3. Karataş

Bazalt oluşumlu ve siyah renkli bir taştır. Çok sert bir yapıdadır ve yüzyıldan daha eski evlerde kullanıldığında, aşınma olmadan günümüze ulaşmıştır. Çevredeki açık araziden elde edilir. Kesilmesi ve işlenmesi oldukça zordur. Gaziantep evlerinin oda giriş kapılarının önünde bulunan, "Bartış" adı verilen, 0.10-0.15 m yüksekliğindeki eşikler, Karataş malzeme ile yapılmıştır. Cümle kapılarında yer alan kemerlerde dekoratif amaçlı olarak da kullanılmıştır (Şekil 4.17) (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Şekil 4.17. Karataş (Sevim, T., 2019)

4.2.1.1.4. Topak taşı

Topaktaş, köprü, kemer ve hatıl yapımında ve doğa şartlarına dayanıklı olduğundan dış cephelerde kullanılmıştır. Kahramanmaraş yolu üzerindeki Topaktaş mevkiinde bulunan taş ocaklarından çıkarılmıştır. Ocaktan çıkarıldıktan sonra bekletilir, tam sertliğini aldıktan sonra yapılarda kullanılır (Kılıç, 2007).

4.2.1.1.5. Minare kayası

Minare kayası, havara ve Keymıh taşından daha sert bir taş olup, taş ocağından çıkarılması ve yontulması çok zor değildir. Daha çok minarelerin yapımında kullanılmıştır. Gaziantep'in Nizip ilçesi yolu üzerindeki Hacı Arap mevkiinden çıkarılmıştır. Gaziantep'te kullanılmasının yanı sıra, çevre illere de gönderilmiştir. Beyaz üzerine sarı çizgilerden oluşur (Kılıç, 2007).

4.2.1.1.6. Pembe mermer

Gaziantep'in merkezine yakın olan Çarpık Köyü çevresindeki taş ocaklarından, 0.05-0.06 m kalınlığında bloklar halinde kesilerek çıkarılır. Gaziantep evlerinin oda girişlerindeki ayakkabıların çıkarıldığı ve yıkanma eyleminin gerçekleştirildiği eşikler ile nadiren oda döşemelerinde kullanılır. Karataş ile birlikte, avlu döşemelerinde de kullanılır (Dik, 2006).

4.2.1.2. Ahşap malzeme

Gaziantep konutlarında yardımcı malzeme olarak ahşap kullanılır. Ahşabın az kullanılmasının nedeni, bölgede yeteri kadar ağaç yetişmemesinden dolayı malzemenin diğer bölgelerden getirilmesidir. Konutlarda, Gaziantep ve civarında yetişen çam, kavak, ceviz, ıhlamur ve meşe ağacı kullanılır. Döşeme ve tavan kirişlerinde kavak; kapı, pencere ve ahşap dolaplarda ise çam, meşe, ceviz ve ıhlamur ağacı kullanılmaktadır. Çatının yapımında (Dik, 2006), çatıların saçak kenarında, tavanlardaki kubbe formlarda ve tekne tavanlarda, bazı cumbalı evlerde yer alan çıkmalarda ve cumbalarda da ahşabın kullanıldığı görülmektedir (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

İç mekanlarda yer alan kapılar, pencereler, pencere kepenkleri, dolaplar, camekanlar, duvar kaplamalarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Dolap kapakları, duvar kaplamaları ve pencere kepenkleri genellikle aynı tarzda yapılmış olup; üzerine yapılan oyma, süsleme ve motifler, birbirinin tamamlayıcısı şeklindedir (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

Bazı pencerelerin önündeki kafeslerde ahşap malzeme kullanılmıştır (Dik, 2006).

Zeminde taban su seviyesi yüksekse, temellere çürümeyen bir yapıya sahip olan dut ağacı gövdeleri yerleştirilmiştir. Böylece temeldeki suyun kesilmesi sağlanmıştır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

4.2.1.3. Metal malzeme

Gaziantep konutlarında, yardımcı yapı malzemesi olarak metal de kullanılmaktadır (Dik, 2006).

Demirin, yığma yapının taşlarının bağlantı noktalarında, basınç ve yük sebebiyle ayrılma olmaması için bağlantı amaçlı kullanıldığı görülmektedir (Kılıç, 2007).

Avludan üst kata çıkılan merdiven ve geçiş konsollarında ferforjeler (dövme demir), pencere önlerinde ise demir yapı bileşenleri kullanılmıştır (Dik, 2006). Yapının dışından üst katlara çıkılan merdivenin korkulukları ile iç mekanda üst katlara çıkışı sağlayan merdiven korkulukları arasında işçilik olarak büyük bir fark bulunmaz. Dış mekandaki korkuluklarda, düz veya bükülmüş demirler, dikine konularak kullanılmıştır. Korkuluğun alt ve üst kısımları kalın lama demirlerden yapılmıştır. Merdiven başlarında

ve köşelerinde bronz topuzlar bulunur. Topuzlar, yuvarlak köşe demirleri üzerine oturtularak vidalanır (Kılıç, 2007).

Ferforjelere (dövme demir), avlu kapılarında, kapı kanadı ile kemer arasında yer alan yarım daire açıklıkta da rastlanmaktadır (Dik, 2006).

Dış mekanlarda, avluya bakan büyük pencerelere ve bodrum pencerelerine yapılan koruma amaçlı korkuluklar, "lama" adı verilen yassı demir çubuklarla ya da yuvarlak demirden yapılmıştır. Lamaya, pencerenin büyüklüğüne ve dikine konulacak demir sayısına göre delikler açılmıştır. Dikine konulan yuvarlak demirler, lamaya açılan deliklerden geçirilmiştir. Lama ve yuvarlak demirin uçları duvara açılan oyuklara sokularak uygulama tamamlanmıştır (Kılıç, 2007).

Avlu (hayat) kapıları üzerindeki tokmaklar ferforjeden (dövme demir) yapılmıştır. Bağdadi tekniği ile yapılmış olan çıkmaların çoğunlukla dış yüzeyleri ile çoğu evin avlu kapısı da sac ile kaplanmıştır (Dik, 2006).

Dış kapıların üst kısmındaki boşlukların kapatılması ve içeri girişin engellenmesi için demir parmaklıklar ve "şahar" adı verilen demirden örülmüş perde kullanılmıştır. Demirin bükülerek şekil alması ve sac ile bağlanması yoluyla yapılmıştır. O dönemlerde, İslamiyet'te hayvan figürlerinin resmedilmesi ve demir gibi malzemelerin biçimlendirilmesinde kullanılması yasak olduğundan, şaharlarda bitkisel motifler ve geometrik motifler dışında bir şekle rastlanmaz (Kılıç, 2007).

Gaziantep evlerinde demirlerin çeşitli şekillerde kullanılmış olması, bu bölgede demir işçiliğinin gelişmiş olduğunu ve önemli demirci ustalarının yetişmiş olduğunu göstermektedir. Cumhuriyetten önceki dönemlerde, bu bölgede demircilik mesleğini yapan ustaların büyük bölümünün gayrimüslim olduğu bilinmektedir (Kılıç, 2007).

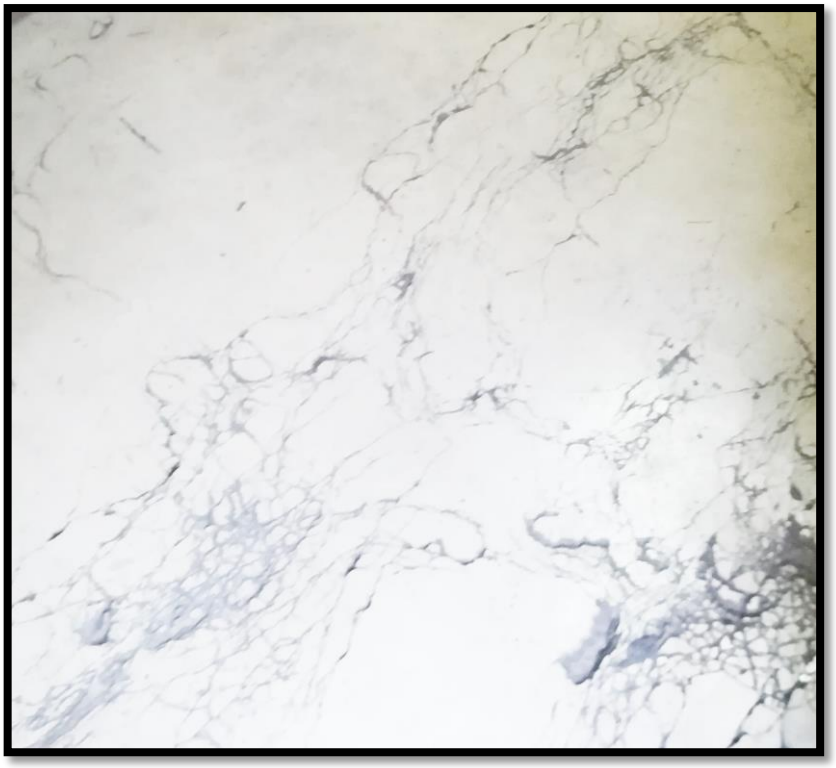
4.2.1.4. Sıvalar

Gaziantep evlerinin sokağa ve avluya bakan, keymıh, karataş ve havara taş malzemeli duvarlarında genellikle sıva yapılmamaktadır. Ancak bazı avlu ve sokağa bakan duvarlarda serpme sıva yapılmıştır. Oda içlerinde ise nacarlı duvarların üst kısımlarında özel sıvalar kullanılmıştır (Kılıç, 2007).

4.2.1.4.1. Halep sıvası

Osmanlı'nın son dönemlerinde, Gaziantep'in pek çok konuda olduğu gibi, yapı sektöründe de Halep ile yoğun ilişkisinin olduğu bilinmektedir. Halep sıvası, Halep'ten gelen ustalar tarafından öğretilmiştir (Kılıç, 2007).

Halep'teki yapılarda da bolca kullanılır. Kirli beyaz renktedir (Şekil 4.18). Beyaz sıvadan farkı, harcın içerisine yumurta eklenmesidir. Bu nedenle diğer sıvalara göre yapışma özelliği daha çoktur ve kolayca dökülmez. İç mekanlardaki duvarlarda yoğun olarak kullanılır. Genellikle, nacar ile tavan arasında kalan boşlukta ve odaların döşemesinde kullanılır (Dik, 2006). Duvar resimleri olan evlerin bir kısmında bu sıvaların üzerine resim ve motifler yapılmıştır (Kılıç, 2007).

Şekil 4.18. Halep sıvası (Sevim, T., 2017)

4.2.1.4.2. Beyaz sıva

Beyaz toprağa bir miktar sönmüş kireç katılarak, kıyılmış ve tiftiklenmiş bir miktar kendir elyafı ilave edilir ve "basta" denilen bir tür çamur elde edilir. Bu çamur birkaç gün bekletilerek kullanılacak hale gelir (Kılıç, 2007).

Genellikle iç mekanlarda döşemede, bazen de duvarda kullanılmaktadır (Dik, 2006).

4.2.1.4.3. Kara sıva

Hamamların külhanlarından elde edilen küllerden elde edilir. Alınan küller elendikten sonra, ortası havuz gibi açılır ve sönmüş kireç ortasında çözündürülür. Yalnızca döşemelerde kullanılır. Günümüzde yapılan şap beton sıvasının ilkel şeklidir (Kılıç, 2007).

4.2.1.4.4. Serpme sıva

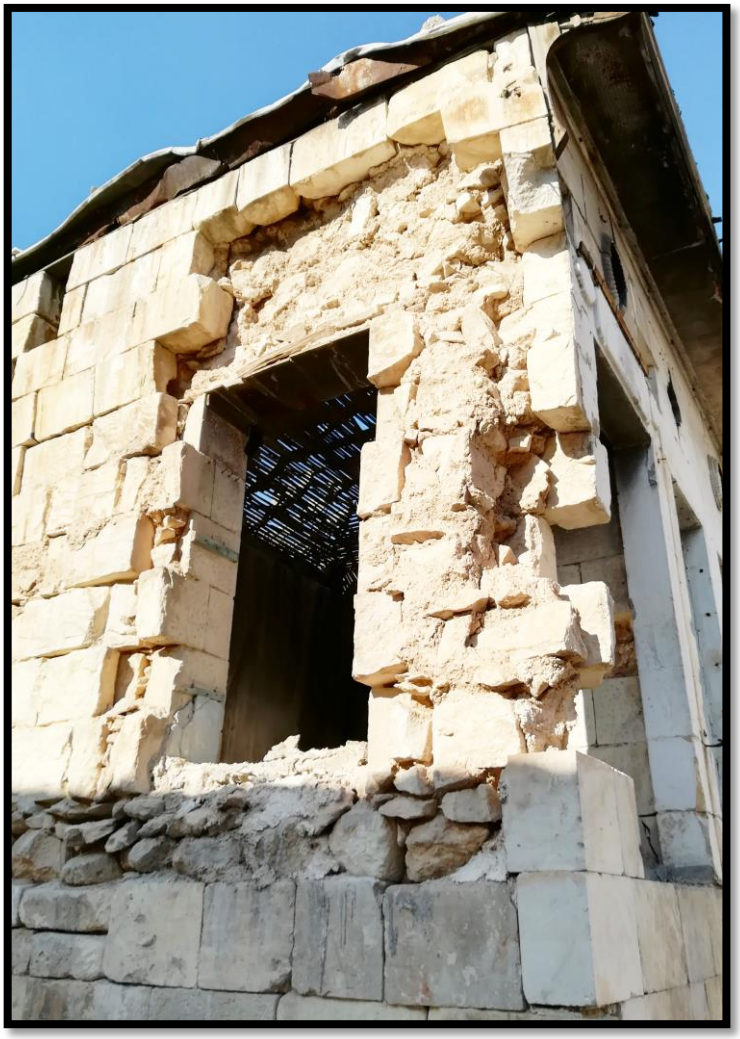
Malzemesi kara sıvaya benzer; ancak, onun daha basit şekilde hazırlanmış halidir. Yapıların ve avlu duvarlarının yağmur ve kar gibi kış şartlarından etkilenmemesi amacıyla yapılmıştır. Sıvanın duvarda daha iyi tutunabilmesi için taş yüzeyler pürüzlendirilir. Daha da uzun dönemler sıvanın tutması amacıyla, çiviler çakılıp, tellerle örüldüğü de görülmüştür (Kılıç, 2007).

4.2.2. Geleneksel Yapı Elemanları

4.2.2.1. Ana elemanlar

4.2.2.1.1. Duvar

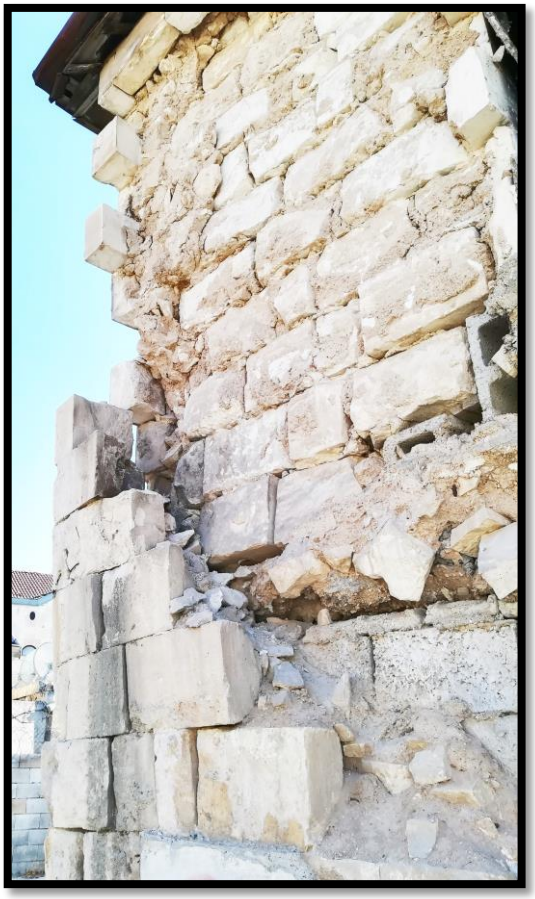
Geleneksel Gaziantep konutlarının duvarlarında, yöresel topak taşı, keymıh taşı ve havara taşı kullanılmaktadır. Konutun dış duvarlarında zor işlenen keymıh taşı, iç duvarlarında ise kolayca işlenen havara taşı kullanılmıştır. Duvarlar, iki sıra taş ve arasına kireç, moloz taş ve toprak karışımı doldurularak meydana getirilmiştir (Şekil 4.6). Yapıların iç duvarları, horasan harcı ile sıvanmaktadır (Dik, 2006).

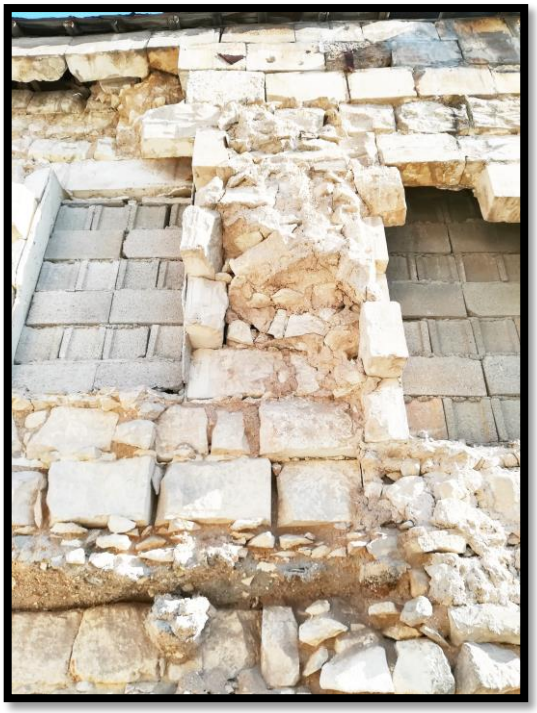
Şekil 4.19. Duvar detayı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.20. Duvar detayı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.21. Duvar detayı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.22. Duvar detayı (Sevim, T., 2019)

4.2.2.1.2. Döşeme

Geleneksel Gaziantep konutlarında zemin kat ve avlu bölümü taş kaplama olup, üst katta genellikle ahşap kirişler üzeri ahşap kaplama üstüne, kireç, moloz taş ve toprak karışımı doldurularak, üzeri taş kaplama yapılmıştır (Şekil 4.23-4.29). Bazı konutlarda ise ahşap kirişlerin üzerine ahşap kaplama yapıldığı da görülür. Özellikle bodrum katı olan konutların zemin katlarında ahşap kaplama bulunmaktadır (Dik, 2006).

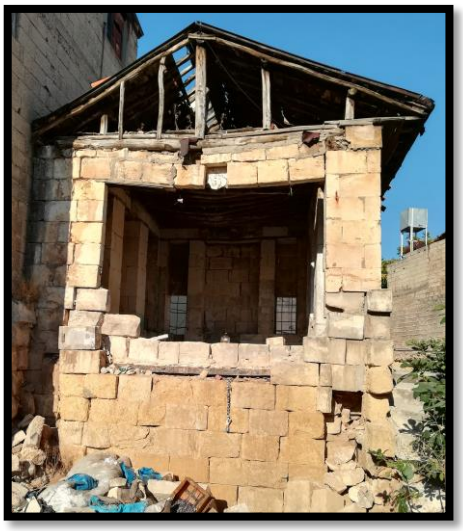
Şekil 4.23. İç mekan zemin kaplaması (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.24. Döşeme detayı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.25. Döşeme detayı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.26. Döşeme detayı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.27. Döşeme bağlantı detayı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.28. Dayı Ahmet Ağa Konağı'nın döşeme detayı (Dik, 2006)

Şekil 4.29. Dayı Ahmet Ağa Konağı'nın döşeme detayı (Dik, 2006)

Yapım tarihi diğerlerinden daha yeni olan Gaziantep konutlarında, zemin kaplamasında, siyah ve beyaz renkte taşlar kullanılarak, çeşitli geometrik motifler oluşturulmuştur (Dik, 2006).

Zemin kaplaması taş olan evlerde, taş yüzeye "halep sıva" olarak bilinen malzeme sürülmektedir. Ancak girişteki eşiklik, pembe mermer ile kaplanır. Avlularda karataş ve pembe mermer kullanılarak çeşitli motiflerle zemin kaplamaları meydana getirilir (Şekil 4.30-4.34) (Dik, 2006).

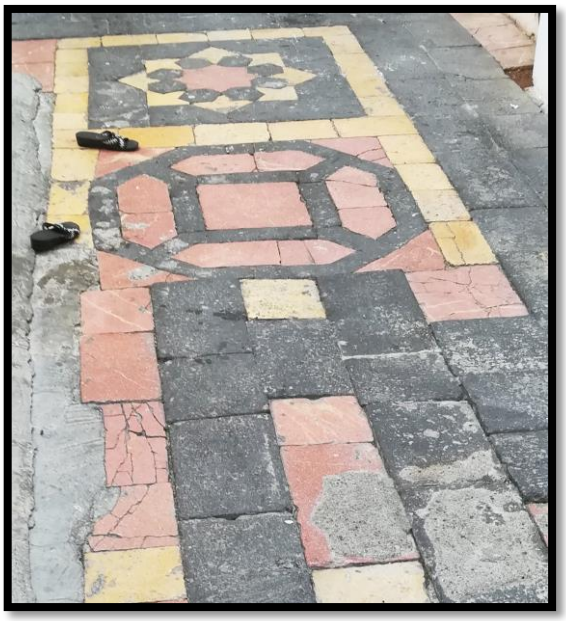
Şekil 4.30. Avlu döşemesi (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.31. Avlu döşemesi (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.32. Avlu döşemesi (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.33. Avlu döşemesi (Sevim, T., 2017)

Şekil 4.34. Avlu döşemesi (Dik, 2006)

4.2.2.1.3. Çatı

Geleneksel Gaziantep evlerinde, çatı sistemi genellikle ahşap konstrüksiyon üstü (Dik, 2006), beşik ve kırma çatıdır. Evler başlarda toprak damlıyken, zamanla alaturka kiremitle kaplı, çatılı hale gelmiştir. "Bardak altı" denilen çatı araları genellikle depo olarak kullanılır ve çatı pencereleri ile havalandırılır (Şekil 4.35) (Dik, 2006). Çatı saçakları işlenerek bölge perspektifine katkı sağlamıştır. Taş, tudya ve ahşap saçaklar özgün olan malzemelerdir (Günaydın, 2018).

Şekil 4.35. Çatı arası (Dik, 2006)

Tavan döşemesi bağdadi tekniği iel yapılmış olan odaların üstünde çatı arası bulunmaz. Bu yapılarda, tavanı oluşturan ahşap çıtaların üzerine ahşap gergiler çekildikten sonra, üstüne ahşap çatı konstrüksiyonu yerleştirilir. Daha sonra ahşap kaplama tahtası kaplanarak üzeri alaturka kiremit döşenir (Şekil 4.36-4.37) (Dik, 2006).

Şekil 4.36. Çatı detayı (Dik, 2006)

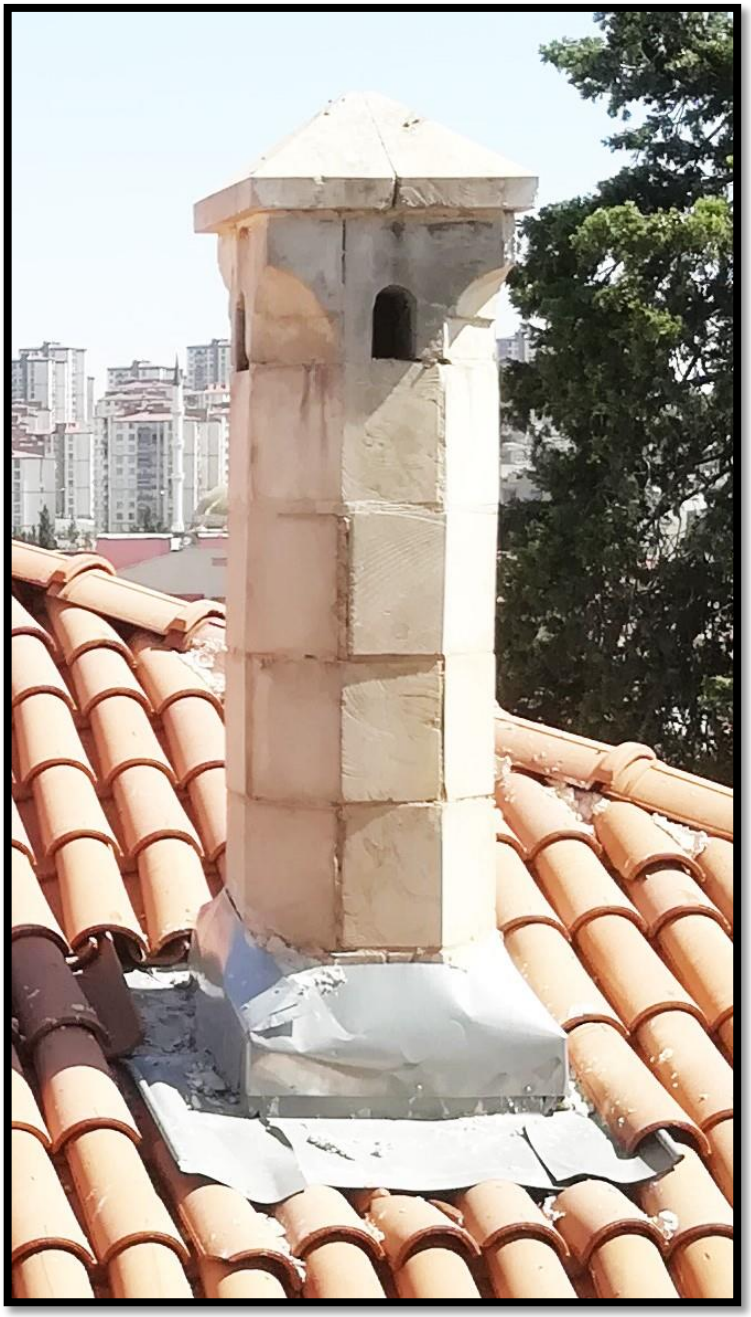

Şekil 4.37. Çatı detayı (Sevim, T., 2019)

Taştan yapılmış bacaların üstü kapalı olup, yanlarında ise duman delikleri bulunur. Bacalar, dairesel, kare ya da çokgen planlıdır (Şekil 4.38-4.39) (Günaydın, 2018).

Şekil 4.38. Çatı detayı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.39. Baca detayı (Sevim, T., 2019)

Müştemilat yapıları ise düz teras çatılıdır. Teras çatılar, sebze-meyve kurutma ve salça yapımı gibi amaçlar için kullanılır (Dik, 2006).

Çatının saçaklarında, sac yağmur olukları bulunmaktadır. Ancak bazı evlerde keymıh taşından oyma olarak yapılmış çörtenler de görülmektedir. Suyun binaya ulaşmasını engellemek için, çörtenler binadan yaklaşık 0.40 m dışarıya doğru çıkmaktadır (Dik, 2006).

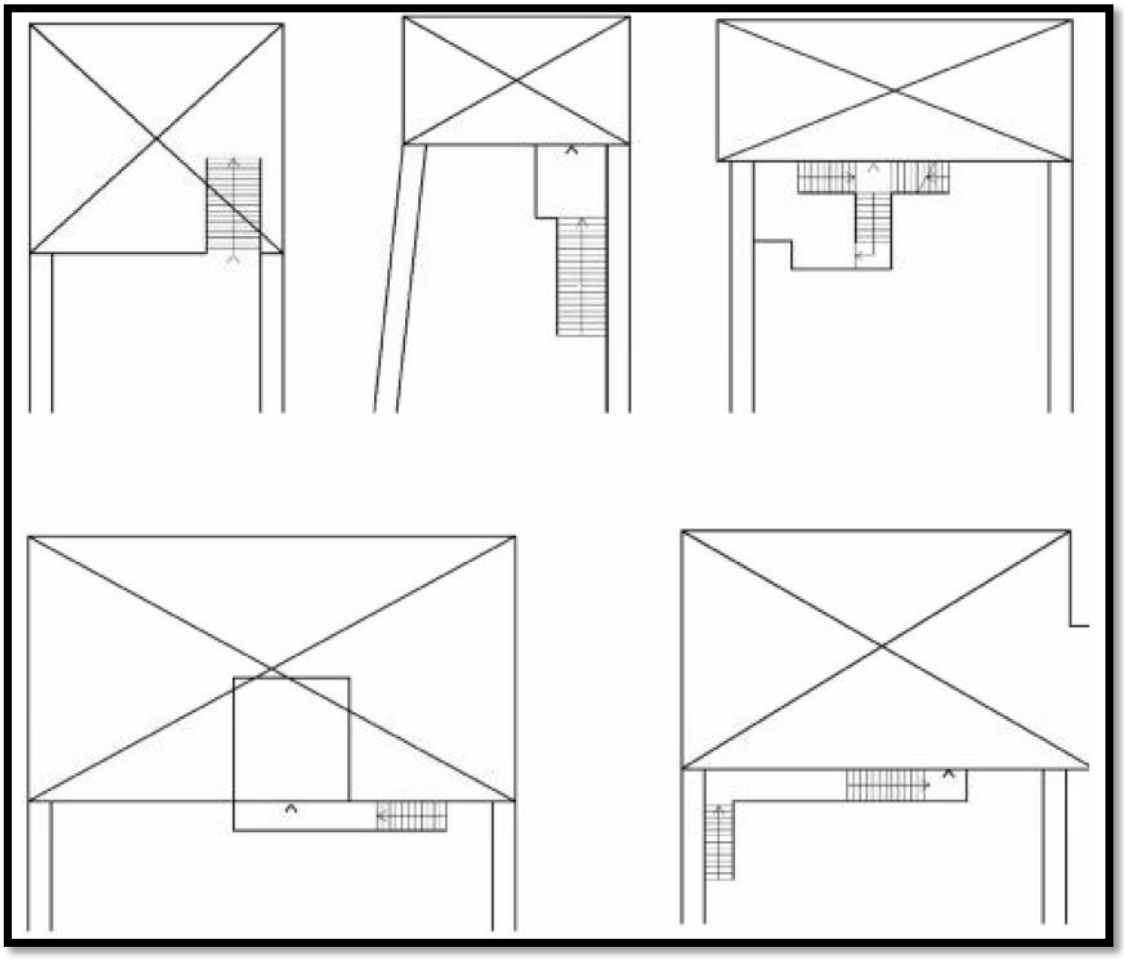
4.2.2.1.4. Merdiven

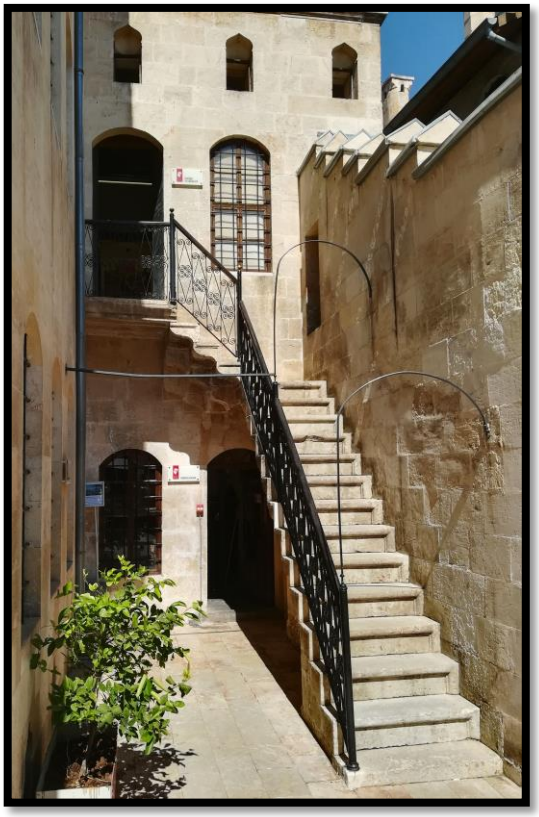
4.2.2.1.4.1. Dış merdiven

Avlu ile üst kat arasındaki bağlantıyı sağlayan dış merdivenlerin yapı malzemesi taştır (Şekil 4.40). Genişlikleri 0.80 m ile 1.10 m arasında değişir. Basamak genişlikleri yaklaşık 0.30 m, rıht yüksekliği ise yaklaşık 0.21 m'dir (Günaydın, 2018). Genelde profillendirilmiş taşlar kullanılarak yapılmaktadır. Merdiveni oluşturan taş basamaklar yontularak şekillendirildikten sonra, binanın dış duvarı örülürken, bir kısmı duvar içine yerleştirilir (Şekil 4.41). Keymıh taşından yapılan dış merdivenin korkuluğu ferforjelerle süslenmektedir (Dik, 2006).

Dış merdivenlerin yapıya göre değişen konumları, cephe düzenini etkiler. Dış merdivenler, avlu cephesine göre dik, paralel ve her ikisinin de birlikte kullanıldığı üç farklı biçimde olabilmektedir (Tablo 4.2) (Günaydın, 2018).

Tablo 4.2. Dış merdivenin cepheye göre konumlanma çeşitleri (Günaydın, 2018)

Şekil 4.40. Avludan üst kata çıkan merdiven (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.41. Merdiven detayı (Sevim, T., 2019)

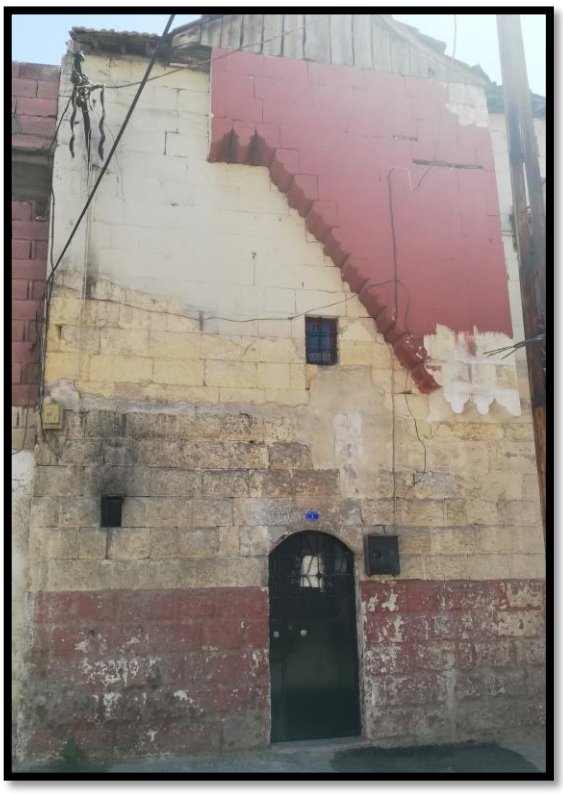
4.2.2.1.4.2. İç merdiven

İç merdivenler, katlar arasındaki bağlantıları sağlar. Dış merdivene göre işlemesiz ve sadedir (Şekil 4.42). Oda içinden hazna ve bardak altına çıkışı sağlar. İç merdivenler, taş olabildiği gibi, ahşap malzemeli olanları da vardır (Günaydın, 2018).

Geleneksel Gaziantep konutlarında, ara katlara ulaşmak için odanın içinden çıkılan sade görünümlü taş merdivenler kullanılmıştır. Bazı konutlarda, üst katlardan çatı arasına çıkılan iç merdivenler, dış cephede sağır olan duvarda basamakların kademeli şekilde göründüğü konsollar oluşturmaktadır (Şekil 4.43). Cepheye estetik katan merdiven konsolları, ankastre olarak merdiven basamaklarının duvar içinde kalan uçları uzun tutulup, duvarın dışına taşırılarak meydana getirilmiştir. Böylece taş duvarın sağır cephelerde oluşturduğu ağır etkiler taş işleme ve kabartmalarla azaltılmıştır (Dik, 2006).

Şekil 4.42. İç merdiven (Dik, 2006)

Şekil 4.43. Cephedeki merdiven çıkıntısı (Sevim, T., 2017)

4.2.2.1.4.3. Geçiş konsolu

Üst katta bulunan odalarla olan bağlantı, avludan üst katlara çıkan taş merdivenin devamında, balkon gibi bir görünüme sahip olan geçişler yardımıyla sağlanır (Şekil 4.44). Geçiş konsolları da, taş merdivende olduğu gibi, dış duvar örülürken içine konan profillendirilmiş taş konsollardan meydana gelir. Estetik açıdan etkileyici bir görünüme sahip olan bu taş konsolların korkuluğu, ferforjelerle çevrili durumdadır. Konsolların boyu 0.80-1.10 m arasındadır (Dik, 2006).

Şekil 4.44. Geçiş konsolu (Sevim, T., 2017)

4.2.2.1.4.4. Gizli merdiven ve geçit

Geleneksel Gaziantep konutlarının bir bölümünde dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı, evin içinde gizli merdiven ve geçit bulunur. Bazı konutlarda üst kattaki odaların birinden alt kata inen, 0.50-0.60 m genişliğinde, yüksek rıhtlı olan merdiven, alt kattaki odada bulunan ahşap dolaplardan birinin içine açılmaktadır (Şekil 4.45) (Dik, 2006).

Konutların bazılarında, diğer sokak ve mahallelere açılan yer altı geçitlerinin olduğu ve Gaziantep'in altında gizli bir tünel ağının varolduğu söylenmektedir. Tünel ağının Gaziantep savunması sırasında kullanıldığı da ifade edilmektedir (Dik, 2006).

Şekil 4.45. Gizli merdiven (Sevim, T., 2019)

4.2.2.2. Dış yapı elemanları

4.2.2.2.1. Avlu kapıları

Gaziantep konutlarında ilk göze çarpan, büyüleyici bir kültürel değer olan avlu (cümle) kapılarıdır. Avlu kapıları ahşaptan mamuldür, ancak doğa şartlarından az etkilenmesi için üzeri tudya ile kaplanmıştır. Sac kaplama üzerine kapı boyutlarında ahşap bir çerçeve dönülmüştür. Sac kaplama, başlı çivilerle ahşap kapının üzerine yapıştırılmıştır. Bu başlı çivilerle çiçek, selvi ağacı ve geometrik şekillerden oluşan motifler de oluşturulmuştur (Kılıç, 2007).

Kapıların iç yüzeyinde, dış yüzeydeki dikey ahşapların tersine yatay kalaslar kullanılmış ve kapı bu şekilde sağlamlaştırılmıştır. Kilit mekanizması ve çeşitli sürgüleri vardır. Ayrıca duvara monteli büyük bir demir kapı mandalı vardır. Ev halkının tamamı eve geldikten sonra mandalın diğer ucu kapıya geçirilir ve kapı sabitlenir (Kılıç, 2007).

Kapı açıklıkları genellikle kemerler ile geçilmektedir (Şekil 4.46-4.47). Avlu kapısındaki kemerde, genellikle siyah ve beyaz renkte kesme taşlar kullanılmaktadır. Bu taşlarda ve daha çok kilit taşında çeşitli desenlere rastlanır (Dik, 2006).

Kapılar çoğunlukla tek kanat ve dikdörtgen şeklindedir. Kapı kanadı ile kemer arasında kalan yarım daire bölüm ferforjelerle süslenir (Şekil 4.48) (Dik, 2006). Kapı giriş bölümleri büyük olan evlerde, kapılar iki kanatlıdır. Bazı konak tipi yapılarda, dış kapıdan at, deve gibi hayvanların da girmesini sağlamak amacıyla, çok yüksek ve geniş boyutlu kapılar da yapılmıştır. Bu kapıların ortasına normal kapılardan daha küçük bir kapı eklenerek, ev halkının bu kapıyı kullanması sağlanmıştır. Bu tip "enikli kapı"lara hanlarda da rastlanır (Kılıç, 2007).

Avlu (cümle) kapılarının bir kısmının üzerinde kitabe ve rozet, bir kısmında ise, gelenleri görmek için kapının yan tarafına yapılmış pencereler bulunmaktadır (Dik, 2006).

Genelde tek kanatlı olan avlu kapıları dışında, çift kanatlı kapılar da mevcuttur. Bazı kapıların iki yanında sütunlar bulunur. Varlıklı ailelere ait konutlarda, yan yana iki avlu kapısı bulunmaktadır. Bunlardan gösterişli ve büyük olanı ev sahipleri ve misafirlerin kullandığı, diğer küçük ve gösterişsiz olanı ise yardımcıların kullandığı kapılardır (Dik, 2006).

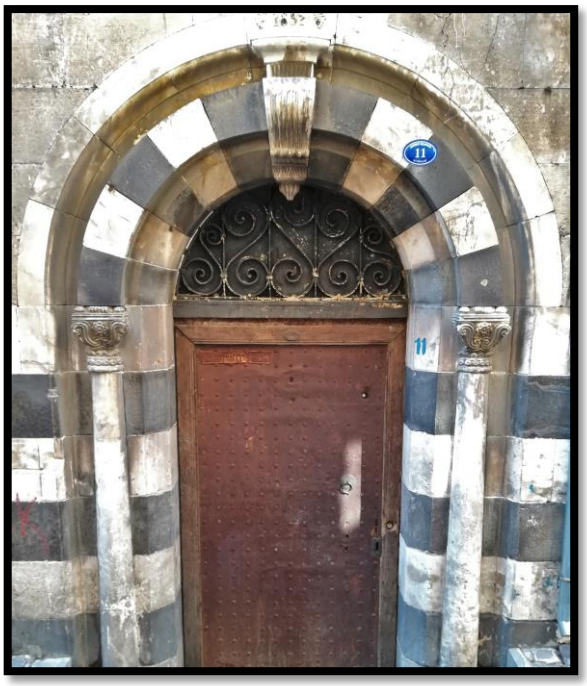
Gaziantep evlerinin avlu kapılarında kullanılan kapı aksesuarları; demirden veya döküm olarak tunç ve pirinçten yapılan ve erkek misafirin mahremiyet açısından geldiğini belli etmek ve kapıyı çalmak için kullandığı tokmak; çekme kolu olarak kullanılan, halka şeklindeki, kadın ve çocuk misafirlerin kapıyı çalmak için kullandığı şakşakı; kapının kilitlenmesini değil ancak kapalı kalmasını sağlayan, sanatsal yönden bir zenginliği olmayan çark; kilit ve sürgülerdir (Kılıç, 2007). Ayrıca kapı üstlerinde taştan yapılmış süslemeler de görülür (Şekil 4.49-4.51) (Dik, 2006).

Şekil 4.46. Avlu kapısı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.47. Avlu kapısı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.48. Avlu kapısı detayı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.49. Dış kapı üstü detayı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.50. Dış kapı üstü detayı (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.51. Dış kapı üstü detayı (Sevim, T., 2019)

4.2.2.2.2. Pencereler

Geleneksel Gaziantep evlerinde havalandırma amaçlı ve ışık almak için kullanılan pencereler, kullanıldıkları amaca ve mekana göre farklı şekillerde tasarlanırlar. Cephelere bakıldığında, tüm pencerelerin birbiriyle uyumu açıkça görülür (Dik, 2006).

Oda pencereleri bire iki oranlı, kemerli ya da dikdörtgen şekilli olup, bodrum ve kuş pencereleri şekil yönünden çok daha fazla çeşitlilik göstermektedir. Bodrum, çatı ve kuş pencereleri, oda pencerelerinden daha küçük boyutlardadır (Şekil 4.52-4.53) (Dik, 2006).

Şekil 4.52. Avluya bakan cephedeki pencere örnekleri (Dik, 2006)

Şekil 4.53. Avluya bakan cephedeki pencere örnekleri (Sevim, T., 2019)

Gaziantep konutlarında, pencerelerde, aksesuar olarak ahşap, metal, cam, kilit düzenekleri ve porselen düğmeler kullanılmaktadır. Pencerenin odanın içindeki kapakları genellikle göbekli olup, çoğunda oymalar, simetrik motifler ve desenler bulunmaktadır (Kılıç, 2007). Camın dışında ise, dış cephede mutlaka metal aksamlar bulunur. Ayrıca

pencerelerin sokağa bakan bölümlerinde, demir parmaklığın dışında genellikle farklı şekillerde tasarlanmış ahşap panjurlar yer alır (Dik, 2006).

4.2.2.2.2.1. Oda pencereleri

Geleneksel Gaziantep konutlarında, zemin katın sokağa bakan cephesi sağırdır. Pencereler avlu cephesine açılmıştır. Üst katlarda ise hem avlu cephesi hem de sokak cephesinde pencereler bulunur (Şekil 4.54-4.55). Konutlarda, aynı cephede ve aynı sırada bulunan oda pencerelerinin ölçüleri ve şekilleri aynıdır (Dik, 2006).

Oda içinde büyük boyutlarda ve çok sayıda pencere olduğu için doğal ışık ve havalandırma imkanı rahatlıkla sağlanır (Dik, 2006).

Şekil 4.54. Sokağa bakan cephedeki pencere örnekleri (Sevim, T., 2019)

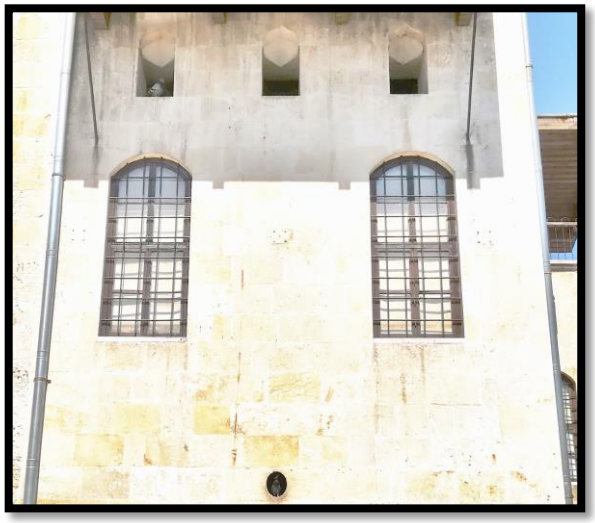
Şekil 4.55. Sokağa bakan oda pencereleri (Dik, 2006)

4.2.2.2.2.2. Kuş pencereleri (Kuş Taası)

Gaziantep'in geleneksel konutlarında, kat yüksekliğinin fazla olmasından dolayı, daha fazla ışık ve havalandırma sağlamak amacıyla, oda pencerelerinin sayısı ile aynı sayıda, fakat daha küçük boyutlarda ve farklı şekillerde kuş pencereleri yer alır. Bu pencereler, hem avlu cephesinde hem de sokak cephesinde bulunmaktadır. Kuş pencerelerinde, oda pencerelerinin aksine ahşap doğrama ve cam, oda tarafında bulunduğu için geriye kalan kısım, duvar kalınlığının çok olmasından dolayı, kuşların yuva yapmasına imkan tanımaktadır (Şekil 4.56-5.57). Kuşların yuva yapmasının istenmediği durumlarda, bu pencereler ahşap kafeslerle süslenir (Şekil 4.58). Kuş pencereleri, binanın özelliklerine göre kare, dikdörtgen, oval vb. formlardadır. Ayrıca bir yapıda farklı modeldeki kuş pencerelerine de rastlanmaktadır (Şekil 4.59) (Dik, 2006).

Şekil 4.56. Kuş penceresi (Sevim, T., 2017)

Şekil 4.57. Kuş penceresi (Sevim, T., 2019)

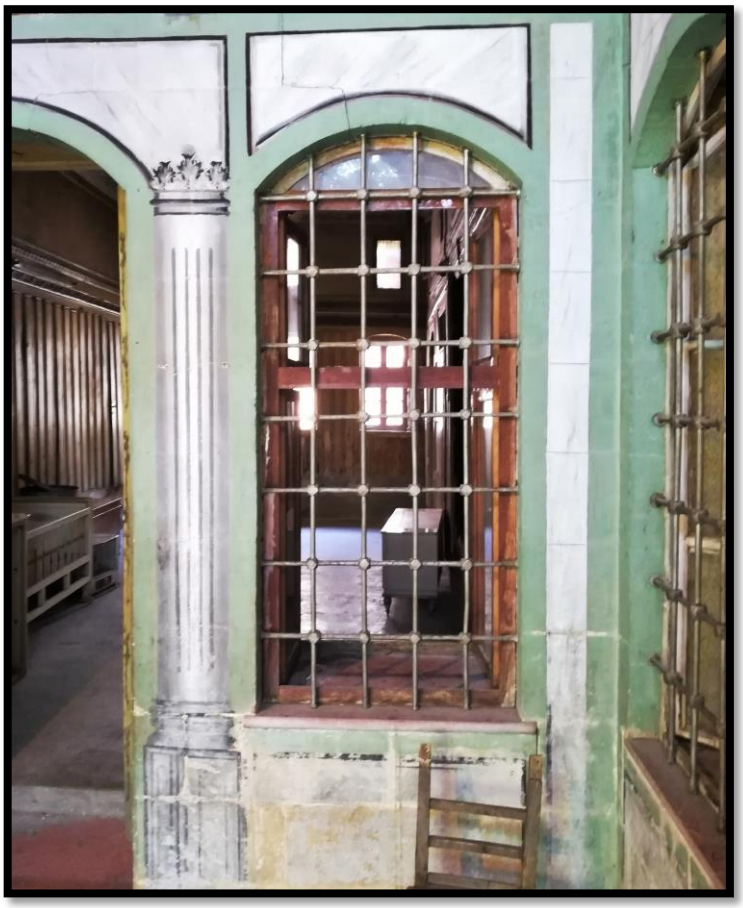
Şekil 4.58. Kuş penceresi (Dik, 2006)

Şekil 4.59. Kuş penceresi (Dik, 2006)

4.2.2.2.2.3. Ara bağlantı penceresi

Ara bağlantı pencereleri, eyvana açılan oda kapısının yanında bulunan pencereler olup, hem fonksiyonel hem de görsel amaçlıdır (Şekil 4.60). Ara bağlantı penceresi de, odanın dış cepheye ve avluya bakan pencereleri ile aynı boyutta ve şekilde yapılmaktadır. Odanın eyvana bakan cephesinde, ara bağlantı pencereleri dışında kuş pencerelerine de rastlamak mümkündür (Dik, 2006).

Şekil 4.60. Eyvana bakan ara bağlantı penceresi (Sevim, T., 2019)

4.2.2.2.2.4. Çıkma penceresi

Gaziantep'in geleneksel konutlarında sokak cephesinde, taş ya da ahşap konsollarla desteklenmiş çıkmalar yer almaktadır. Çıkmaların ön ve yan cephelerinde dikdörtgen şekilli ya da kemerli pencereler bulunur (Şekil 4.61-4.62). Böylece daha fazla doğal aydınlatma imkanı bulunur. Bu pencerelerin başka bir kullanım amacı ise sokak silüetini ve eve gelen yabancıları görebilmektir. Çıkmalarda kuş pencereleri de bulunur (Dik, 2006).

Şekil 4.61. Çıkma penceresi (Dik, 2006)

Şekil 4.62. Çıkma penceresi (Sevim, T., 2019)

4.2.2.2.2.5. Kiler ve bardak altı penceresi

Konutların bodrum katında bulunan kilerin, avluya bakan cephesinde, havalandırma ve ışık sağlamak amacıyla, oda pencerelerinden küçük, kuş pencerelerinden ise daha büyük pencereler yapılmıştır. Bu pencerelerin iç taraflarında metal aksamlar bulunur. Kilerin tavanına yakın olan bu pencereler avludan bakıldığında, avlunun zemininden 0.05-0.20 m yüksekte yer alır (Dik, 2006).

"Bardak altı" adı verilen çatı katı pencereleri, saçağın altında havalandırma ve ışık sağlamak amacıyla yapılmış küçük pencerelerdir. Şekilleri ve boyutları değişkenlik gösterir (Şekil 4.63). Çatı pencerelerinin önündeki ahşap oyma kafesler ya da metal aksamlar hem görsel hem de saklanan malzemeyi kuşlardan korumak amaçlıdır. Çatıdaki pencerelerin sayısı her zaman oda pencerelerinin sayısı ile aynı olmayabilir (Dik, 2006).

Şekil 4.63. Dikdörtgen formdaki çatı penceresi (Dik, 2006)

4.2.2.2.3. Kitabe

Gaziantep konutlarında, konutun yapım tarihi, sahibinin ismi, evin yapıldığı dönemde kullanılan dilin özellikleri ve edebi nitelikleri ile dönemin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı hakkında ipuçları veren kitabeler bulunmaktadır (Şekil 4.64). Yerel taşların üzerine kabartma ya da oyma harf işlenen kitabelerin az sayıda taş üzerine boya ile yapılmış örnekleri de bulunmaktadır (Kılıç, 2007).

Kitabeler doğrudan evin duvarına da yazılmış olabilir, silmeli bir çerçeve içerisine yerleştirilmiş de olabilir. Genellikle evlerin dış cephelerinde yer almakla birlikte, evin içerisine yerleştirilmiş birkaç örneğe rastlamak da mümkündür. Kitabelerin en çok yerleştirildiği yerler, genellikle giriş ve balkon kapısı ile üst kat pencerelerinin üstleri olup nadiren saçak altlarıdır (Kılıç, 2007).

Gaziantep evlerinde, geometrik ve bitkisel motiflerle bütünleşmiş girift yazı ve aynalı yazı örnekleri yer alan kitabeler olduğu gibi; Hıristiyan halka ait evlerde arma şeklinde tasarlanmış, isim veya aile adlarını içeren kitabelere de rastlanmaktadır (Kılıç, 2007).

Şekil 4.64. Kitabe (Dik, 2006)

4.2.2.3. İç yapı elemanları

4.2.2.3.1. Tavan

Geleneksel Gaziantep konutlarında, kullanılan mekanın işlevine göre çeşitlilik gösteren tavan çeşitleri (Dik, 2006); direkli (sırıklı) tavan, çıtalı tavan (bağdadi tavan), motifli düz tavan, tekne ve yarım tekne tavan, aynalı tavan, kubbe tavan, madalyonlu ve resimli tavan olarak sıralanabilir (Kılıç, 2007).

Direkli tavanlar; Gaziantep evlerinde en çok kullanılan tavan çeşididir. Çünkü direkler, evlerin tavanlarında taşıyıcı görevini görmüştür. Kalın kamalak direklerle yapılmıştır. Birçok evde bu tavanların saklanmasına ihtiyaç hissedilmemiş, bazılarında ise etrafı kapatılarak tekne tavan modeli elde edilmeye çalışılmıştır. Direkli tavanlara oda tavanlarının yanında bodrum tavanlarında, hazna ve kiler tavanlarında rastlanmaktadır (Şekil 4.65) (Kılıç, 2007).

Şekil 4.65. Direkli tavan (Sevim, T., 2017)

Bazı evlerde, taşıyıcı direklerin uçları ve ortaları çeşitli desen ve renkte kalem işi motiflerle süslenir (Şekil 4.66). Ahşap kaplamalar ve direkler genelde farklı renklerde boyanır (Dik, 2006).

Şekil 4.66. Direklerdeki kalem işi süslemeler (Dik, 2006)

Çıtalı tavanlar; önemi ve kullanım açısından ikincil olan odaların bazılarında, taşıyıcı direkler ahşapla kaplanarak üzerine çıtalar yerleştirilmektedir. Bu çıtalarla bazen düz, bazen de geometrik desenler oluşturulur. Çıtalı tavanlar düz renkte boyanmaktadır (Dik, 2006).

Motifli düz tavanlar; genellikle kalın sac veya ahşap ile kaplanmaktadır. Tavan göbeklerinde, tavanın çevresinde ve eteğinde bitkisel ya da geometrik desenler yapılmaktadır (Şekil 4.67) (Dik, 2006).

Şekil 4.67. Motifli düz tavan (Sevim, T., 2019)

Tekne tavanlar; genellikle büyük evlerde, “cennet odası” veya “baş oda” denilen misafir odalarında, sokağa çıkma yapan odalarda rastlanan tavan türüdür. Bağdadi tekniği ile yapılmış tekne tavanların kullanıldığı odaların kat yükseklikleri fazladır (Şekil 4.68). Tekne tavanlar, ahşap olarak yapılmış ve ahşap işçiliğinin en güzel örneklerini sergilemiştir. Tavan etekleri geniş ve yayvan yapılmıştır (Kılıç, 2007). Tekne tavanda çeşitli renklerde yapılmış bitkisel motifler, kalem işleri dikkat çeker (Şekil 4.69). Yine bazılarında ev, manzara vb. tasvirler de görülmektedir (Dik, 2006). Tekne tavanların ortaları genellikle oval formda tasarlanır. Bazı konutlarda tekne tavanın yarısı yapılır. Bu şekilde daha basit olan tekne tavanlara "yarım tekne tavan" denir (Kılıç, 2007).

Şekil 4.68. Tekne tavan (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.69. Tekne tavan detayı (Dik, 2006)

Gaziantep evlerinin bazılarında, misafir odalarında görsel amaçlı olarak, hem odanın aydınlık görünüp hem de odaya derinlik hissinin verilmesi için tavan süslemelerinde ayna kullanılmıştır (Kılıç, 2007).

Kubbe tavan; çok az evde görülmekle birlikte, misafir odalarında, eyvanların tavanlarında yapılmaktadır. Bağdadi tekniği ile yapılan tavanda çıtaların arası hem içten hem de dıştan, üzeri kendir, kül ve kireç karışımı bir harçla sıvanmaktadır. Ancak iç tarafı, alçı görünümündeki beyaz sıva ile tekrar sıvanır. Tavan eteklerinde ve göbeğinde bitkisel motifler kullanılmıştır (Şekil 4.70) (Dik, 2006).

Şekil 4.70. Kubbe tavan (Sevim, T., 2019)

Gaziantep'in konak tipi evlerinin bazılarında, önemli odaların tavanlarında, madalyonlar, manzara, ev vb. resimler, dini tasvirler yer almaktadır. Bazen duvarlarda da bu tasvirlere rastlanmaktadır (Şekil 4.71) (Dik, 2006).

Şekil 4.71. Duvar resimleri (Sevim, T., 2019)

4.2.2.3.2. Pencerede kepenk

Pencerelerin iç taraflarında, odaların içindeki nacarlarla uyumlu şekilde tasarlanmış ahşap kepenkler bulunmaktadır. Bu kepenkler, yanlardaki menteşeler sayesinde hareket eder. Sıcak yaz günlerinde kepenkler kapatılarak güneşin içeri girmesi engellenmektedir (Dik, 2006).

4.2.2.3.3. İç kapı

Avlu içine ve eyvana açılan ahşap kapılar, pencerelerle aynı şekilde olup, çift kanatlıdır (Şekil 4.72). İç kapılar, genellikle basit ve sade olmalarına karşın, bazı konutlarda kapı yüzeylerinde kabartmalı motiflere rastlanmaktadır. Bu motifler genelde pencere kepenklerindeki desenlerle uyum içindedir. Genişlikleri 0.80-1.00 m arasında değişen kapılar, odanın içine açılmaktadır (Dik, 2006).

Şekil 4.72. İç kapı (Sevim, T., 2019)

Desenli kapılar, birbirine geçmeli parçalar halinde işlendikten sonra bir araya getirilerek oluşturulur (Dik, 2006).

4.2.2.3.4. Dolap ve yüklük

Gaziantep'in geleneksel konutlarında, odaların içlerinde yöresel adı "mahmil" olan dolaplar bulunmaktadır. Oda duvarlarının tüm yüzeylerinde dolaplar, dolaplardan geriye kalan kısımlarında da "nacar" adı verilen ahşap kaplamalar bulunmaktadır (Şekil 4.73). Pencere kepenkleri ve kapılar da bu ahşap kaplamalarla uyum içindedir. Bir çok amaçla kullanılan (döşek ve yük yeri, günlük ihtiyaç malzemelerinin konulduğu yer) dolapların derinlikleri yaklaşık 0.40 m'dir. Dolapların bir bölümünde yastık, yatak ve yorgan koymak için "yüklük" adı verilen özel bölümler yapılır. Yüklüklerin bazılarının önünde, ahşap kapaklar yer almamaktadır. "Açık yüklük" denilen bu kısımlar perde ile örtülmektedir (Dik, 2006).

Odalardaki dolaplar, günlük ihtiyaca yetecek sayı ve niteliktedir. Camlı olan dolaplarda, günlük kullanıma yönelik eşyaların yanısıra süs eşyaları da bulunmaktadır (Dik, 2006).

Şekil 4.73. Dolap (Sevim, T., 2017)

Orjinalinde boyanmadan yapılan dolaplar, daha sonra konutların kullanıcıları tarafından boyanmıştır (Dik, 2006).

4.2.2.3.5. Nacar işleri

Geleneksel Gaziantep konutlarında, dolapların dışında kalan duvar yüzeyleri "nacar" adı verilen ahşap malzemeler ile kaplanmıştır (Şekil 4.74-4.75). Nacarların düz ve sade olanları dışında, oymalı ve süslemeli olanları da vardır. Nacarlar, genellikle, tavanın 0.80 m aşağısından başlayarak oda zeminine kadar inmektedir. Tam nacar ve yarım nacar olmak üzere iki tür nacar vardır.(Dik, 2006).

Şekil 4.74. Nacar (Sevim, T., 2017)

Şekil 4.75. Nacar (Sevim, T., 2017)

Tam nacar; odanın duvar yüzeyinin tamamında ve kapılar dışında kalan boşlukları ahşap malzeme ile kaplayan nacarlardır (Dik, 2006).

Yarım nacar; odanın duvar yüzeyinin tamamında yapılmayıp, kısmi olarak duvarda yapılan ahşap kaplamadır (Dik, 2006).

4.2.2.3.6. Korkuluk

Gaziantep'in geleneksel konutlarında, avlu cephesinde yer alan taş merdiven, geçiş konsollarının korkulukları ferforjelerle süslenir (Şekil 4.76). Demirler bükülerek motifler meydana getirilir ve daha sonra bükülüp şekil verilen demirler kenetlerle birbirine bağlanır (Dik, 2006).

Şekil 4.76. Korkuluk (Sevim, T., 2019)

4.2.2.3.7. Demir parmaklık ve kafes

Gaziantep'in geleneksel konutlarının sokak ve avlu cephelerindeki pencerelerde, genelde ızgara formunda demir parmaklıklar bulunmaktadır (Şekil 4.77). Sokağa bakan cephelerde, nadiren demir parmaklıkların yerine ahşap kafesler yapılmakta olup, her ikisinin bir arada kullanıldığı örneklere rastlamak mümkündür (Dik, 2006).

Şekil 4.77. Demir parmaklık (Sevim, T., 2017)

4.3. Geleneksel Gaziantep Konutlarında Avlu İçerisindeki İşlevsel Birimler

4.3.1. Avlu (Hayat)

Gaziantep evlerinde avlu, evin günlük işlerinin görüldüğü, çocukların oynadığı, misafirin ağırlandığı bir mekandır (Şekil 4.78). Günün büyük bir bölümü burada geçirildiğinden, "hayat" adını almıştır (Günaydın, 2018).

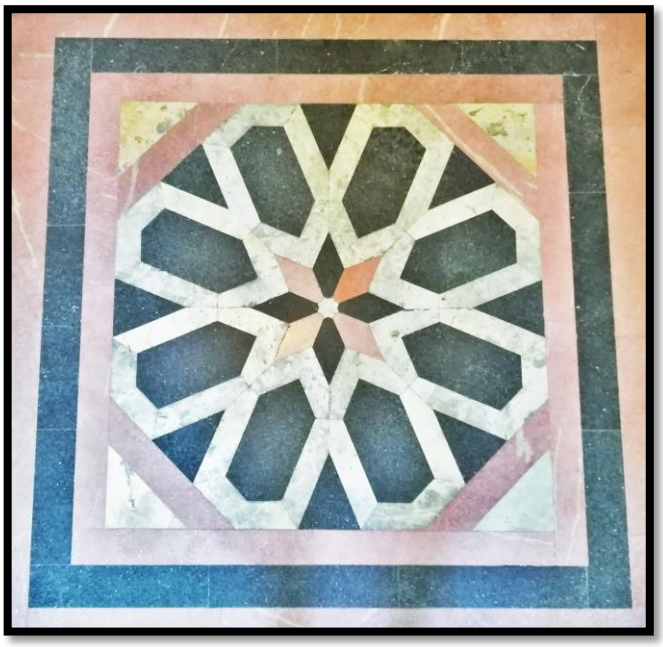
Türk ailesinin dışa kapalı yaşam tarzına uygun şekilde, mekanların yüksek duvarlar arkasında merkezi bir avlu çevresinde yerleştirildiği, içe dönük plan tasarımına sahip, avlunun bir köşesinde konumlanmış olan Gaziantep evlerinde avlu; tüm mekanları toplayıcı bir işleve sahiptir (Günaydın, 2018).

Zemin katta yer alan avlunun etrafında, ocaklık (mutfak), hazna (kiler), hela, ahır ve genellikle her Gaziantep evinde bulunan mağara gibi mekanlar yer almaktadır (Günaydın, 2018). Üst katlara ise, avluya açılan ve ferforjelerle süslenmiş taş merdivenlerle ulaşılmaktadır (Dik, 2006).

Şekil 4.78. Avlu (Dik, 2006)

Avlunun döşemesi genellikle yörede bol bulunan sarı renkli kireç taşı ya da kalker malzeme ile kaplanmıştır. Avlunun döşeme malzemesi olarak (Günaydın, 2018) beyaz taş, karataş ve pembe mermer de kullanılmıştır (Şekil 4.79). Beyaz taş su tutma özelliğine sahip olduğundan, daha sonra avluda biriken suyun buharlaşması ile serinlik oluşur. Ayrıca karataş ve pembe mermerin bir arada kullanılması ile çeşitli şekillerde motifler meydana getirilmektedir (Dik, 2006).

Şekil 4.79. Avlu döşemesi (Sevim, T., 2019)

Gaziantep evlerinde, avlu kapısının yanında ve avlu içerisinde bulunan nişlere 'kandillik' denilmektedir (İpekyolu Kalkınma Ajansı, 2012).

4.3.1.1. Havuz (Gane)

Gaziantep evlerinde avlunun büyüklüğü ne kadar olursa olsun, ortasında mutlaka "gane" adı verilen, genellikle mermer malzemeden yapılmış olan bir süs havuzu bulunur (Şekil 4.80-4.81). Ev sahibinin ekonomik durumuna göre nitelik ve büyüklüğü değişmekle birlikte, gane elips, dikdörtgen, kare ya da sekizgen formlu yapılmaktadır. Gane hem serinlik hem de ortasındaki fiskiyeden akan suyun sesiyle huzur veren bir öğedir (Günaydın, 2018). Gane, aynı zamanda, yün yıkama, sebze ve meyve yıkama vb. ihtiyaçları karşılamak amaçlı kullanılmıştır (Dik, 2006). Gane, birleşik kaplar kanununa göre düzenlenmiş olup, bir devirdaim sistemine sahiptir (İpekyolu Kalkınma Ajansı, 2012).

Şekil 4.80. Gane (Dik, 2006)

Şekil 4.81. Gane (Sevim, T., 2017)

Havuzların suyu, evden eve kiremit künklerle yer kotunda gelir. Hazneyi oluşturan taşlar demir veya kurşun kenetler yardımıyla birbirine ve avlu zeminine bağlanır. Boyutları 1.50-2.50 m, yükseklikleri ise 0.60-0.70 m arasındadır. Ganelerin çoğu günümüzde boş tutulmakta olup, bir bölümü de toprakla doldurularak çiçeklik olarak kullanılmaktadır (Dik, 2006).

4.3.1.2. Kuyu (Livas)

Geleneksel Gaziantep konutlarında, eski dönemlerden bu yana şehirden su kanallarının geçtiği bilinmektedir. Bu nedenle her evde kuyuya rastlanmamaktadır (Şekil 4.82-4.84). "Livas" adı verilen yer altı kanalları ile kuyuların çoğunluğu birbirine bağlanmıştır (Dik, 2006).

Kuyular genelde avlunun bir kenarında bulunur ve evin su ihtiyacını karşılamak üzere kullanılır. Çok az olmakla birlikte, bazı evlerin içinde ya da mahzenlerde kuyuya rastlanılır. Ayrıca bu kuyularda, yazın gıda maddeleri saklanır (Dik, 2006).

Şekil 4.82. Kuyu (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.83. Kuyu (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.84. Kuyu (Sevim, T., 2019)

4.3.1.3. Çeşme

Avludaki başka bir eleman olan çeşme, avluyu çevreleyen duvarların herhangi birisi üzerine yerleştirilmekte ya da eyvan duvarı üzerine monte edilmektedir (Günaydın, 2018). Bazı yapıların iç mekanlarında görülür. Çeşme, kuyudan alınan su ile doldurulan, taştan oyma su haznesi, sabun koyma yeri, taştan oyma su yalağı ve musluk kısımlarından oluşur (Şekil 4.85) (Dik, 2006). Çeşmelerin üst bölümünde bitkisel desenlerden oluşan taş işçilikleri dikkat çeker. Çeşmeler genellikle mermer malzemeden yapılır ancak, Keymıh taş malzemeden yapılmış olanları da bulunmaktadır (Günaydın, 2018).

Şekil 4.85. Çeşme (Sevim, T., 2019)

4.3.1.4. Sal

Avluda bulunan sal, bölgede yetişen üzümlerin dövüldüğü ve şıra yapımında kullanılan, yerden yaklaşık bir metre yükseklikte, taştan oyularak yapılan bir öğedir (Günaydın, 2018).

4.3.1.5. Ekinlik

Ekinlik, avlu duvarlarının dibinde, içerisinde genellikle küçük bir ağaç ya da asma bulunan toprak alandır. Bu alanlar, soğuk ve yapay bir mekan olan avlunun sertliğini kırarak, avlunun rahat ve huzurlu bir yaşam alanı haline gelmesinde önemli rol oynar (Günaydın, 2018).

4.3.2. Eyvan ve sofa

Eyvan, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kullanılan ve sofanın, iklim koşullarına göre değişerek kullanılan biçimidir. Gaziantep evlerinin ikinci katında yer alan eyvan, her konutta bulunmamakla birlikte, evin ana mekanlarından biri olup, dikdörtgen şekillidir (Dik, 2006). Mezopotamya geleneğini yansıtan eyvanlı konut tipine daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Irak ve Suriye'de rastlanır (Günaydın, 2018).

Eyvanın, avluya bakan, geniş açıklığa sahip kemerli bir girişi ve iki yanında eyvana açılan odalar yer almaktadır (Şekil 4.86). Bazı konutlarda, eyvanın arkasında da bir oda bulunur. Eyvana açılan odaların, kapı ve pencereleri kemerlidir ve kapı kanatlarında ahşap işçiliğine rastlanmaktadır. Tavanları genellikle kubbe ya da tekne tavandır. Zeminde farklı renklerde taşlar kullanılarak geometrik desenler oluşturulur (Dik, 2006).

Şekil 4.86. Açık eyvan (Dik, 2006)

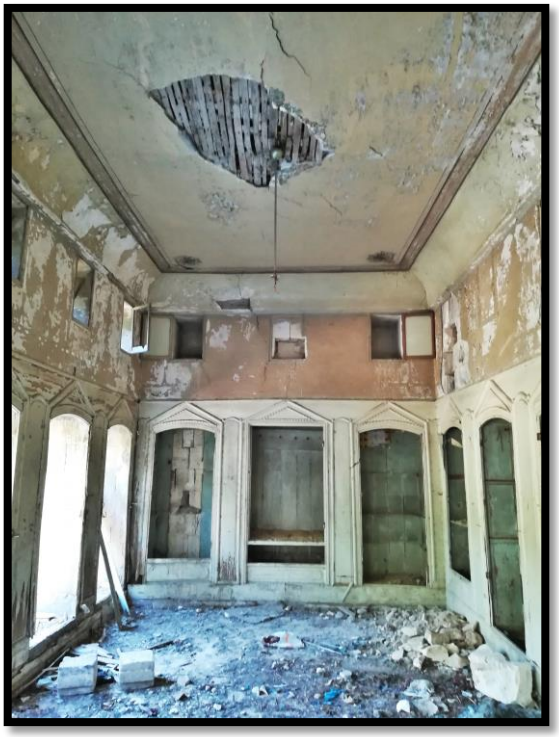
Gaziantep'te kışlar soğuk geçtiği için, eyvanın avluya bakan kemerli yüzeyi genellikle ahşap ya da metal aksamlı camekanla kapatılmıştır (Şekil 4.87). Bazı konutlarda, kemerin iki yanında, üzerinde mukarnas işçiliği bulunan sütunlar yer almaktadır. Zemin katta yer alan eyvan, avlu kotundan yüksekte yapılmıştır ve bu mekana profilli taş merdivenle ulaşılır. Üst kattaki eyvana alt kattaki eyvanın içinde bulunan merdivenle ulaşılırken, daha çok rastlanan başka bir örneğe göre ise, avludan üst kata çıkan merdivenin sahanlığından ulaşılmaktadır (Dik, 2006).

Şekil 4.87. Kapalı eyvan (Sevim, T., 2019)

4.3.3. Odalar

Gaziantep'in geleneksel konutlarında odalar, eyvanlı plan tiplerinde, eyvanın her iki yanında yer almakta olup eyvana açılmaktadır. Eyvansız plan tiplerinde ise, odalar yan yana dizilir ve zemin katta doğrudan avluya, üst katta ise geçiş konsollarına ve balkona açılmaktadır (Şekil 4.88) (Dik, 2006).

Şekil 4.88. Yapı odası (Sevim, T., 2017)

Gündelik ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde tasarlanan odalar; gündüz oturma, gece yatma, gerektiğinde ise servis mekanı olarak düşünülmüştür. Girişteki hazırlık mekanı olarak ayrılan, ana mekandan 0.05 m-0.08 m daha alçakta olan, döşemesi pembe mermer olan, "eşiklik" olarak adlandırılan kısımda, kış günlerinde dışarıdaki ihtiyaç mekanlarına gidilmesi zor olduğunda, el yıkama, abdest alma, yıkanma ve mutfak faaliyetleri gibi günlük işlerin yapıldığı bir bölüm de bulunmaktadır. Bu alanın köşesinde ise, yemek ve su saklanan, "eşik mahmili" adlı bir dolap bulunmaktadır (Günaydın, 2018). Eşiklikte, oda kapısının arkasında, karataştan yapılma, "bartış" adı verilen eşik bulunur (Şekil 4.89) (Dik, 2006).

Gaziantep konutlarının kat yükseklikleri çok olduğundan bu evlerde kot farkı oluşturularak, ara katlar elde edilir. Bu katlara odaların içinde yer alan, genellikle ahşap kapaklar arkasına gizlenen merdivenlerle inilip çıkılır. Ara katlardan iki veya üç basamakla ulaşılana ve kiler olarak kullanılana "hazna", yedi basamakla inilip çıkılana ve oda olarak kullanılana da "tabaka" adı verilmektedir (Dik, 2006). Haznalar, kızların çeyizlerini saklamak amacıyla da kullanılmaktadır. Tabakalar ise, aynı zamanda yeni evli çiftlerin balayı döneminden ilk çocukları oluncaya kadar kaldıkları odalardır (Günaydın, 2018).

Gaziantep'te varlıklı ailelelere ait büyük konaklarda, haremlik ve selamlık kullanımına da rastlanmaktadır. Üst katlarda misafirlerin kabul edildiği odalarda elips, kare ve dikdörtgen şeklinde, kalem işi süslemeleri olan tekne tavanlar bulunmaktadır (Dik, 2006).

Şekil 4.89. Eşik (Sevim, T., 2017)

Gaziantep'in geleneksel konutlarının bazılarında, oda içindeki gömme dolapların bir bölmesi gibi görünen, ahşap dolap kapaklarının arkasında, yıkanma eyleminin gerçekleştirildiği gusülhane de yer almaktadır (Dik, 2006).

Gaziantep konutlarında ısınma, mangal ya da tandır ile sağlanmaktadır. Tandır, oda zemininde yer alan gömme taş ocak üzerine konmuş bir kürsü ve onun üzerine örtülen geniş bir yorgandan oluşan yerel bir ısınma sistemidir (Dik, 2006).

Odaların duvarlarında yapılmış, özellikle geceleri yatak odası için gerekli olan yatak, yorgan gibi eşyaların saklandığı, "kübbiye" adı verilen dolap nişleri bulunmaktadır (Şekil 4.90) (Günaydın, 2018). Odaların iç duvarlarında "nacar" adı verilen ahşap kaplamalar bulunur (Şekil 4.91) (Dik, 2006).

Şekil 4.90. Ahşap kapaklı dolap (Sevim, T., 2017)

Şekil 4.91. Nacar (Sevim, T., 2017)

Odalarda doğal aydınlatmaya önem verilmiş olup, pencereler, zemin katta avluya, üst katta ise hem avluya hem de sokak cephesine bakmaktadır. Duvar kalınlığının fazla olmasından dolayı pencerelerin dışa bakan tarafı cam olup, iç tarafında ise oda içinde nacara uygun ahşap kepenkler yapılmaktadır. Bu kepenkler kapatıldığı zaman odanın duvarlarında bir bütünlük sağlanmış olur (Şekil 4.92) (Dik, 2006).

Şekil 4.92. Pencere kepenkleri (Sevim, T., 2019)

4.3.4. Çıkma

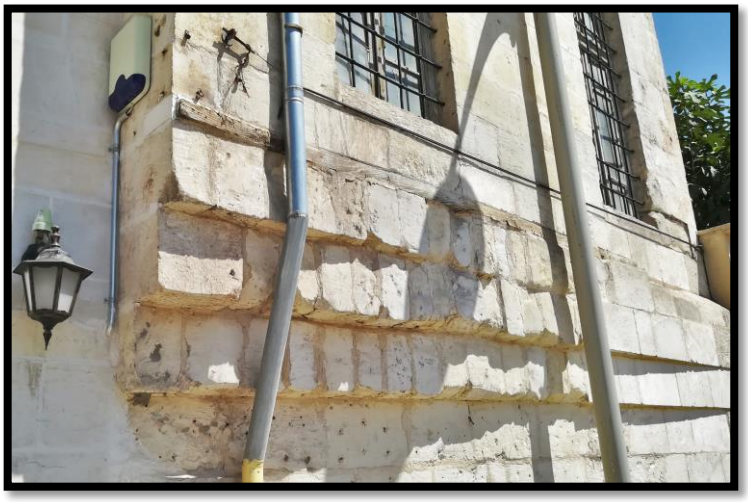
Gaziantep evlerinde, sokağa bakan cephenin önemli bir mimari elemanı, üst kattan sokağa yapılan, "çıkma" adı verilen konsol çıkıntılardır. Açık ve kapalı olmak üzere iki tür çıkma yapılmıştır (Günaydın, 2018).

Kapalı çıkmalar (Şekil 4.93), boyutlarına ve parselle olan ilişkilerine göre, gönye ya da düz çıkma olmak üzere iki türlüdür. Düz çıkmalar, sokak cephesinde zemin kat duvarlarına paralel oturtulmuş; gönyeli çıkmalar ise, parsel çizgisi düzgün olmayan cephelerde kullanılmıştır. Çıkmalar, sokağa bakan cephenin ortasında ya da köşesinde yer almaktadır. Düz çıkmaların genişliği ortalama 0.80 m'dir ve üç yönde de pencereleri vardır. Çıkmaların ön yüzünde genellikle üç pencere bulunmaktadır. Çıkmalar bağdadi tekniği ile yapılmış, ilerleyen zamanlarda tudya ile kaplanmıştır (Günaydın, 2018).

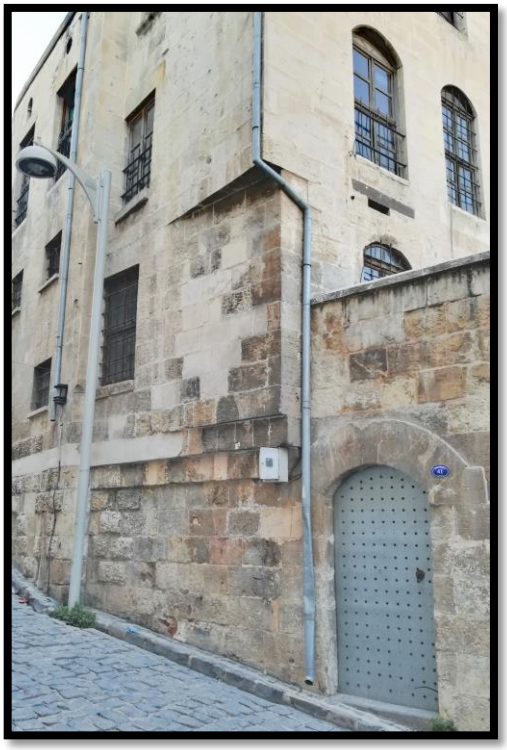

Şekil 4.93. Çıkma (Sevim, T., 2017)

Geleneksel Gaziantep konutlarının sokak cephesinde, diyagonal formlu, taş konsollarla desteklenmiş çıkmalar yer almaktadır. Parsellerin sokak cephesi tarafında, yapının gönyeli olduğu (dik köşeli olmama) durumlarda; binanın zemin katındaki mekanlarda meydana gelen gönyeli olma durumundan kaynaklı konforsuzluğun, birinci katta ortadan kaldırılması ya da mümkün olduğu kadar azaltılması için diyagonal çıkmalar yapılır. Bu sayede birinci kattaki mekanların köşeleri dik olur ve mekânsal konfor sağlanır (Şekil 4.94-4.95).

Şekil 4.94. Gönyeli çıkma (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.95. Gönyeli çıkma (Sevim, T., 2019)

Açık çıkmalar ise, merdivenlerin yarattığı geçiş konsol ve balkonlardır (Günaydın, 2018). Gaziantep konutlarının bazılarında, taş ya da metal konsollar (I putrel) üzerinde, üst katta ve merdiven sahanlığında balkonlar yer almaktadır. Çok az örnekte, dekoratif amaçlı olarak yapılmış, zemin katta avludan bir ya da iki basamakla çıkılan ve oda kapılarına geçilen balkonlar bulunmaktadır. Balkonların korkulukları ferforjelerle çevrelenir (Şekil 4.96) (Dik, 2006).

Şekil 4.96. Balkon (Dik, 2006)

4.4. Geleneksel Gaziantep Konutlarında Avlu İçerisindeki Servis Mekanları

4.4.1. Ocaklık

İyi yemek pişirmenin ve birlikte yemenin bir gelenek olduğu Gaziantep'te mutfak özel bir öneme sahiptir (İpekyolu Kalkınma Ajansı, 2012).

Geleneksel evlerde mutfak (ocaklık), genellikle ana binadan ayrı olarak tasarlanmıştır (Günaydın, 2018). Mutfak, avluda yer alan, tek katlı müştemilat binasında bulunur (Şekil 4.97). Bu mekanda kışlık ve günlük yiyecekler hazırlanmakta olup, yapılacak işin büyüklüğüne göre, değişik boyutlarda ocak yer almaktadır. Bazı konutlarda, mutfakta, avluya bakan cephedeki pencerelerden birinin içinde çukur yapılarak oluşturulan "küllük" bulunmaktadır. Bu küllüğe ocaktan çıkan ve bulaşık yıkamakta kullanılan küller konur (Dik, 2006).

Ocağın altında, malzeme koymak için nişler, yan tarafında ise mum koymak için taşa oyularak yapılmış bir bölüm vardır (Dik, 2006).

Ocaklığın duvarında, mutfak eşyalarının yerleştirildiği ahşap gömme dolap ve raflar yer alır. Müştemilat yapısının çatısı genellikle düz damdır ve buraya avludaki merdivenle ulaşılmaktadır (Dik, 2006).

Mutfak, ana binadan ayrı olarak tasarlanmamışsa, evin önemli odalarından biridir. Avluya yakın olmak ve odalara yemek kokusunun yayılmasını önlemek amacıyla, evin zemin katına yerleştirilmiştir. Alt kattaki mutfaktan, üst katlara ulaşımı sağlamak amacıyla, bazı evlerde iç merdivenlerin olduğu görülmektedir. Mutfakta yemek pişirmek amacıyla, bacalı, dikdörtgen planlı bir ocak ve topraktan yapılmış bir mangal bulunur. Mutfağın bir köşesi ise çamaşır yıkamak için ayrılmıştır. Bunun için, genellikle pencere önünde, yaklaşık yarım metreküp kapasiteli, taştan oyulmuş, eskiden çamaşır yıkarken kül kullanıldığından, "küllük" olarak adlandırılan bölme bulunmaktadır (Günaydın, 2018).

Şekil 4.97. Ocak, Dayı Ahmet Ağa Konağı (Dik, 2006)

Geleneksel Gaziantep konutlarında, varlıklı ailelerin konutları haricinde hamam bulunmadığından, ocağın mutfakta olmasından dolayı, yıkanma eylemi odalarda bulunan eşiklik haricinde, mutfakta da yapılmaktadır (Dik, 2006).

4.4.2. Kiler

Gaziantep evlerinde kiler, iki türlüdür:

Bunlardan birincisi, avlunun zemin seviyesinden daha aşağıda bulunan, basamakla inilen, doğal şekilde oluşmuş ya da kayaya oyularak yapılmış, herhangi bir plan tipine uymayan, penceresiz, mağara şeklinde olandır (Şekil 4.98) (Günaydın, 2018). Mağara şeklinde olmayan ikinci tür ise, zemin kat plan şemasına uyumlu şekilde inşa edilir ve bu tür kilerlerde küçük havalandırma delikleri ya da pencereleri bulunmaktadır (Şekil 4.99) (Dik, 2006).

Şekil 4.98. Mağara şeklindeki kiler (Dik, 2006)

Şekil 4.99. Kiler (Sevim, T., 2017)

4.4.3. Tuvalet

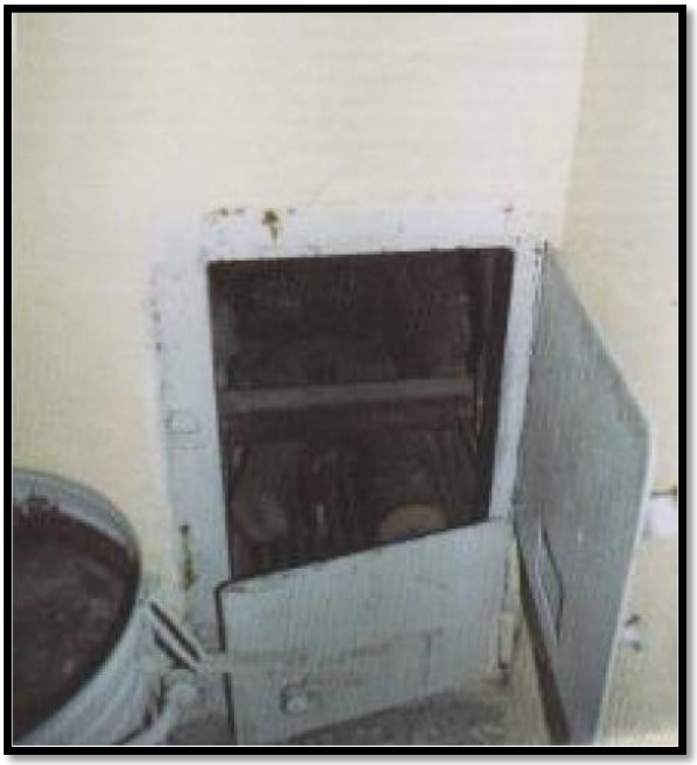
Geleneksel Gaziantep evlerinde tuvaletler genellikle avlunun içinde, bahçe seviyesinden yüksekte (Dik, 2006), giriş kapısına yakın konumdadır (Şekil 4.100). Geçen yıllar içinde, artan konfor arayışı nedeni ile yapı içlerine taşınmış olan tuvaletler ise, müştemilat içerisinde yer almaktadır (Günaydın, 2018).

Şekil 4.100. Tuvalet (Sevim, T., 2019)

4.4.4. Hamam

Konak tipi, varlıklı ailelerin oturduğu konutlarda, yıkanma eylemi için hamam bulunmaktadır. Çok az evde görülen hamamlar, genelde küçük alanlı mekanlar olarak tasarlanmış ve sobayla ısıtılmıştır (Şekil 4.101). Bazı konutlarda duvarın içine gömülen tipte özel bir su ısıtma sistemi oluşturulmuştur. Duvara gömülmüş bir su kazanının altında soba vardır ve bu sistemin içinde ayrıca soğuk su kazanı da yer almaktadır. Soğuk ve sıcak su tesisatı ayrı ayrı çalışacak şekilde yapılmıştır (Dik, 2006).

Şekil 4.101. Hamam (Dik, 2006)

4.4.5. Ahır

Bazı Gaziantep evlerinde, kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda, inek, manda, koyun, keçi, at, eşek gibi hayvanların beslendiği görülmektedir. Bu hayvanların barındığı ahırlar, evlerin duruma göre, avlunun bir köşesinde ya da odanın altında yer almaktadır (Günaydın, 2018).

4.5. Cepheler

Geleneksel Gaziantep evleri, avlu merkezli yapılmış olduklarından, yapıların avlu cepheleri ile sokak cepheleri arasında hem doluluk-boşluk hem de yapı öğeleri bakımından farklılıklar bulunmaktadır (Günaydın, 2018).

Sokak cepheleri, mahremiyet ve buna bağlı olarak içe dönük yaşam tarzından dolayı, genellikle yüksek duvarlı, az sayıda pencereli, avlu duvarı ile bütünleşen yapıda, sağır bir duvar görünümündedir. Bu sağır duvarı bölen tek şey, zemin kattaki avlu kapısıdır. Avlu kapılarında, sade fakat özenli bir düzenleme ya da gösterişli bir düzenleme ile karşılaşılır. Konut ile sokak arasındaki bağlantıyı sağlayan avlu kapıları, yapım tekniği, estetik değeri ve üzerindeki süslemeli tokmakları ile ev sahibinin zevki ve ekonomik durumu ile ilgili bilgi de verir. Avlu kapılarında kullanılan tokmakların dövme demir, bronz, pirinç ve döküm çeşitleri vardır. Dövme demirden yapılan tokmaklar daha basit biçimlere sahipken, döküm tekniği ile yapılanlar, çok çeşitli modellerde olabilir (Günaydın, 2018).

Geleneksel Gaziantep evlerinin avlu cepheleri, sokak cephesinin aksine, çok açıklıklı, bezemeli ve zengindir. Avlu cephelerinde, merdiven, sahanlıklar ile zemin kat ve üst katta pencerelerin yanında yer alan eyvanlar, geniş kemerleri ve taş işlemeli yüzeyleri ile cephede çok önemlidir. Avluya bakan cephelerde yer alan pencereler, sokak cephesindeki pencerelerle aynı ölçüde bulunmakla birlikte, sayı olarak daha fazladır. Pencereler dikdörtgen formludur ve üstü genellikle kemerli ya da düz lentoludur. Bunların hemen üzerinde ise kuş pencereleri bulunur. Bu pencereler hem kuşlar için barınak işlevi görür hem de kat yüksekliği fazla olan odalar için daha fazla ışık ve hava sağlar. Bazıları ise ev sahibinin dini inanışını sergileyen şekiller içerir (Şekil 4.102) (Günaydın, 2018).

Evin bulunduğu parselde yamukluk varsa, yamukluğu ortadan kaldırmak ve üst katlarda daha düzgün odalar oluşturmak amacı ile zemin katın tavan döşemesi taşların üst üste kademeli şekilde kaydırılıp oturtulmasıyla meydana getirilir ve bu da cephede ayrı bir estetik görüntü oluşmasına neden olmaktadır (Dik, 2006).

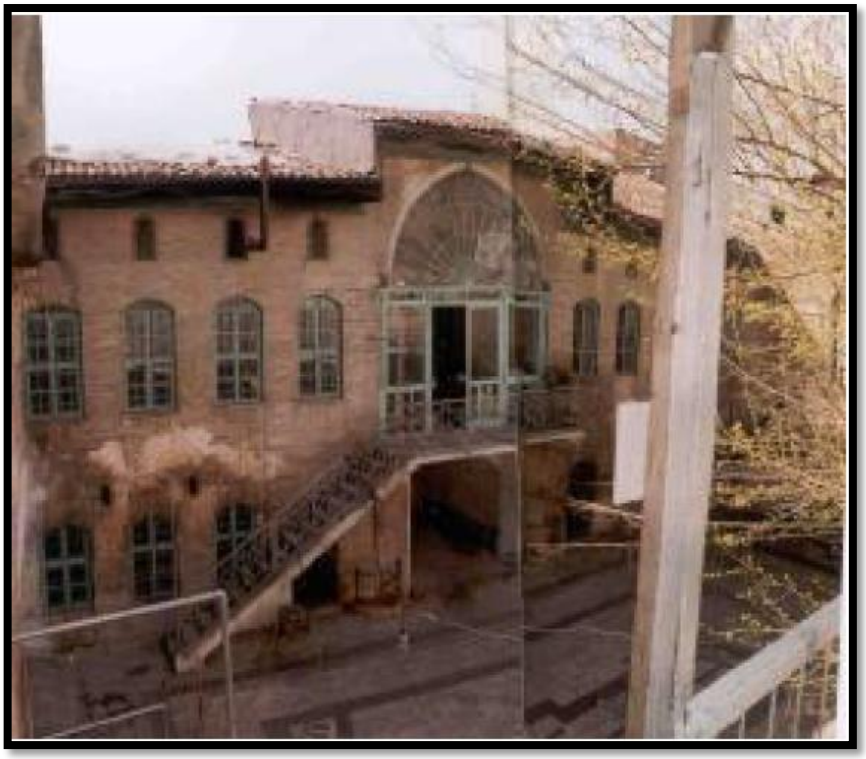
Avlu kapılarının bazılarının üst bölümünde kitabe, bazılarında ise konut sahipleri arasında hacca giden varsa, bunu ifade eden renkli resimler yer almaktadır (Dik, 2006).

Konutların avlu cephelerinde aynı formda, düz lentolu ya da kemerli pencere ve kapılar, üst kattaki pencerelerin üzerinde çeşitli şekillerdeki kuş ve çatı pencereleri bulunur

(Şekil 4.103). Ayrıca avlu cephesinde, üst kata çıkan taş merdiven ve geçiş konsolları ile korkuluklarda bulunan ferforjeler, taş ve metal işçiliğiyle görsel bakımdan önemli bir yer tutar. Bazı konutlarda bulunan eyvan da, avlu cephesinde, görsel bakımdan önemli oluşumlardandır. Genellikle kemerli olan eyvan girişleri, yapı kullanıcıları tarafından ahşap doğramalı camekanlarla kapatılmaktadır (Dik, 2006).

Şekil 4.102. Cephe düzeni (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.103. Cephe düzeni (Dik, 2006)

4.6. Süsleme

4.6.1. Ahşap süsleme

Gaziantep evlerinde ahşap işçiliği; dolap, nacar, pencere kepenkleri, kapı, çatı saçağı ve kuş pencerelerinde sıklıkla görülür (Şekil 4.104-4.107) (Dik, 2006).

Şekil 4.104. Nacarlardaki ahşap işçiliği (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.105. Nacarlardaki ahşap işçiliği (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.106. Nacarlardaki ahşap işçiliği (Sevim, T., 2019)

Kuş pencereleri ile diğer pencerelerin üzerlerinde ahşap kafesler bulunmaktadır. Kafeslerin bir bölümü çıtaların düz ya da geometrik şekiller oluşturmasıyla, bir bölümü de çeşitli bitki motiflerinin ahşabın üzerine oyulmasıyla elde edilmektedir (Dik, 2006).

Şekil 4.107. Saçaktaki ahşap işçiliği (Dik, 2006)

İç mekanlarda bulunan ahşap işçiliği, mekana görsel açıdan büyük bir zenginlik vermektedir. Dolap kapakları, duvar kaplamaları, pencere kepenkleri ve iç kapılar, aynı modelde, birbiriyle uyum sağlayacak şekilde yapılmaktadır. Ahşaplarda geometrik desenler ya da hayvan/bitki motifleri yer almaktadır. Ayrıca tavan göbeklerinde çok ince ahşap işçiliği görülmektedir (Şekil 4.108-4.109) (Dik, 2006).

Şekil 4.108. Tavan göbeği (Sevim, T., 2019)

Şekil 4.109. Tavan göbeği (Sevim, T., 2019)

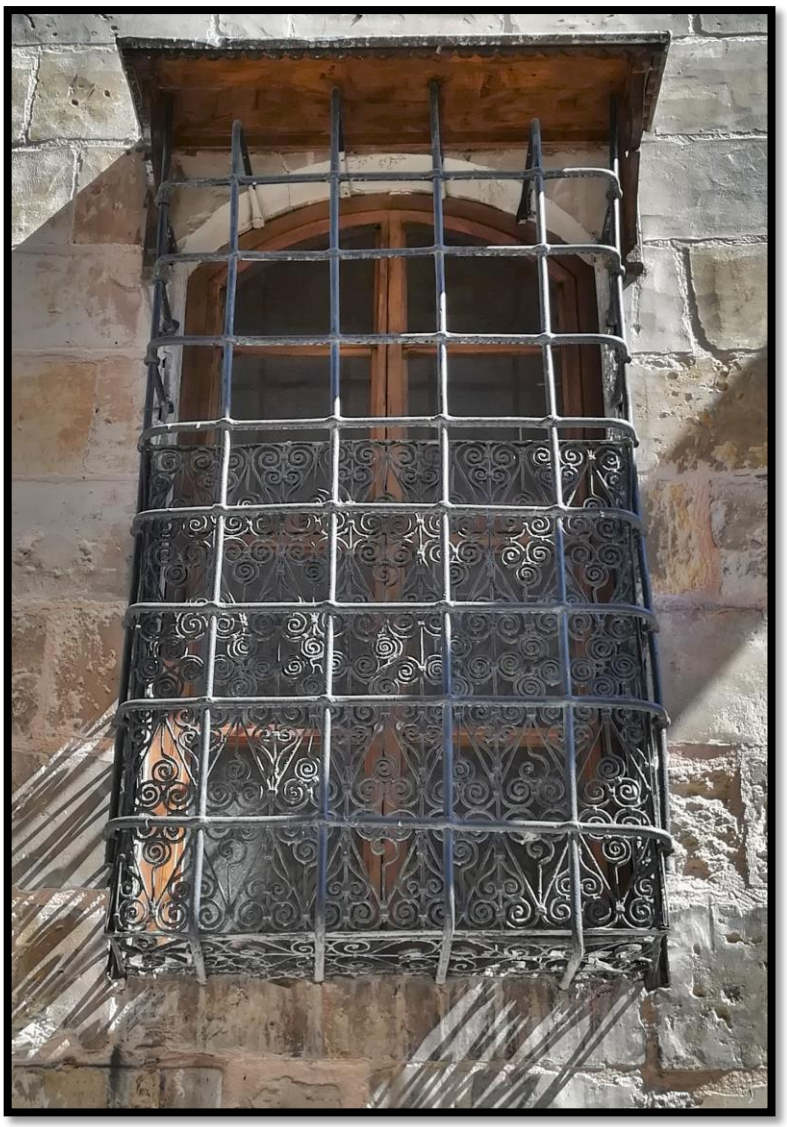
Çatı alt kenarlarında geometrik motifler, çatı saçaklarında ise bitki motiflerinin oyularak işlenmesiyle meydana getirilen ahşaplar bulunmaktadır (Dik, 2006).

4.6.2. Metal süsleme

Gaziantep'in geleneksel konutlarında metal işçiliği de, taş ve ahşap işçiliği gibi önemlidir. Metal süslemeler en çok geçiş konsolları ve merdiven korkulukları, avlu kapısı ve pencere önündeki parmaklıklarda görülür (Dik, 2006).

Ferforjeler, demirlerin bükülerek şekil verilmesinden sonra metal kenetlerle bir araya getirilerek oluşturulmaktadır. Bu birleştirme işlemi sırasında kaynak kullanılmamaktadır (Şekil 4.110) (Dik, 2006).

Metal işçiliğine, ayrıca kapı tokmaklarında da rastlanmaktadır. Genellikle el ve halka şeklinde olmaktadır (Dik, 2006).

Şekil 4.110. Demir işçiliği (Sevim, T., 2019)

4.6.3. Taş süsleme

Gaziantep'in geleneksel konutları, yığma yapım tekniği ile kesme taş kullanılarak yapılmıştır. Dayanımlarına göre, pencere, duvar, merdiven ve kemerlerde farklı taşlar kullanılmaktadır. Taş süslemeler, genellikle avluya bakan cephede bulunmaktadır. Dış cephede ise avlu giriş kapısında, yapının köşesinde yer alan taş düzeltme profillerinde, çatı katına çıkan merdiveni oluşturan taş profillerin dış cephede oluşturduğu kademelerde yer almaktadır (Dik, 2006).

Taş süslemelere kemerli avlu kapısının kilit taşında, kabartma ya da oyma motiflerde, kapı üzerindeki mukarnaslı kornişte ve kapı yanındaki kitabelerde yer verilmiştir (Şekil 4.111) (Dik, 2006).

Avlu kapısından içeriye girildiği zaman, avlu zemininde, farklı renkte taşlar kullanılarak oluşturulmuş geometrik desenler görülür (Dik, 2006).

Avluya bakan duvarda yer alan çeşmede, bitkisel motifli ve geometrik desenli işlemeler yer almaktadır. Avluda yer alan taş profilli merdivenler ve geçiş konsolları da taş oymacılığında önemli örneklerdir. Ayrıca bazı konutlarda bulunan ve eyvanın her iki yanında yer alan sütunlar da kayda değer taş işçiliklerine örneklerdir (Dik, 2006).

Şekil 4.111. Taş süsleme (Sevim, T., 2019)

4.6.4. Duvar resimleri ve kalem işi süslemeler

Duvar resimleri genellikle konak tipi evlerde bulunur. Duvar resimleri, baş oda ve bununla bağlantılı odalarda yer almaktadır. Yine konak tipi evlerin sofalarında da mutlaka duvar resimleri vardır (Kılıç, 2007).

Duvar resimleri, saksı içerisinde çiçekler ve çiçek salkımları ile düşsel manzaralar içerir. Deniz manzarasının içinde büyük gemiler, köprü üzerinde tren, şatolar, doğa manzaraları, düşsel manzaraların başında gelir (Kılıç, 2007).

Gaziantep evlerinde, çoğunu gayrimüslim ustaların yaptığı dinsel resimler de bulunur. Bunların başında melek tasvirleri gelir (Kılıç, 2007).

Gaziantep'te, duvar resimleri ile süslü olan ev sayısı çok fazla değildir (Kılıç, 2007).

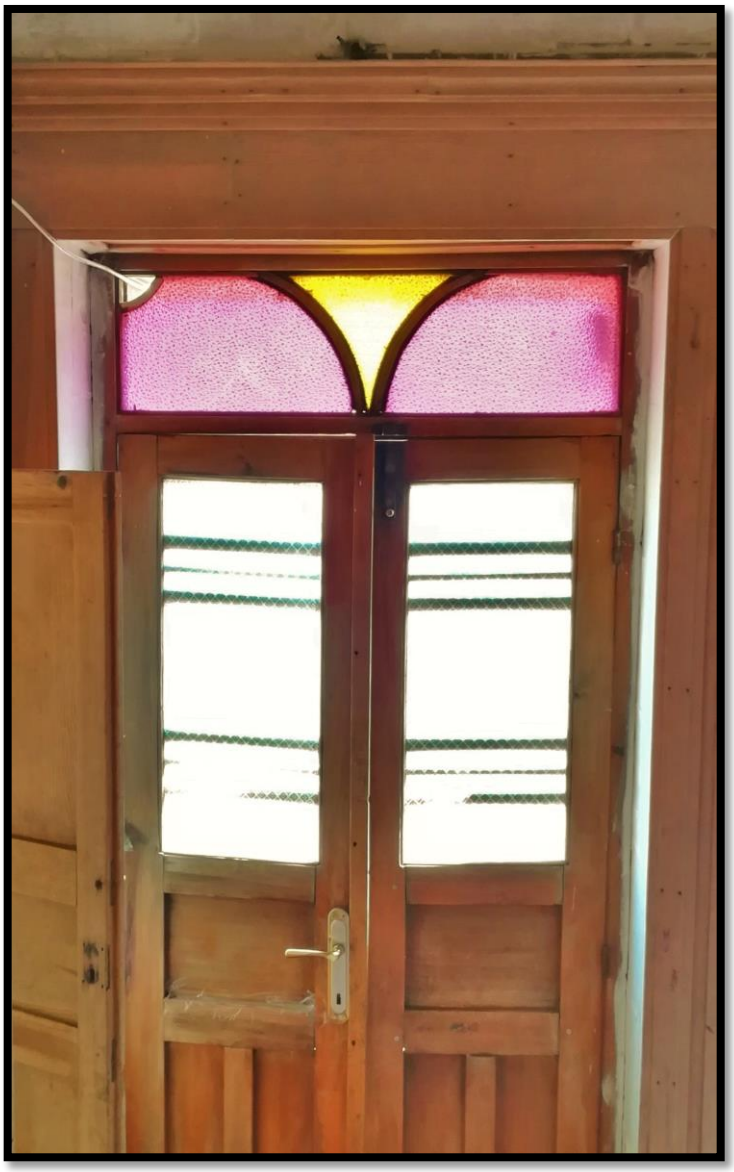
Gaziantep'in geleneksel konutlarında kalem işi süslemelere de rastlanmaktadır. Konutlarda, büyük ve özel odalarda bulunan tekne tavanlarda, ahşap, taşıyıcı tavan direklerinde, genellikle bitkisel motiflerin yer aldığı kalem işleri yer almaktadır. Ayrıca motifli düz tavanlarda da kalem işlerine rastlanmaktadır (Şekil 4.112). Bazı konutların tavanlarında ve tekne tavan eteklerinde de kalem işi süslemeler görülmektedir (Dik, 2006).

Şekil 4.112. Kalem işi süslemeler (Sevim, T., 2019)

4.6.5. Renkli camlar

Gaziantep'in geleneksel konutlarında, az rastlanan süslemelerden birisi de, ortak kullanım amacına yönelik olan mekanların giriş kapılarının üst bölümünde yer alan renkli camlardır (Dik, 2006).

Şekil 4.113. Renkli camlar (Sevim, T., 2019)

BÖLÜM 5. 460 ADA 33 PARSELDEKİ YAPININ TANIMLANMASI

Yapının mevcut durumunun tanımlaması; yakın çevre analizi, grafik belgeleme (rölöve), yazılı tanımlama ve görsel belgeleme (değişim, bozulmalar, fotoğraflama) yöntemleri ile yapılmıştır.

5.1. Yakın Çevre Analizi

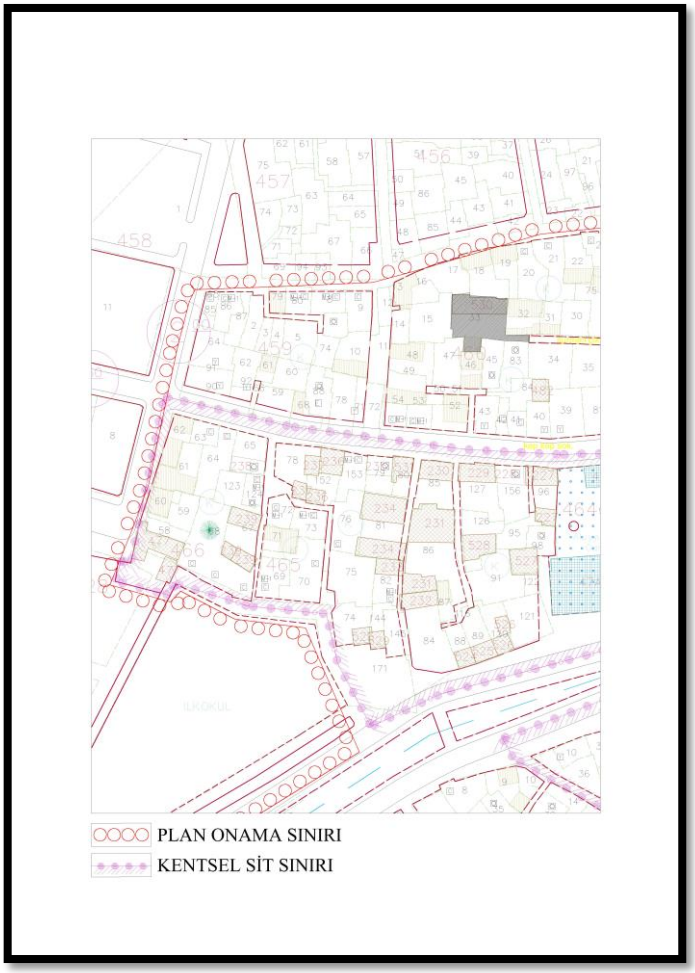
Gaziantep ilinin önemli ulaşım bağlantılarından birisi olan D-400 karayolu, diğer bir adıyla İpek Yolu kısmen ortasından doğu-batı aksından geçen, ilin geçmiş ve günümüzdeki birçok üretim alanları içerisinde yer alan, bu nedenle de çalışma alanlarının büyük bir kısmını içerisinde barındıran, nüfusunun % 90'ına yakınını kent merkezinde yaşayan nüfus oluşturan, Şehitkâmil ilçesinde (Şahin, 2016) yer alan; yazlık ve kışlık olarak kullanılan, ikişer katlı iki yapıdan oluşan, sokak cephesinden bakıldığında yalnızca avlu giriş kapısı görünen ve avluya tek girişin bu avlu giriş kapısından sağlandığı, içerisindeki iki yapının da avludan ulaşılan bağımsız girişlerinin olduğu, geleneksel bir Gaziantep evi olan tez konusu yapı; geleneksel Gaziantep evlerinin konum, yerleşim ve mimari özelliklerini büyük ölçüde barındırmaktadır (Şekil 5.1).

Tez konusu yapının avlusuna doğu yönündeki Sürmeli Çıkmazı'ndan yaklaşım bulunmakta olup, yapıya doğu yönündeki bu avlu kapısından ulaşılmaktadır.

Tez konusu yapının etrafı Gaziantep KVKBK'nun uygun bulduğu Koruma Amaçlı İmar Planı notlarına göre, korunmaya değer ancak henüz tescili yapılmamış sivil mimarlık örneği yapılarla çevrili olup, bu yapılar özgün özelliklerini büyük ölçüde korumuştur (Şekil 5.2).

Şekil 5.1. Tez konusu yapı ve çevresi (URL 11)

Şekil 5.2. Tez konusu yapı ile içerisinde bulunduğu Şehitkamil İlçesi Kentsel Sit Alanı ve bu alana ilişkin Koruma Amaçlı İmar Planı onama sınırı (Gaziantep KVKBK Müdürlüğü Arşivi, 2017)

5.2. Grafik Belgeleme (Rölöve)

Rölöve çalışması kapsamında, tez konusu konut yapısının bulunduğu alanda 2017 yılının Mayıs ayında ön tespitler yapılmıştır. Bu çalışmada, Şehitkamil ilçesinin ve ilçede bulunan tarihi yapıların fotoğrafları çekilmiş, konut yapısının yollarla ve bu tarihi yapılarla olan ilişkisi kurulmaya çalışılmıştır. Konut yapısının plan ve cephe krokileri çizilerek, klasik yöntemlerle ve lazer metre kullanılarak plan ve cephe ölçüleri mümkün olduğu kadar doğru biçimde krokiler üzerine işlenmiş ve total station ölçüm cihazı ile alınacak ölçülerle karşılaştırılıp, ölçülerin teyit edilmesi amacıyla muhafaza edilmiştir. Yapının bulunduğu alanın yakın çevresi yaya olarak gezilerek, yapıya ilişkin özgün herhangi bir iz ve malzeme bulunup bulunmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Ön çalışma sonrası 2017 yılının Temmuz ayında tez konusu konutun rölöve çalışmasına geçilmiştir. Rölöve ölçümleri, ölçüm ekibi ile birlikte, total station ölçüm cihazı kullanılarak yapılmıştır. Yapının ±0.00 kotu çizgisi, yapının içerisinde total station ölçüm cihazı kullanılarak belirlenmiştir. Büyük yapının avluya bakan güney cephesinin ortasındaki avlu kotu, ±0.00 noktası olarak kabul edilmiştir. Yapının ölçümleri total station ölçüm cihazı ve ölçüm ekibi ile devam ederken, yapının krokileri üzerinde fotoğraf yönleri işaretlenerek, yapının fotoğraflama çalışması yapılmıştır. Bu fotoğraflama çalışmasında, yapı elemanları, mimari öğeler, yapım tekniği, taşıyıcı sistem, her türlü malzeme, bozulmalar, eklenti ve kayıplar, yapıdan gelen izler, dijital fotoğraf makinesi ile detaylı bir biçimde belgelenmiştir.

Total station ölçüm cihazı ile yapılan ölçümler, yapının bulunduğu alanda, belli aralıklarla bilgisayar ortamına aktarılarak kontrol edilmiş, herhangi bir hata veya istenmeyen bilgi olması durumunda anında müdahale edilerek, çalışmanın doğru yönde ilerlemesi sağlanmıştır.

Alınan tüm ölçüler, bilgiler ve fotoğraflar, bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Konutun grafik belgeleme (rölöve) çizimleri için, Autocad ve Photoshop programları kullanılmıştır.

Total station ölçüm cihazı kullanılarak alınmış olan rölöve ölçüleri ile klasik yöntemle alınmış olan ölçüler karşılaştırılarak, hata oranı en aza indirilmiştir.

Elde edilmiş olan tüm veriler ışığında, konut yapısının vaziyet planı, kat planları, kesitleri, görünüşleri ve detayları, grafik belgeleme (rölöve) çizim tekniklerine uygun biçimde çizilmiş ve yapının grafik belgelemesi yapılmıştır.

5.3. Yazılı Tanımlama

Konut yapısının yazılı tanımlaması sekiz alt başlık altında incelenmiştir. Yazılı tanımlama yapılmış, açıklama gerekli kısımlarında rölöve çizimleri ve fotoğraflara göndermeler yapılmıştır.

5.3.1. Yapının tarihi

Yaprak Mahallesi içerisinde yer alan yapıların birçoğunun 18. yüzyılda yapıldıkları şeriye sicilleri incelendiğinde anlaşılmaktaysa da, çalışılan konutun yapım tarihi hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Yapı, tarihi değeri olan, korunması gerekli sivil mimarlık örneklerimizdendir. Günümüze kadar farklı aileler tarafından konut olarak kullanılmıştır. Kitabesi bulunmamaktadır.

5.3.2. Yapının genel özellikleri

Tez konusu olan geleneksel Gaziantep Evi; iki yapıdan oluşmaktadır. Her iki yapı da zemin kat ve birinci kat olmak üzere ikişer katlıdır. Parsel alanı toplam 271.61 m², yapıların oturum alanı 111.05 m² ve yapıların toplam kapalı alanı brüt 222.10 m²'dir.

Sokak cephesinden bakıldığında yalnızca parsele giriş kapısı görünmektedir. Bina cephelerini görebilmek için avluda bulunmak gerekir. İki yapının da avludan bağımsız girişleri bulunur.

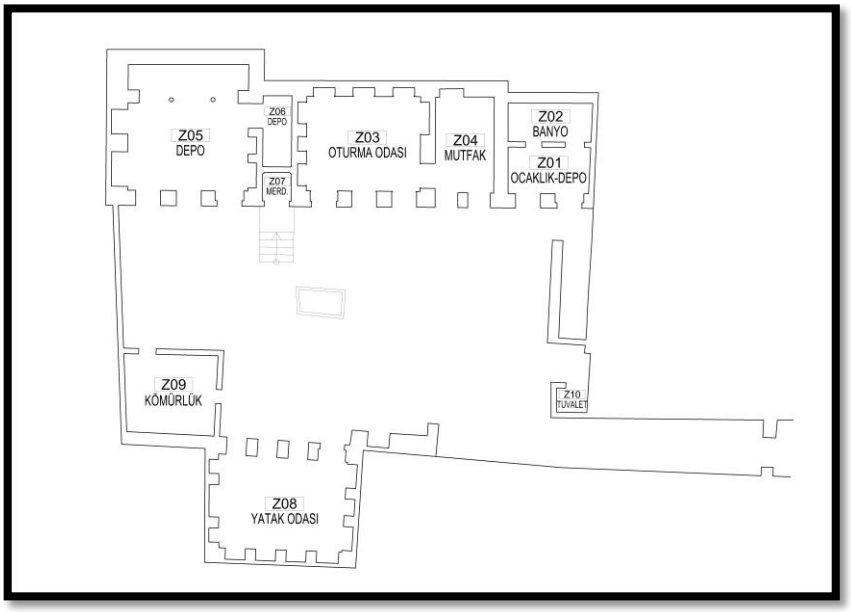
Büyük olan birinci yapı, Gaziantep evlerinde "kıble evi" olarak nitelendirilen yapı olup, kışlık olarak kullanılmaktadır ve aynı anda bir kaç ailenin barınabileceği şekilde tasarlanmıştır. Küçük olan ikinci yapı ise, Gaziantep evlerinde "poyraz evi" olarak nitelendirilen yapı olup, yazlık olarak kullanılmaktadır. Geleneksel Gaziantep yaşam biçiminin yaygın bir özelliği, aynı avlu içerisinde akraba ailelerin bir arada yaşamasıdır. Tez konusu yapıda da, böyle bir yaşam biçimi söz konusu olabilir.

İki yapının da cephelerinde birbirini tekrar eden mimari bir düzen meydana getirilmiştir. Yapıların avluya bakan cephelerinde az miktarda süsleme barındıran sadelik

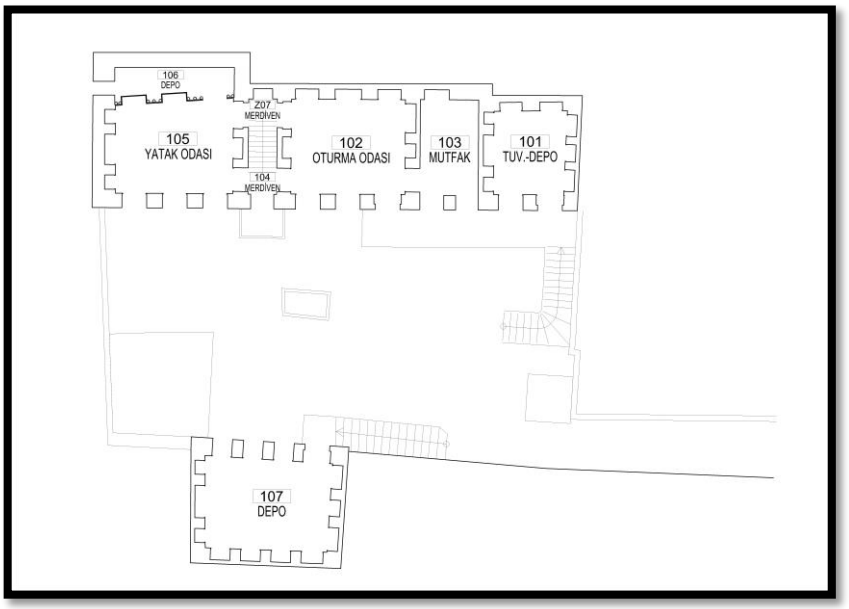
gözlemlenmektedir. Küçük yapıda çok fazla müdahale gözlenmezken, büyük olan yapıda bazı müdahaleler bulunmaktadır. Dış merdivenler, döşemeler ve çatı, en fazla müdahale görmüş yerlerdir. Diğer bölümler iyi bir şekilde korunmuş ve günümüze ulaşmıştır.

5.3.3. Yapının mimari özellikleri

Yapılar biri büyük diğeri küçük olmak üzere, her iki yapıda ikişer kattan oluşmakta olup, geleneksel Gaziantep Evi'ne özgü mekanlara sahiptirler (Şekil 5.3-5.4).

Şekil 5.3. Rölöve zemin kat planı

Şekil 5.4. Rölöve birinci kat planı

5.3.3.1. Zemin kat

Büyük yapı: Dıştan dışa 17.64 m x 5.63 m ölçülerinde olan zemin kat, uzun bir dörtgen şeklindedir. Taban alanı brüt 85.85 m²'dir. Zemin kata yapının güneyindeki avludan girilir. Avluya bakan üç adet kapısı vardır. Doğudan ve kuzeyden komşu yapılarla bitişiktir. Zemin katında altı adet mekan bulunur.

Küçük yapı: Dıştan dışa 5.74 m x 4.58 m ölçülerinde olan zemin kat, kareye yakın dikdörtgendir. Taban alanı brüt 25.20 m²'dir. Zemin kata yapının kuzeyindeki avludan girilir. Avluya bakan bir adet kapısı bulunur. Herhangi bir yapıyla bitişik değildir. Zemin katı bir adet mekandan oluşur.

5.3.3.1.1. Z01 Depo

Mekan, büyük yapının bir parçası olup içten içe 2.99 m x 1.68 m ölçülerindedir. Net kat yüksekliği 2.99 m'dir. Avlu kotundan 0.24 m yukarıdadır. Mekana yapının güneyindeki iç avluya bakan 0.90 m x 2.14 m boyutlarındaki kapı boşluğundan ahşap bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.5). Kapının önünde eşik bulunur. Eşiğin malzemesi mekanın geneli ile aynı olup betondur. Ayrıca bu mekandan 0.70 m x 2.00 m boyutlarındaki kapı boşluğu ve ahşap kapı ile Z02 Banyo mekanına geçilir. Mekanın döşeme kaplaması betondur. Batı ve güney duvarlarında sıva ve boya yoktur. Kuzey ve doğu duvarında sıva olup, boya yoktur. Tavanda betonarme döşeme bulunmasına rağmen, sıva ve boya yoktur. Mekanın batı duvarında ocak bulunmaktadır (Şekil 5.6). Aynı duvar üzerinde bulunan bacada bir delik açılmış ve bitişik Z02 Banyo mekanında bulunan termosifonun metal borudan bacası bu duvarda açılan deliğe bağlanmıştır. Günümüzde mekandaki ocak kullanılmamakta, mekan daha çok depo ve çamaşırhane amaçlı kullanılmaktadır.

Şekil 5.5. Z01 Depo mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.6. Z01 Depo mekanındaki ocak (Sevim, T., 2017)

5.3.3.1.2. Z02 Banyo

Mekan, büyük yapının bir parçası olup içten içe 3.06 m x 1.39 m ölçülerindedir. Net kat yüksekliği 2.99 m'dir. Avlu kotundan 0.24 m yukarıdadır. Mekana yapının güney duvarından bitişik olan Z01 Depo mekanından 0.70 m x 2.00 m boyutlarındaki kapı boşluğundan ahşap bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.7). Mekanın döşeme kaplaması betondur. Batı, kuzey ve doğu duvarlarında belli bir kota kadar sıva bulunmakla birlikte boya yoktur. Güney duvarında tümüyle sıva olup, boya yoktur. Tavanda betonarme döşeme bulunmasına rağmen, sıva ve boya yoktur. Mekan içinde termosifon bulunmakta olup, bacası Z01 Depo mekanının batı duvarındaki bacaya bağlanmıştır. Mekanın batı duvarında bulunan duvar nişinin içi tuğla ile doldurulup üzeri sıva ile kapatılmıştır (Şekil 5.8). Z01 Depo ile Z02 Banyo mekanını birbirinden ayıran duvar muhdestir.

Şekil 5.7. Z02 Banyo mekanına giriş kapısı ve doğu duvarı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.8. Z02 Banyo mekanının batı duvarı (Sevim, T., 2017)

5.3.3.1.3. Z03 Oturma odası

Mekan, büyük yapının bir parçası olup içten içe 4.16 m x 3.47 m ölçülerindedir. Net kat yüksekliği 2.92 m'dir. Döşeme kotu avlu kotundan 0.33 m yukarıdadır. Mekana güney duvarındaki iç avluya bakan 0.90 m x 2.00 m boyutlarındaki kapı boşluğundan ahşap bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.9). Mekanın döşeme kaplaması ahşaptır (Şekil 5.10). Mekanın dört duvarında da düşük bir kottan başlayıp (süpürgelik kotu) kapının lento kotuna kadar nacar bulunur (Şekil 5.11). Nacarların üzeri boyanmamış, özgün haliyle günümüze kadar ulaşmıştır. Belli bir kottan sonra tavana kadar olan bölüm ise doğal taş üzeri boyadır. Tavanda ahşap direkli destek tavan görülmektedir. Mekanın girişinde 1.14 m x 0.89 m boyutlarında eşik bulunur. Eşiğin döşeme kotu, avlu kotundan 0.23 m yukarıdadır ve kaplama malzemesi mekanın genelinden farklı olup, bu bölümde mermer kullanılmıştır. Kapı yanında su gideri vardır. Bu durum bize eşik alanının yıkanma fonksiyonu için kullanıldığını göstermektedir (Şekil 5.12). Mekanın güney duvarında iç avluya açılan 0.90 m x 1.82 m boyutlarında iki adet ahşap kasalı pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin odaya bakan kısmında ahşap kapağın menteşeleri görülebilirken, kapaklar günümüze ulaşamamıştır. Pencerelerin avluya bakan dış kısmında demir parmaklıklar

vardır (Şekil 5.13). Mekanın kuzeye bakan duvarında 0.80 m x 1.80 m boyutlarında üç adet cam kapaklı ahşap gömme dolap bulunmaktadır. Bu dolaplardan ortadakinde ayna bulunur. Bu dolaplar simetrik düzendedir. Mekanın batı duvarında da cam kapaklı ahşap gömme dolaplar bulunmaktadır. Mekanın doğu duvarında bir adet cam kapaklı ahşap gömme dolap ve bir adet ahşap kapı vardır. Ahşap kapı açıldığında Z04 Mutfak mekanına geçiş sağlanır. Bu ahşap kapının boyutları 0.90 m x 1.83 m'dir. Tavanda ise ahşap direkli destek tavan bulunmaktadır (Şekil 5.14). Mekan günümüzde oturma odası olarak kullanılmaktadır.

Şekil 5.9. Z03 Oturma odası mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.10. Z03 Oturma odası mekanının döşeme kaplaması (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.11. Z03 Oturma odası mekanındaki nacarlar (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.12. Z03 Oturma odası mekanındaki eşik (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.13. Z03 Oturma odası mekanındaki güney duvarı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.14. Z03 Oturma odası mekanının tavanı (Sevim, T., 2017)

5.3.3.1.4. Z04 Mutfak

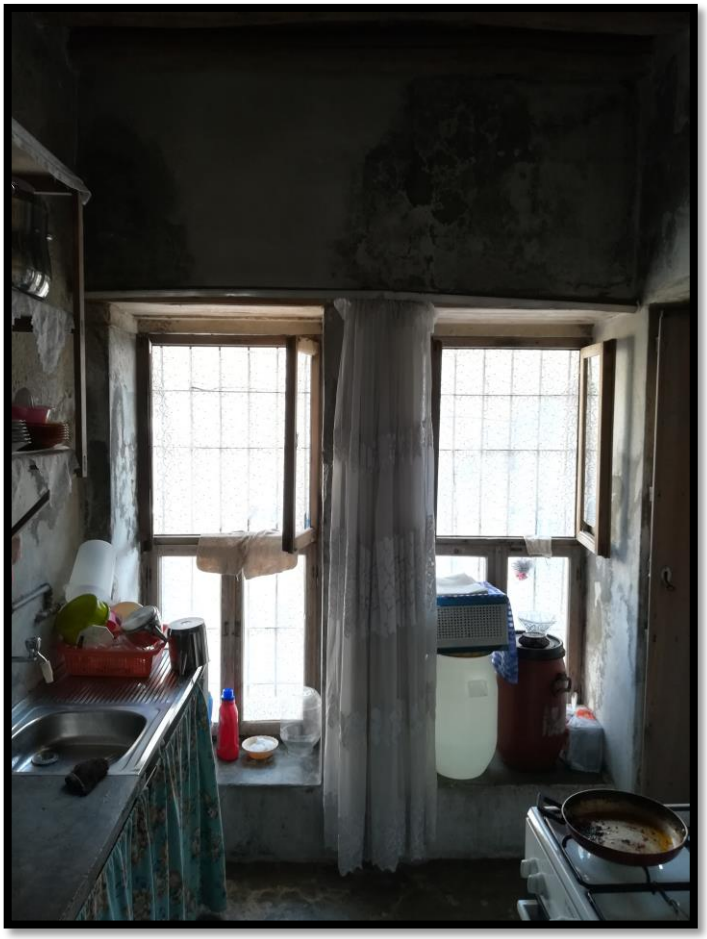
Mekan, büyük yapının bir parçası olup, içten içe 2.12 m x 3.47 m ölçülerindedir. Net kat yüksekliği 2.97 m'dir. Avlu kotundan 0.33 m yukarıdadır. Mekana batı duvarından bitişik olan Z03 Oturma odasından, 0.90 m x 1.83 m boyutlarındaki kapı boşluğundan ahşap bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.15). Mekanın döşeme kaplaması betondur. Duvarlar sıvalı ve boyalıdır (Şekil 5.16). Tavanı ahşap direkli destek tavandır. Mekanın güney duvarında 0.82 m x 1.82 m boyutlarında iki adet ahşap kasalı pencere bulunmaktadır. Pencerelerin avluya bakan dış kısmında demir parmaklıklar vardır (Şekil 5.17). Mekanın kuzey duvarında ahşap raflı açık gömme dolap vardır. Tavanda ise ahşap direkli destek tavan bulunmaktadır. Mekanda değişen ihtiyaçlar doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Temiz ve pis su tesisatı döşenmiş, beton ayaklar üzerine yine betondan tezgah yapılmış, tezgahın üzerine paslanmaz çelik damlalıklı bir eviye yerleştirilerek günümüzde mutfak olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 5.18). Doğu duvarına kap-kacak koymak için açık ahşap raflar yerleştirilmiştir.

Şekil 5.15. Z04 Mutfak mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.16. Z04 Mutfak mekanının duvarları (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.17. Z04 Mutfak mekanının güney duvarı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.18. Z04 Mutfak mekanının güney duvarı (Sevim, T., 2017)

5.3.3.1.5. Z05 Depo

Mekan, büyük yapının bir parçası olup, içten içe 4.55 m x 4.36 m ölçülerindedir. Net kat yüksekliği 2.92 m'dir. Avlu kotundan 0.33 m yukarıdadır. Mekana güney duvarındaki iç avluya bakan 0.90 m x 2.01 m boyutlarındaki kapı boşluğundan ahşap bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.19). Mekanın döşeme kaplaması betondur. Mekanın girişinde 1.04 m x 0.92 m boyutlarında eşik bulunur. Eşiğin döşeme kotu avlu kotundan 0.29 m yukarıdadır ve kaplama malzemesi mekanın geneli ile aynı olup, betondur. Kapı yanında su gideri vardır (Şekil 5.20). Duvarlarda sıva ve boya yoktur (Şekil 5.21). Mekanın güney duvarında iç avluya bakan 0.90 m x 1.82 m boyutlarında iki adet ahşap kasalı pencere bulunmaktadır. Pencerelerin avluya bakan dış kısmında demir parmaklıklar vardır (Şekil 5.22). Mekanın batı duvarında iki adet ahşap raflı açık gömme dolap, doğu duvarında ise iki adet ahşap raflı açık gömme dolap bulunmakta olup, ayrıca merdiven altında Z06 Depo olarak kullanılan bölüme geçişi sağlayan kapı boşluğu vardır. Mekanın ortasında üst kat döşemesini taşıyan iki adet ahşap direk bukunmaktadır (Şekil 5.23). Tavanı ise ahşap direkli destek tavandır (Şekil 5.24).

Şekil 5.19. Z05 Depo mekanının güney duvarı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.20. Z05 Depo mekanının döşeme kaplaması ve eşik (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.21. Z05 Depo mekanının doğu duvarındaki kapı boşluğu (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.22. Z05 Depo mekanının güney duvarı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.23. Z05 Depo mekanındaki ahşap direk (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.24. Z05 Depo mekanındaki ahşap direkli destek tavan (Sevim, T., 2017)

5.3.3.1.6. Z06 Depo

Mekan, büyük yapının bir parçası olup, birinci kata çıkan Z07 Merdiven mekanının altında bulunmaktadır. İçten içe 1.04 m x 3.80 m ölçülerindedir. Kat yüksekliği değişken olup, en fazla 2.77 m ve en az 0.50 m'dir. Döşeme kotu avlu kotundan 0.33 m yukarıdadır. Mekana batı duvarından bitişik olan ve Z05 Depo mekanının doğu duvarı üzerinde bulunan 0.89 m x 2.11 m boyutlarındaki kapı boşluğundan geçilerek girilir (Şekil 5.25). Mekanın döşeme kaplaması betondur. Duvarlarda sıva ve boya yoktur. Mekanın duvarlarında gömme dolap bulunmaz. Tavanda yukarıya çıkan merdivenin taş blokları kademeli olarak görülür (Şekil 5.26).

Şekil 5.25. Z06 Depo mekanına giriş (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.26. Z06 Depo mekanında kademeli basamaklar (Sevim, T., 2017)

5.3.3.1.7. Z07 Merdiven

Mekan, büyük yapının bir parçası olup, birinci kata çıkan özgünlüğü korunmuş, doğal taş bloklardan oluşan merdiveni barındırır (Şekil 5.27). Doğal taştan yapılmış olan merdiven basamaklarında özel profil işçiliği göze çarpar (Şekil 5.28). Zemin kat ve birinci kat sahanlıkları dahil içten içe 1.04 m x 3.79 m ölçülerindedir. Kat yüksekliği değişken olup, en fazla 3.23 m ve en az 2.68 m'dir. Zemin kat sahanlık döşemesi kotu, avlu kotundan 1.12 m yukarıdadır. Bu kota çıkan demir korkuluklu, özgünlüğünü korumuş doğal taş basamaklı dış merdiven ve sahanlığı bulunur. Dış sahanlığın kotu, avlu kotundan 0.96 m yukarıdadır. Mekana güney duvarındaki iç avluya bakan dış sahanlıktan 0.90 m x 2.04 m boyutlarındaki kapı boşluğundan ahşap bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.29). Mekanın döşeme kaplaması mermerdir. Duvarlarda sıva ve boya yoktur. Mekanın doğu ve batı duvarında 0.90 m x 2.19 m boyutlarında birer adet ahşap kapı bulunmaktadır. Mekanın kuzey duvarında ahşap kapaklı gömme dolap vardır. Tavanda yukarıya çıkan merdivenin ahşap taşıyıcıları kademeli olarak görülür (Şekil 5.30).

Şekil 5.27. Z07 Merdiven mekanında basamaklar (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.28. Z07 Merdiven mekanındaki basamaklarda işçilik (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.29. Z07 Merdiven mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.30. Z07 Merdiven mekanındaki kapılar ve gömme dolap (Sevim, T., 2017)

5.3.3.1.8. Z08 Yatak odası

Mekan, küçük yapının bir parçası olup içten içe 4.67 m x 3.39 m ölçülerindedir. Net kat yüksekliği 2.97 m'dir. Döşeme kotu avlu kotundan 0.28 m yukarıdadır. Mekana kuzey duvarındaki iç avluya bakan 0.88 m x 1.93 m boyutlarındaki kemerli kapı boşluğundan özgün olmayan ahşap bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.31). Mekanın döşeme kaplaması betondur. Duvarlarda sıva ve boya vardır. Duvarlarda nacar yoktur (Şekil 5.32). Tavanda ahşap direkli destek tavan görülmektedir. Mekanın girişinde 1.00 m x 1.08 m boyutlarında eşik bulunur. Eşiğin döşeme kotu, avlu kotundan 0.22 m yukarıdadır ve kaplama malzemesi mekanın geneli ile aynı olup betondur (Şekil 5.33). Mekanın kuzey duvarında iç avluya açılan, kemerli 0.72 m x 1.58 m boyutlarında üç adet ahşap kasalı pencere bulunmaktadır. Mekanın güney duvarında ise 0.72 m x 1.36 m boyutlarında dört adet ahşap açık raflı gömme dolap bulunmaktadır. Bu dolaplar simetrik düzendedir. Mekanın batı duvarında üç adet yine ahşap açık raflı gömme dolaplar bulunmaktadır. Bu duvardaki dolap boyutları birbirinden farklıdır. Mekanın doğu duvarında da üç adet ahşap açık raflı birbirinden farklı boyutlarda gömme dolaplar bulunur. Ayrıca bu duvarda depolama amacıyla kullanmak üzere sonradan ilave edilmiş ahşap kirişlemelerden oluşan bir yüklük bulunmaktadır (Şekil 5.34). Mekan günümüzde yatak odası olarak kullanılmaktadır.

Şekil 5.31. Z08 Yatak odası mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.32. Z08 Yatak odası mekanının batı duvarı ve nişler (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.33. Z08 Yatak odası mekanının kuzey duvarı ve kapı eşiği (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.34. Z08 Yatak odası mekanının doğu duvarı ve yüklük (Sevim, T., 2017)

5.3.3.1.9. Z09 Kömürlük

Mekan, iç avlunun batı tarafında olup, içten içe 2.91 m x 3.41 m ölçülerindedir. Yüksekliği çatı eğiminden dolayı değişken olup en fazla 3.18 m, en az 2.39 m'dir. Mekan avlu kotundan 0.37-0.52 m yukarıdadır. Mekana kuzey duvarındaki iç avluya bakan 0.63 m x 2.39 m boyutlarındaki kapı boşluğundan geçilerek girilir (Şekil 5.35). Mekanın döşeme kaplaması betondur. Duvarlarda sıva ve boya yoktur. Mekanın doğu duvarında iç avluya bakan 0.42 m x 0.51 m boyutlarında pencere boşluğu bulunmaktadır. Tavanda ise oluklu çatı kaplama levhası bulunmaktadır (Şekil 5.36). Mekan özgün olmayıp sonradan eklenmiştir ve günümüzde kömürlük olarak kullanılmaktadır.

Şekil 5.35. Z09 Kömürlük mekanı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.36. Z09 Kömürlük mekanının duvarları (Sevim, T., 2017)

5.3.3.1.10. Z10 Tuvalet

Mekan, iç avlunun doğu tarafında olup, içten içe 0.87 m x 1.09 m ölçülerindedir. Yüksekliği çatı eğiminden dolayı değişken olup en fazla olduğu noktada 2.25 m, en az olduğu noktada ise 1.75 m'dir. Mekan avlu kotundan 0.20 m yukarıdadır. Mekana kuzey duvarındaki iç avluya bakan 0.82 m x 1.80 m boyutlarındaki kapı boşluğundan PVC bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.37). Mekanın döşeme kaplaması betondur. Duvarlarda kısmen sıva olup, boya vardır (Şekil 5.38). Tavanda ise oluklu çatı kaplama levhası bulunmaktadır. Mekan özgün olmayıp sonradan eklenmiştir ve günümüzde tuvalet-lavabo olarak kullanılmaktadır.

Şekil 5.37. Z10 Tuvalet mekanı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.38. Z10 Tuvalet mekanının duvarları ve alaturka klozet (Sevim, T., 2017)

5.3.3.2. Birinci kat

Büyük yapı: Dıştan dışa 17.64 m x 5.63 m ölçülerinde olan birinci kat, uzun bir dörtgen şeklindedir. Birinci kata yapının güneyinde bulunan, avludan zemin katta kapı girişi olan ve binanın içinde yer alan bir adet iç merdivenle ve yine iç avludan balkona çıkılan diğer bir dış merdiven ile ulaşılır. Birinci kata dört adet kapıdan geçilerek girilir. Birinci kat altı adet mekandan ve iki adet balkondan oluşur. Tüm mekanların pencereleri güneydeki iç avluya bakar. Doğudan ve kuzeyden komşu yapılarla bitişiktir.

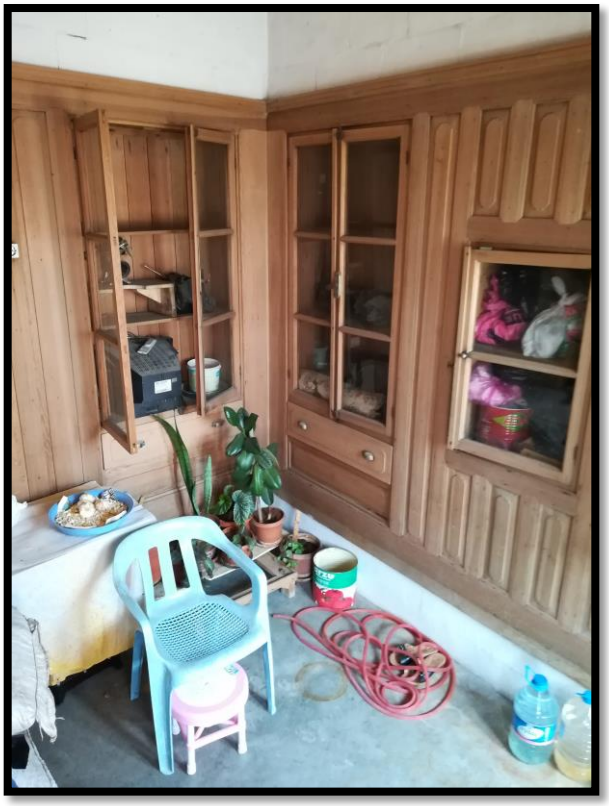
Küçük yapı: Dıştan dışa 5.74 m x 4.58 m ölçülerinde olan birinci kat, kareye yakın bir forma sahiptir. Birinci kata yapının kuzeyindeki iç avludan çıkılan bir merdivenle ulaşılır. Avluya bakan bir adet kapısı bulunur. Herhangi bir yapıyla bitişik değildir. Bir adet mekandan oluşur.

5.3.3.2.1. 101 Tuvalet-Depo

Mekan, büyük yapının bir parçası olup, içten içe 3.46 m x 2.71 m ölçülerindedir. Net kat yüksekliği 3.15 m'dir. Döşeme kotu, avlu kotundan 3.35 m yukarıdadır. Mekana güney duvarındaki iç avluya bakan balkondan 0.90 m x 2.16 m boyutlarındaki kapı boşluğundan ahşap bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.39). Mekanın döşeme kaplaması betondur. Mekanın dört duvarında da düşük bir kottan başlayıp (süpürgelik kotu) kapının lento kotuna kadar nacar bulunur (Şekil 5.40). Nacarların üzeri boyanmamış, özgün haliyle günümüze kadar ulaşmıştır. Belli bir kottan sonra tavana kadar olan bölüm ise doğal taş üzerine boyadır. Tavanda kontrplak kaplama görülmektedir (Şekil 5.41). Mekanın güney duvarında iç avluya açılan, 0.90 m x 1.82 m boyutlarında bir adet ahşap kasalı pencere bulunmaktadır (Şekil 5.42). Mekanın kuzey duvarında ise 0.79 m x 1.30 m boyutlarında iki adet camlı ahşap kapaklı gömme dolap bulunmaktadır (Şekil 5.43). Bu dolaplar simetrik düzendedir. Mekanın batı duvarında üç adet camlı ahşap kapaklı gömme dolaplar bulunmaktadır. Bu duvardaki dolap boyutları birbirinden farklıdır. Mekanın doğu duvarında da üç adet camlı ahşap kapaklı birbirinden farklı boyutlarda gömme dolaplar bulunur. Mekanın güneybatı köşesine yükseltilmiş betonarme döşeme yapılmış, temiz ve pis su tesisatı döşenmiş, kendinden rezervuarlı alafranga tuvalet konmuştur (Şekil 5.44). Mekan günümüzde tuvalet ve depo olarak kullanılmaktadır.

Şekil 5.39. 101 Tuvalet-Depo mekanının giriş kapısı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.40. 101 Tuvalet-Depo mekanının duvarlarındaki nacarlar (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.41. 101 Tuvalet-Depo mekanının tavanı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.42. 101 Tuvalet-Depo mekanındaki eşik (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.43. 101 Tuvalet-Depo mekanının kuzey duvarı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.44. 101 Tuvalet-Depo mekanındaki alafranga klozet (Sevim, T., 2017)

5.3.3.2.2. 102 Oturma odası

Mekan, büyük yapının bir parçası olup içten içe 3.49 m x 4.19 m ölçülerindedir. Net kat yüksekliği 2.92 m'dir. Döşeme kotu avlu kotundan 3.56 m yukarıdadır. Mekana güney duvarındaki iç avluya bakan balkondan 0.90 m x 2.16 m boyutlarındaki kapı boşluğundan ahşap bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.45). Mekanın döşemesi, ahşap kirişleme üzeri halep sıvasıdır. Mekanın dört duvarında da düşük bir kottan başlayıp (süpürgelik kotu) kapının lento kotuna kadar nacar bulunur. Nacarların üzeri boyanmamış, özgün haliyle günümüze kadar ulaşmıştır (Şekil 5.46). Belli bir kottan sonra tavana kadar olan bölüm ise doğal taş üzerine boyadır. Tavanda kontrplak kaplama görülmektedir (Şekil 5.47). Mekanın girişinde 0.53 x 1.00 m boyutlarında eşik bulunur. Eşiğin döşeme kotu, avlu kotundan 3.46 m yukarıdadır ve kaplama malzemesi mekanın genelinden farklı olup mermerdir. Kapı yanında su gideri vardır (Şekil 5.48). Mekanın güney duvarında iç avluya açılan, 0.90 m x 1.82 m boyutlarında iki adet ahşap kasalı pencere bulunmaktadır. Pencerelerin avluya bakan dış kısmında yarım demir parmaklıklar bulunur. Mekanın kuzey duvarında ise üç adet camlı ahşap kapaklı gömme dolap bulunmaktadır. Bu dolaplar simetrik düzendedir (Şekil 5.49). Mekanın doğu duvarında da iki adet cam kapaklı ahşap gömme dolap ve bir adet ahşap kapı bulunur. Ahşap kapı açıldığında 103 Mutfak mekanına geçiş sağlanır. Bu ahşap kapının boyutları 0.90 m x 1.83 m'dir (Şekil 5.50). Mekan günümüzde oturma odası olarak kullanılmaktadır.

Şekil 5.45. 102 Oturma odası mekanının giriş kapısı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.46. 102 Oturma odası mekanının batı duvarındaki nacarlar (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.47. 102 Oturma odası mekanının tavanı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.48. 102 Oturma odası mekanındaki kapı eşiği (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.49. 102 Oturma odası mekanının kuzey duvarındaki nacarlar (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.50. 102 Oturma odası mekanından 103 Mutfak mekanına geçiş kapısı (Sevim, T., 2017)

5.3.3.2.3. 103 Mutfak

Mekan, büyük yapının bir parçası olup, içten içe 2.12 m x 3.47 m ölçülerindedir. Net kat yüksekliği 2.94 m'dir. Avlu kotundan 3.59 m yukarıdadır. Mekana batı duvarından bitişik olan 102 Oturma odasından 0.90 m x 1.83 m boyutlarındaki kapı boşluğundan ahşap bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.51). Mekanın döşeme kaplaması betondur. Kapının önünde eşik bulunmaktadır. Eşiğin boyutları 0.97 m x 1.49 m'dir (Şekil 5.52). Duvarlar sıvasız, ancak boyalıdır. Tavanda betonarme döşeme bulunmaktadır. Mekanın güney duvarında 0.82 m x 1.82 m ve 0.87 m x 1.82 m boyutlarında iki adet ahşap kasalı pencere bulunmaktadır (Şekil 5.53). Mekanın kuzey duvarında ahşap raflı açık gömme dolap bulunmaktadır. Mekanda değişen ihtiyaçlar doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Temiz ve pis su tesisatı döşenmiş, ahşap ayaklar üzerine laminat tezgah yerleştirilmiş, tezgah altına paslanmaz çelik eviye konarak mekan günümüzde mutfak olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 5.54). Doğu duvarına kap-kacak koymak için camlı ahşap kapaklı üst dolap yerleştirilmiştir.

Şekil 5.51. 103 Mutfak mekanından 102 Oturma odası mekanına geçiş kapısı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.52. 103 Mutfak mekanındaki eşik (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.53. 103 Mutfak mekanının güney duvarı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.54. 103 Mutfak mekanının kuzey duvarı (Sevim, T., 2017)

5.3.3.2.4. 104 Merdiven

Mekan, büyük yapının bir parçası olup, çatı arasına çıkan, özgünlüğünü korumuş, ahşap basamaklardan oluşan merdiveni barındırır. Birinci kat sahanlıkları dahil içten içe 1.04 m x 3.00 m ölçülerindedir. Kat yüksekliği 2.63 m'dir. Birinci kat sahanlık döşemesi kotu, avlu kotundan 3.90 m yukarıdadır. Bu kottan ahşap korkuluklu bir balkona çıkılır. Mekana doğu duvarından bitişik olan 102 Oturma odası mekanından 0.86 m x 2.00 m boyutlarındaki kapı boşluğundan ahşap bir kapı ve batı duvarından bitişik olan 105 Yatak odası mekanından 0.86 m x 2.00 m boyutlarındaki kapı boşluğundan ahşap bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.55). Mekanın sahanlık döşeme kaplaması şaptır. Duvarlarda sıva ve boya yoktur. Tavanda yukarıya çıkan merdivenin döşeme boşluğu görülür (Şekil 5.56).

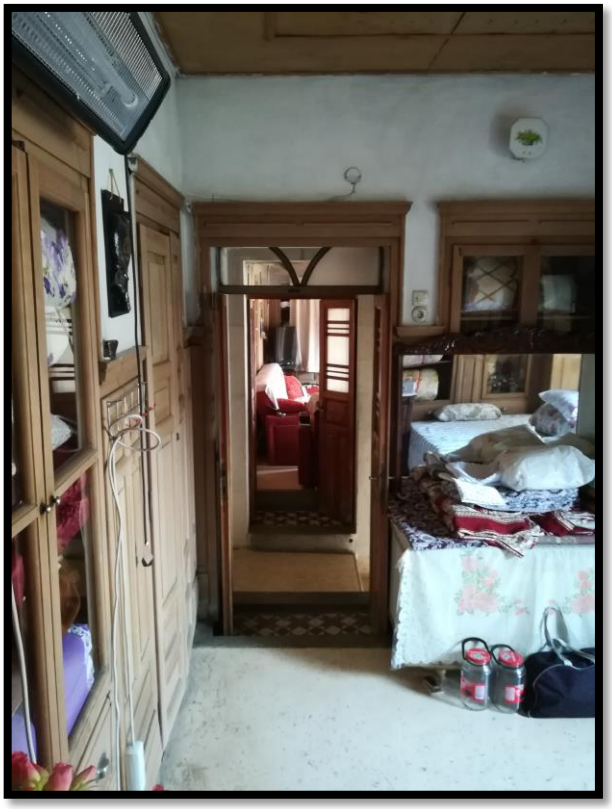
Şekil 5.55. 104 Merdiven mekanı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.56. 104 Merdiven mekanından çatıya çıkış için boşluk (Sevim, T., 2017)

5.3.3.2.5. 105 Yatak odası

Mekan, büyük yapının bir parçası olup içten içe 3.49 m x 4.31 m ölçülerindedir. Net kat yüksekliği 2.93 m'dir. Döşeme kotu avlu kotundan 3.53 m yukarıdadır. Mekana doğu duvarından bitişik olan 0.90 m x 2.00 m boyutlarındaki kapı boşluğundan ahşap bir kapı ile geçilerek girilir (Şekil 5.57). Mekanın döşemesi, ahşap kirişleme üzeri halep sıvasıdır. Mekanın girişinde 0.53 m x 1.00 m boyutlarında eşik bulunur. Eşiğin döşeme kotu, avlu kotundan 3.43 m yukarıdadır ve kaplama malzemesi mekanın genelinden farklı olup mermerdir. Kapı yanında su gideri vardır. Mekanın dört duvarında da düşük bir kottan başlayıp (süpürgelik kotu) kapının lento kotuna kadar nacar bulunur (Şekil 5.58). Nacarların üzeri boyanmamış, özgün haliyle günümüze kadar ulaşmıştır. Belli bir kottan sonra tavana kadar olan bölüm ise sıva üzeri boyadır. Tavanda kontrplak kaplama görülmektedir (Şekil 5.59). Mekanın güney duvarında iç avluya açılan, 0.90 m x 1.82 m boyutlarında üç adet ahşap kasalı pencere bulunmaktadır. Pencerelerin avluya bakan dış kısmında yarım demir parmaklıklar bulunur. Mekanın kuzey duvarında ise iki adet camlı ahşap kapaklı gömme dolap ve bir adet ahşap kapı bulunmaktadır. Kuzey duvarındaki ahşap kapı 106 Depo mekanına açılmaktadır (Şekil 5.60). Mekanın doğu duvarında bir adet cam kapaklı ahşap gömme dolap ve iki adet ahşap kapı bulunur. Ahşap kapılardan biri açıldığında Z07 Merdiven mekanına, diğeri açıldığında 104 Merdiven mekanına geçiş sağlanır. Mekan günümüzde yatak odası olarak kullanılmaktadır.

Şekil 5.57. 105 Yatak odası mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.58. 105 Yatak odası mekanının batı duvarındaki nacarlar (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.59. 105 Yatak odası mekanının tavanı (Sevim, T., 2017)

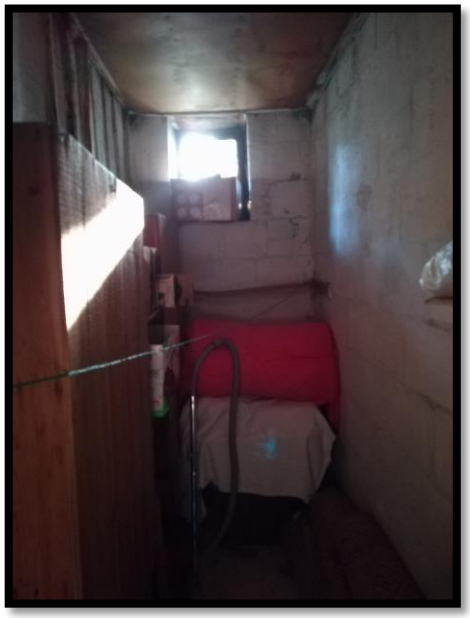
Şekil 5.60. 105 Yatak odası mekanının kuzey duvarı (Sevim, T., 2017)

5.3.3.2.6. 106 Depo

Mekan, büyük yapının bir parçası olup, içten içe 1.24 m x 4.35 m ölçülerindedir. Kat yüksekliği net 2.93 m'dir. Avlu kotundan 3.53 m yukarıdadır. Mekana güney duvarından bitişik olan 105 Yatak odası mekanından 0.88 m x 2.00 m boyutlarındaki ahşap bir kapıdan geçilerek girilir (Şekil 5.61). Mekanın döşeme kaplaması şaptır. Duvarlarda sıva ve boya vardır. Mekanın batı duvarında 0.50 m x 0.72 m boyutlarında bir adet ahşap kasalı pencere bulunmaktadır. Tavanda kontrplak kaplama bulunmaktadır (Şekil 5.62).

Şekil 5.61. 106 Depo mekanı doğu duvarı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.62. 106 Depo mekanı batı duvarı (Sevim, T., 2017)

5.3.3.2.7. 107 Depo

Bu mekan, küçük yapının bir parçası olup, içten içe 3.39 m x 4.69 m ölçülerindedir. Kat yüksekliği net 3.13 m'dir. Döşeme kotu avlu kotundan 3.53 m yukarıdadır. Mekana kuzey duvarındaki avluya bakan 0.90 m x 2.13 m boyutlarındaki kapı boşluğundan geçilerek ahşap bir kapı ile girilir (Şekil 5.63). Mekanın döşemesi halep sıvası ile kaplıdır. (Şekil 5.64). Mekanın girişinde 0.62 m x 1.09 m boyutlarında eşik bulunur. Eşiğin döşeme kotu avlu kotundan 3.43 m yukarıdadır ve kaplama malzemesi mekanın genelinden farklı olup, mermerdir. Kapı yanında su gideri vardır (Şekil 5.65). Mekanın dört duvarında da düşük bir kottan başlayıp (süpürgelik kotu) kapının lento kotuna kadar nacar bulunur. Nacarların üzeri boyanmamış, özgün haliyle günümüze kadar ulaşmıştır (Şekil 5.66). Belli bir kottan sonra tavana kadar olan bölüm ise sıvasız, ancak boyalıdır. Tavanda çıtalı ahşap kaplama görülmektedir (Şekil 5.67). Mekanın kuzey duvarında iç avluya açılan, kemerli 0.72 m x 1.71 m boyutlarında üç adet ahşap kasalı pencere bulunmaktadır. Mekanın güney duvarında ise dört adet camlı ahşap kapaklı gömme dolap bulunmaktadır. Mekanın doğu duvarında üç adet cam kapaklı ahşap gömme dolap bulunur. Dolaplar simetriktir. Mekanın batı duvarında ise üç adet cam kapaklı ahşap gömme dolap bulunur. Mekanın kat yüksekliği çok olduğundan kapı ve pencerelerin üstünde, odaya biraz daha fazla ışık alabilmek ve kuşlara yuva yapma imkanı vermek amacı ile, yerel adı "kuş taası" olan kuş pencereleri inşa edilmiştir. Bu pencerelerin iç bölümü tamamen kapatılmış, ancak dış bölümünde delikli şekilde ahşaptan kapama parçaları konulmuştur (Şekil 5.68). Mekan günümüzde eşya deposu olarak kullanılmaktadır.

Şekil 5.63. 107 Depo mekanına giriş kapısı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.64. 107 Depo mekanının halep sıvasından döşeme kaplaması (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.65. 107 Depo mekanının kapı eşiği (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.66. 107 Depo mekanı batı duvarındaki nacarlar (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.67. 107 Depo mekanı tavanı (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.68. 107 Depo mekanının güney ve doğu duvarı (Sevim, T., 2017)

5.3.3.3. Cepheler

Teze konu olan yapılardan büyük olan komşu binalara bitişiktir. Doğal olarak, büyük yapının görülebilen tek cephesi vardır. Aynı şekilde küçük olan yapıda komşu binalara bitişiktir. Bu nedenle, küçük olan yapının da görülebilen tek cephesi bulunmaktadır. Sürmeli Çıkmazı'ndan yapının özgün olmayan demir ana giriş kapısından iç avluya girildiğinde karşımıza çıkan cepheler büyük binanın güney cephesi ile küçük binanın kuzey cephesidir (Şekil 5.69).

Şekil 5.69. Sürmeli Çıkmazı'ndan parsele ana giriş kapısı (Sevim, T., 2017)

5.3.3.3.1. Güney cephesi (büyük yapıya ait)

Büyük yapıya aittir ve iç avluya bakar. Plan şemasındaki simetrik düzenin aynısı güney cephesinde de görülmektedir. Bu cephede büyük yapının tamamı kütlesel bir bütün olarak algılanmaktadır. Cephenin toplam genişliği 17.63 m'dir. Yüksekliği ise saçak kotuna kadar 6.47 m'dir. Zemin katta dört adet ahşap kapı ve yedi adet ahşap kasalı pencere bulunur. Kapılar ve pencereler özgündür. Pencerelerin tamamı dıştan demir parmaklıklıdır. Birinci katta iki adet ahşap kapı, bir adet kapı boşluğu ve sekiz adet ahşap kasalı pencere bulunur. Pencerelerin beş adedinde dıştan yarım demir parmaklık bulunur. Kapı ve pencerelerin üzerinde lento amaçlı doğal taş kullanılmıştır. Pencerelerin boyutları birbirine çok yakındır. Birinci katta iki adet balkon bulunur. Balkonlardan ince-uzun olanına dışarıdan özgün olmayan betonarme bir merdivenle ulaşılır. Çatı örtüsünün yarıdan fazlası yıkılmış, yerine betonarme döşeme yapılmış, düz teras çatı niteliğindedir. Geriye kalan kısmı özgün olup ahşap oturtma-beşik çatıdır. Çatının üzeri alaturka kiremit ile kaplanmıştır. Bu cephede kuş penceresi bulunmamaktadır (Şekil 5.70-5.75).

Şekil 5.70. Büyük yapıya ait güney cephesi (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.71. Büyük yapıya ait güney cephesi (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.72. Büyük yapıya ait güney cephesi (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.73. Büyük yapıya ait güney cephesi (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.74. Büyük yapıya ait geçiş konsolu (Sevim, T., 2017)

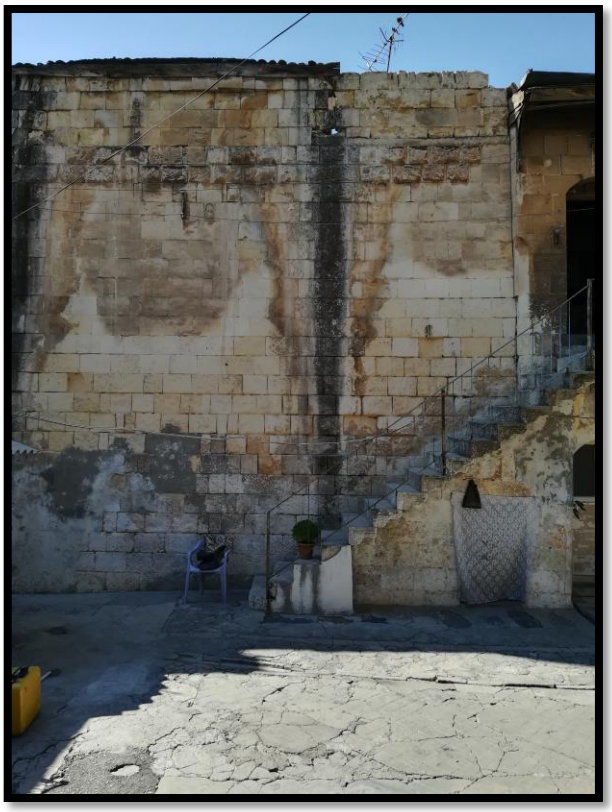
Şekil 5.75. Büyük yapıya ait küçük balkon (Sevim, T., 2017)

5.3.3.3.2. Kuzey cephesi (küçük yapıya ait)

Küçük yapıya aittir ve iç avluya bakar. Plan şemasındaki simetrik düzenin aynısı kuzey cephesinde de görülmektedir. Bu cephede küçük yapının tamamı kütlesel bir bütün olarak algılanmaktadır. Cephenin toplam genişliği 5.74 m'dir. Yüksekliği ise saçak kotuna kadar 6.50 m'dir. Zemin katta bir adet özgün olmayan ahşap kapı ve üç adet ahşap kasalı pencere bulunur. Birinci katta bir adet kapı ve üç adet ahşap kasalı pencere bulunur. Tüm kapı ve pencereler kemerlidir. Kemerli kapı ve pencerelerin üzerinde geleneksel Gaziantep evlerine özgü bir mimari eleman olan "atlama taşı" kullanılmıştır. Zemin kattaki pencerelerin üzerinde üç adet ve birinci kattaki kapı ve pencerelerin üzerinde dört adet olmak üzere toplam yedi adet kuş penceresi bulunur. Bu pencereler havalandırma amaçlı ve daha çok ışık alabilmek için kullanıldığından, boyut olarak küçük tutulmuşlardır. Birinci kata özgünlüğünü korumuş, basamakları işlemeli dış merdivenle çıkılır. Demir merdiven korkuluğu özgün değildir. Merdiven altı sonradan kapatılmış ve depo olarak kullanılmaya başlanmıştır. Çatı örtüsü özgün olup, ahşap oturtma ve tek yöne eğimli beşik çatıdır. Çatının üzeri alaturka kiremit ile kaplanmıştır (Şekil 5.76-5.81).

Şekil 5.76. Küçük yapıya ait kuzey cephesi (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.77. Küçük yapıya ait kuzey cephesi (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.78. Küçük yapıya ait kuzey cephesi (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.79. Küçük yapıya ait kuzey cephesi (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.80. Küçük yapıya ait kuzey cephesi (Sevim, T., 2017)

Şekil 5.81. Küçük yapıya ait kuzey cephesi (Sevim, T., 2017)

5.3.4. Yapım tekniği ve malzeme

5.3.4.1. Temeller

Yapıların zemin kat döşemesinde araştırma çukuru açılamadığı ve bahçede jeolojik sondaj çalışması yapılamadığı için yapıların temelleri ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır.

5.3.4.2. Duvarlar

Yapılarda farklı iki tipte duvar bulunur. Bunlar, yapıların dış duvarlarını meydana getiren beden duvarları ve mekanları belirleyen bölme duvarlardır. Alınan ölçülere göre, yapıların beden duvarlarının kalınlığının yaklaşık 0.50-0.70 m arasında değiştiği anlaşılmıştır. Beden duvarlarının geleneksel adıyla "sandık duvar" tekniğiyle yapıldığı belirlenmiştir. İki cidar arasındaki dolgu malzemesinin irili ufaklı moloz taşlar ve kireç harcı karışımı olduğu tahmin edilmektedir. Yığma yapım tekniğinde inşa edilmiş olan duvarlarda doğal taş kullanıldığı gözlemlenmektedir.

5.3.4.3. Döşemeler

Yapıların birinci kattaki özgün olan döşemelerinde, ahşap kirişler üzeri ahşap kaplama yapılmış ve üzeri halep sıvası ile sıvanmıştır. Ahşap kirişler 0.10-0.12 m çapındadır. İki kiriş arası 0.20-0.30 m arasında değişmektedir. Yapıların birinci kattaki özgün olmayan döşemelerinde betonarme döşeme üzeri şap bulunmaktadır. Zemin kat mekanlarının döşemesi ise şaptır. Bazı mekanların girişlerindeki kapı eşiklerinde özgün mermerden yapılmış kaplamalar korunmuştur. İç avlu döşemesi kısmen doğal taş, kısmen beton ile kaplanmıştır.

5.3.4.4. Çatılar

Yapıların özgün olan korunmuş kısımlarında, ahşap oturtma çatı üzeri alaturka kiremit kaplamalı çatı bulunur. Büyük olan yapıda eğimler iki yöne olmakla birlikte, küçük olan yapıda çatı eğimi tek yönedir. Büyük yapının yıkılıp yeniden yapılmış olan çatı bölümü ise betonarme döşeme üzeri şap kaplama olup, düz teras çatıdır.

5.3.4.5. Merdivenler

Büyük yapıda, birinci kata ulaşan, taşıyıcısı betonarme ve kaplama malzemesi dökme mozaik olan dış merdiven, özgün olmayıp, özgün merdivenin yerine yapılmıştır. Yine büyük yapıda zemin kata ulaşan dış merdiven özgün olup, karataştan yapılmıştır.

Ayrıca büyük yapının içerisinde zemin kattan birinci kata ulaşan merdiven doğal taştan yapılmış olup, birinci kattan çatıya ulaşan merdiven ise ahşap konstrüksiyonludur.

Küçük yapıda, birinci kata ulaşan dış merdiven özgün olup, karataştan yapılmıştır.

5.3.4.6. Kapılar

Yapının iç avluya (parsele) açılan giriş kapısı özgün olmayan demir bir kapıdır. Yapılara girişi sağlayan kapılar ise ahşap malzemeli olup, özgündür.

5.3.4.7. Pencereler

Yapılarda, oda ve kuş pencereleri gibi değişik tipte pencereler bulunmaktadır. Kuş pencerelerinde cam bulunmamakta, dış kısımlarında ahşap delikli kapamalar bulunmaktadır. Oda pencerelerinin tamamı özgün olup, ahşap kasalıdır. Oda pencerelerinin oda tarafında kalan ve yerinde mevcut olmayan kapaklarının bulunduğu tahmin edilmektedir. Günümüze bu kapakların yalnızca menteşeleri ulaşmıştır. Bu kapaklar oda içinde bulunan nacarların da tamamlayıcısıdır. Bazı oda pencerelerinde dışarıdan tam veya yarım demir parmaklık bulunur. Pencereler içeriden dekoratif demir kilitler ile kilitlenir.

5.4.4. Yapılardaki bozulmalar ve nedenleri

5.4.4.1. Avludaki bozulmalar

Yapının avlusuna sokaktan ulaşılan demir malzemeli giriş kapısı sonradan yapılmıştır. Bu demir kapıda paslanma ve çürümeler vardır.

Avlunun özgün taş kaplamasının üzerine beton şap atılmıştır. Beton şapta çatlama ve kabarmalar vardır.

Yapının avlusunu çeviren batı ve doğu duvarları briket malzemeden yapılmıştır. Özgününde bunların taş duvar olduğu tahmin edilmektedir.

Yapının avlusunda sonradan yapıldığı anlaşılan tuvalet ve kömürlük mekanları bulunmaktadır. Kömürlük yapısının, özgün müştemilat yapısının yerinde yapıldığı tahmin edilmektedir.

Avluda yer alan çiçekliğin özgün ganeden dönüştürülmüş olduğu tahmin edilmektedir.

Avludan büyük yapının birinci katına ulaşımı sağlayan, avlunun doğu duvarına bitişik olan, L biçimli, betonarme malzemeli merdiven özgün olmayıp, sonradan yapıldığı anlaşılmaktadır.

Avludan büyük ve küçük yapıların birinci katına ulaşımı sağlayan üç adet merdivenin de demir malzemeli olan korkulukları özgün değildir; bunlardan, avludan 107 mekanına çıkılan özgün taş merdivenin özgün olmayan demir korkuluklarında paslanma ve eksilmeler vardır.

5.4.4.2. Planlardaki bozulmalar

Büyük yapıda yer alan Z01 Depo ve Z02 Banyo mahallerini birbirinden ayıran tuğla duvar, özgün olmayıp, sonradan yapılmıştır. Z01 Depo mekanının duvarlarında is ve kirlenme vardır. Kuzey ve güney duvarlarında sonradan çimento harçlı sıva yapılmıştır. Z01 Depo ve Z02 Banyo mekanlarının tavanı betonarme döşeme olarak değişmiştir. Döşemesi özgün olmayan beton şaptır. Z02 Banyo mekanının batı duvarında yer alan duvar nişi, sonradan özgün olmayan bir malzeme ile doldurulmuş olup, üzeri sıvanmıştır. Tarafımızca sıva raspası yapılmamış olduğundan, nişi doldurmak için kullanılan malzemenin cinsi tespit edilememiştir. Z02 Banyo mekanının döşemesi ve duvarlarında sonradan çimento harçlı sıva yapılmıştır. Sıvanın dökülen kısımlarında taş duvarda erimeler görülmektedir.

Z03 Oturma odası mekanının mevcut ahşap kaplamalı döşemesi özgün olmayıp, bu ahşap kaplamanın altında gözlemlenebilen ve geleneksel Gaziantep evlerinde de görülen taş kaplamanın özgün olduğu tahmin edilmektedir. Bu ahşap kaplamalarda açılma, kirlenme ve çürümeler vardır. Duvarlarda özgün nacarlar dışında kalan kısımlarda, özgün kesme taşların üzerine sonradan boya yapılmıştır.

Z04 Mutfak mekanının beton kaplama döşemesi ve betonarme tavan döşemesi özgün olmayıp, sonradan yapılmıştır.

Z05 Depo mekanının mevcut şap kaplı döşemesi özgün olmayıp, sonradan yapılmıştır. Sonradan kireç badana yapılmış olan duvarlarındaki özgün nacarların sökülmüş olduğu tahmin edilmektedir. Mekanda kirlenme ve islenmeler vardır.

Z06 Depo mekanının mevcut şap ile kaplı döşemesi özgün olmayıp, sonradan yapılmıştır.

Z07 Merdiven mekanının betonarme tavanı özgün değildir. Taş merdivenin basamaklarında kirlenmeler vardır.

Küçük yapının zemin katındaki Z08 Yatak odası mekanının mevcuttaki şap ile kaplı döşemesi özgün değildir. Sonradan sıva ve boya yapılmış olan duvarlarındaki özgün nacarların sökülmüş olduğu tahmin edilmektedir. Taş duvarların zemine yakın kısımlarında kısmi erimeler vardır. Bu mekanda yer alan ahşap yüklük, özgün olmayıp, yapıya sonradan eklenmiştir.

101 Tuvalet-Depo mekanının mevcut betonarme döşeme üzeri şap malzemeli döşemesi ve betonarme tavanı özgün olmayıp, sonradan yapılmıştır. Özgün nacarlı olan duvarlarının nacarlar dışında kalan bölümlerinde sonradan boya yapılmıştır. Mekanda sonradan eklenmiş olan karo mozaik malzeme üzerine yapılmış muhdes alafranga klozet vardır.

102 Oturma odası mekanın betonarme döşemeli, kontrplak kaplı tavanı özgün olmayıp, sonradan yapılmıştır. Özgün havara kesme taş duvarlarının üzerine sonradan boya yapılmıştır.

103 Mutfak mekanının betonarme üzeri şap kaplı döşemesi ve betonarme tavanı özgün değildir. Duvarları özgün havara kesme taş üzeri muhdes boyadır.

104 Merdiven mekanında bulunan ahşap merdivenin basmaklarında liflenme ve açılmalar vardır.

105 Yatak odası mekanının ahşap kirişleme üzeri halep sıvası ile kaplı döşemesi özgündür ve halep sıvasında çatlak ve yüzey erozyonu bulunmaktadır. Duvarları özgün nacarlıdır. Duvarların nacarlar dışında kalan bölümlerinde sonradan olduğu tahmin edilen sıva ve boya yapılmıştır. Tavanı özgün ahşap kaplama üzeri özgün olmayan kontrplak kaplamadır.

Küçük yapının birinci katındaki 107 Depo mekanının döşemesi halep sıvası ile kaplı olup, özgündür ve halep sıvasında çatlak ve yüzey erozyonu bulunmaktadır. Özgün ahşap kaplama olan tavanında çatıdan nem alması nedeniyle bozulmalar vardır.

Büyük ve küçük yapıda, pencerelerin yer aldığı duvarların nacarlarının tamamında, pencerelerin odalara bakan kısımlarının ahşap pencere kapakları eksiktir.

Yapıların içerisinde bulunan ahşap dolaplarda kirlenmeler vardır.

5.4.4.3. Cephelerdeki bozulmalar

Büyük ve küçük yapının kesme taş malzemeli duvar cephelerinde muhdes boya uygulaması yapılan bölümler vardır. Özgün taş duvarlarda atmosferik şartlardan kaynaklı kirlenmeler, renk değişimi, patina ve tuzlanma vardır. Cephelerin taş duvarlarında oturmadan kaynaklı yapısal çatlaklar vardır. Taş duvarlarda yer yer küçük parça kayıpları vardır. Küçük yapının avluya bakan kuzey cephesinde, zemine yakın kısımlarda nemlenme ve nemden kaynaklı yüzey kayıpları vardır.

Büyük yapının avluya bakan güney cephesinde bulunan iki adet betonarme döşemeli konsol balkon ve avludan büyük yapının üst katına ulaşımı sağlayan betonarme merdiven, özgün değildir. Bu cephenin birinci katındaki pencerelerin yanında, büyük balkonun üzerini örten ahşap bir saçağın ahşap payandalarına ait olduğu tahmin edilen ahşap kalıntılar yer almaktadır.

Küçük yapının avluya bakan kuzey cephesindeki özgün taş merdivenin cephesinde sonradan kısmi çimento harçlı sıva yapılmıştır.

Büyük ve küçük yapının ahşap kapı ve pencere doğramalarında yüzey bozulmaları vardır. Demir korkuluklarında paslanmalar vardır.

Büyük yapının avluya bakan güney cephesindeki pencerelerinin önünde yer alan özgün demir parmaklıklarda paslanmalar vardır.

Büyük yapının batı ucuna yakın bölümünün çatısı özgün olup, ahşap oturtma tekniğinde yapılmış, alaturka kiremit ile örtülü, ahşap saçaklı kırma çatıdır. Özgün çatının alaturka kiremit kaplamasında eksilme ve kırılmalar vardır. Çatının ahşap taşıyıcısında liflenme ve mukavemet kaybı vardır. Saçak altında yer alan sac kaplamalarda paslanmalar vardır. Özgün metal yağmur olukları çürümüştür. Çatının geri kalan bölümü yıkılmış olup, yerine sonradan betonarme döşeme dökülerek, düz teras çatı yapılmıştır.

Çatıdan gelen yağmur suyunu cepheden uzaklaştırmak için kullanılmış olan yağmur iniş borularından büyük binanın batı ucuna yakın olanlar metal malzemeli ve özgün olup, bu metal yağmur oluklarında korozyon ve çürüme vardır. Aynı yapının doğu ucuna yakın olanlar PVC malzemeli olup, özgün değildir.

Küçük yapının avluya bakan kuzey cephesindeki pencere doğramaları ve birinci kat giriş kapısı özgündür. Zemin kata girilen, tek kanatlı ahşap kapı ise özgün değildir.

Dış cephedeki özgün keymıh taşı beden duvarının zemin kattan birinci kat döşemesine kadar olan kısmı sonradan boyanmıştır. Birinci kata çıkışı sağlayan taş malzemeli merdiven özgün olup, demir korkuluğu sonradan yapılmıştır. Birinci kat giriş kapısının iki yanında, bu kapının üzerini örten ahşap bir saçağa ait olduğu tahmin edilen ahşap parça kalıntıları bulunmaktadır. Bu cephede, zemin kat ve birinci kattaki pencerelerin tamamında, pencere boşluklarının iç kısmında özgün geçme demir parmaklıklara ait olduğu tahmin edilen oyuklar yer almaktadır. Küçük yapının özgün tek yöne eğimli beşik çatısındaki alaturka kiremitlerde eksilmeler vardır, ahşap saçak kaplamalarında ise çürüme ve liflenmeler vardır.

BÖLÜM 6. RESTİTÜSYON

Restitüsyon; değişikliğe uğramış, kısmen yıkılmış ya da yok olmuş öğelerin, yapıların veya yerleşmelerin ilk tasarımlarındaki ya da belirli bir tarihteki durumlarının, arşiv kayıtlarından, yapı üzerindeki izlerden, yapıya, yerleşmeye ait çizim, fotoğraf gibi belgelerden faydalanılarak anlatımıdır (Ahunbay, 1996, s. 85-166).

Bu çalışma; restitüsyona ışık tutan kaynaklar, yapıdaki restitüsyon sorunları, işlevsel restitüsyon ve fiziksel restitüsyon olmak üzere dört başlık altında sunulmuştur.

6.1. Restitüsyona Işık Tutan Kaynaklar

Yapı, dönemin ataerkil yaşam şekline cevap verecek biçimde tasarlanmıştır. Ataerkil aile oluşumunda, evlenmiş olan erkek çocuk, baba evinden ayrılmadan, baba evinin bir odasında yaşardı. Bunun nedeni, o dönemin iş imkanlarının sınırlı olması ve erkek çocuğun birlikte yaşadığı aileye ekonomik açıdan katkı vermesiydi. Bu nedenle, evin odaları dönemin yaşam biçimine ve ev sahibinin sosyo-ekonomik düzeyine göre tasarlandığı görülmektedir (Taşdoğan, 2008).

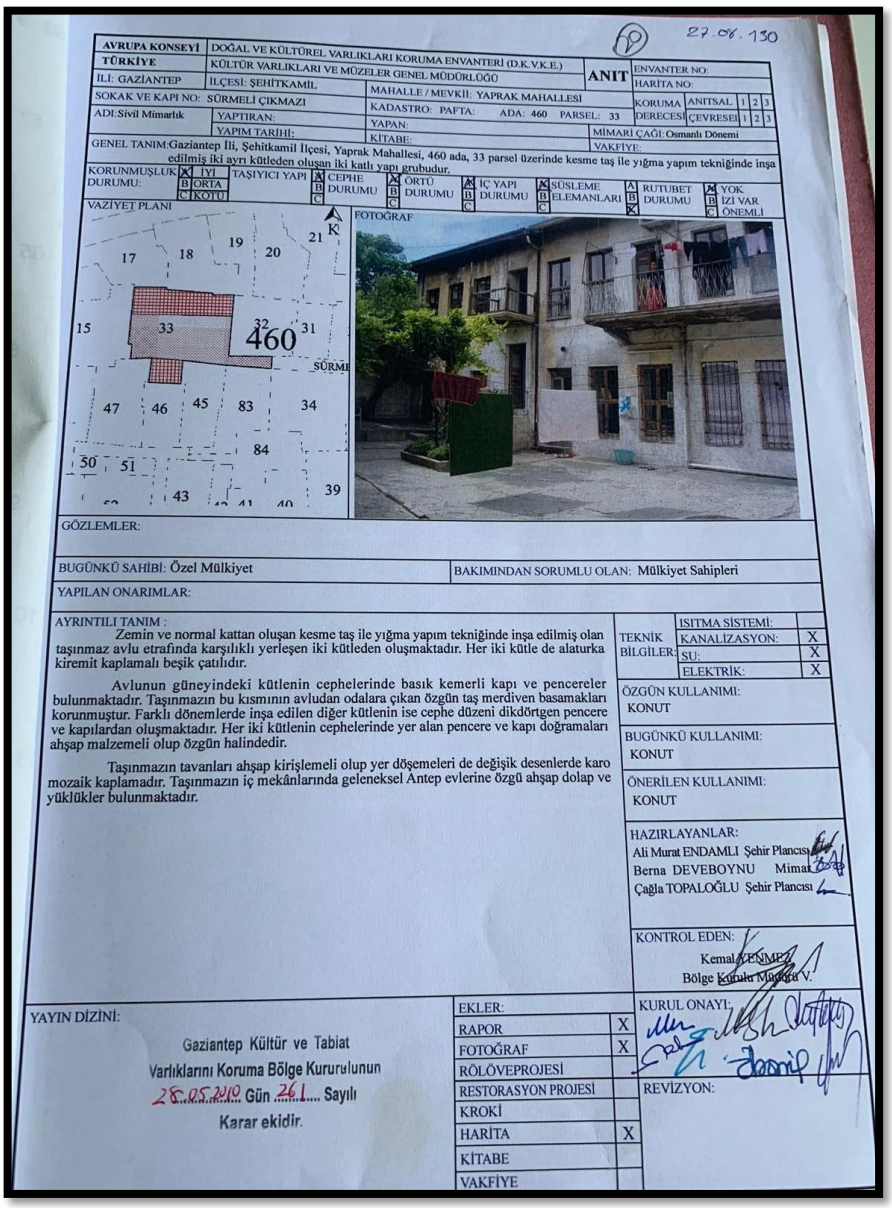
Geleneksel Gaziantep evlerindeki oda kullanımı, ailelerin ekonomik durumuna göre şekillenmektedir. Üst gelir grubundaki ailelerde, misafir odası önceliklidir ve yalnızca misafir ağırlamada kullanılmıştır. Yatma eylemi için başka bir oda, günlük yaşamı geçirme, dinlenme ve yemek yeme eylemi için ise başka bir oda kullanılmıştır. Orta gelir grubundaki ailelerde; aile reisi olan büyükanne ve büyükbabanın odası, gündüzleri dinlenme, misafir ağırlama ve tüm ailenin yemek yeme eyleminin gerçekleştirildiği bir mekan olarak kullanılmış olup, aile reisinin çocukları yatma eylemi için başka odalar kullanmıştır. Orta gelir grubundaki ailelerde dinlenme ve yemek yeme mekanı, aile reisinin yatma mekanı ile aynı mekandır. Alt gelir grubundaki ailelerde ise, tek bir mekan yatma, yemek yeme, dinlenme ve ocaklık olarak kullanılmıştır (Taşdoğan, 2008).

Tez konusu yapı, orta gelir grubuna ait bir konut yapısı olarak tanımlanabileceğinden, mekanların hangi işlevler için kullanıldığı öngörülebilmektedir.

Tez konusu geleneksel Gaziantep evi, kullanıldığı dönemler boyunca, kullanım gereksinimlerine bağlı olarak, çeşitli müdahaleler görmüştür. Yapının mekansal

düzeninin, cephe biçimlenişinin ve yapı malzemelerinin kısmen değişmesine neden olan bu müdahaleler nedeniyle kapsamlı bir restitüsyon çalışması yapılmıştır. Bu amaçla, tez konusu yapı ile aynı yıllara dönemlenebilecek Gaziantep konutları incelenmiş, mekan kullanımları, plan ve cephe özellikleri açısından, tez konusu yapının bu yapılarla karşılaştırmalı çalışması yapılmıştır.

Gaziantep KVKBK Müdürlüğü arşivinden yapının tescil fişine (Şekil 6.1), mülk sahibinin kişisel arşivinden ise yapının 1970'li ve 1980'li yıllarına ait olduğu belirtilen eski fotoğraflarına (Şekil 6.2-6.4) ulaşılmıştır.

Şekil 6.1. Tez konusu yapının tescil fişi (Gaziantep KVKBK Müdürlüğü Arşivi, 2019)

Şekil 6.2. Tez konusu yapının eski fotoğrafı (Mülk sahibinin kişisel arşivi, 1970'ler)

Restitüsyon çalışmasında kullanılan kaynaklar ve bu kaynaklardan hangi konularda yararlanıldığı aşağıda sıralanmaktadır.

"Restitüsyon kaynakları:

1. Var olup grafik belgeleme ile tespit edilenler

2. Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler

2.1. Kalıntısı / izi olan; yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan bilinenler

2.2. Kalıntısı / izi olmayan; yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan bilinenler

3. Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler

3.1. Kalıntısı / izi olan; yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan bilinenler

3.2. Kalıntısı / izi olmayan; yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan bilinenler

4. Mimari gereklilik ve mantık yoluyla tamamlananlar" (Sevim, 2014, s. 267-268).

Restitüsyon önerisinde kullanılan kaynaklar, restitüsyon çizimlerinde belirtilmiştir (EK-47-59).

Şekil 6.3. Tez konusu yapının eski fotoğrafı (Mülk sahibinin kişisel arşivi, 1970'ler)

Şekil 6.4. Tez konusu yapının eski fotoğrafı (Mülk sahibinin kişisel arşivi, 1980'ler)

6.2. Yapıdaki Restitüsyon Sorunları

Tez kapsamında incelenen kaynaklarda tez konusu yapıya ilişkin herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Yapının üzerinde herhangi bir kitabe ya da yapım yılı bilgisi yer almamaktadır.

6.3. İşlevsel Restitüsyon

Yapı, konut olarak yapılmıştır. Konut işlevi için gerekli olan mekanlara ve mimari elemanlara sahiptir. Yapı, ilk yapıldığı tarihten günümüze kadar konut işlevli kullanılmıştır.

Yapının, günümüze kadar mülkiyet sahipliği değişikliğe uğramış olsa da; yapı, her zaman özel mülkiyet kullanımında olmuştur.

6.4. Fiziksel Restitüsyon

Fiziksel restitüsyonun amacı; yapının restorasyonunda uygulanacak fiziksel müdahalelerin restitüsyona ışık tutan kaynaklara bağlı olarak belirlenebilmesi için veri oluşturmaktır. Bu bağlamda; restitüsyon kaynaklarına dayalı olarak avlu, planlar ve cepheler ile ilgili fiziksel restitüsyon yapılarak, yapının bilinmeyen özgün özellikleri ve farklı dönem müdahalelerinin neler olduğu belirlenmiştir.

6.4.1. Avlu restitüsyonu

Yapının avlusuna girişi sağlayan mevcut demir kapı özgün değildir. Geleneksel Gaziantep evlerinde, mülk sahibinin maddi durumuna ve yapının büyüklüğüne göre, avlu kapıları demir veya ahşap malzemeli olmakla birlikte, orta gelir grubuna ait olduğu tahmin edilen tez konusu yapının avlu kapısının ahşap malzemeli olduğu düşünülmektedir.

Avluda özgün döşeme, doğal kesme taş olup, avlunun büyük bir bölümüne sonradan beton dökülmüştür. Bu beton yer yer kırılmış ve özgün döşeme açığa çıkmıştır. Özgün döşemenin araştırılmasına yönelik tarafımızca herhangi bir kazı/raspa çalışması yapılmamıştır.

Avlunun batı bölümünde 0.25 m'lik bir kot farkı bulunmaktadır. Söz konusu yüksek kottaki avlu bölümünün mevcut döşemesinde, büyük yapının duvarlarını

oluşturan kesme taşların aynısının varlığı; daha yüksek kottaki bu avlu bölümünde, mevcuttaki özgün olmayan kömürlük yapısının yerinde, daha önceki dönemlerde bir müştemilat yapısının bulunduğunu düşündürmektedir. Mevcuttaki mülk sahibinden edinilmiş olan eski tarihli fotoğraflar (Şekil 6.2) incelendiğinde; tek katlı özgün müştemilat yapısının varlığı kesinleşmektedir. Özgün müştemilat yapısının girişi, müştemilatın doğu duvarındandır. Müştemilatın kuzey duvarında ise döşemeden yaklaşık 0.85 m yükseklikte, yaklaşık 0.50 m x 0.50 m boyutlarında bir pencerenin varlığı fotoğraflardan anlaşılmaktadır. Çatısının kırma çatı olduğu ve yapının kuzeydoğu köşesinden baca çıktığı, eski fotoğraflarından görülmektedir (Şekil 6.2).

Avluda yer alan, özgün müştemilat yapısının yerinde yapılmış olduğu tahmin edilen, özgün olmayan, mevcut kömürlük yapısının içerisinde, özgün kesme taşlı güney duvarında, dere taşı ile kapatılmış iki adet özgün niş bulunmaktadır.

Rölövedeki Z09 Kömürlük mekanı restitüsyon çalışmasında Z09 Müştemilat olarak adlandırılmıştır.

Avluda yer alan mevcuttaki çiçekliğin, eski fotoğraflarda da varlığı görülmüş olup (Şekil 6.2), Gaziantep evleri ile yapılan karşılaştırmalı çalışma sonucunda, bu çiçekliğin özgün gane olduğu tahmin edilmektedir.

Komşu yapıların özgün kesme taşlı beden duvarları, tez konusu yapının avlusunun güney, doğu ve kuzey duvarlarını oluşturmuştur. Avlunun mevcuttaki özgün olmayan briket malzemeli batı duvarı ise, mülk sahibinden edinilen eski fotoğraflara göre (Şekil 6.2-6.4), özgününde kesme taş malzemelidir. Ayrıca, avlunun kesme havara taşlı batı duvarının alt bölümü özgün olup, üzerinde avlu giriş kapısı bulunmaktadır; kapının üstündeki iki sıra kesme havara taşından sonraki üst bölüm ise özgün olmayan briket malzemeli duvardır.

Rölövedeki Z10 Tuvalet mekanının mevcut şap ile kaplı döşemesi özgün olmayıp, özgününde yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiye göre, taş kaplama olduğu tahmin edilmektedir. Mekanın duvarları ve tavanı özgün olmayıp, duvarları briket ile örülmüş, tavanı sac oluklu levha ile kaplanmıştır. Bu mekan restitüsyon çalışmasında Z10 Tuvalet olarak adlandırılmıştır.

Avludan büyük yapının birinci katına ulaşımı sağlayan iki adet merdiven bulunmaktadır. Bunlardan avlunun doğu duvarına bitişik olan, L biçimli, betonarme

malzemeli merdiven özgün olmayıp, özgününde Tudyalı Konağı (Şekil 6.11-6.15) ve Zeynep Hanım Konağı (Şekil 6.16) örneklerinde olduğu gibi, ahşap malzemeli ya da Ayyuş Hanım Konağı (Şekil 6.5-6.9) ve Hasan Süzer Müzesi (Şekil 6.10) örneklerinde olduğu gibi, taş malzemeli bir merdiven olduğu tahmin edilmektedir. Avlunun doğu duvarı özgün olarak yerinde bulunmadığından ve bu nedenle buraya yaslı olan söz konusu özgün merdivenle ilgili herhangi bir iz günümüze ulaşmamış olduğundan, bu merdivenin özgün malzemesi ile ilgili net bir tahmin yapılamamaktadır.

Diğer merdiven ise, büyük yapının batı ucuna yakın olup, özgün taş malzemelidir. Bu merdiven, avludan 0.96 m daha yüksekteki sahanlığa ulaşmakta, buradan da yapının içerisindeki Z05 Merdiven mahaline ulaşımı sağlamaktadır. Özgününde de böyle olup, yine mevcut durumdaki gibi, birinci katın döşemesine ulaşan özgün taş merdiven ile bütünleşmektedir.

Avludan küçük yapının birinci katına ulaşımı sağlayan, taş malzemeli merdiven özgündür.

Avludan büyük ve küçük yapıların birinci katına ulaşımı sağlayan üç adet merdivenin de demir malzemeli olan korkulukları özgün olmayıp; yapı içi karşılaştırmalı çalışma sonucu, birinci kattaki balkonun özgün ahşap küpeşteli, demir korkuluklarından gelen bilgiye göre, bu merdivenlerin üçünün de özgün korkuluklarının, ahşap küpeşteli demir korkuluk olduğu tahmin edilmektedir.

6.4.2. Planların restitüsyonu

Büyük yapıya ait rölövede yer alan Z01 Ocaklık-Depo ve Z02 Banyo mahallerini birbirinden ayıran tuğla duvar, özgün olmayıp, sonradan yapılmıştır; bu iki mekan özgününde tek bir mekandır ve restitüsyon çalışmasında Z01 Ocaklık olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki Z01 Ocaklık-Depo mekanının batı duvarındaki ocak, özgündür. Rölövedeki Z02 Banyo mekanının batı duvarında yer alan duvar nişi, sonradan özgün olmayan bir malzeme ile doldurulmuş olup, üzeri sıvanmıştır. Tarafımızca sıva raspası yapılmamış olduğundan, nişi doldurmak için kullanılan malzemenin cinsi tespit edilememiştir. Rölövedeki Z01 Ocaklık-Depo ve Z02 Banyo mekanlarının betonarme tavan döşemesi özgün olmayıp, özgününde, rölövedeki Z03 Oturma Odası mekanındaki

gibi ahşap direkli destek tavan olduğu tahmin edilmektedir. Rölövedeki Z01 Ocaklık-Depo mekanının mevcuttaki şap ile kaplı döşemesi özgün olmayıp, özgününde Z03 Oturma Odası mekanı ve geleneksel Gaziantep evlerinde olduğu gibi taş kaplama olduğu tahmin edilmektedir. Z01 Ocaklık-Depo mekanının duvarları özgün kesme havara taşı olup, bir kısmı sonradan sıvanmıştır.

Rölövedeki Z03 Oturma Odası mekanının mevcut ahşap kaplamalı döşemesi özgün olmayıp, özgününde bu ahşap kaplamanın altında gözlemlenebilen ve geleneksel Gaziantep evlerinde görülen taş kaplama olduğu anlaşılmaktadır. Duvarları özgün nacarlıdır. Tavanı ahşap direkli destek tavan olup, özgündür. Bu mekan restitüsyon çalışmasında Z03 Oda olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki Z04 Mutfak mekanının beton kaplama döşemesi özgün olmayıp, özgününde, geleneksel Gaziantep evlerinin zemin katlarında olduğu gibi, taş kaplama olduğu tahmin edilmektedir. Mekanın duvarları özgün havara kesme taştır. Betonarme tavan döşemesi özgün olmayıp, özgününde, rölövedeki Z03 Oturma Odası mekanındaki gibi ahşap direkli destek tavan olduğu tahmin edilmektedir. Bu mekan restitüsyon çalışmasında Z04 Hazna olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki Z05 Depo mekanının mevcut şap kaplı döşemesi özgün olmayıp, özgününde rölövedeki Z03 Oturma Odası mekanındaki gibi taş kaplama olduğu tahmin edilmektedir. Mekanın duvarları özgün havara kesme taş olup, özgününde Z03 Oturma Odası mekanındaki gibi nacarlı olduğu ve nacarların sökülmüş olduğu tahmin edilmektedir. Tavanı özgün ahşap direkli destek tavandır. Bu mekan restitüsyon çalışmasında Z05 Oda olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki Z06 Depo mekanının mevcut şap ile kaplı döşemesi özgün olmayıp, özgününde geleneksel Gaziantep evlerinde olduğu gibi taş kaplama olduğu tahmin edilmektedir. Mekanın duvarları ve tavanı özgündür. Bu mekan restitüsyon çalışmasında Z06 Depo olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki Z07 Merdiven mekanının pembe mermer kaplı döşemesi ile Keymıh kesme taş duvarları özgün olup, mevcut betonarme tavanı özgün değildir; tavanının özgününde rölövedeki Z03 Oturma Odası mekanındaki gibi ahşap direkli destek tavan olduğu tahmin edilmektedir. Bu mekan restitüsyon çalışmasında Z07 Merdiven olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki 101 Tuvalet-Depo mekanının mevcut betonarme döşeme üzeri şap malzemeli döşemesi özgün olmayıp, özgününde yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiye göre, rölövedeki 102 Oturma Odası mekanındaki gibi, ahşap kirişleme üzeri halep sıvalıdır. Mekanın betonarme tavanı özgün olmayıp, özgününde, yine yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiye göre, rölövedeki 105 Yatak Odası mekanındaki gibi, ahşap kaplama olduğu tahmin edilmektedir. Mekanın duvarları özgün nacarlıdır. Mekanda sonradan eklenmiş olan karo mozaik malzeme üzerine yapılmış muhdes tuvalet vardır. Bu mekan restitüsyon çalışmasında 101 Oda olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki 102 Oturma Odası mekanının ahşap kirişleme üzeri halep sıvalı döşemesi ile nacarlı duvarları özgündür. Betonarme döşemeli, kontrplak kaplı tavanı özgün olmayıp, özgününde, yine yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiye göre, rölövedeki 105 Yatak Odası mekanındaki gibi, ahşap kaplama olduğu tahmin edilmektedir. Duvarları özgün havara kesme taştır. Bu mekan restitüsyon çalışmasında 102 Oda olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki 103 Mutfak mekanının betonarme üzeri şap kaplı döşemesi özgün olmayıp, özgününde yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiye göre, rölövedeki 102 Oturma Odası mekanındaki gibi, ahşap kirişleme üzeri halep sıvalıdır. Mekanın betonarme tavanı özgün olmayıp, özgününde, yine yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiye göre, rölövedeki 105 Yatak Odası mekanındaki gibi, ahşap kaplama olduğu tahmin edilmektedir. Duvarları özgün havara kesme taştır. Bu mekan restitüsyon çalışmasında 103 Hazna olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki 104 Merdiven mekanının betonarme üzeri şap kaplı döşemesi özgün olmayıp, özgününde yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiye göre, rölövedeki 102 Oturma Odası mekanındaki gibi, ahşap kirişleme üzeri halep sıvalıdır. Mekanın betonarme tavanı özgün olmayıp, özgününde, yine yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiye göre, rölövedeki 105 Yatak Odası mekanındaki gibi, ahşap kaplama olduğu tahmin edilmektedir. Duvarları özgün havara kesme taştır. Bu mekan restitüsyon çalışmasında 104 Hol olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki 105 Yatak Odası mekanının ahşap kirişleme üzeri halep sıvası ile kaplı döşemesi özgündür. Duvarları özgün nacarlıdır. Duvarların nacarlar dışında kalan bölümleri sıva ve boyalı olup, tarafımızca sıva raspası yapılmamış olduğundan ve

herhangi bir malzeme analizi yapılmadığından, sıva ve boyaların özgün olup olmadığı tespit edilememiştir. Tavanı özgün ahşap kaplama üzeri özgün olmayan kontrplak kaplamadır. Bu mekan restitüsyon çalışmasında 105 Köşk Odası olarak adlandırılmıştır.

Küçük yapının zemin katındaki rölövedeki Z08 Yatak Odası mekanının mevcuttaki şap ile kaplı döşemesi özgün olmayıp, özgününde, büyük yapının rölövedeki Z03 Oturma Odası mekanının döşemesi gibi taş kaplama olduğu tahmin edilmektedir. Duvarları özgün havara taşı olup, özgününde büyük yapının Z03 Oturma Odası mekanındaki gibi nacarlı olduğu ve nacarların sökülmüş olduğu tahmin edilmektedir. Tavanı özgün ahşap direkli destek tavandır. Bu mekanda yer alan ahşap yüklük, özgün olmayıp, yapıya sonradan eklenmiştir. Bu mekan restitüsyon çalışmasında Z08 Oda olarak adlandırılmıştır.

Küçük yapının birinci katındaki rölövedeki 107 Depo mekanının döşemesi halep sıvası ile kaplı olup, özgündür. Duvarları özgün nacarlıdır. Tavanı özgün ahşap kaplamadır. Bu mekan restitüsyon çalışmasında 107 Köşk Odası olarak adlandırılmıştır.

Büyük ve küçük yapıda, pencerelerin yer aldığı duvarların nacarlarının tamamında, pencerelerin odalara bakan kısımlarının ahşap pencere kepenkleri, geleneksel Gaziantep evleri ile yapılan karşılaştırmalı çalışmaya göre eksiktir. Bu pencere kepenkleri tamamlandığında, mekanların ahşap nacar işlemelerinde bir bütünlük sağlanacaktır (Şekil 6.19).

6.4.3. Cephelerin restitüsyonu

Büyük yapının çift cidarlı, taş malzemeli beden duvarlarının dış cepheye bakan bölümünde geleneksel Gaziantep evlerinde kullanılan keymıh taşı, iç mekana bakan bölümlerde ise havara taşı kullanılmıştır. Ancak, yapının dış cephelerinde sonraki dönemlerde boya uygulaması yapılmıştır.

Büyük yapının avluya bakan güney cephesinde bir takım müdahalelere rastlanmıştır. Bu cephedeki pencere ve kapıların boyut ve düzeninin özgün olduğu düşünülmektedir. Kapı ve pencere doğramaları özgündür. Bu cephenin pencerelerinin önünde özgün demir parmaklıklar bulunmaktadır.

Büyük yapının avluya bakan güney cephesinde bulunan iki adet betonarme döşemeli konsol balkon, özgün değildir. Özgününde bu balkonların, Gaziantep Ayyuş

Hanım Konağı (Şekil 6.5-6.9), Tudyalı Konağı (Şekil 6.11-6.15), Hasan Süzer Müzesi (Şekil 6.10) ve Zeynep Hanım Konağı (Şekil 6.16) örneklerinde olduğu gibi, ahşap direkli ve çelik putrel konsol taşıyıcılı, ahşap döşemeli ve ahşap korkuluklu olduğu düşünülmektedir. Yapının günümüze kadar özgün olarak ulaşmayı başarmış olan taş beden duvarları ve diğer mimari elemanları göz önünde bulundurulduğunda, şayet bu balkonlar da özgününde Ayyuş Hanım Konağı (Şekil 6.5-6.9) ve Hasan Süzer Müzesi (Şekil 6.10) örneklerindeki gibi taş malzemeli olsalardı, günümüze kadar sağlam bir şekilde ulaşması ya da herhangi bir kayıp yaşanmış olsa bile, bir iz bırakmış olması beklenirdi. Bu durumda, büyük yapının doğu ucuna yakın olan, avludan üst kata ulaşımı sağlayan merdivenin de özgününde, benzer sebeplerle, Tudyalı Konağı ve Zeynep Hanım Konağı (Şekil 6.16) ile yapılan karşılaştırmalı çalışma sonucunda, ahşap malzemeli olduğu tahmin edilmektedir. Üst kattaki köşk odalarından ulaşılan küçük balkonun ise, Tudyalı Konağı (Şekil 6.11-6.15) örneğinde olduğu gibi, yine ahşap döşemeli, ahşap korkuluklu, ahşap direkli, çelik putrel konsol taşıyıcılı bir balkon olduğu tahmin edilmektedir. Küçük balkonun üzerinin bir saçakla kapalı olduğuna dair herhangi bir ize rastlanmamış olmakla birlikte, Tudyalı Konağı (Şekil 6.11-6.15) örneğindeki gibi üzerinin ayrı bir ahşap saçakla kapalı olması ya da üzerinin hiç kapatılmamış olması ihtimali bulunmaktadır.

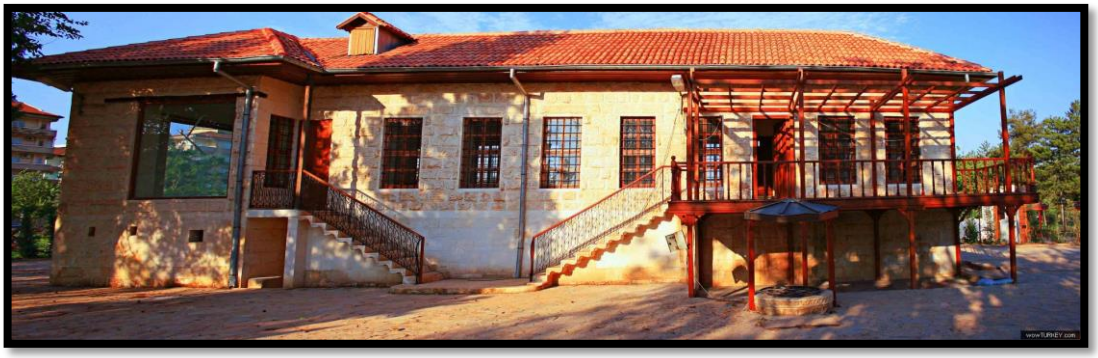
Bu cephede, büyük balkonun üzerinin ahşap bir saçak ile kapatılmış olduğu, avluya bakan güney cephenin birinci katında pencerelerin yanında bulunan, ahşap payandalara ait olduğu anlaşılan ahşap kalıntılardan anlaşılmaktadır. Geleneksel Gaziantep evlerinde olduğu gibi, bu saçağı taşıyan ahşap direklerin de özgününde var olduğu tahmin edilmektedir.

Çatıdan gelen yağmur suyunu cepheden uzaklaştırmak için kullanılmış olan yağmur iniş borularından büyük binanın batı ucuna yakın olanlar metal malzemeli ve özgün olup; aynı yapının doğu ucuna yakın olanlar PVC malzemeli olup, özgün değildir.

Büyük yapının batı ucuna yakın bölümünün çatısı özgün olup, ahşap oturtma tekniğinde yapılmış, alaturka kiremit ile örtülü, ahşap saçaklı kırma çatıdır. Yağmur olukları, özgündür ve metal malzemelidir. Çatının geri kalan bölümü, yıkılmış olup, yerine betonarme döşeme dökülerek, düz teras çatı yapılmıştır. Bu özgün olmayan kısmın

da, özgün olan bölümün devamı olacak şekilde, ahşap oturtma tekniğinde yapılmış, alaturka kiremit ile örtülü, ahşap saçaklı kırma çatı olduğu tahmin edilmektedir.

Küçük yapının avluya bakan kuzey cephesinde önemli bir müdahaleye rastlanmamıştır. Bu cephedeki pencere ve kapıların boyut ve düzeninin özgün olduğu düşünülmektedir. Pencere doğramaları ve birinci kat giriş kapısı özgündür. Zemin kata girilen, tek kanatlı ahşap kapı ise özgün olmayıp, özgününde geleneksel Gaziantep evlerinde olduğu gibi, çift kanatlı, ahşap bir giriş kapısı olduğu tahmin edilmektedir. Dış cephedeki özgün Keymıh taşı beden duvarının zemin kattan birinci kat döşemesine kadar olan kısmı sonradan boyanmıştır. Birinci kata çıkışı sağlayan taş malzemeli merdiven özgün olup, demir korkuluğu sonradan yapılmıştır; özgününde, ahşap küpeşteli, demir korkulukların var olduğu, yapının geçmiş tarihli fotoğraflarından (Şekil 6.4) anlaşılmaktadır. Birinci kat giriş kapısının iki yanında bulunan ahşap parça kalıntılardan, bu kapının üzerinde, özgününde ahşap taşıyıcılı, ahşap malzemeli, geleneksel Gaziantep evlerinde de bulunan bir saçak yer aldığı tahmin edilmektedir. Bu cephede, zemin kat ve birinci kattaki pencerelerin tamamında, pencere boşluklarının iç kısmında yer alan oyuklardan ve yapının geçmiş tarihli fotoğraflarından (Şekil 6.3), bu pencerelerin tamamında özgününde, büyük yapıda bulunan geçme demir parmaklıkların varlığı anlaşılmaktadır. Küçük yapının çatısı ahşap oturtma tekniğinde yapılmış, alaturka kiremit ile kaplı, tek yöne eğimli beşik çatı olup, özgündür.

Şekil 6.5. Gaziantep Ayyuş Hanım Konağı (URL 12)

Şekil 6.6. Gaziantep Ayyuş Hanım Konağı (URL 13)

Şekil 6.7. Gaziantep Ayyuş Hanım Konağı (URL 14)

Şekil 6.8. Gaziantep Ayyuş Hanım Konağı **(**URL 15)

Şekil 6.9. Gaziantep Ayyuş Hanım Konağı (URL 16)

Şekil 6.10. Gaziantep Hasan Süzer Müzesi **(**URL 17**)**

Şekil 6.11. Gaziantep Tudyalı Konağı **(**URL 18 **)**

Şekil 6.12. Gaziantep Tudyalı Konağı **(**URL 19)

Şekil 6.13. Gaziantep Tudyalı Konağı **(**URL 20)

Şekil 6.14. Gaziantep Tudyalı Konağı (URL 21)

Şekil 6.15. Gaziantep Tudyalı Konağı (URL 22)

Şekil 6.16. Gaziantep Zeynep Hanım Konağı (URL 23)

Şekil 6.17. Gaziantep evi (URL 24)

Şekil 6.18. Gaziantep Evi (URL 25)

Şekil 6.19. Geleneksel Gaziantep evlerinde tam nacar (Kılıç, 2007)

BÖLÜM 7. RESTORASYON

Restorasyon; sanatsal değeri olan bir yapının, kültür ve tarih belgesi olarak özgün nitelikleriyle ömrünün uzatılmasını sağlayan teknik ve mimari müdahalelerin bütünüdür (Kuban, 2000, s. 9).

7.1. Restorasyon Yaklaşımı

Restorasyon, tarihi korumak amacıyla yapılır. Yapı, tarihi korumak için bir araçtır. Bir yapıda kültür, yaşantı, teknik ve estetik ile ilgili neler varsa korunmalıdır. Çok eski tarihlerde yapılmış olan yapıların ilk yapıldıkları durumda kalmaları mümkün değildir. Bu nedenle, restorasyona uğramış yapının, geçmişteki bir dönemin estetik bakışını yansıtmasından ziyade, pek çok parçanın bir araya gelmesiyle oluşan bir bütünlüğü taşıması gayet doğal bir durumdur. Restorasyonun ilk koşulu, yapının tarihi kimliğini korumaktır. Tarihi eser, yeniden kullanılacak olsa bile, bu durum, yapının tarihi kimliğinden sonra gelmelidir ve yeni fonksiyon, yapıyı kurtarmak için yalnızca bir araç olmalıdır. Geçmişe ait her kalıntı, tarihi belge özelliği taşır ve hiç biri diğerinden daha az değerli olamaz. Ancak bu durumdan, her şeyin korunması gerektiği sonucu da çıkarılmamalıdır. Bir yapı, tarihteki bir olayla bağlantılı olarak ya da tarihi bir sürece belirten olarak tarihi belge niteliği kazanır (Kuban, 1969).

Tez konusu konut; araştırma, tespit ve analiz çalışmaları sonucu elde edilen veriler doğrultusunda, yapının ayakta olan, değişen ve yok olan bölümleri ile ilgili özelliklerin gelecek nesillerin bilgisine sunulması ve korunması bağlamında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, yapının restorasyon önerisinde; yapıyı ayakta tutmak, yaşama dahil etmeye devam etmek, ayakta olan ve araştırmalar sonucunda ortaya konulan özgün özelliklerini gelecek nesillerin bilgisine sunmak ve sürdürülebilir korunmasını sağlamak üzere bir yaklaşım benimsenmiştir.

7.2. İşlev Önerisi

Tez konusu yapının restorasyon çalışmasında, "kültür evi" işlevi önerilmiştir.

7.3. Restorasyon Müdahale İlkeleri

Bir çok ülkenin tarihi çevre korumanın yasal çerçevesini koşullarına bağlı kalarak oluşturduğu Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesinde; anıtların korunmasının her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabileceği, bunun için bu çeşit bir kullanımın arzu edileceği, fakat bu nedenle yapının planının ya da süslemelerinin değiştirilmemesi gerektiği, ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişikliklerin tasarlanabileceği ve buna izin verilebileceği ifade edilmiştir. Bu maddede, tarihi bir yapının yeniden kullanımı ile ilgili ana çizgiler belirlenmiştir (Ahunbay, 1996, s. 85-166).

Venedik Tüzüğü'nün 11. maddesinde; anıta maledilmiş farklı dönemlerin geçerli katkılarının saygı görmesi gerektiği, onarımın amacının üslup birliği olmadığı, bir anıt üst üste çeşitli dönemlerin izlerini taşıyorsa, en alttaki durumu açığa çıkarmanın ancak bazı özel durumlarda (yok edilen malzemenin önemi azsa, açığa çıkarılan malzeme büyük tarihi, arkeolojik ya da estetik değer taşıyorsa ve korunma durumu böyle bir davranışı gerekli gösterecek kadar iyi ise) haklı çıkarılabileceği, ilgili unsurların öneminin değerlendirilmesi ile ilgili yargı ve neyin yok edileceği üzerinde karar vermenin, sadece bu işi üzerine almış kimseye bırakılamayacağı belirtilmiştir (Ahunbay, 1996, s. 85-166).

Venedik Tüzüğü'nün 13. maddesinde; eklemelere ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağlantısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebileceği belirtilerek, güncel eklerle ilgili temel yaklaşım belirlenmiştir (Ahunbay, 1996, s. 85-166).

Restorasyon genel kararları alınmadan önce, bu aşamaya kadar yapılan rölöve, malzeme analizi, değişim ve bozulmalar analizi ile restitüsyon bulguları incelenerek, yapı bütünüyle değerlendirilmiş ve değerlendirmeler sonucunda verilecek kararlar için fiziksel müdahale ilkeleri belirlenmiştir.

Restorasyon müdahale ilkeleri şunlardır:

"1. Yapıda tüm özellikleri (konum, ölçü, malzeme, biçim) ile bulunan ve işlevini yerine getiren ya da basit onarım ile işlevini yerine getirebilecek elemanlar, temizliği ve bakımı yapılarak korunacaktır.

2. Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler ile;

2.1. Kalıntısı veya izi olup; konum, ölçü, malzeme, biçimi,

2.2. Kalıntısı veya izi olup; konum ve ölçüsü bilinerek, malzeme ve/veya biçimi,

2.3. Kalıntısı veya izi olmayıp; konum, ölçü, malzeme ve biçimi tamamlanabilenler, özgün biçim, özgününe benzer malzeme, özgün teknik ve özgün detayla tamamlanacaktır. Tamamlanacak kısımlar, mevcut kısımlar ile aralarında fuga bırakılarak, renklendirme ve tarihlendirme ile tanımlanacaktır.

3. Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler ile;

3.1. Kalıntısı veya izi olup; konumu bilinerek, ölçü, malzeme ve/veya biçimi,

3.2. Kalıntısı veya izi olmayıp; konum, ölçü, malzeme ve biçimi tamamlananlar, özgününe benzer malzeme kullanılarak, özgün biçim imâ edilerek, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

4. Yapıda yeni işlev gereği ek yapılacaksa; güncel malzeme kullanılarak, güncel teknik, detay ve biçimde yapılacaktır" (Sevim, 2014, s. 297-298).

"Restorasyon müdahalelerine konu taşıyıcı yapı elemanları ve mimari elemanlara ait bilinen özelliklerin kaynağı, farklı güvenilirlik derecelerine sahiptir. Varlığı ile tam olan elemanlardan edinilen bilgiler, 1. derece (en yüksek) güvenilirlik derecesine sahiptir. Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler 2. derece, yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler 3. derece, mimari gereklilik ve mantık yoluyla gelen bilgiler ise 4. derece güvenilir kaynaklardır" (Sevim, 2014, s. 298).

7.4. Restorasyon Müdahale Teknikleri

Tablo 7.1. Restorasyon müdahale ilkeleri ve teknikleri tablosu (Sevim, 2014, s. 299)

Tespit Durumu	**Bilinen Özellikler**	**Bilinen Özelliklerin Kaynağı**	**Müdahale**
1. Varlığı ile tam olan	Konum, ölçü, malzeme, biçim	Yapının kendisi (1. derece güvenilir)	Sağlamlaştırma Temizleme
2. Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler	2.1. Kalıntısı/izi olan; konum, ölçü, malzeme, biçimi bilinen	Yapı içi karşılaştırmalı çalışma (2. derece güvenilir)	Özgün biçim, özgününe benzer malzeme, özgün teknik, özgün detayla uyumlu tamamlama
	2.2. Kalıntısı/izi olan; konum ve ölçüsü bilinip, malzeme ve/veya biçimi bilinmeyen		
	2.3. Kalıntısı/izi olmayan; konum, ölçü, malzeme ve biçimi bilinmeyen		
3. Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler	3.1. Kalıntısı/izi olan; konumu bilinip, ölçü, malzeme ve biçimi bilinmeyen	Yapı dışı karşılaştırmalı çalışma (3. derece güvenilir)	Özgününe benzer malzeme, özgün biçim ima edilerek, sade ve yeni detaylarla tamamlama
	3.2. Kalıntısı/izi olmayan; konum, ölçü, malzeme ve biçimi bilinmeyen		
4. Yeni işlev gereği ek	-	-	Güncel malzeme, teknik, detay ve biçimde yeni ek

Restorasyon müdahale ilkeleri doğrultusunda yapıya uygulanacak olan müdahale teknikleri şunlardır:

1. Sağlamlaştırma
2. Tamamlama
   2.1. Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle tamamlama
   2.2. Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle tamamlama
3. Temizleme
   3.1. Niteliksiz eklerin kaldırılması
   3.2. Mekanik temizleme
   3.3. Kimyasal temizleme
4. Yeni işlev gereği ek yapılması

7.4.1. Sağlamlaştırma

Özgün taş beden duvarlarında, oturmadan kaynaklı yapısal çatlaklar nedeniyle; özgününe benzer keymıh kesme taş kullanılarak, doğal hidrolik kireç esaslı enjeksiyon harcı (grout) ile sağlamlaştırma yapılacaktır. Ek yapılacak keymıh kesme taşlara eklendiği tarih yazılacaktır.

Doğal hidrolik kireç esaslı enjeksiyon harcı, tarihi yapılarda kullanılan, puzolanik kireç ve mikronize karbonatlar içeren, yapı bileşenlerinin yapısal olarak onarımı için geliştirilmiş, asbest ve çimento içermeyen, özel karışım bir harçtır. Tarihi yapılardaki özgün malzeme özellikleri çeşitlilik gösterdiğinden, hasar görmüş tarihi yapıda kullanılacak olan enjeksiyon malzemesi, her yapı için farklı seçilmelidir. Özgün malzemeye fiziksel, kimyasal, mekanik ve mineralojik özellikleri bakımından uyumlu olarak seçilen enjeksiyon malzemesinin tasarımında dikkat edilmesi gereken önemli özellikler; enjekte edilebilirliği ve dayanıklılık özelliğidir. Ayrıca, tarihi yapıya uygulanmadan önce, özgün malzemelere uygun şekilde üretilen model duvarlar üzerinde yapılacak enjeksiyon uygulaması ve mekanik testler, olası hataların önüne geçilmesini ve değerlendirmelerin daha doğru yapılmasını sağlamaktadır (Oktay ve Yüzer, 2017).

Büyük yapının özgün ahşap kırma çatısındaki ahşap taşıyıcılarda bulunan liflenme ve mukavemet kaybı nedeniyle, çatıdaki çürümüş olan ahşap elemanlar, özgün ahşap malzemeli elemanlarla değiştirilerek çatıda sağlamlaştırma yapılacaktır.

7.4.2. Tamamlama

Yapıda bulunmayan elemanlar; yapıda bulunan örnekleri ile karşılaştırılarak, bunun mümkün olmadığı durumda ise yapı dışındaki örnekler ile karşılaştırılarak tamamlanabilmektedir.

Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle tamamlama

Kalıntısı veya izi olup; konum, ölçü, malzeme ve biçimi tamamlananlar:

Bu elemanlar, restorasyon ilkelerinde de belirtildiği gibi; özgün biçim, özgününe benzer malzeme, özgün teknik ve özgün detayla tamamlanacaktır. Tamamlanan bu elemanlara eklendiği tarih yazılacaktır.

Yapının cephelerinde dökülmüş olan beden duvarı taşları ile subasman ve saçak silmesi taşlarının yok olan kısımları, özgün taşlarla aynı özellikte ve boyutlarda taş

kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır. Noktasal taş kayıpları 0,05 m'den derin ise, taş çürütme yöntemi ile dolgu yapılacaktır.

Rölövedeki Z01 Ocaklık-Depo ile Z02 Banyo mekanlarını birbirinden ayıran muhdes tuğla duvar kaldırılarak, bu iki mekan birleştirilecek, yeni işlev gereği tuvalet olarak kullanılacaktır. Tuvalet engellilerin kullanımına uygun olacaktır. Her iki mekanda görülen çimento bazlı sıvalar raspa yapılacak, alttan özgün sıva çıkmaması durumunda, duvarlarında seramik kaplama yapılacaktır. Bu mekan restorasyon çalışmasında Z01 Tuvalet olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki Z08 Yatak odası mekanının taş duvarlarının zemine yakın bölümlerinde görülen erimeler, özgün taşlarla aynı özellikte ve boyutlarda taş kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır. Noktasal taş kayıpları 0,05 m'den derin ise, taş çürütme yöntemi ile dolgu yapılacaktır. Bu mekan restorasyon çalışmasında Z08 Atölye olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki 104 Merdiven mekanında bulunan ahşap merdivenin basamaklarındaki liflenme ve açılmaların olduğu bölümler, mevcut ahşap ile benzer özellikte ahşap kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır. Bu mekan restorasyon çalışmasında 104 Merdiven olarak adlandırılmaya devam edecektir.

Büyük yapının rölövedeki 105 Yatak Odası mekanı ile küçük yapının birinci katındaki 107 Depo mekanının özgün halep sıvası ile kaplı döşemelerindeki çatlaklar ve yüzey erozyonu, özgün halep sıvası ile aynı özellikte malzeme kullanılarak, biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır. Rölövedeki 105 Yatak Odası mekanı restorasyon çalışmasında 105 Okuma Odası, 107 Depo mekanı ise 107 Özel Toplantı Odası olarak adlandırılmıştır.

107 Depo mekanının özgün ahşap kaplama tavanındaki çatıdan nem alması nedeniyle bozulmuş olan bölümler, özgün ahşap ile aynı özellikte ahşap kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır. Bu mekan restorasyon çalışmasında 107 Toplantı Odası olarak adlandırılmıştır.

Avlunun yer yer aşınmış olan döşemeleri, yapıdan gelen ölçülere de dayanarak, doğal kesme taş ile tamamlanacaktır. Özgün taşlar ile eklenen taşlar arasında 0.05 m derinliğinde ve kalınlığında fuga bırakılacaktır.

Yapının avlusunun güney, doğu ve kuzey duvarlarını oluşturan, komşu yapıların özgün kesme taşlı beden duvarlarının yok olan kısımları, özgün taşlarla aynı özellikte ve boyutlarda taş kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır. Noktasal taş kayıpları 0,05 m'den derin ise, taş çürütme yöntemi ile dolgu yapılacaktır.

Avlunun batı duvarının üst bölümü ile doğu duvarı, mülk sahibinden edinilen eski fotoğraflar (Şekil 6.2-6.4) ve batı duvarının mevcut özgün alt bölümünden gelen bilgiye dayanarak, kesme havara taş ile tamamlanacaktır.

Avludan küçük yapının birinci katına ulaşımı sağlayan, taş malzemeli özgün merdiven ile büyük yapının birinci katına ulaşımı sağlayan, yapının batı ucuna yakın olan, taş malzemeli özgün merdivenin basamaklarındaki taşlarda yer alan kopmalar, özgününe benzer taş malzemeyle, özgün biçiminde, özgün teknik ve detayla, özgün taş ile eklenen taş parçaları arasında 0.05 m derinliğinde ve kalınlığında fuga bırakılarak, tamamlanacaktır.

Avlunun batı bölümündeki muhdes kömürlük yapısının özgün güney duvarı haricindeki bölümlerinin yerine, mevcutta aynı yerde zemine serilmiş olan özgün kesme beden duvarı taşları toplanıp kullanılarak ve yapının eski tarihli fotoğrafından (Şekil 6.2) gelen bilgiler kullanılarak, tek katlı, kuzey duvarında anılan eski fotoğraftaki gibi yerden 0.85 m yükseklikte, 0.50 mx0.50 m boyutlarında bir penceresi olan, kırma çatılı, kuzeydoğu köşesinde bir baca yer alan müştemilat yapısı yapılacaktır. Muhdes kömürlük yapısının özgün güney duvarı korunarak, yeni müştemilat yapısının da güney duvarını oluşturacaktır.

Büyük yapının özgün çatısı ile küçük yapının özgün tek yöne eğimli beşik çatısının alaturka kiremit kaplamalarındaki eksilmeler, var olan kısımlardaki gibi, özgün alaturka kiremitlerle aynı özellikte kiremitlerle, özgün teknik ve detayla tamamlanacaktır. Tamamlanan alaturka kiremitlere eklendiği tarih yazılacaktır.

Küçük yapının özgün ahşap saçak altı kaplamalarındaki çürüme ve liflenmelerin oluştuğu kısımlardaki ahşap kaplamalar; özgününe benzer ahşap malzeme ile, özgün biçim, özgün özgün teknik ve özgün detayla tamamlanacaktır. Tamamlanan bu ahşaplara eklendiği tarih yazılacaktır.

Kalıntısı veya izi olup; konum ve ölçüsü bilinerek, malzeme ve/veya biçimi tamamlananlar:

Küçük yapının avluya bakan kuzey cephesinde, zemin kat ve birinci kattaki pencerelerin tamamında, pencere boşluklarının iç kısmında yer alan oyuklardan ve yapının eski tarihli fotoğrafından (Şekil 6.3) gelen bilgiyle; büyük yapıda bulunan mevcut özgün geçme demir parmaklıklara benzer demir malzeme kullanılarak, özgün biçimde, birbirine geçmeli olarak, özgün teknik ve detayla lokma demir parmaklık yapılacaktır.

Kalıntısı veya izi olmayıp; konum, ölçü, malzeme ve biçimi tamamlananlar:

Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle, özgün biçim, özgününe benzer malzeme, özgün teknik ve özgün detayla tamamlanacaktır. Tamamlanacak kısımlar, renklendirme ve tarihlendirme ile tanımlanacaktır.

Büyük yapının doğu ucuna yakın, yıkılmış ve yerine beton dökülerek düz teras yapılmış olan çatı bölümünün yerine, batı ucundaki, ahşap oturtma tekniğinde yapılmış, alaturka kiremit ile örtülü, ahşap saçaklı kırma çatı bölümünün devamı olacak şekilde, yine ahşap oturtma tekniğinde, alaturka kiremit ile örtülü, ahşap saçaklı, kırma çatı ile, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır; eklenen çatı bölümündeki yeni alaturka kiremitlerde eskilerine göre ton farkı oluşturulacaktır.

Küçük yapının 1. katına çıkışı sağlayan taş malzemeli özgün merdivenin, özgün olmayan demir korkuluğunun yerine, yapının eski tarihli fotoğraflarından (Şekil 6.4) gelen bilgiyle, ahşap küpeşteli demir korkuluk yapılacaktır.

Rölövedeki Z01 Ocaklık-Depo, Z02 Banyo mekanları birleştirilecek ve bu mekanlarla birlikte, rölövedeki Z04 Mutfak ve Z07 Merdiven mekanlarının özgün olmayan betonarme tavan döşemesinin yerine rölövedeki Z03 Oturma Odası mekanından gelen bilgilerle, ahşap direkli destek tavan yapılacaktır. Rölövedeki Z01 Ocaklık-Depo ve Z02 Banyo mekanı birleştirilip restorasyon çalışmasında Z01 Tuvalet mekanı olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki Z01 Ocaklık-Depo, Z05 Depo ve Z06 Depo mekanlarının mevcuttaki muhdes şap ile kaplı döşemesinin yerine, rölövedeki Z03 Oturma Odası mekanından gelen bilgilerle, taş kaplamalı döşeme yapılacaktır.

Rölövedeki Z05 Depo mekanının özgün havara kesme taş malzemeli duvarlarının üzerine, rölövedeki Z03 Oturma Odası mekanından gelen bilgiyle, özgün biçim,

özgününe benzer malzeme, özgün teknik ve özgün detayla nacar yapılacaktır. Rölövedeki Z05 Depo mekanı restorasyon çalışmasında Z05 Mutfak olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki 101 Tuvalet-Depo mekanındaki muhdes tuvalet kaldırıldıktan sonra, mekanın muhdes betonarme döşeme üzeri şap malzemeli döşemesinin yerine, rölövedeki 102 Oturma Odası mekanından gelen bilgiye göre, ahşap kirişleme üzeri halep sıva yapılacaktır. Yine 101 Tuvalet-Depo mekanının muhdes betonarme tavanının yerine, 105 Yatak Odası mekanından gelen bilgiyle, ahşap kaplama tavan yapılacaktır. Rölövedeki 101 Tuvalet-Depo mekanı restorasyon çalışmasında 101 İdare Odası olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki 102 Oturma Odası mekanının betonarme döşemeli, kontrplak kaplı muhdes tavanının yerine, rölövedeki 105 Yatak Odası mekanından gelen bilgiyle, ahşap kaplama tavan yapılacaktır. Bu mekan restorasyon çalışmasında 102 Hobi Odası olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki 103 Mutfak mekanının muhdes betonarme üzeri şap kaplı döşemesinin yerine rölövedeki 102 Oturma Odası mekanından gelen bilgiyle, ahşap kirişleme üzeri halep sıva yapılacaktır. Yine 103 Mutfak mekanının muhdes betonarme tavanının yerine, rölövedeki 105 Yatak Odası mekanından gelen bilgiyle, ahşap kaplama tavan yapılacaktır. Rölövedeki 103 Mutfak mekanı restorasyon çalışmasında 103 Hobi Odası olarak adlandırılmıştır.

Küçük yapının rölövedeki zemin katındaki Z08 Yatak Odası mekanının mevcuttaki muhdes şap ile kaplı döşemesinin yerine, büyük yapının rölövedeki Z03 Oturma Odası mekanından gelen bilgiyle, taş kaplama döşeme yapılacaktır. Rölövedeki Z08 Yatak Odası mekanı restorasyon çalışmasında Z08 Atölye olarak adlandırılmıştır.

Rölövedeki Z08 Yatak Odası mekanının özgün havara taşı duvarlarının üzeri nacar ile kaplanmayacaktır.

Avludan büyük yapının birinci katına ulaşımı sağlayan iki adet merdivenin korkuluğu, tez konusu yapının eski tarihli fotoğraflarından (Şekil 6.4) gelen bilgiyle, ahşap küpeşteli, demir korkuluk olarak yapılacaktır.

Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle tamamlama

Kalıntısı veya izi olup; konumu bilinerek, ölçü, malzeme ve/veya biçimi tamamlananlar:

Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle, özgününe uygun malzeme kullanılarak, özgün biçim ima edilerek, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Avluya girişi sağlayan kapı, orta gelir grubuna ait olan Gaziantep evlerinden gelen bilgilerle, özgününe uygun ahşap malzeme kullanılarak, özgün biçimi ile uyumlu, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Büyük yapının avluya bakan güney cephesindeki büyük balkonun üzeri, yapının birinci katındaki pencerelerin yanında bulunan, eskiden var olan ahşap payandalara ait olduğu anlaşılan ahşap kalıntılardan hareketle ve geleneksel Gaziantep evlerinden gelen bilgilerle, çelik profil konsollarla taşınan, ahşap konstrüksiyonlu, sac malzeme ile kaplanmış bir saçakla kapatılacaktır.

Küçük yapının birinci kat giriş kapısının iki yanında bulunan ahşap parça kalıntılardan hareketle ve geleneksel Gaziantep evlerinden gelen bilgiyle, bu giriş kapısının üzeri ahşap taşıyıcılı, ahşap konstrüksiyonlu, sac malzeme ile kaplanmış bir saçakla kapatılacaktır.

Küçük yapının zemin katına girişi sağlayan, tek kanatlı, özgün olmayan ahşap kapısının yerine geleneksel Gaziantep evlerinden gelen bilgilerle, çift kanatlı, ahşap bir giriş kapısı yapılacaktır. Büyük ve küçük yapıdaki pencerelerin yer aldığı duvarların nacarlarının tamamında, pencerelerin odalara bakan kısımlarının menteşe kalıntıları mevcut olan ahşap pencere kapakları, geleneksel Gaziantep evlerinden gelen bilgiyle, özgününe uygun malzeme kullanılarak, özgün biçimi ima edilerek, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Kalıntısı veya izi olmayıp; konum, ölçü, malzeme ve biçimi tamamlananlar:

Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle, özgününe uygun malzeme kullanılarak, özgün biçim imâ edilerek, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Büyük yapının avluya bakan güney cephesinde bulunan iki adet betonarme döşemeli, özgün olmayan balkon kaldırılarak, bunlarla aynı yerde ve büyüklükte, Gaziantep Ayyuş Hanım Konağı (Şekil 6.5-6.9), Tudyalı Konağı (Şekil 6.11-6.15), Hasan

Süzer Müzesi (Şekil 6.10) ve Zeynep Hanım Konağı (Şekil 6.16) örneklerinden gelen bilgilerle, ahşap direkli ve çelik putrel konsol taşıyıcılı, ahşap döşemeli ve ahşap korkuluklu birer balkon yapılacaktır. Küçük balkonun üzeri, Tudyalı Konağı (Şekil 6.11-6.15)'ndan gelen bilgilerle, ayrı bir ahşap saçakla kapatılacaktır.

Büyük yapının doğu ucuna yakın olan, avludan üst kata ulaşımı sağlayan, muhdes betonarme merdiven kaldırılarak, bunun yerine, Tudyalı Konağı ve Zeynep Hanım Konağı (Şekil 6.16)'ndan gelen bilgilerle, ahşap malzemeli bir merdiven yapılacaktır.

Rölövedeki Z04 Mutfak mekanının muhdes beton kaplamalı döşemesinin yerine, geleneksel Gaziantep evlerinden gelen bilgilerle, taş kaplama döşeme yapılacaktır.

Avludan büyük yapının birinci katına ulaşımı sağlayan iki adet merdivenden, avlunun doğu duvarına bitişik olan, L biçimli, betonarme malzemeli, muhdes merdivenin yerine, Tudyalı Konağı (Şekil 6.11-6.15) ve Zeynep Hanım Konağı (Şekil 6.16) örneklerinde olduğu gibi, ahşap malzemeli, düz bir merdiven yapılacaktır.

Büyük yapının saçak altında yer alan muhdes sac kaplamaların yerine, geleneksel Gaziantep evlerinden gelen bilgiyle, özgününe uygun ahşap malzeme kullanılarak, özgün biçim imâ edilerek, sade ve yeni detaylarla saçak altı kaplaması yapılacaktır.

7.4.3. Temizleme

Niteliksiz eklerin kaldırılması

Avlunun özgün doğal kesme taş malzemeli döşemesinin üzerine yer yer atılmış beton şap, özgün avlu döşemesine zarar verilmeden kaldırılacaktır.

Avluda yer alan briket duvarlı, muhdes tuvalet yapısı kaldırılacaktır.

Büyük yapıya ait rölövede yer alan Z01 Ocaklık-Depo ve Z02 Banyo mekanlarını birbirinden ayıran, muhdes tuğla duvar kaldırılacak ve bu iki mekan, tek bir mekan olan Z01 Ocaklık mekanına dönüştürülecektir.

Rölövedeki Z02 Banyo mekanının batı duvarında yer alan duvar nişinin doldurulmuş olduğu, tarafımızca sıva raspası yapılmamış olduğundan, cinsi tespit edilememiş olan malzeme ile bu malzemenin üzerinin kapatılmasında kullanılmış olan sıva çıkarılacaktır.

Büyük yapının avluya bakan güney cephesinde bulunan iki adet betonarme döşemeli,özgün olmayan balkon, yapıya zarar vermeden kaldırılacaktır.

Büyük yapının doğu ucuna yakın olan, avludan üst kata ulaşımı sağlayan, muhdes betonarme merdiven kaldırılacaktır.

Büyük yapının doğu ucuna yakın, yıkılmış ve yerine beton dökülerek düz teras yapılmış olan çatı bölümü, batı ucundaki özgün kırma çatı bölümüne ve yapıya zarar vermeden kaldırılacaktır.

Avluya girişi sağlayan, muhdes demir kapı kaldırılacaktır.

Küçük yapının zemin katına girişi sağlayan, tek kanatlı muhdes ahşap kapı kaldırılacaktır.

Küçük yapının birinci katına çıkışı sağlayan özgün taş merdivenin muhdes demir korkulukları kaldırılacaktır.

Rölövedeki Z01 Ocaklık ve Z02 Banyo mekanlarının muhdes betonarme tavan döşemesi kaldırılacaktır.

Rölövedeki Z01 Ocaklık-Depo ve Z02 Banyo mekanlarının mevcuttaki muhdes şap ile kaplı döşemesi kırılarak kaldırılacaktır.

Rölövedeki Z03 Oturma Odası mekanının mevcut muhdes ahşap kaplamalı döşemesi kaldırılacak; böylece, bu muhdes ahşap kaplamanın altındaki mevcutta gözlemlenebilen özgün taş kaplama açığa çıkarılacaktır.

Rölövedeki Z04 Mutfak ve Z05 Depo mekanlarının muhdes beton kaplama döşemesi kırılarak kaldırılacaktır.

Rölövedeki 101 Tuvalet-Depo mekanının muhdes betonarme üzeri şap kaplamalı döşemesi ile muhdes betonarme tavanı kaldırılacaktır. Yine aynı mekanda yer alan muhdes tuvalet kaldırılacaktır.

Rölövedeki 102 Oturma Odası mekanının betonarme döşemeli, kontrplak kaplı muhdes tavanı kaldırılacaktır.

Rölövedeki 103 Mutfak mekanının muhdes betonarme üzeri şap kaplı döşemesi ile muhdes betonarme tavanı kaldırılacaktır.

Rölövedeki 105 Yatak Odası mekanının özgün ahşap kaplama üzeri muhdes kontrplak kaplamaları kaldırılacaktır.

Küçük yapının rölövede yer alan zemin katındaki Z08 Yatak Odası mekanının mevcuttaki muhdes şap ile kaplı döşemesi kaldırılacaktır. Yine aynı mekandaki muhdes ahşap yüklük kaldırılacaktır.

Avludan büyük yapının birinci katına ulaşımı sağlayan iki adet merdivenden avlunun doğu duvarına bitişik olan, L biçimli, betonarme malzemeli, muhdes merdiven kaldırılacaktır.

Avlunun batı bölümündeki, özgün kesme taşlı güney duvarı ve bu duvarın da üzerinde dere taşı ile kapatılmış iki adet nişi bulunan muhdes kömürlük yapısının, özgün güney duvarı dışındaki tüm bölümleri kaldırılacaktır.

Büyük yapının saçak altında yer alan muhdes sac kaplamalar kaldırılacaktır.

Mekanik temizleme

Avluda yer alan, yapının eski fotoğraflarında (Şekil 6.2-6.4) varlığı özgün gane olarak görülen ve yapı dışı yapılan karşılaştırmalı çalışma sonucu da özgün gane olduğu tahmin edilen mevcut çiçeklikteki bitkiler, mekanik yöntemle temizlenecek ve çiçeklik, özgün işlevi olan ganeye dönüştürülecektir.

Kimyasal temizleme

Kimyasal temizleme, yapının yıllar içinde üzerinde biriken maddelerin çeşitli yöntemlerle temizlenmesidir.

Yapıda temizlik yapılacak malzemeler, taş, ahşap ve metal elemanlardır.

Taş temizleme

Taşların temizlenmesinde kullanılan mekanik ve kimyasal temizleme yöntemleri, taşlara zarar verebileceğinden, her iki yapının beden duvarlarında ve iç mekanlarını ayıran duvarlarda is, kir ve nem sorunlarına bağlı taş temizliği, el ile atomize su ve tel fırça (en fazla 0.005 m) kullanılarak, yapının kuru olduğu dönemlerde yapılacaktır.

Özgün taş beden duvarlarındaki atmosferik şartlardan kaynaklı kirlenmeler, renk değişimi, patina ve tuzlanma; uygun kimyasal maddenin püskürtülmesi, fırça ile

sürülmesi veya vakumla uygulanması şeklindeki yöntemlerden uygun olanı ile temizlenecektir.

Büyük yapının dış cephelerinde ve küçük yapının avluya bakan cephesinde zemin kattan birinci kat döşemesine kadar olan kısmında, sonraki dönemlerde yapılmış olan boya uygulaması, kimyasal yöntemlerle temizlenecektir.

Küçük yapının avlu cephesindeki özgün taş merdivenin cephesinde sonradan yapılmış olan kısmi çimento harçlı sıva, kimyasal yöntemlerle temizlenecektir.

Rölövedeki Z01 Ocaklık-Depo ve Z02 Banyo mekanlarının duvarlarında sonradan yapılmış olan çimento harçlı sıva, kimyasal yöntemlerle temizlenecektir.

Rölövedeki Z07 Merdiven mekanındaki özgün taş merdivenin basamaklarındaki kir sorununa bağlı taş temizliği, el ile atomize su ve tel fırça (en fazla 0.005 m) kullanılarak, yapının kuru olduğu dönemlerde yapılacaktır.

Rölövedeki Z01 Ocaklık-Depo mekanının batı duvarındaki özgün ocağın is ve kir sorunlarına bağlı taş temizliği, el ile atomize su ve tel fırça (en fazla 0.005 m) kullanılarak yapılacaktır.

Rölövedeki Z01 Ocaklık-Depo mekanının özgün kesme havara taşı duvarlarına sonradan yapılmış olan sıva, kimyasal yöntemlerle temizlenecektir.

Rölövedeki Z03 Oturma Odası mekanının özgün kesme havara taşı duvarlarına sonradan yapılmış olan boya, kimyasal yöntemlerle temizlenecektir.

Rölövedeki Z05 Depo mekanının duvarlarında sonradan yapılmış olan sıva, kimyasal yöntemlerle temizlenecektir.

Rölövedeki Z08 Yatak Odası mekanının duvarlarında sonradan yapılmış olan sıva ve boya, kimyasal yöntemlerle temizlenecektir.

Rölövedeki 101 Tuvalet-Depo mekanının duvarlarının nacarlar dışında kalan bölümlerinde, sonradan yapılmış olan boya, kimyasal yöntemlerle temizlenecektir.

Rölövedeki 102 Oturma Odası ve 103 Mutfak mekanlarının duvarlarında sonradan yapılmış olan boya, kimyasal yöntemlerle temizlenecektir.

Rölövedeki 105 Yatak Odası mekanında özgün taş duvarların özgün nacarlar dışında kalan bölümlerinde yer alan sıva ve boyaların özgün olup olmadığı, sıva raspası yapılarak ortaya çıkarılacak; raspa sonucunda sıva ve boyaların özgün olmadığı anlaşılırsa, bu sıva ve boya uygulamaları, kimyasal yöntemlerle temizlenecektir.

Ahşap temizleme

Büyük ve küçük yapının tüm özgün ahşap kapı ve pencere doğramaları, özgün ahşap döşemeleri ve özgün ahşap tavanları, emprenye edilerek, koruyucu boya uygulaması yapılacaktır.

Büyük ve küçük yapının içerisindeki ahşap dolaplarda ve nacarlarda bulunan kirlenmeler, kimyasal yöntemlerle temizlenecektir.

Metal temizleme

Büyük yapının avluya bakan güney cephesindeki pencerelerin önünde yer alan özgün demir parmaklıklarda korozyon oluşmuştur. Bu elemanlardaki korozyon, el ile ince tel fırça (en fazla 0.005 m) kullanılarak temizlenecek ve elemanların üzerine siyah antipas boya sürülerek korunması sağlanacaktır.

Çatıdan gelen yağmur suyunu cepheden uzaklaştırmak için kullanılmış olan yağmur iniş borularından büyük yapının batı ucuna yakın olan, metal malzemeli, özgün olanlarda ve büyük yapının batı ucuna yakın bölümünün özgün çatısının metal malzemeli, özgün yağmur oluklarında oluşmuş olan korozyon, el ile ince tel fırça (en fazla 0.005 m) kullanılarak temizlenecek ve elemanların üzerine siyah antipas boya sürülerek korunacaktır.

7.4.4. Yeni işlev gereği ek yapılması

Yapıda yeni işlev gereği ek yapılırken, güncel malzeme kullanılarak, güncel teknik, detay ve biçimde yapılacaktır.

Yapıda yeni işlev gereği, mutfak, tesisat müdahaleleri ve tefriş elemanları eklentileri yapılacaktır.

Konfor gereği yapılacak bütün tesisat eklentileri, eklenti olduğunun anlaşılması için güncel malzemeler kullanılarak çözülecektir.

Yapıda zemin suyu problemi ya da zemin suyundan kaynaklı herhangi bir nem sorunu yoktur. Yapının çevresinde drenaj çözülmesine gerek yoktur. Mutfak ve tuvalette ise kullanılacak bataryalar, güncel malzeme ve teknikte olacaktır.

Kullanılacak aydınlatma armatürleri, en sade biçimli, siyah renkli, güncel, sarkıt armatürler olacaktır.

Kültür evi olarak işlevlendirilen yapının tefriş elemanları, minimal ölçekte, çağdaş malzeme ve çağdaş teknikle imal edilmiş yapıda olacaktır.

İşlev değişikliğinin zorunluluklarından dolayı, restorasyonda yapılan ek ve değişiklikler haricinde, genel olarak yapının özgün plan şeması korunacaktır. Özgün malzemeler, genel olarak korunacak ve eksik olanlar aslına uygun olarak yenilenecektir.

Tablo 7.2. Restorasyon müdahale teknikleri tablosu

ZEMİN KAT - RESTORASYON ÖNCESİ					
No:	Mahal Adı:	Net Alan:	Döşeme:	Duvar:	Tavan:
Z01	DEPO	5.23 m²	Çimento bazlı şap	Taş + Sıva	Betonarme
Z02	BANYO	4.25 m²	Çimento bazlı şap	Taş + Sıva	Betonarme
Z03	OTURMA ODASI	14.39 m²	Ahşap	Nacar + Sıva + Boya	Ahşap kirişli
Z04	MUTFAK	7.34 m²	Çimento bazlı şap	Taş + Sıva + Boya	Betonarme
Z05	DEPO	19.80 m²	Çimento bazlı şap	Taş	Ahşap kirişli
	Z05 MEKANI İKİYE BÖLÜNEREK Z05/A MEKANI ORTAYA ÇIKARILACAK				
Z06	DEPO	3.96 m²	Taş	Taş	Taş
Z07	MERDİVEN	3.96 m²	Taş	Taş	Ahşap basamaklı
Z08	YATAK ODASI	15.57 m²	Çimento bazlı şap	Taş + Sıva + Boya	Ahşap kirişli
Z09	KÖMÜRLÜK	9.41 m²	Beton	Taş + Bims	Trapez sac levha
Z10	TUVALET	0.98 m²	Beton	Bims + Sıva + Boya	Trapez sac levha
ZEMİN KAT - RESTORASYON SONRASI					
No:	Mahal Adı:	Net Alan:	Döşeme:	Duvar:	Tavan:
Z01	TUVALET	9.77 m²	Seramik kaplama	Seramik kaplama	Ahşap direkli destek tavan
Z02	Z01 MEKANI İLE BİRLEŞTİRİLDİ				
Z03	OTURMA ODASI	14.39 m²	Taş kaplama	Nacar + Havara taşı	Ahşap direkli destek tavan
Z04	OTURMA ODASI	7.34 m²	Taş kaplama	Havara taşı	Ahşap direkli destek tavan
Z05	MUTFAK	13.75 m²	Seramik kaplama	Seramik kaplama	Ahşap direkli destek tavan
Z05/A	KİLER	5.56 m²	Seramik kaplama	Havara taşı	Ahşap direkli destek tavan
Z06	DEPO	19.80 m²	Taş kaplama	Havara taşı	Keymık taşı
Z07	MERDİVEN	3.96 m²	Taş kaplama	Havara taşı	Ahşap direkli destek tavan
Z08	ATÖLYE	15.57 m²	Taş kaplama	Nacar + Havara taşı	Ahşap direkli destek tavan
Z09	İPTAL EDİLDİ				
Z10	İPTAL EDİLDİ				

1.KAT - RESTORASYON ÖNCESİ					
No:	Mahal Adı:	Net Alan:	Döşeme:	Duvar:	Tavan:
101	TUVALET-DEPO	8.53 m²	Şap + Karo	Nacar + Sıva + Boya	Ahşap
102	OTURMA ODASI	14.92 m²	Halep sıvası	Nacar + Sıva + Boya	Ahşap
103	MUTFAK	7.36 m²	Çimento bazlı şap	Sıva + Boya	Betonarme
104	MERDİVEN	3.96 m²	Taş + Ahşap bas.	Taş	Betonarme
105	YATAK ODASI	14.46 m²	Halep sıvası	Nacar + Sıva + Boya	Ahşap
106	DEPO	4.74 m²	Şap	Sıva + Boya	Ahşap
107	DEPO	15.64 m²	Halep sıvası	Nacar + Sıva + Boya	Ahşap
1.KAT - RESTORASYON SONRASI					
No:	Mahal Adı:	Net Alan:	Döşeme:	Duvar:	Tavan:
101	İDARE ODASI	8.53 m²	Halep sıva	Nacar + Havara taşı	Ahşap kaplama
102	HOBİ ODASI	14.92 m²	Halep sıva	Nacar + Havara taşı	Ahşap kaplama
103	HOBİ ODASI	7.36 m²	Halep sıva	Havara taşı	Ahşap kaplama
104	MERDİVEN	3.96 m²	Halep sıva	Havara taşı	Ahşap kaplama
105	OKUMA ODASI	14.46 m²	Halep sıva	Nacar + Havara taşı	Ahşap kaplama
106	DEPO	4.74 m²	Halep sıva	Nacar + Havara taşı	Ahşap kaplama
107	TOPLANTI ODASI	15.64 m²	Halep sıva	Nacar + Havara taşı	Ahşap kaplama

BÖLÜM 8. SONUÇ

"Sürdürülebilir kentsel korumanın beş temel ilkesi şöyledir:

1. Tarihi kentte var olan her şeyin aynen korunması: Bu ilke uyarınca, restorasyonun ve yeni ilavelerin nasıl yapılacağı zorluğu ortaya çıkar.

2. Neyin daha önemli olduğunu değerleyebilmek için, "yaş, stil, sanatsal kalite, otantiklik, bütünlük, tekillik" gibi bazı ölçütlere göre kategorilere ayırmak gerekir.

3. Uyarlanabilirlik: Tarihi kentin değişen yaşam koşullarına adaptasyonu ile kentsel korumanın olabilirliği arttırılır. Ancak kimi uyarlamalarda korunacak değer kaybı riski ile karşılaşılabilir.

4. Değişim: Yeni uyarlamalar yapılırken, bir yandan da değişim sağlanmalıdır. Tarihi kentin harap haldeki yapıları ve boşalan araziler üzerine yapılacak yeni yapılar, tarihi kentin özgün ve hassas ayarlarına uygun olmalıdır.

5. Kentsel koruma sürecinde, halkın katılımını ve ortaklığını sağlamak" (Sevim, 2014, s. 323).

"Kentsel korumanın bu temel ilkeleri, tek yapı ölçeğindeki korumayı da kapsar" (Sevim, 2014, s. 323).

ICOMOS'a ait 1999 tarihli Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nde koruma ilkeleri şu şekilde belirlenmiştir:

"1. Geleneksel çevrenin korunması çok disiplinli bir uzman ekip tarafından, değişim ve gelişmenin kaçınılmaz olduğu kabul edilerek ve toplumun kültürel kimliğine saygı gösterilerek yürütülmelidir.

2. Geleneksel yapılara, yapı gruplarına ve yerleşmelere yapılacak çağdaş müdahaleler onların kültürel değerlerine ve geleneksel karakterlerine saygı göstermelidir.

3. Geleneksel mimarlık ender olarak tek yapılarla temsil edilebilir; bu mirası daha iyi yaşatmanın yolu değişik bölgelerin özelliklerini yansıtan yapı gruplarını ve yerleşmeleri bakım ve onarımla korumaktır.

4. Geleneksel mimarlık, kültürel peyzajın temel bileşenidir ve koruma yaklaşımları geliştirilirken bu ilişki dikkate alınmalıdır.

5. Geleneksel miras yalnız somut biçimler, kütleler, strüktürler ve mekânlardan oluşmaz, bunların kullanılış ve algılanış biçimlerini, gelenekleri ve onlara bağlı elle tutulamayan ilişkileri de kapsar" (URL 26).

ICOMOS'a ait Nara Özgünlük Belgesi'nin 13. maddesinde; bir anıtın ya da sitin doğasına ve kültürel bağlamına bağlı olarak, Venedik Tüzüğü'nde de yer verilen özgünlük yargısının çok farklı bilgi kaynaklarına bağlı olduğu; bu kaynakların, biçim ve tasarımı, nesne ve malzemeyi, işlev ve kullanımı, gelenek ve teknikleri, yerleşim ve konumu, ruh ve anlatımı, ilk tasarım ve tarihsel evrimi içerdiği; bilgi kaynaklarının yapıtın bünyesinde olabileceği gibi, dışında da olabileceği; bu kaynakların kullanımının, kültür mirasının, sanatsal, teknik, tarihsel ve toplumsal boyutlarıyla tanımlanmasına olanak vereceği belirtilmiştir (URL 27). ICOMOS'un bu "özgünlük" tanımı ve içeriği, yukarıda bahsi geçen "sürdürülebilir kentsel korumanın beş temel ilkesi"nin ilk iki maddesinin uygulanması konusunda da ışık tutmaktadır.

ICOMOS'a ait 1999 tarihli Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nün 2. maddesinde; geleneksel mimarinin takdir edilmesi ve başarılı bir şekilde korunmasının, toplumun bunlara katılımı, desteği, düzenli bakımı ve kullanımına bağlı olduğu belirtilmiş olup (URL 26); yukarıda bahsi geçen "sürdürülebilir kentsel korumanın beş temel ilkesi"nin beşinci maddesini desteklemektedir.

Kent kimliğinin oluşmasında en önemli unsurlardan biri geçmişten günümüze aktarılan, arkeolojik, kültürel, toplumsal, ekonomik ve estetik değerleri ile tarihsel ve kültürel mirastır. Tarihsel ve kültürel miras, geçmiş ve gelecek arasında ilişki kuran, kuşaklar arasında bağlantıyı sağlayan, bir kültüre ait olma duygusunu geliştiren, kimlik sorununu çözen, sınırlı kaynaktır. Kentlerin sağlıklı gelişebilmesi için, eldeki tarihsel ve kültürel mirasın korunup yaşatılması, bu değerlerin günümüz yaşam koşulları doğrultusunda geliştirilmesi büyük önem taşır (Günaydın, 2018).

Kent kimliği, kent mekânı içerisinde uzun bir süreçte, farklı bileşenlerden oluşur. Kent kimliğini oluşturan öğeler, o çevrenin doğal, kültürel ve sosyo-kültürel özelliklerinden meydana gelir ve o kenti, fiziksel ve toplumsal yönden, diğer kentlerden ayıran özelliklerin tamamıdır (Tablo 8.2) (Günaydın, 2018).

Tablo 8.1. Kent kimliğini oluşturan öğeler (Günaydın, 2018)

Kent kimliğini oluşturan Öğeler		
Çevresel Öğeler		Sosyo-kültürel Öğeler
Doğal Peyzaj Öğeleri	Kültürel Peyzaj Öğeleri	
Coğrafi konumu Doğal bitki örtüsü İklim Su varlığı (denizler, göller, nehirler ve dereler *vb.*) Topoğrafya	Açık yeşil alanlar Anıtsal yapılar Donatılar Meydanlar Sivil mimari örnekler Sokaklar	Demografik özellikler Kültürel özellikler Kurumsal özellikler Tarihsel özellikler

Doğal peyzaj öğeleri; doğal çevrenin sunduğu kentsel kimlik öğeleri olup, kentin konumu, iklim özellikleri, bitki örtüsü, topoğrafyası vb. özelliklerdir (Günaydın, 2018).

Kültürel peyzaj öğeleri; kültürel varlıklardan kaynaklanan kimlik öğeleri olup, bu öğeler, insanların ihtiyaçları doğrultusunda yapılmış olan özellikli düzenlemelerdir (Günaydın, 2018).

Sosyo-kültürel öğeler ise; insan, kent ve toplum ilişkilerine dayanan, sosyal çevreden kaynaklanan kimlik unsurları olup, bu değerler kent kimliği ile doğrudan etkileşim içindedir. Örneğin; Antalya turizm, Paris moda, tez konusu yapının içerisinde bulunduğu Gaziantep ise gastronomi kentidir (Günaydın, 2018).

Kentsel mekânlar, kentlerin oluşmaya başladığı dönemden itibaren şekillenmeye başlayan, sınırları kenti oluşturan yapılarla belirlenen, oluştukları toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, dini inanış, politik vb. faktörlerin etkisiyle şekillenen, bu faktörlerin zaman içerisinde değişmesiyle kendini yenileyen yaşam ve kimlik alanları olarak tanımlanabilir (Günaydın, 2018).

Kentsel mekânlar; pozitif, negatif, çok işlevli ve özel mekânlar olmak üzere dört ana başlık altında toplanarak, alt başlıklar altında sınıflanabilir (Tablo 8.1) (Günaydın, 2018).

Tablo 8.2. Kentsel mekân sınıfları (Günaydın, 2018)

Mekân Tipi	Örnekler
Pozitif Mekânlar; 1. Doğal-Yarı Doğal Alanlar;	Nehirler, Sahiller, Kanallar
2. Kentsel Alanlar;	Sokaklar, Meydanlar, Gezi Yolları
3. Kentsel Açık Alanlar;	Parklar, Kent Ormanları, Mezarlıklar
Negatif Mekânlar; 4. Hareket Alanı	Ana Yollar, Otoyollar, Demiryolları
5. Servis Alanları	Otoparklar, Teknik Servisler
6. Arta Kalan Alanlar	SLOAP (Planlamadan Sonra Kalan Alan), Modernist Boş Alan
7. Tanımsız Alan	Yeniden Geliştirmesi Gereken Alan, Terk Edilmiş Alan
Çok İşlevli Alanlar 8. Değişim Alanları	Metrolar, Otobüs Parkları, Tren İstasyonları, Otobüs Veya Tramvay Durakları
9. Herkese Açık Özel Alanlar 10. Dikkat Çekici Alanlar	Özel Sektöre Ait Alanlar, Özel Sektörün Bulunduğu Adalar, Kilise Alanları
11. Benimsenmiş Kamusal Alanlar	Çıkmaz Sokaklar
12. Ticaret Alanları	Alışveriş Merkezleri
13. Üçüncül Mekânlar	Mağazalar, Kapalı Pazarlar, Benzin İstasyonları
14. Özel Kamusal Alanlar	Kafeler, Restoranlar, Kütüphaneler, Belediye Binaları, Dini Binalar
15. Görülebilir Özel Alan	Kurumsal Yapılar, Konut Siteleri, Üniversite Kampüsleri, Kapı Sahanlığı, Ön Bahçeler
16. Arayüz Alanları	Sokak Üzerindeki Masalar, Kaldırım Üzerindeki Özel Alanlar
17. Kullanıcı Tercihine Bırakılmış Alanlar	Kaykay Parkları, Oyun Alanları, Spor Alanları
Özel Mekânlar 18. Özel Açık Mekân	Kentsel Tarımsal Alanlar ve Özel Ormanlık Alanlar,
19. Dışsal Özel Mekân	Yüzme Havuzu, Özel Bahçe, Özel Spor Kulüpleri, Otopark Alanları
20.İçsel Özel Mekân	Ofisler, Evler *Vb.*

Tez konusu yapının restorasyonunda önerilen kültür evi işlevi, kentsel mekân sınıfları arasında; "Çok İşlevli Alanlar" ana başlığında, "Özel Kamusal Alanlar" alt başlığı içinde düşünülmüştür.

Diğer dünya kentlerinde de görüldüğü gibi, Türkiye'deki pek çok kent merkezinin, zamanla kentsel hizmetlerden yoksun, fiziksel eskimeye maruz kalmış kentsel mekânlara dönüştüğü görülmektedir. Bu süreci genellikle mülk sahiplerinin bölgeyi terk etmesi ve boşaltması izlemekte; bu durum da, tarihi kent merkezlerini küçük imalathanelere ve depolama alanlarına dönüştürmekte, diğer bir deyişle aslına uygun

olmayan kullanımlara terk etmektedir. Bu nedenle de, tarihi kent merkezleri, çekiciliklerini ve cazibelerini kaybetmektedir (Günaydın, 2018).

1950'li yıllara kadar kimliğini büyük ölçüde koruyan Gaziantep, bu yıllardan sonra yoğun göç faaliyetlerine maruz kalmış ve buna bağlı büyük bir nüfus artışı yaşamıştır. Bu sebeple, tarihi kent merkezinde, ulaşımın kolaylaştırılmaya çalışılması sonucu yanlış imar uygulamaları yapılmış, koruma anlayışı konusunda geç kalınmış ve tarihi kent merkezi fiziksel, sosyal ve kültürel kimliğini kaybetme riski altında kalmıştır. Bu aşamadan sonra, tarihi kent merkezini korumak; bütüncül bir siluetin oluşturulması, dokusal, mimari ve sosyal bütünlüğün kurulması ve bu alanın yeni kent dokusu ile bütünlüğünün sağlanması ile mümkün olabilir (Günaydın, 2018).

Gaziantep ve yöresinde, rölöve ve restorasyon çalışmalarını finanse eden herhangi bir kurum ya da kuruluş bulunmamakla birlikte, ev sahipleri de bu tür çalışmalara ya hiç girmemekte ya da kullandıkları evlerin özgünlüğünü yitirmesine sebep olacak fiziki uygulamalar yapmaktadır. Yine de son yıllarda sayıları az olsa da bazı evlerin gelir düzeyi yüksek kişilerce ve kurumlarca satın alınarak, restore edilmesi sevindirici bir durum olmuştur (Kılıç, 2007).

Günümüzde, Gaziantep'in kapladığı toplam alan yaklaşık 85 km²'dir. Son 35 yılda Gaziantep, 8 kat alansal büyüme göstermiştir. Bu durum, Gaziantep'in asıl alansal büyümesini 1980'li yıllardan sonra gerçekleştirdiğine işarettir. Bu büyümenin nedenleri, göçler, şehirde yaşayanların refah düzeyinin yükselmesi ile düzenli ve geniş yerleşim alanlarına duyulan ihtiyacın artmasıdır. Özellikle hızlı göç hareketleri, Gaziantep'te plansız ve altyapısız kenar mahallelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Refah düzeyinin yüksek olduğu yerlerde ise, park, bahçe, dinlenme ve eğlence alanları, spor kompleksleri ve lüks apartmanlar ile villalar, düzenli ve planlı bir şekilde yerleşim alanlarını oluşturmuştur. Kentin kenar bölümlerinde kalmasına rağmen, yeni büyüme alanlarında arsa ve konut fiyatları oldukça yüksektir. Yeni büyüme alanları, 1990 yılındaki yoğun nüfuslu kenar mahallelerden fiziksel ve sosyal açıdan ayrılır. Yeni büyüme alanları, kentte orta ve üst gelir grubuna ait nüfusun hızla arttığına da işaret etmektedir (Sönmez, 2018). Geleneksel Gaziantep evlerinde ise, günümüzde genellikle kırsal kesimden Gaziantep'e göç eden gelir düzeyi düşük ailelerin yaşadığı görülmektedir (Kılıç, 2007).

Gaziantep Kalesi eteklerinde yer alan geleneksel evlerin bulunduğu mahalleler, yeni yerleşim alanı olarak cazip olmadığından, bu alanın orijinal tarihi dokusu fazla bozulmamış ve günümüze kadar ulaşmıştır. Bu bölgeden, kapsamlı bir yenileme çalışması sonucu iyi bir turizm bölgesi elde edilebilir. Bu sayede yeni bir gelir ve istihdam yaratılabilecektir (Kılıç, 2007).

Gaziantep evlerinin 19. yüzyılda yapılmalarından sonra, günümüze kadar ayakta kalmalarının sebebi, kullanılan yapı malzemelerinin dayanıklı ve bölgenin iklim şartlarına elverişli olması ile yapım tekniğinin iyi olmasıdır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012). Bölgede elverişli malzeme bol ve taş ocakları da yakın olduğundan, geleneksel evlerin yapımında kargir yığma yapım tekniği kullanılmıştır. Yapılarda esas alınan, "zahta" adı verilen bir çeşit parmak ölçüsü bulunmaktadır. Osmanlıdan günümüze ulaşan belgelere göre, bölgede yapıcılık ve yontuculuğun çok gelişmiş olduğu görülmekle birlikte; Gaziantep'te yapı terminolojisi, taş cinsleri ve boyutları konusunda yüzlerce yıl geriye dayanan bir standartlaşma ve uzmanlık bulunduğu açıktır (Günaydın, 2018).

19. yüzyılın sonlarına doğru yapılan konutların ise pek çoğu günümüze kadar ulaşamamıştır; ya ev sahibinin yanlış kararı sonucu yıkılıp yerlerine çok katlı konutlar yapılmıştır ya da kullanımın değişmesinden dolayı, konutların üst katlarına daha ekonomik bir malzeme olan betonarme veya briketten katlar çıkılmıştır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

ICOMOS'a ait Nara Özgünlük Belgesi'nin 8. maddesinde; UNESCO'nun "Birimizin kültür mirası, hepimizin mirasıdır" anlayışını ana ilke olarak kabul etmiş olduğu; miras ve onun yönetilmesiyle ilgili sorumlulukların, öncelikle o mirası yaratmış olan kültürel topluluğa, sonra da onun korunmasına emek verenlere ait olduğu ifade edilmiştir (URL 27). Geleneksel kültür mirasımızı yansıtan yapılarımızı gelecek nesillere ulaştırmak, geçmişteki nesiller gibi bizim de en önemli görevlerimizden biridir. Günümüz teknolojisinden oldukça uzak dönemlerde ortaya konulmuş olan mimari değerlerimizi belgeleyerek, geleceğe taşıyamadığımız yapılarımız için de bir adım atmış oluruz. Bunun için, üniversiteler, ilgili kamu kuruluşları ve bu işe kaynak ayırabilecek olan özel sektör kuruluşlarından da yardım alınabilir.

Toplumu, koruma konusunda bilinçlendirmek için, eğitimin her kademesinde bilgi vermek önemlidir. Restorasyon uygulamalarının doğru yapılması ve denetlenmesi

de çok önemlidir. Bunun için taş ve ahşap işçiliği, geleneksel sanatlar ve yapım teknikleri, mozaik, duvar resmi, metal onarımları vb. konularda yetişmiş, işin uzmanı mimar, sanat tarihçi ve ustalarla uygulama yapılması çok önemlidir. Türkiye'de bu konuda yetişmiş uzman sayısı yeterli değildir. Bu konuda gerekli kurum ve kuruluşların gerekli bütçeyi ayırarak, restoratör, konservatör ve usta yetiştirmesi, bunun için gerekli eğitimleri programlaması gerekmektedir (Ahunbay, 1996, s. 85-166).

Kullanım süreci, yapım üretim süreci içerisinde yer almakta olup; yapının kullanıma açılması ile birlikte, kullanım süresi başlar. Kullanım aşaması, tüm işletme, bakım ve onarım faaliyetlerini kapsar. Yapının kullanımı sırasında yapılacak değerlendirmeler, ileride yapılacak üretimler için geri bildirim sağlar (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012).

ICOMOS'a ait 1999 tarihli Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nün 3. maddesinde; hükümet organları ve diğer yetkili kuruluşların, bütün toplumların yaşayan geleneklerini sürdürme ve bunları mevcut yasal, yönetimsel ve maddi olanaklarla koruyarak gelecek kuşaklara aktarma haklarını tanımaları gerektiği belirtilmiştir (URL 26). Anıtların korunmasındaki temel ve güncel yaklaşım, devamlı bakımlarının yapılmasıdır. Pek çok ülkede tarihi yapılar, periyodik (yıllık ve beş yıllık) programlar çerçevesinde incelenerek hasar durumlarına göre gerekli bakım ve onarımları yapılır. Böylece yüksek maliyetlere ulaşmadan gerekli korumalar sağlanır. Deprem, yangın gibi olağanüstü durumlar oluşursa, büyük müdahaleler gerekecektir (Ahunbay, 1996, s. 85-166).

ICOMOS'a ait 1999 tarihli Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nün uygulama ilkeleri başlığının 7. maddesinde, geleneksel mimarlığın kültürel değerlerini korumak için hükümetlerin, sorumlu kuruluşların ve derneklerin; koruma uzmanlarına geleneksel yapıları tanıtan eğitim programları vermesi; yöre halkına geleneksel yapım tekniklerini, malzeme ve zanaatleri korumalarına yardım edecek eğitim programları sunması; özellikle genç nüfusu geleneksel mimari hakkında bilinçlendirecek programlar geliştirmesi; geleneksel yapı sanatı konusunda uzmanlık ve deneyimleri aktarmaya ve bilgi paylaşımı yapmaya olanak verecek bölgelerarası iletişim ağlarını oluşturması gerektiği belirtilmiştir (URL 26).

Yapıların özgün işlevini kaybetmesi veya işlevinin eskimesi, yeniden kullanımlarını zorunlu hale getirir. Yapıların, inşa edildiği tarihteki fonksiyonlarına

ihtiyaç duyulmayabilir ve gelecekte yeni bir işlevle kullanılması gerekebilir. Eski yapılar, tarihsel, toplumsal ve ekonomik nedenlerle; hem kullanılması, yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması gereken kültür ürünleri olarak hem de gelir getirecek bir meta olarak değerlendirilmeli ve yeniden kullanılmalıdır. Eski yapının değerlendirilmesi ile o işlevi yerine getirecek yeni bir binanın yapılması arasında, enerji verimliliği açısından da farklar vardır. Eski yapının yeni işlevle değerlendirilmesi, daha ekonomik bir çözümdür. Çevresel değişimler de binanın yeniden işlevlendirilmesini gerektirebilir. Örneğin, konut alanının, ticari baskı altında kalması veya bölgenin herhangi bir başka amaç için kullanımı ile ilgili kararlar alınması, bu işlev değişikliğinin nedenlerini oluşturabilir (Altınoluk, 1998, s. 15-24).

ICOMOS'a ait 1999 tarihli Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nün uygulama ilkeleri başlığının 5. maddesinde; geleneksel yapıların yeni işlevlere adapte edilmesi ve yeniden kullanımında, yapıların kabul edilebilir bir yaşam standardına yükseltilirken, bütünlüğünün, karakterinin ve biçiminin saygı görmesi gerektiği; eğer geleneksel mimari biçimler hala kullanılıyorsa, müdahalelerin toplumun kabul edeceği bir etik kurallar çerçevesinde yapılabileceği belirtilmiştir (URL 26).

Eski bir yapıya yeni bir işlev verilirken; yapının mekansal oluşumu, hacimsel boyutları, işlevsel ilişkiler kurgusu ve konumu birer temel öğe olarak ele alınmalı ve araştırılmalıdır. Binanın mekansal oluşumu incelenirken; yapının tek bir hacimden mi, tekrarlanan hacimlerden mi, yoksa karmaşık bir plan şemasından mı oluştuğu gözlemlenmelidir. Anıtsal bir yapı, yatayda veya düşeyde defalarca bölünerek binaya yeni bir işlev verilebilir; ancak, bu durumda da, ortada "o bina" diye bir şey kalmaz. Yeni işlev verilirken yapının işlevsel ilişkileri dikkate alınmazsa, doğal sirkülasyonda vb. alanlarda zorlamalar oluşabilir. Mimarlıktaki doğal, yapay ve toplumsal çevre girdileri, yapının konumu bağlamında önemli veriler oluşturmaktadır (Altınoluk, 1998, s. 15-24).

Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı yapılar, çevresel ve sosyal etkenlerden dolayı, ancak işlev değişikliği sonucu kullanılabildiklerinden ve bu nedenle basit ya da kapsamlı onarım geçirebildiklerinden, sağlam kalmaları mümkün olmaktadır. İşlev değişikliği sonucu zorunluluktan dolayı yapılan eklemelere rağmen, yapılar genellikle özgün plan şemalarını korumaktadır. Ancak, kültür varlığı yapıda işlev değişikliğine gidilmeden önce, yapılacak uygulamaların yapının özgünlüğüne zarar vermemesi için,

özgün kullanımına, mekanlarına ve malzemelerine ilişkin kapsamlı bir araştırma ve analiz çalışmasının yapılması gereklidir. Korunması gerekli kültür varlığının özgünlüğü korunarak, yapı için önerilecek yeni işleve yapının ne kadar cevap verebileceği belirlenmelidir. Yeni verilecek işlevden ve bu yeni işlev kapsamında doğacak gereksinimlerden kaynaklı ek mekanların konumunun ve boyutlarının çok iyi belirlenmesi ve tasarlanması gerekmektedir (Dik, 2006).

Anlatılan bu faktörler ve görüşler çerçevesinde tez konusu yapı için, "kültür evi" işlevi önerilmiştir.

Şehitkamil İlçesi, Yaprak Mahallesi'nde bulunan konut yapısı için hazırlanan bu tezin verileri değerlendirilerek, önerileri hayata geçirildiğinde, değerli bir kültür varlığının sürdürülebilir korunması sağlanmış olacak ve benzer yapılara örnek teşkil edecektir.

EK'LER

EK-1. Rölöve vaziyet planı

EK-2. Rölöve zemin kat planı

EK-3. Rölöve 1.kat planı

EK-4. Rölöve çatı planı

EK-5. Rölöve zemin kat tavan planı

EK-6. Rölöve 1.kat tavan planı

EK-7. Rölöve 1-1, 2-2 kesitleri

EK-8. Rölöve 3-3, 4-4 kesitleri

EK-9. Rölöve 5-5, 6-6 kesitleri

EK-10. Rölöve 7-7, 8-8 kesitleri

EK-11. Rölöve 9-9, 10-10 kesitleri

EK-12. Rölöve 11-11, 12-12, 13-13 kesitleri

EK-13. Rölöve 14-14, 15-15 kesitleri

EK-14. Rölöve görünüşler

EK-15. Rölöve ahşap dolap detayı

EK-16. Rölöve K1 detayı

EK-17. Rölöve K3 detayı

EK-18. Rölöve P1 detayı

EK-19. Rölöve P6 detayı

EK-20. Rölöve P10 detayı

EK-21. Malzeme analizi zemin kat planı

EK-22. Malzeme analizi 1.kat planı

EK-23. Malzeme analizi çatı planı

EK-24. Malzeme analizi zemin kat tavan planı

EK-25. Malzeme analizi 1.kat tavan planı

EK-26. Malzeme analizi 1-1, 2-2 kesitleri

EK-27. Malzeme analizi 3-3, 4-4 kesitleri

EK-28. Malzeme analizi 5-5, 6-6 kesitleri

EK-29. Malzeme analizi 7-7, 8-8 kesitleri

EK-30. Malzeme analizi 9-9, 10-10 kesitleri

EK-31. Malzeme analizi 11-11, 12-12, 13-13 kesitleri

EK-32. Malzeme analizi 14-14, 15-15 kesitleri

EK-33. Malzeme analizi görünüşler

EK-34. Bozulma analizi zemin kat planı

EK-35. Bozulma analizi 1.kat planı

EK-36. Bozulma analizi çatı planı

EK-37. Bozulma analizi zemin kat tavan planı

EK-38. Bozulma analizi 1.kat tavan planı

EK-39. Bozulma analizi 1-1, 2-2 kesitleri

EK-40. Bozulma analizi 3-3, 4-4 kesitleri

EK-41. Bozulma analizi 5-5, 6-6 kesitleri

EK-42. Bozulma analizi 7-7, 8-8 kesitleri

EK-43. Bozulma analizi 9-9, 10-10 kesitleri

EK-44. Bozulma analizi 11-11, 12-12, 13-13 kesitleri

EK-45. Bozulma analizi 14-14, 15-15 kesitleri

EK-46. Bozulma analizi görünüşler

EK-47. Restitüsyon zemin kat planı

EK-48. Restitüsyon 1.kat planı

EK-49. Restitüsyon çatı planı

EK-50. Restitüsyon zemin kat tavan planı

EK-51. Restitüsyon 1.kat tavan planı

EK-52. Restitüsyon 1-1, 2-2 kesitleri

EK-53. Restitüsyon 3-3, 4-4 kesitleri

EK-54. Restitüsyon 5-5, 6-6 kesitleri

EK-55. Restitüsyon 7-7, 8-8 kesitleri

EK-56. Restitüsyon 9-9, 10-10 kesitleri

EK-57. Restitüsyon 11-11, 12-12, 13-13 kesitleri

EK-58. Restitüsyon 14-14, 15-15 kesitleri

EK-59. Restitüsyon görünüşler

EK-60. Restorasyon vaziyet planı

EK-61. Restorasyon müdahale kararları

EK-62. Restorasyon zemin kat planı

EK-63. Restorasyon 1.kat planı

EK-64. Restorasyon çatı planı

EK-65. Restorasyon zemin kat tavan planı

EK-66. Restorasyon 1.kat tavan planı

EK-67. Restorasyon 1-1, 2-2 kesitleri

EK-68. Restorasyon 3-3, 4-4 kesitleri

EK-69. Restorasyon 5-5, 6-6 kesitleri

EK-70. Restorasyon 7-7, 8-8 kesitleri

EK-71. Restorasyon 9-9, 10-10 kesitleri

EK-72. Restorasyon 11-11, 12-12, 13-13 kesitleri

EK-73. Restorasyon 14-14, 15-15 kesitleri

EK-74. Restorasyon görünüşler

EK-75. Restorasyon ahşap dolap detayı

EK-76. Restorasyon K1 detayı

EK-77. Restorasyon K3 detayı

EK-78. Restorasyon P1 detayı

EK-79. Restorasyon P6 detayı

EK-80. Restorasyon P10 detayı

EK-81. Restorasyon avlu kapısı detayı

EK-82. Restorasyon saçak detayı

EK-83. Restorasyon baca detayı

EK-84. Restorasyon ahşap merdiven detayı

KAYNAKLAR

Ahunbay, Z. (1996). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon* (Birinci Baskı). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 85-166.

Akpolat, M. S. (2003). Mimarlık yapıtlarının mimarlık ve mimarlık dışı rolleri: Gaziantep. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 110-125.

Altınoluk, Ü. (1998). *Binaların Yeniden Kullanımı* (Birinci Baskı). İstanbul (Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 15-24.

Başgelen, N. (1998). *Bir Zamanlar Gaziantep*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 24.

Dik, G. (2006). *Kültür Varlığı Sivil Mimarlık Ürünlerinde İşlev Değişiklikleri Sonucu Ortaya Çıkan Sorunlar "Gaziantep Merkezi Örneği",* Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Günaydın, A. S. (2018). *Tarihi Kent Merkezlerinin Planlanması ve Tasarımına Yönelik Bir Model Önerisi: Gaziantep Örneği,* Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

İpekyolu Kalkınma Ajansı. (2012). *TRC1 Bölgesi Tarihi, Teorik ve Ampirik Konut Değerlendirmesi*. Gaziantep: İpekyolu Kalkınma Ajansı, 46-50.

Kaleoğlu Kanalıcı, A. (2012). *Geleneksel Gaziantep Evleri Yapı Üretimi Analizi,* Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.

Kılıç, E. N. (2007). *Geleneksel Gaziantep Evlerinin İç Mekan Süslemelerinin Araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kıratlı, M. (2013). *Gaziantep İli, Şahinbey İlçesi, 18 Pafta, 99 Ada, 2 Parselde Yer Alan Sivil Mimarlık Yapısı Restorasyon Projesi,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kuban, D. (1969). Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar. *Vakıflar Dergisi*, (8), 341-356.

Kuban, D. (2000). *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu.* İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 9.

Oktay, D., Yüzer, N. (2017, 2-4 Kasım). *Hidrolik kireç esaslı enjeksiyon malzemesinin tasarımı ve enjekte edilebilirliğinin araştırılması*. İnşaat Mühendisleri Odası Uluslararası Katılımlı 6. Tarihi Yapıların Korunması ve Güçlendirilmesi Sempozyumunda sunuldu, Trabzon.

Sevim, K. (2014). *Kayseri İncesu Yeni Cami Mahallesi'nde Ortodoks Kilisesi Restorasyon Önerisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sönmez, M. E. (2018), Gaziantep Şehrinin Geçmişten Günümüze Alansal Gelişimi. *Gaziantep Üniversitesi Ayıntab Araştırmaları Dergisi,* 1(1), 115-136.

Şahin, M. A. (2016). *Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Planlama Bütünlüğüne Etkileri: Gaziantep Şahinbey ve Şehitkamil İlçeleri Örneği,* Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Topçu, K., Bilsel, S. G. (2016). Geleneksel Gaziantep Çarşısının Mekânsal Kalite Açısından Değerlendirilmesi. *Artium Dergisi,* 4(1), 58-74.

Taşdoğan, A. D. (2008). *Konut Mobilyasının Gelişimi Üzerine Bir İnceleme, Gaziantep Örneği,* Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Yılmaz, S. (2004). *Gaziantep'te Sosyo-Kültürel ve Dini Hayat (Şehitkamil Örneği),* Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

İNTERNET KAYNAKLARI

URL 1: https://gaziantep.bel.tr/sayfa/gaziantep-cografyasi-20

URL 2: http://cografyaharita.com/haritalarim/4lturkiye-mulki-idare-sistemleri-haritasi1.png

URL 3: http://cografyaharita.com/haritalarim/4l_gaziantep_ili_haritasi.png

URL 4: https://gantep.bel.tr/files/yeniduyuru/plani-aciklama-raporu6846.pdf

URL 5: https://www.nufusu.com/il/gaziantep-nufusu

URL 6: www.zeugma.org.tr

URL 7: http://www.yardimcikaynaklar.com/wp-content/uploads/2015/12/ipek-yolu-haritası.jpg

URL 8: http://www.doliche.org/indextr.htm

URL 9: https://www.sehitkamil.bel.tr/?sf=48

URL 10: http://www.cografya.gen.tr/tr/gaziantep/

URL 11: https://yandex.com.tr/harita/103825/gaziantep/?l=sat%2Cskl&ll=37.381455%2C37.068278&z=19

URL 12: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr365/kralkadirrr_kavaklik.jpg

URL 13: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr318/MEHMET_DURAN_DSC00249.jpg

URL 14: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr318/MEHMET_DURAN_DSC00250.jpg

URL 15: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr319/murat2727_SN851404_kopyala.jpg

URL 16: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr319/murat2727_SN851431_kopyala.jpg

URL 17: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr486/murat2727_MRT_3450.jpg

URL 18: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr296/Adem_yilmaz_toki_019.jpg

URL 19: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr296/Adem_yilmaz_toki_020.jpg

URL 20: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr297/Adem_yilmaz_toki_032.jpg

URL 21: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr296/Adem_yilmaz_toki_039.jpg

URL 22: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr296/Adem_yilmaz_toki_059.jpg

URL 23: https://www.google.com/search?q=zeynep+han%C4%B1m+kona%C4%9F%C4%B1&safe=strict&hl=tr&authuser=0&source=lnms&tbm=isch&sa=X&sqi=2&ved=0ahUKEwiy6NLwgZ3iAhUdF7kGHVyHC1MQ_AUIDigB&biw=1920&bih=920#imgrc=cv8H1UzOABQ48M:

URL 24: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr164/Ayhan_27_00126.jpg

URL 25: http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=44237

URL 26:http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0464062001536913566.pdf ICOMOS GELENEKSEL MİMARİ MİRAS TÜZÜĞÜ

URL 27:http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0756646001536913861.pdf
NARA ÖZGÜNLÜK BELGESİ

YÖRESEL TERİMLER

Bardak altı: Çatı arası

Bartış: Eşik

Beyaz sıva: Beyaz toprağa sönmüş kireç ile tiftiklenmiş, kıyılmış kendir elyafı katılarak elde edilen bir sıva

Cennet odası: Baş oda

Çıkma: Üst kattan sokağa yapılan konsol çıkıntı

Ekinlik: Avlu içerisinde, içinde bitki bulunan toprak alan

Eşiklik: Oda girişindeki ana mekandan alçakta olan, yıkanma, mutfak faaliyetleri vb. işler için kullanılan alan.

Eşik mahmili: Eşikliğin köşesinde yer alan, yemek ve su saklanan dolap

Gane: Avlu içerisinde bulunan süs havuzu

Halep sıvası: Kirli beyaz renkli, içerisine yumurta katılan bir sıva

Havara: Kalker cinsi olup, az gözenekli, çabuk ve çok su emen, beyaz renkli, yumuşak bir doğal taş

Hayat: Avlu

Hazna: Depo, kiler

Kabaltı: Sivri kemerli, tonozlu mekan

Kandillik: Avlu içerisinde bulunan niş

Kara sıva: Hamam külhanlarından alınan kül ile sönmüş kireç kullanılarak elde edilen bir sıva

Karataş: Bazalt cinsi, siyah renkli, çok sert bir taş

Keymıh: Kalker cinsi olup, az gözenekli, az su emen, sıkı ve sert, beyaz renkli bir doğal taş

Kıble evi: Kışlık ev

Konak: Büyük ölçekli ev

Kor: Taş sıralarının 9 parmaklık en ölçüsü

Kuş Taası: Kuş penceresi

Kübbiye: Odalarda içerisinde yatak, yorgan vb. saklanan dolap nişi

Küllük: Mutfağın bir köşesinde, çamaşır yıkamak için ayrılmış alan

Livan: Eyvan

Livas: Temiz su şebekesinin bulunduğu kanal, kuyu

Minare kayası: Beyaz üzerine sarı çizgilerden oluşan, sert bir doğal taş

Nacar: Duvarlarda yer alan ahşap kaplama

Ocaklık: Mutfak

Pembe mermer: Eşiklerde, oda döşemelerinde ve avlu döşemesinde kullanılan bir doğal taş

Poyraz evi: Yazlık ev

Sal: Avluda yerden yüksekte yer alan, üzüm dövülmesine yarayan, taş öğe

Serpme sıva: Kara sıvanın basit şekilde hazırlanmasıyla elde edilen bir sıva

Süyük: Yüksek avlu duvarları

Şahar: Demirden örülmüş perde

Tabaka: Ara katta yer alan oda

Tandır (tennur): Oda döşemesindeki gömme taş ocak üzerinde yer alan ahşap kürsü ve kürsünün üzerine örtülen kalın yorgandan meydana gelen yöresel bir ısıtma sistemi

Topaktaş: Doğa şartlarına dayanıklı, köprü, kemer ve hatıl yapımında kullanılan bir doğal taş

Zahta: Bir çeşit parmak ölçüsü